

Fredrikstad kommune

Rådmannens forslag til revidert Handlingsplan 2016-2019 og Budsjett 2016

21. oktober 2015

INNHold

RÅDMANNENS INNLEDENDE KOMMENTAR	1
PLANFORUTSETNINGER.....	3
SAMMENLIGNING MED ANDRE (ASSS)	10
KOMMUNENS MÅLEKORT	15
ØKONOMISTYRING – ØKONOMISKE RAMMEBETINGELSER.....	18
Driftsrammer	24
Investeringsbudsjett og finansiering	27
FELLESOPPGAVER	30
SEKSJON FOR KULTUR, MILJØ OG BYUTVIKLING.....	33
SEKSJON FOR TEKNISK DRIFT	44
SEKSJON FOR UTDANNING OG OPPVEKST	58
SEKSJON FOR HELSE OG VELFERD	71
SEKSJON FOR ØKONOMI OG ORGANISASJONSUTVIKLING	89
FREDRIKSTAD KIRKELIGE FELLESRÅD	97

VEDLEGG

1. Befolkningsutvikling
2. Oversikt mål i kommuneplan
3. Detaljoversikt investeringer
4. Budsjettnotat selvkostområdene
5. Oversikt låneportefølje

RÅDMANNENS INNLEDENDE KOMMENTAR

Det er bare fire måneder siden Bystyret vedtok *Handlingsplan 2016-2019 for Fredrikstad kommune*. Rådmannen varslet da at det med stor sannsynlighet ville være nødvendig med revidering av handlingsplanen i forbindelse med høstens budsjettarbeid. Årsaken til dette er at det på vårparten er relativt stor usikkerhet i de statlige rammebetingelsene som gis gjennom statsbudsjettet i oktober. I tillegg er det behov for å gjøre nødvendige oppdateringer innen renteutvikling, pensjon og skatteutvikling. En ytterligere tydeliggjøring av økonomisk status og utfordringsbildet framover har også bidratt til at rådmannen nå legger fram en revidert handlingsplan for kommende 4-års periode.

Så vel brukerne (innbyggerne og næringslivet), som politikere, våre ledere og medarbeidere er opptatt av at kommunen skal levere gode og forutsigbare tjenester på en effektiv måte. Brukerundersøkelser, tall fra sammenlignbare kommuner (KOSTRA/ASSS) som vi samarbeider med og løpende tilbakemeldinger viser at vi i all hovedsak leverer gode og effektive tjenester. Samtidig ser vi forbedringsbehov innen våre etablerte tjenester og behov for å utvikle nye tilbud i årene som kommer. Vårt arbeid med innovasjon, fornying og omstilling videreføres ut perioden og strategisk plan for innovasjon vil bli ferdigstilt våren 2017. Arbeidet er kommet godt i gang og innovasjonseksempler er nå et fast innslag på våre ledersamlinger (LUP). Parallelt gjennomføres det kompetanseheving innen medarbeiderskap og transformasjonsledelse for vårt lederkorps. En viktig premisse for kvalitetssikring og utvikling av vår tjenesteproduksjon, er rådmannens internkontroll. Utvikling og implementering av et overordnet konsernsystem for internkontroll vil bli igangsatt i 2016. Parallelt vil det bli jobbet med videreutvikling av et ledertilpasset styringssystem for kommunen med basis i prinsippene for balansert målstyring (BMS).

I en rekke tidligere budsjett- og handlingsplandokumenter har rådmannen beskrevet en situasjon med et betydelig gap mellom kommunens finansielle evne og Bystyrets ambisjoner. Ambisjonene knytter seg både til drift (økt kapasitet/nye tjenester) og til investering i lovpålagte og ikke-lovpålagte oppgaver.

Kommunen har i dag som kjent høy gjeldsgrad med store utgifter knyttet til kapitalkostnader. Ser vi framover i handlingsplanperioden synes det å være relativt bred enighet om realisering av de virkelige store investeringsprosjektene og om driftsmessig kapasitetsutvidelse innen flere tjenesteområder (blant annet skole og sykehjem).

Det er rådmannens vurdering at det nå er nødvendig å gjøre grep for å håndtere gapet mellom ambisjonene og finansieringsevnen. I budsjettet foreslås det derfor en økning av eiendomsskatten på 30 millioner kroner (kombinasjon av økt verdi og økt promille). Fra og med 2017 justeres inntekten fra eiendomsskatten tilsvarende deflatoren i statsbudsjettet. For 2016 innebærer dette en økt belastning på cirka 70 kroner per måned for en gjennomsnittlig husstand. Neste år vil vi samtidig få en gjennomsnittlig reduksjon i de kommunale avgiftene på cirka 46 kroner per husstand per måned. Samlet sett netto økning på 24 kroner per måned.

Til tross for økt eiendomsskatt må det likevel gjøres en strammere prioritering av investeringsnivået og en vurdering av standarden og innholdet i de tjenestene vi i dag leverer. Rådmannen vil i løpet av første halvår 2016 fremme en sak som vurderer muligheten for å hente mer kapital ut av utvikling og salg av kommunal grunneiendom. Dette vil kunne redusere behovet for låneopptak.

Økte inntekter gir også mulighet til større satsing på verdibevarende vedlikehold av bygningsmasse. Rådmannen foreslår derfor en betydelig styrking av vedlikehold av formålsbygg gjennom planperioden (8 millioner kroner per år). Dette i tillegg til forslaget i statsbudsjettet for 2016 hvor det ligger inne 7,6 millioner kroner til Fredrikstad øremerket til vedlikehold.

Innenfor Seksjon for Teknisk drifts sitt ansvarsområde skal det fortsatt gjennomføres betydelige investeringer innen de selvfinansierende områdene (spesielt innen VAR og realisering av den boligsosiale strategien/BoSo). Det skal også investeres mange milliarder i infrastruktur i Fredrikstad de neste 10-15 årene. Dette er statlige midler og styres nå i hovedsak av statlige etater. For at vi skal kunne være en fullverdig samhandlingspartner med mulighet for faglige innspill, blir det påkrevet med en satsing på intern kompetansebygging både innen Seksjon for teknisk drift og Seksjon for kultur, miljø og byutvikling for å svare opp statens satsing i hele Nedre Glomma-regionen.

Innenfor Seksjon for helse og velferd vil det i 2016 blant annet være fokus på implementering av nye tjenestebeskrivelser, enhetlig standard på tjenestene og mer effektiv driftsorganisering – herunder videreutvikling av de nye ressursenhetene.

Ved årsskiftet 2015/2016 tar rådmannen sikte på å legge fram en sak med tekniske vurderinger og anbefalinger til innretning og rekkefølge på de tre prioriterte rehabiliterings- og utbyggingsprosjektene innen sykehjem Onsøyheimen, Smedbakken og Østsiden fase II.

Kommunen er så langt anmodet om å bosette 135 flyktninger per år i 2016 og 2017 og 125 flyktninger per år i 2018 og 2019. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har varslet at de, i lys av den aktuelle flyktningssituasjonen, vil komme med en revidert og betydelig høyere anmodning for 2016 og framover. Kommunen er derfor rådet til å avvente politisk behandling av anmodningen.

Budsjettet for 2016 må ta høyde for økt utbetaling av introduksjonsstønad, utgifter til etablering, og flere medarbeidere i ulike funksjoner for å bosette og fremme integrering på en god måte. Tiltakene vurderes innenfor rammen av integreringstilskuddet.

Satsingen på å få minoritetsspråklige barn inn i barnehagene fortsetter, og språktilbud for fire- og fem-åringer som ikke går i barnehage videreføres. I tillegg igangsettes veiledningstiltak for minoritetsspråklige foreldre slik at barna kan delta og utvikles godt i det oppvekstmiljøet vi har i Fredrikstad.

Oppvekstområdet opplever en økning i barn med behov for ekstra ressurser, både i barnehage og skole. Dette dreier seg ofte om sammensatte og komplekse vansker som krever mye ressurser. Målet om at flere fullfører videregående skole følges opp både i arbeidet på ungdomsskolene og via samarbeid med fylket. Den nasjonale ordningen fra 2015 med 20 timers gratis kjernetid i barnehage for lavinntektsfamilier med fire- og femåringer videreføres.

Arbeid mot radikalisering og ekstremisme videreføres med full tyngde. Det er igangsatt forebyggende og holdningsskapende arbeid gjennom dialog med aktuelle miljøer og nøkkelpersoner. Satsingen i statsbudsjettet med en ekstra naturfagtime for 5.-7. trinn fra høsten 2016 følges opp.

Oppfølging av kommunereformen er et aktuelt tema i kommende planperiode. Prosessen med fase 2 er i gang i samarbeid Hvaler og Råde. Vedtak om eventuelt ønske om sammenslåing vil foreligge våren 2016. Det legges ikke opp til sammenslåingsdrøftinger med Sarpsborg kommune, men vi prioriterer økt samarbeid på områder hvor det er naturlig med mer effektiv bruk av felles ressurser.

Regjeringen har i statsbudsjettet har igjen foreslått statliggjøring av skatteoppkreverfunksjonen fra 1. juli 2016. Det er trukket ut et halvårlig beregnet beløp fra kommunenes ramme. For oss betyr dette en reduksjon på 9,3 millioner kroner som er omtalt nærmere under seksjon for økonomi og organisasjonsutvikling.

Innen Seksjon for kultur, miljø og byutvikling sitt ansvarsområde er det flere store nyinvesteringer som blir satt i drift: Bibliotekets aula, Lislebyhallen, kunstisbane, samt ny bibliotekfilial og fritidsklubb på Østsiden. Dette har gjort det nødvendig å prioritere mer til drift og mindre til innhold og aktivitet i kulturtilbudene.

Planstrategien, som vil angi hvilke plan- og utredningsoppgaver som skal prioriteres i bystyreperioden, vil bli framlagt for Bystyret tidlig i 2016 før rulleringen av kommuneplanen iverksettes. Fredrikstad transformeres i stor fart og Bystyrets ambisjonsnivå innenfor miljø og samfunnsutviklingsområdet er høyt og forutsetter en proaktiv kommune i førersete. Dette vil være spennende, men også utfordrende for seksjonen. Det er for øvrig lagt opp til styrking av innsatsen med kartlegging og tilsyn innen miljørettet helsevern.

Riktig «fart» ut av 2015, det vil si en drift i økonomisk balanse ved årsskiftet, er en av flere viktige forutsetninger for stabilt driftsnivå i 2016. Det ser det ut til at vi vil være i nærheten av. Jeg opplever at vi har et lederkorps og medarbeidere med høy grad av lojalitet til de rammene Bystyret setter. Dette er en viktig kvalitet ved vår internkultur som det må jobbes kontinuerlig for å vedlikeholde. Da sikrer vi en stø og forutsigbar kurs gjennom kommende 4-årsperiode.

PLANFORUTSETNINGER

Kommuneplanen

Kommuneplanen 2011-2023 legger føringer for de forskjellige partene i Fredrikstad-samfunnet og hva de kan bidra med for å nå målene. Partene er her definert som kommunen, næringslivet og befolkningen (representert ved lag og foreninger). Kommuneplanens samfunnsdel er det overordnede strategiske plandokumentet som beskriver langsiktige utfordringer og målsetninger for hele Fredrikstad-samfunnet. Kommuneplan 2011-2023, Samfunnsdelen, ble vedtatt av bystyret 10. februar 2011.

Med visjonen –

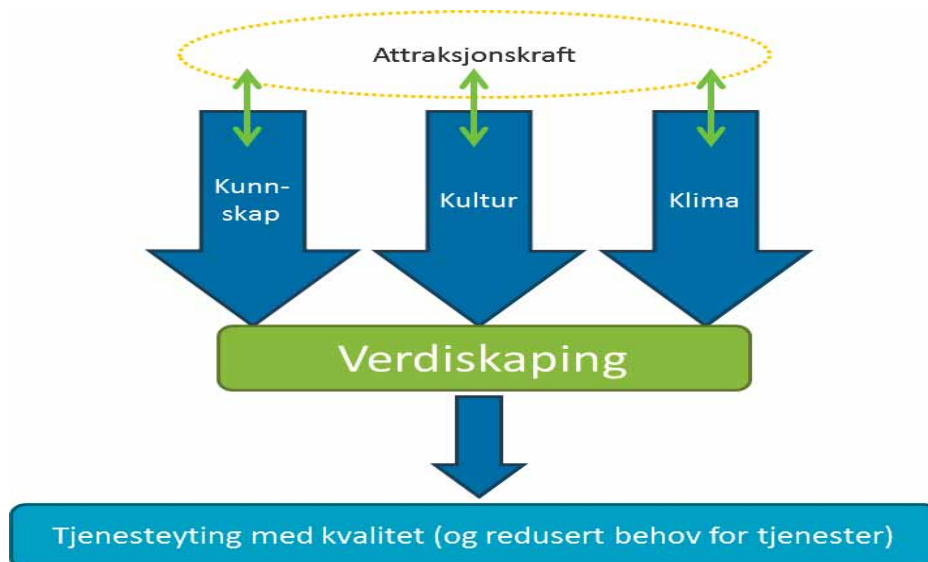
”Fredrikstad – hvor det årnær sæ for alle”

legger kommuneplanen grunnlaget for en ønsket utvikling av Fredrikstad-samfunnet. Det **årnær sæ** gjennom en bevisst prioritering av:

- Kunnskap
- Kultur
- Klima

Det **årnær sæ** gjennom partnerskap, gjennom lokalt og regionalt samarbeid i tillegg til bevisst og forpliktende samarbeid med staten. Dette er avgjørende for at vi skal utvikle Fredrikstad-samfunnet i ønsket retning og nærme oss visjonen i kommuneplanen.

Prioriteringen av de tre driverne *Kunnskap*, *Kultur* og *Klima* for 12-årsperioden er gjort på bakgrunn av at de er kilder til endring, noe som er bekreftet gjennom forskning. Driverne påvirker attraksjonskraften og verdiskapingen og vil indirekte virke positivt på tjenestekvalitet og -behov. Sammenhengen illustreres i følgende figur:

Kommuneplanen er delt inn i seks innsatsområder og beskriver hovedutfordringer, mål og strategier nærmere for hvert av områdene. De tre driverne preger innsatsområdene og er førende for målsettingen og strategiene på hvert enkelt av dem for endring og attraktivitet, verdiskaping, tjenestebehov, økonomi og levekår, for å nevne noen viktige temaer. Denne sammenhengen uttrykkes gjennom følgende figur:

Målene i handlingsplanperioden for hvert tjenesteområde er utformet med utgangspunkt i målene i kommuneplanen. Mål i planperioden er grunnlaget for kommunens aktivitet, og dermed også et viktig ledd i operasjonaliseringen av kommuneplanens målsettinger.

Kommunal planstrategi

Planstrategi for Fredrikstad ble for første gang utarbeidet for 2012-2015. Ny planstrategi skal vedtas for 2016-2019, senest ett år etter at et nytt bystyre er valgt. Den skal vise utfordringer, planbehov og prioriteringer for den kommende politiske perioden. Planstrategien skal vurdere behovet for rullering av kommuneplanens samfunnsdel. Planstrategien skal ikke være uttømmende for all kommunal virksomhet, men vise hvilke plan og utredningsoppgaver Bystyret mener er nødvendig for å møte de utfordringene Fredrikstadsamfunnet står overfor. Arbeidet med ny planstrategi er satt i gang og grunnlagsdokumentet gjøres klart for politisk medvirkning fra november 2015. Det siktes mot ferdigstillelse i løpet av første kvartal 2016.

Nasjonal Handlingsplan mot radikaliserings

Justis- og beredskapsdepartementet vedtok i juni 2014 en Nasjonal Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Planen inneholder 30 tiltak innen områdene kunnskap og kompetanse, samarbeid og koordinering, forebygging av tilvekst til ekstreme miljøer og bidrag til reintegrering, samt forebygging av radikaliserings og rekruttering gjennom internett og internasjonalt samarbeid. Denne handlingsplanen legger føringer for kommunens egne handlingsplaner, strategivalg og tiltak.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Fredrikstad kommunes overordnede risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) er fra 2014. Den ble utarbeidet i samarbeid med Sarpsborg og Hvaler kommune, og dekker således regionen Nedre Glomma. ROS-analysen er den viktigste premissgiveren for kommunens daglige beredskapsarbeid.

Med utgangspunkt i kommunens overordnede ROS-analyse ble det utarbeidet en ny overordnet beredskapsplan i 2014. Planen er det sentrale styringsdokumentet ved håndtering av uønskede hendelser hvor kriseledelse og krisestab blir satt, og er et levende dokument som kontinuerlig oppdateres. Beredskapsplanen samordner og integrerer det øvrige beredskapsplanverket i kommunen (delplaner, detaljplaner og fagplaner), og identifiserer berøringsflater mellom den overordnede beredskapsplanen og det øvrige beredskapsplanverket.

Arbeidet med et styringsdokument for kommunens samlede beredskapsarbeid vil påbegynnes i 2016. Styringsdokumentet skal sikre et helhetlig og systematisk samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid i kommunen.

Folkehelseplanen og levekår

Mål og strategier for arbeidet med folkehelse og levekår fremgår av kommuneplanen og den nylig vedtatte Kommunedelplan for folkehelse (2015-2018/2026). Overordnet mål for folkehelse- og levekårsarbeidet er bedret folkehelse i Fredrikstad og redusert ulikhet i helse. Helse og trivsel bestemmes i et samspill mellom individuelle faktorer og samfunnsstrukturer, og veldig mange faktorer kan påvirkes i betydelig grad gjennom kommunale virkemidler.

Selv om vi har store folkehelseutfordringer i Fredrikstad, har vi også mange kvaliteter i befolkning, frivillige lag og foreninger, kommunale tjenester og ved naturgitte forhold. Dette er viktige forutsetninger og ressurser i utarbeidelsen av folkehelsestrategier og i arbeidet med folkehelse.

Folkehelseplanen bidrar til å trygge kommuneorganisasjonen og politikere i de valg og prioriteringer som må gjøres, ved å angi en retning for politikken i form av en dreining mot mer forebygging og helsefremming. Foreliggende folkehelseplan gjør dette ved å legge grunnlaget for en samkjøring av kunnskap og handling og ved å legge føringer for politikk og tjenesteutvikling gjennom strategiske valg, der målet er bedre folkehelse og en bærekraftig samfunnsutvikling.

Levekårskartleggingen for 2014 viser hvordan levekår og levekårsutfordringer i Fredrikstad, målt ved en rekke indikatorer, er geografisk fordelt internt i kommunen. Kartlegging av levekår og levekårsutfordringer gjøres for å kunne målrette tiltak best mulig. Kartleggingen danner grunnlag for tiltak for å oppfylle kommunens målsettinger om bedre levekår i Fredrikstad, og om å utjevne sosial ulikhet. Tiltak og prioriteringer skal følges opp gjennom handlingsplanperioden. Neste kartlegging kommer våren 2016.

Statsbudsjett

Kommunesektorens inntekter i 2015

I Revidert nasjonalbudsjett 2015 var realveksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2015 anslått til 8,9 milliarder kroner, hvorav 6,0 milliarder kroner var frie inntekter. Veksten ble regnet i forhold til regnskapstall for 2014.

Anslaget for kommunesektorens skatteinntekter var nedjustert med 1,6 milliarder kroner. Den samlede pris- og kostnadsveksten i kommunesektoren (kommunal deflator) ble samtidig nedjustert fra 3,0 til 2,9 prosent. Dette medførte lavere kostnader for kommunesektoren på 0,3 milliarder kroner.

Stortinget vedtok gjennom Revidert nasjonalbudsjett 2015 en samlet styrking av kommuneøkonomien med 1,2 milliarder kroner.

Ny informasjon om skatteinngangen innebærer at anslaget for kommunesektorens skatteinntekter som ble gitt i Revidert nasjonalbudsjett 2015 opprettholdes. Den samlede pris- og kostnadsveksten (kommunal deflator) anslås fortsatt til 2,9 prosent.

Den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2015 anslås etter dette til 9 milliarder kroner (2,2 prosent). Realveksten i de frie inntektene anslås til 6,1 milliarder kroner (1,9 prosent). Inntektsanslagene er de samme som etter stortingsbehandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2015.

Kommunesektorens inntekter i 2016

I Kommuneproposisjonen 2016 la Regjeringen opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter i størrelsesorden 6 til 7 milliarder kroner i 2016. Det ble varslet at mellom 4,5 og 5 milliarder kroner av veksten ville være frie inntekter.

I statsbudsjettet legger nå Regjeringen opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2016 på 7,3 milliarder kroner, (1,7 prosent). Av veksten er 4,7 milliarder kroner frie inntekter. Det tilsvarer en realvekst i frie inntekter på 1,4 prosent. Veksten er regnet fra anslått inntektsnivå 2015 i Revidert nasjonalbudsjett 2015.

Veksten i frie inntekter foreslås fordelt med 4,2 milliarder kroner til kommunene og 0,5 milliarder kroner til fylkeskommunene. Av veksten i frie inntekter til kommunene er 0,4 milliarder kroner begrunnet i behovet for en bedre rusomsorg, 0,2 milliarder kroner begrunnet i behovet for å styrke

helsestasjons- og skolehelsetjenesten og 0,4 milliarder kroner knyttet til mer fleksibelt barnehageopptak

Veksten i frie inntekter i 2016 må ses i sammenheng med kommunesektorens anslåtte merutgifter knyttet til befolkningsutviklingen. I Kommuneproposisjonen 2016 ble det vist til beregninger utført av Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) som viste merutgifter for kommunesektoren i 2016 på om lag 2,1 milliarder kroner som følge av den demografiske utviklingen. Av dette anslås at om lag 1,7 milliarder kroner må finansieres innenfor veksten i frie inntekter. Anslaget baserer seg blant annet på Statistisk sentralbyrås (SSB) befolkningsframskrivninger fra juni 2014, og viser den isolerte effekten på kommunesektorens utgifter av endringer i befolkningens størrelse og sammensetning. De anslåtte merutgiftene er et uttrykk for hva det vil koste kommunesektoren å opprettholde tjenestetilbudet i blant annet skole, barnehage og omsorgstjenesten med uendret standard og produktivitet i tjenesteytingen.

I Kommuneproposisjonen 2016 ble veksten i kommunesektorens samlede pensjonskostnader anslått til i størrelsesorden 900 millioner kroner i 2016, ut over det som dekkes av den kommunale deflatoren. Kommuner og fylkeskommuner er rammestyrte og har et selvstendig ansvar for pensjon som en del av lønns- og avtalevilkårene i kommunesektoren.

Regjeringens legger til rette for fortsatt vekst og styrking av kvaliteten i tjenestetilbudet i sitt budsjettopplegg for 2016. Etter at det er tatt hensyn til merutgifter for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen og pensjonskostnader, innebærer Regjeringens budsjettopplegg i alt 2,1 milliarder kroner til satsinger finansiert innenfor veksten i frie inntekter. Med en mer effektiv ressursbruk i sektoren vil det kommunale tjenestetilbudet kunne videreutvikles ytterligere. Regjeringen har klare forventninger til at det både i kommunene og fylkeskommunene kontinuerlig arbeides med å forenkle, fornye og forbedre tjenestene.

Det foreslås i statsbudsjettet et engangstilskudd til vedlikehold og rehabilitering av skoler og omsorgsbygg i kommunene på 500 millioner kroner. Midlene er en del av Regjeringens særskilte tiltakspakke for økt sysselsetting. Midlene kommer i tillegg til inntektsrammen som foreslås for kommunesektoren i statsbudsjettet for 2016. For Fredrikstad kommune vil dette utgjøre omtrent 7,6 millioner kroner.

Skatteinngangen til kommunesektoren har de siste månedene vært godt i tråd med anslagene i Revidert nasjonalbudsjett 2015. Anslaget for skatteinngangen i kommunesektoren i 2016 bygger på en samlet vurdering av utviklingen i norsk økonomi. Det er betydelig usikkerhet om utviklingen i norsk økonomi og kommunenes skatteinntekter. Regjeringen følger nøye med på den økonomiske utviklingen, og vil foreta en ny vurdering av kommuneøkonomien i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2016.

I Kommuneproposisjonen 2016 ble det varslet at den kommunale skattøren skal fastsettes ut fra en målsetting om at skatteinntektene for kommunene skal utgjøre 40 prosent av de samlede inntektene. Anslaget på kommunesektorens skatteinntekter i 2016 bygger blant annet på 0,5 prosent sysselsettingsvekst i norsk økonomi og 2,7 prosent lønnsvekst fra 2015 til 2016. Skatteanslaget er også vesentlig påvirket av økte skattører og et skatteopplegg som øker kommunesektorens skatteinntekter. Det foreslås at den kommunale skattøren for 2016 settes opp med 0,45 prosentpoeng til 11,8 prosent.

Regjeringen har foreslått å øke den statlige andelen av investeringstilskuddet knyttet til fornying og bygging av heldøgns omsorgsplasser i sykehjem og omsorgsboliger. Rammen gir rom for tilskudd til om lag 2 500 heldøgns omsorgsplasser.

Regjeringen vil fremme forslag til endring av helse- og omsorgstjenesteloven slik at kommunene fra 1. januar 2020 får plikt til å tilby dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens.

Det foreslås innføring av lovkrav om psykologkompetanse i norske kommuner fra 2020. For å bidra med rekruttering foreslås det å legge om det eksisterende rekrutteringstilskuddet til et fast årlig tilskudd på 0,3 millioner kroner per psykologårsverk som rekrutteres fra 2016.

Kommunene vil fra 1. januar 2016 få en plikt til å sørge for øyeblikkelig hjelp døgnopphold for pasienter med somatiske sykdommer. Det foreslås at 1,2 milliarder kroner overføres til rammetilskuddet til kommunene. Bevilgningen endres fra øremerket tilskudd til rammetilskudd.

Regjeringen foreslår i sitt budsjett en bevilgning på 9,3 milliarder kroner i 2016 til ressurskrevende tjenester. Dette er en økning på 1,2 milliarder kroner. Innslagspunktet foreslås økt til 1,08 millioner kroner. Dette er en økning ut over anslått lønnsvekst for 2015 med 10 000 kroner.

Regjeringen foreslår å bevilge 180 millioner kroner over rammetilskuddet til kommunene for å gi likeverdige rammevilkår for kommunale og ikke-kommunale barnehager. Dette innebærer at de ikke-kommunale barnehagene får samme finansiering som kommunale barnehager fra 2016. Forslaget må sees i sammenheng med finansieringsordningen for ikke-kommunale barnehager.

Det er i statsbudsjettet styrket integreringstilskudd for flyktninger med 50 millioner kroner og særskilt tilskudd til bosetting av enslige mindreårige asylsøkere med 25 millioner kroner. Regjeringen vil legge frem en tilleggsproposisjon for 2016 budsjettet med tanke på flyktningestrømmen til Norge og hvordan håndtere/finansiere denne.

Konsekvenser for Fredrikstad kommune

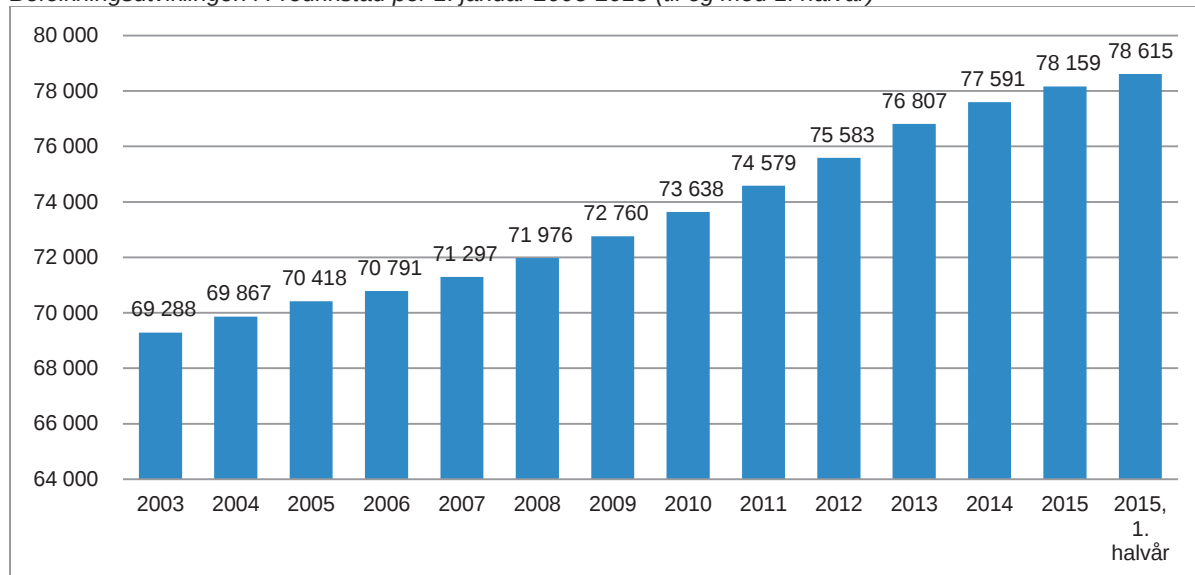
De konkrete konsekvensene for de enkelte tjenesteområdene er innarbeidet i rammebetingelsene på respektive tjenesteområder. Dette gjelder i hovedsak for Seksjon for helse og velferd og Seksjon for utdanning og oppvekst. En del av veksten i de frie inntektene er knyttet opp mot økte satsinger som helsestasjoner og skolehelsetjeneste, barnehage, ny naturfagtime i 5.-7. trinn i grunnskolen, rusarbeid og øyeblikkelig hjelp døgnopphold.

Det vises til nærmere omtale i kapitelet for økonomistyring og rammebetingelser og seksjonenes kapitler.

Befolkningsutviklingen

Ved utgangen av 2. kvartal 2015 var 78 615 personer registrert bosatt i Fredrikstad kommune. Det er en økning på 456 personer siden 1. januar.

Befolkningsutviklingen i Fredrikstad per 1. januar 2003-2015 (til og med 1. halvår)

Kilde: SSB

For denne planperioden forventes det en svak vekst i den yngste aldersgruppen. Ettersom generasjonen 18-28 år nå er rekordstor, er det muligheter for at også Fredrikstad kommune kan gjøre seg spesielt attraktiv for denne aldersgruppen og bidra til at flere unge blir boende eller eventuelt flytter hjem igjen. Det vil på sikt kunne bedre befolknings sammensetningen i Fredrikstad.

Per i dag er det en litt høyere andel eldre og en litt lavere andel yngre i vår kommune enn man ser i sammenlignbare større kommuner, men dette kan være i endring. De seneste flytteanalysene gjort til boligplanen viser at det nå er flere yngre som flytter inn i kommunen enn de som flytter ut. Uansett står vi overfor en sterk økning i antall eldre på grunn av de store etterkrigskullene.

Prognose for Fredrikstad kommune 2016-2026

Ettersom usikkerheten øker jo lenger fram i tid man kommer har vi kun med tallene fram til 2026 i tabellen under.

Alder	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
0 år	771	816	832	848	863	876	888	898	909	917	925	933
1-5 år	4 380	4 275	4 301	4 376	4 451	4 523	4 618	4 686	4 750	4 807	4 859	4 910
6-12 år	6 456	6 595	6 655	6 682	6 697	6 732	6 752	6 831	6 806	6 864	6 959	7 054
13-15 år	2 891	2 886	2 849	2 909	2 941	2 972	3 000	2 977	3 080	3 109	3 131	3 058
16-19 år	4 124	4 113	4 098	4 022	4 029	4 026	4 010	4 091	4 118	4 151	4 159	4 254
20-29 år	9 481	9 735	9 961	10 120	10 250	10 339	10 404	10 440	10 498	10 550	10 621	10 695
30-44 år	14 938	14 860	14 919	14 979	15 021	15 151	15 409	15 633	15 866	16 086	16 313	16 564
45-66 år	23 022	23 434	23 728	24 054	24 430	24 748	24 924	25 062	25 268	25 371	25 539	25 652
67-79 år	8 562	8 841	9 139	9 393	9 613	9 859	10 126	10 513	10 737	11 037	11 172	11 332
80-89 år	2 902	2 940	2 962	3 068	3 141	3 200	3 296	3 310	3 414	3 568	3 800	4 027
90 år +	632	611	631	611	622	639	646	647	664	672	671	689
Total	78 159	79 103	80 076	81 061	82 059	83 064	84 073	85 089	86 110	87 131	88 150	89 168

Innvandrerbefolkningen og arbeidsledighet

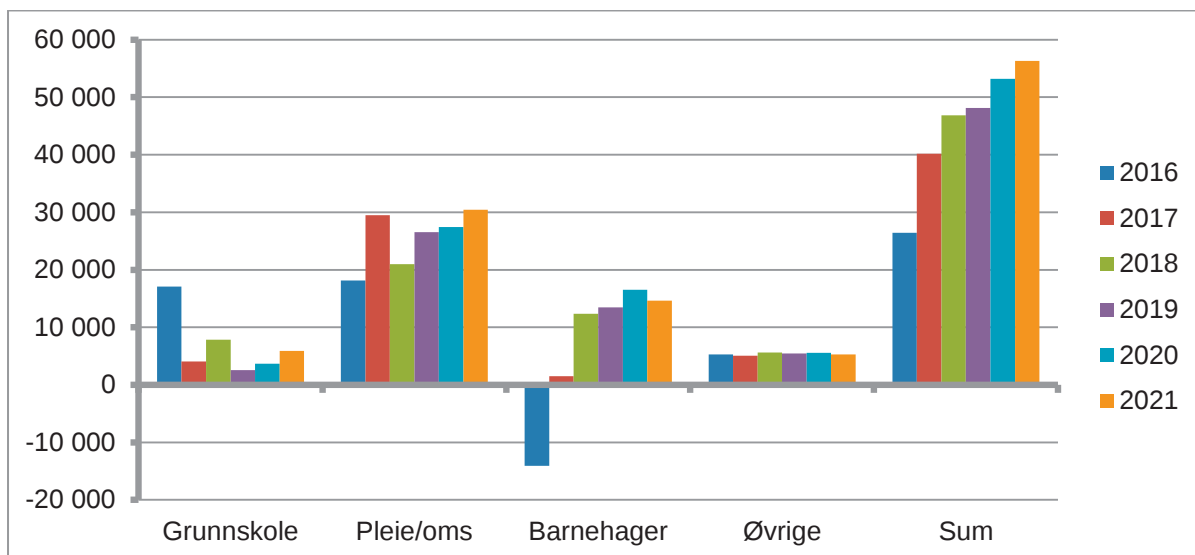
Per 1. januar 2015 var innvandrerbefolkningen, innvandrere og deres direkte etterkommere 15,5 prosent av befolkningen.

Fredrikstad har mange ulike nasjonaliteter. Den største innvandrergruppen har bakgrunn fra Irak (1 916 personer). Gruppen fra Bosnia og Kosovo er nest størst, med 1 381 personer, mens den største veksten de senere år har kommet fra Polen (1 298 personer). Hvordan utviklingen blir fremover er avhengig av flere forhold, blant annet den økonomiske utviklingen i Norge og i verden og behovet for arbeidskraft lokalt. Det forventes at innvandrerandelen i befolkningen vil øke opp mot 20 prosent i løpet av neste ti-årsperiode.

Arbeidsledigheten har gått noe ned hittil i år og for hele befolkningene er det nå registrert en ledighet på 3,9 prosent. For 2014 var arbeidsledigheten på 4,4 prosent. Arbeidsledigheten for innvandrere er betydelig høyere enn ledigheten i befolkningen for øvrig, dette gjelder spesielt for innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, deler av Oseania og Europa utenom EU. 14,9 prosent av arbeidsstyrken er registrert ledige og ledigheten er hittil i 2015 noe lavere enn for 2014. For innvandrere fra EU/EØS-området er ledigheten noe høyere i 2015 (8,2 prosent) sammenlignet med 2014 (7,3 prosent).

Demografiske utfordringer

Figuren nedenfor viser et anslag over veksten i demografikostnadene som Fredrikstad vil møte fram mot 2021. Figuren er hentet fra Kommunerapport for Fredrikstad i ASSS-nettverket 2015, og anslagene er i 2015-kroner. Beregningene omfatter sektorene grunnskole, helse og omsorg og barnehager. Øvrige sektorer omfatter kommunehelsetjenesten, sosiale tjenester og barnevern.

I følge disse beregningene vil Fredrikstad i gjennomsnitt måtte øke driftsutgiftene med om lag 45 millioner kroner årlig for å kunne videreføre tjenestetilbudet på nivå med landsgjennomsnittets standard og dekningsgrader for 2015. Av dette kan i gjennomsnitt om lag 26 millioner kroner årlig henføres til pleie og omsorg, om lag 7 millioner kroner til barnehager, om lag 7 millioner kroner til grunnskole og om lag 5 millioner kroner til øvrige sektorer. Fra 2016 til 2021 innebærer dette en økning i driftsutgiftene totalt på om lag 270 millioner kroner.

For 2016 har regjeringen lagt til grunn at omtrent 1,7 milliarder kroner av veksten i de frie inntektene til kommunesektoren skal dekke demografikostnader. Fredrikstad kommune har økonomiske utfordringer som må dekkes av frie inntekter og som kommer i tillegg til befolkningsvekst. Kommunen møter likevel demografiutfordringene gjennom blant annet økte drifts- og kapitalkostnader i planperioden.

Det vises til vedlegg om befolkningsutviklingen for analyser og ytterligere informasjon om bakgrunnen for prognosene.

SAMMENLIGNING MED ANDRE (ASSS)

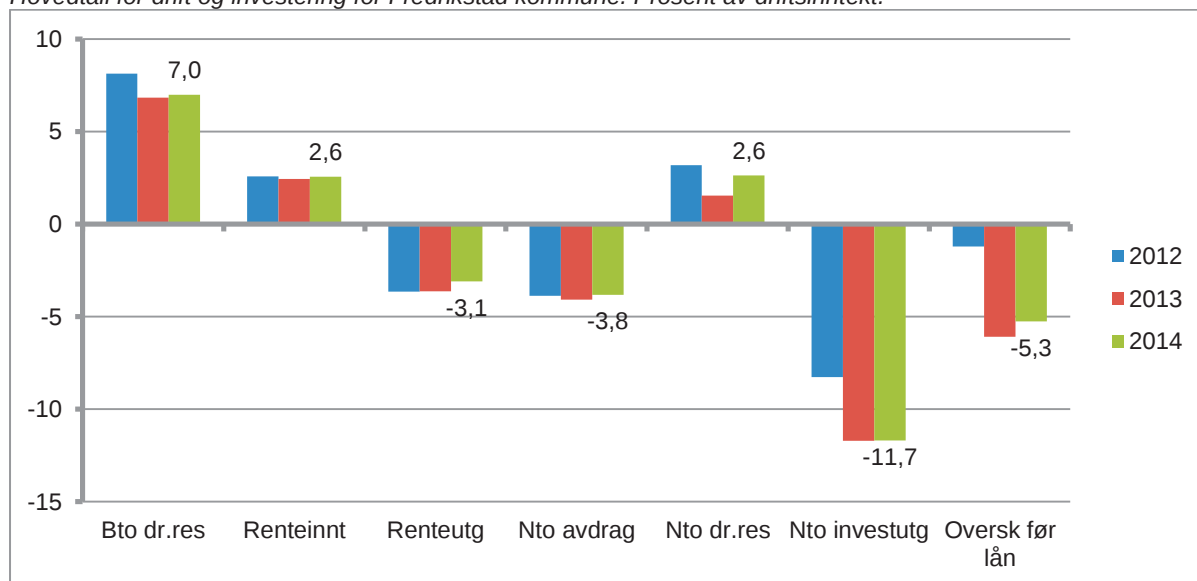
Fredrikstad kommune er med i ASSS-samarbeidet – Aggregerte styringsdata for samarbeidende storkommuner. Dette er et samarbeid mellom de ti største kommunene i landet og KS – Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Bærum, Kristiansand, Fredrikstad, Drammen, Sandnes og Tromsø. Hovedfokuset er analyse av styringsdata på aggregert nivå hvor det fokuseres på effektivisering gjennom kartlegging, analyse, læring og forbedringsarbeid. Det er omfattende nettverksarbeid gjennom året innenfor tjenesteområdene grunnskole, pleie og omsorg, sosialtjeneste, barnevern, barnehage, byggesak, kommunehelse, kultur, eiendom, samferdsel og religion, livssyn og gravplasser.

Det utarbeides årlig en hovedrapport med sammenlikninger mellom kommunene og detaljerte rapporter for hver kommune. Rapportene gir analyser på fire hovedområder:

- Regnskaps- og finansanalyser.
- Forskjeller i inntektsgrunnlag, utgiftsbehov og ressursbruk.
- Ressursbruk og kvalitet på tjenesteområdene.
- Tjenesteproduksjon og effektivitet.

På de forskjellige tjenesteområdene er det utarbeidet *tjenesteprofiler* som viser utvalgte indikatorer som synliggjør ressursbruk og målt kvalitet. Dette måles i forhold til snittet i ASSS-nettverket. I dette snittet er alle kommunene med og teller like mye. I analysene nedenfor er det brukt konserntall og tallgrunnlaget er korrigert for å få mest mulig sammenliknbarhet. Konserntall innebærer at kommunale- og interkommunale foretak tas med i analysegrunnlaget slik at vi får en helhet i tjenesteproduksjonen og økt kvalitet i tallgrunnlaget som kan brukes til sammenlikninger mellom kommunene.

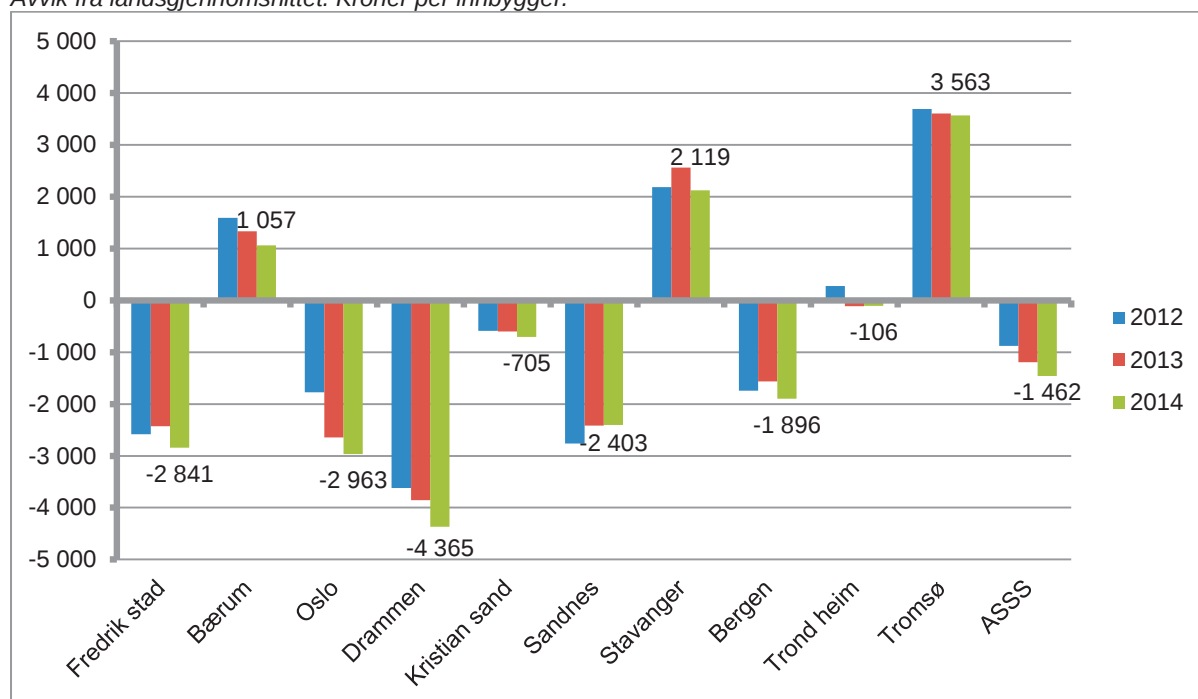
Hovedtall for drift og investering for Fredrikstad kommune. Prosent av driftsinntekt.

Figuren over viser hovedtrekkene i Fredrikstad kommunes økonomiske utvikling i årene 2012-2014, og gir en oversikt over hovedtall knyttet til drift og investering sett opp mot våre driftsinntekter. Brutto driftsresultat viser forholdet mellom løpende driftsutgifter og – inntekter. Det har vært en nominell vekst i samlede driftsinntekter fra 2012 til 2014, men samlede driftsutgifter har likevel en prosentvis større økning enn driftsinntektene de tre siste årene.

En relativt stabil utvikling i renteinntekter og netto avdrag i prosent av driftsinntektene samtidig med noe lavere renteutgifter bidrar til en positiv netto resultatgrad, og et noe økt handlingsrom i løpet av treårsperioden. Netto investeringsutgifter er uendret fra 2013 til 2014, men økte fra 2012 til 2013. Kommunen har på samme tid en utfordring knyttet til økt lånevolum i løpet av treårsperioden.

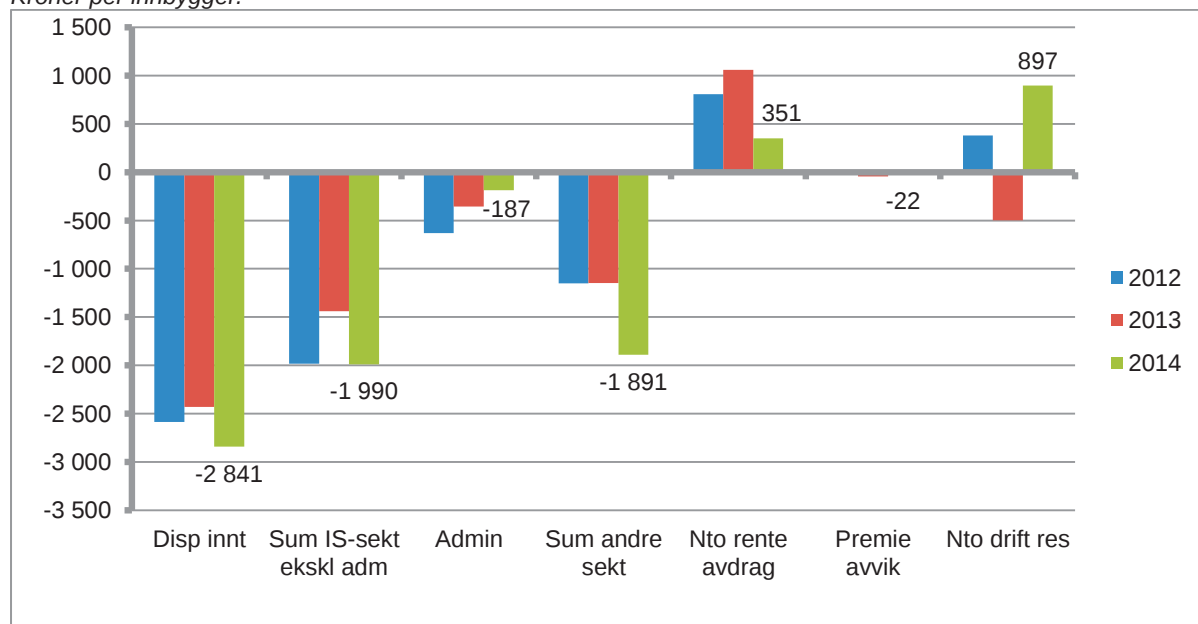
Fri disponibel inntekt (korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift). Avvik fra landsgjennomsnittet. Kroner per innbygger.

Fri disponibel inntekt inkludert eiendomsskatt er lik den inntekten kommunen har anvendt til netto driftsutgifter, netto finansposter og netto driftsresultat. Netto driftsresultat viser hva som er igjen til sparing og egenkapital til investeringer.

Kommuner med høyere inntekter enn gjennomsnittet kan i sum bruke mer ressurser til tjenesteproduksjon enn kommuner som ligger under snittet. Figuren viser at Fredrikstad ligger under gjennomsnittet for fri disponibel inntekt sammen med Sandnes, Bergen, Oslo, Kristiansand, Trondheim og Drammen. I figuren nedenfor ser vi hvordan Fredrikstad har anvendt de disponible inntektene.

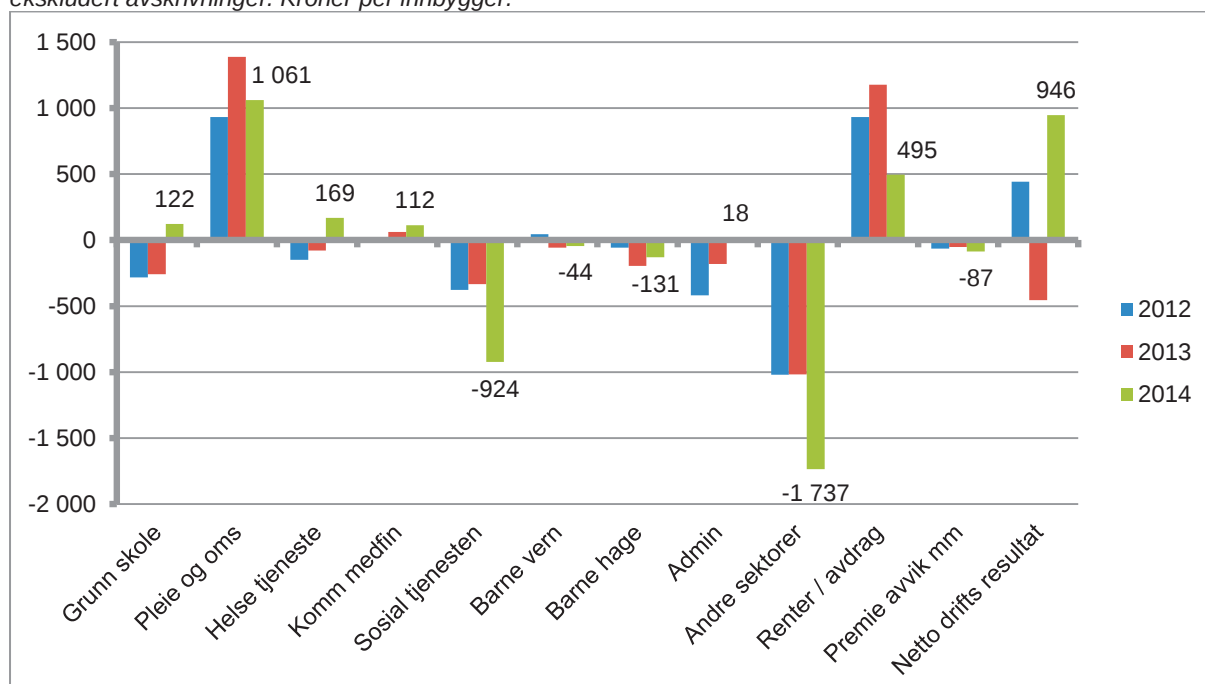
Avvik fra landsgjennomsnittet for Fredrikstad kommune korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov. Kroner per innbygger.

I 2014 var disponibel inntekt per innbygger i Fredrikstad 2 841 kroner lavere enn landsgjennomsnittet. Det vil si at Fredrikstad hadde en mindre inntekt i forhold til landsgjennomsnittet på om lag 222 millioner kroner. Som det framgår av figuren bruker vi mindre enn landssnittet i kroner per innbygger på alle tjenesteområdene når disse er summert. *Sum IS* inkluderer tjenestene som inngår i utgiftsutjevningen i rammetilskuddet (grunnskole, pleie- og omsorg, kommunehelse, sosiale tjenester og barnevern med unntak av administrasjon som synliggjøres for seg selv). Andre sektorer inkluderer øvrige tjenester som kommunen yter innen kultur, teknisk, miljø og samfunnsutvikling. Figuren viser tydelig utfordringen som kommunen står foran – en relativt lav fri disponibel inntekt og høy lånegjeld med høyere netto renter og avdrag enn snittet. Dette fører til at det er mindre å anvende på tjenesteområdene i forhold til landsgjennomsnittet.

Den neste figuren viser hvordan vi prioriterer og disponerer inntektene. Summen av alle tjenestene pluss netto driftsresultat og netto renteutgifter og avdrag er lik disponibel inntekt. Figuren sier noe om vår fordeling av disponibel inntekt på ulike anvendelser sammenliknet med hvordan kommunene i gjennomsnitt har anvendt inntektene.

Avvik fra landsgjennomsnitt gitt Fredrikstads inntektsgrunnlag korrigert for forskjeller i utgiftsbehov. Nettoutgifter ekskludert avskrivninger. Kroner per innbygger.

Figuren viser at vi bruker omtrent den samme andelen av disponible inntekter til grunnskole, barnevern, barnehage, administrasjon og helsetjenester som landsgjennomsnittet.

Vi ser også at vi prioriterer å bruke en større andel av de disponible inntektene til pleie og omsorg og netto renteutgifter og avdrag enn gjennomsnittet av landets kommuner. Den delen av inntektene som gikk til helse og omsorg i 2014 var 1 061 kroner høyere per innbygger enn landsgjennomsnittet. Den relativt store endringen fra 2012 til 2013 skyldes i stor grad merforbruk og endring av anordningsprinsipp for variabel lønn (engangsbelastning i 2013). For å kunne bruke mer på disse områdene, må kommunen bruke tilsvarende mindre på andre områder. I figuren ser vi at sosialtjenesten og tjenester utenfor inntektssystemet er områder som vi bruker en mindre andel av inntekten til enn gjennomsnittet av landets kommuner.

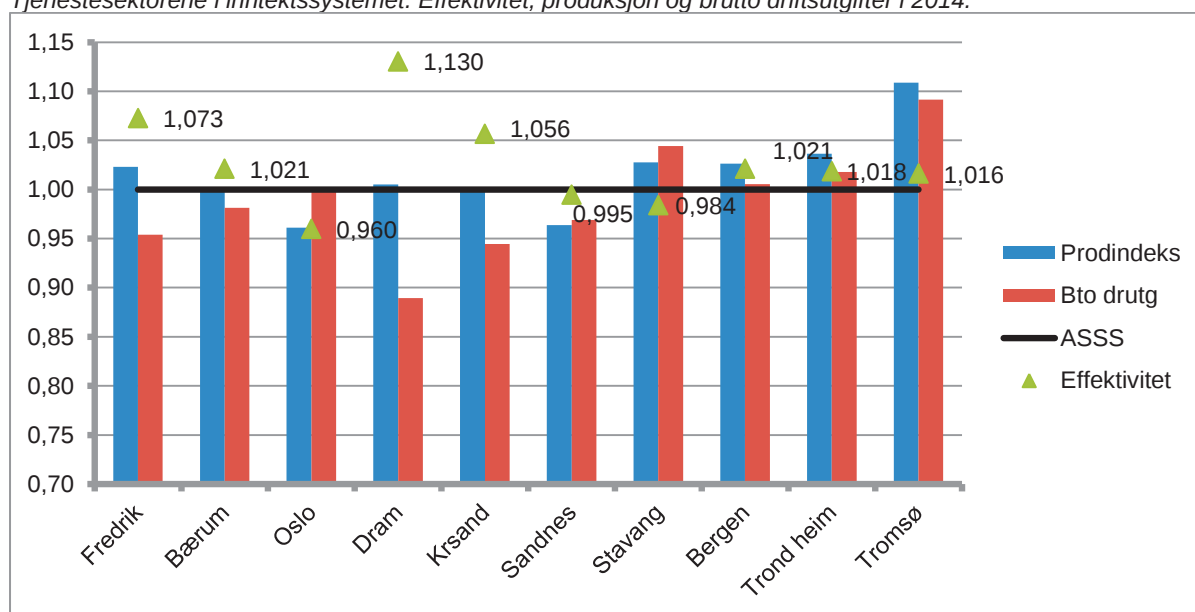
For 2014 har avviket fra landsgjennomsnittet økt både for tjenester i andre sektorer og netto driftsresultat sammenliknet med 2013. I 2013 var andelen av disponibel inntekt vi anvendte til netto driftsresultat om lag 450 kroner lavere per innbygger enn landsgjennomsnittet, mens for 2014 har denne andelen økt til omtrent 950 kroner mer per innbygger enn landsgjennomsnittet.

I de to neste figurene ser vi på produksjonen av tjenester sett i forhold til ressursinnsatsen, som gjør det mulig å si noe om effektivitet. Produksjonsindeksen tar utgangspunkt i en rekke indikatorer for

hver tjeneste som i sum er ment å fange opp både kvantitet og kvalitet. Produksjonen innenfor hver tjeneste måles opp mot et behovskorrigert innbyggertall beregnet ved hjelp av kostnadsnøklene i inntektssystemet. Brutto driftsutgifter er korrigert for forskjeller i utgiftsbehov per innbygger basert på de samme kostnadsnøklene. Det må tas høyde for at analysene i hovedsak beskriver en teknisk effektivitet, og at andre vel så viktige effektivitetshensyn ikke fanges opp i tilstrekkelig grad til å trekke slutninger opp mot et totalt effektivitetsbegrep. Det er derfor viktig å se disse analyseresultatene i sammenheng med tjenesteprofiler for de forskjellige tjenesteområdene og eventuelle brukerundersøkelser.

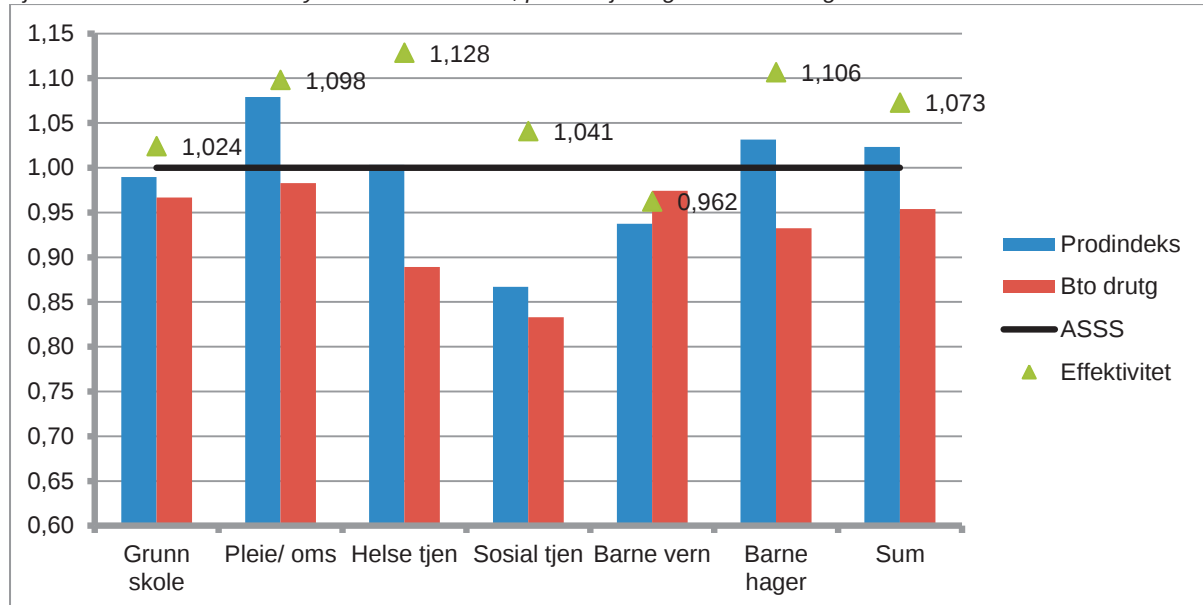
Indeksene viser hvordan den enkelte kommune ligger an i forhold til ASSS-snittet, og ikke i forhold til hverandre. Endringstall måles også i forhold til ASSS-snittet, slik at en kommunes produksjonsindeks vil gå opp dersom kommunens produksjon øker mer enn ASSS-snittet og/eller dersom det behovskorrigerte innbyggertallet øker mindre enn ASSS-snittet. Det samme gjelder tallene for effektivitet. Om en kommunes effektivitet går opp eller ned er denne endringen målt i forhold til ASSS-snittet.

Tjenestesektorene i inntektssystemet. Effektivitet, produksjon og brutto driftsutgifter i 2014.

Figuren over viser at Fredrikstad sammen med Drammen og Kongsand hadde mest effektiv produksjon av tjenester i forhold til ASSS-snittet i 2014. Felles for disse kommunene er høy produksjon av tjenester samtidig med et lavere nivå av brutto driftsutgifter.

Tjenester innenfor inntektssystemet. Effektivitet, produksjon og brutto driftsutgifter i 2014. Fredrikstad kommune.

I 2014 var effektiviteten i Fredrikstad 7,3 prosent høyere enn ASSS-snittet. Figuren over viser at det var innenfor helsetjeneste, barnehager og pleie og omsorg at Fredrikstad hadde mest effektiv produksjon av tjenester i 2014, mens det var innenfor barneverntjenester at Fredrikstad hadde minst effektiv produksjon.

KOMMUNENS MÅLEKORT

Balansert målstyring og avviksrapportering

Balansert målstyring innebærer at organisasjonen skal ha flere fokusområder som er viktige i forhold til styring, prioritering og ressursbruk. Fredrikstad kommune har fire fokusområder; økonomi, medarbeidere, brukere/kvalitet og interne prosesser. Balansert målstyring handler om å tydeliggjøre visjoner, strategier og mål og omsette disse til konkrete handlinger og tiltak. I praksis vil dette si at det skal være en tydelig kobling mellom kommunens plandokumenter og oppfølgingsarbeidet gjennom året. For eksempel kan strategiene som fremkommer i handlingsplanen brytes ned til konkrete målsettinger og tiltak. Underveis gjennom året vil det gi god styringsinformasjon om målene nås, alternativt vise behov for korreksjoner.

Arbeidet med å definere gode indikatorer med utgangspunkt i strategi og plandokumenter skal etableres som en kontinuerlig prosess på lik linje med selve utarbeidelsen av plandokumentene og strategiene. Denne prosessen vil hele tiden være under utvikling. Det er viktig med en logisk sammenheng mellom kommunens sentrale styringsdokumenter og de indikatorene som målekortene består av. Verdiene må være målbare og påvirkbare, slik at balansert målstyring er en integrert del av ledelsesrollen. Dette vil være fokus i arbeidet fremover. Tjenesteområdene innenfor Seksjoner for helse og velferd og utdanning og oppvekst vil prioriteres i første omgang.

Fokuset på avviksrapportering i seksjonene har økt, men det er allikevel et stort forbedringspotensial på sikt. Det jobbes videre med å forbedre avviksrapporteringen, og det er derfor et mål å ytterligere øke antall meldte avvik. Samtidig vil det være fokus på å bedre kvaliteten på meldte avvik og forbedre behandlingen av avvikene. De saker som allerede kommer inn benyttes i forbedringsarbeidet, og det forventes på bakgrunn av målsettingen i 2016 et større fokus på forbedret kvalitet gjennom en enda mer aktiv bruk av avvikssystemet. En positiv avvikskultur, som igjen vil være med å styrke kvaliteten på internkontrollen og kvalitetssystemet, anses som viktige faktorer for at det i 2016 også skal oppnås gode resultater innenfor de andre fokusområdene.

Det gjennomføres brukerundersøkelser innenfor flere tjenesteområder. Det vil jobbes for å systematisere og samordne dette arbeidet, slik at brukerundersøkelsene i større grad kan bidra til styringsdata. Brukerundersøkelsene må også ses i sammenheng med kommunens årshjul for øvrig. Det er behov for en samordnet oversikt og plan for gjennomføring og analyse.

Det overordnede målekortet skal vedtas av Bystyret. Det er dette målekortet som rådmannen rapporterer til Bystyret på. De øvrige målekortene i dette dokumentet er til orientering og vedtas av seksjonenes politiske utvalg.

Utviklingstabell samfunn

Utviklingstabellen er ment å belyse samfunnets utviklingstrekk over en lengre tidshorisont. Dette omfatter indikatorer som ikke nødvendigvis er direkte påvirkbare av kommunens drift, men som sier noe om utviklingen i lokalsamfunnet. Det er viktig å se utviklingen på disse indikatorene i sammenheng med utviklingen i Norge som helhet. Eksempelvis er sysselsettingstillene i Fredrikstad nært knyttet til utviklingen i økonomien på landsbasis.

Kilde for indikatorene er angitt, og det framgår i størst mulig grad av tabellen hva indikatoren måles i forhold til. Kildene for data er: Statistisk sentralbyrå (SSB), Folkehelseinstituttet (FHI), KOSTRA, egne uttak fra **det** offisielle eiendomsregisteret (Matrikkelen), KS' kommunebarometer og egen rapportering fra Seksjon for teknisk drift og Seksjon for kultur, miljø og byutvikling.

Kommunebarometeret er en sammenligning av landets kommuner, basert på 116 nøkkeltall. Nøkkeltallene er gruppert og vektet innenfor de enkelte områdene. Tallene er korrigert for ulikheter i inntekt, i det hensikten er å vise hvor gode kommunene er i forhold til sine rammebetingelser.

Målekort

Fokus-område	Kritiske suksessfaktorer	Indikator	Målemetode	Status siste måling	Mål		Skala
					2015	2016	
Brukere og kvalitet	<i>Kultur</i> Tilpasse tjenester til brukernes behov <i>Økonomi og organisasjonsutvikling</i> Effektiv og god skatteoppkreverfunksjon <i>Utdanning og oppvekst</i> Tilpasse tjenester til brukernes behov	- Antall arr. i kulturhusene Blå Grotte og St. Croix-huset		964	930	930	antall
		- Skattedirektoratets resultatkrav på skatteartene (restanse)		3,43	3,5	3,5	%
		- Dekningsgrad barnehage		88,4	91,0	91,0	%
		Elevresultater innen skole: - Eksamen: - Norsk - Matematikk		3,4 3,1	3,6 3,1	3,6 3,1	1-6 1-6
	<i>Helse og velferd</i> Ferdigbehandlede pasienter blir ikke liggende på sykehus	- Antall liggedøgn på sykehus for ferdigbehandlede pasienter	Rapportering fra helseforetakene	252	200	200	antall
Med-arbeidere ¹⁾	Godt arbeidsmiljø Økt tilstedeværelse Læring og utvikling Medarbeiderne vet hva som forventes av dem	- Medarbeidertilfredshet	Medarbeiderundersøkelse	4,02	4,1	4,1	1-5
		- Inngåtte lederavtaler		..	100	100	%
		- Nærvær i %	Registrert nivå	90,0	92,2	92,2	%
		- Medarbeidernes opplevelse av å få hjelp og støtte.	Medarbeiderundersøkelse	4,27	4,3	4,3	1-5
		- Medarbeidernes opplevelse av læring og utvikling gjennom utfordrende oppgaver	Medarbeiderundersøkelse	4,12	4,2	4,2	1-5
Økonomi	God økonomistyring	- Medarbeidernes opplevelse av hva som forventes av dem	Medarbeiderundersøkelse	4,59	4,7	4,7	1-5
Interne prosesser	Positiv avviskskultur	- Netto resultatgrad i % (kommune)	Beregning av resultat	1,4	0,0	0,0	%
		- Avvik ifht budsjett i % (seksjon/virksomhet)	Avviksrapportering	1,0	0,0	0,0	%
		- Avvik – HMS	Kvalitetssystemet	1 148	937	1 397	antall
		- Avvik – Informasjonssikkerhet og personvern	Kvalitetssystemet	109	82	67	antall
		- Avvik – Tjenestekvalitet	Kvalitetssystemet	5 104	3 381	4 899	antall
		- Forbedringsforslag	Kvalitetssystemet	124	174	169	antall
		- Avvik som ikke er åpnet/under behandling etter 14 dager	Kvalitetssystemet	2,68	0	30	%

Noter: 1) Ved undersøkelser er høyeste tall best. Siste medarbeiderundersøkelse ble gjennomført høsten 2014 og er innarbeidet som status siste måling.

Måltallet for nærvær i 2016 tilsvarer målet i IA-avtalen.

Utviklingstabell samfunn

Innsatsområder fra kommuneplan samfunn:	Indikator	Kilde	Tidligste måling	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. Befolkning, folkehelse og levekår	Utdanningsnivå, høyere utdanning 16 år+, forholdstall hele landet = 100	SSB	86,6 (2003)	86,7	86,7	86,6	86,9	87,1	86,8	86,6	86,7	86,0	
	Frafall i videregående skole (prosent)	FHI			25,1	27,1	30,0	31,7	29,1	28,8	28,2		
	Dødelighet (0-74 år, forholdstall, hele landet =100) Menn	FHI	107 (2003)	107	108	110	108	112	111	109			
	Dødelighet (0-74 år, forholdstall, hele landet =100) Kvinner	FHI	104 (2003)	104	103	106	107	106	105	106			
	Andel innvandrere i befolkningen, landbakgrunn gruppe 1 ¹⁾	SSB	2,5 (2003)	2,5	2,7	2,9	3,3	3,6	4,0	4,6	5,1	5,3	5,4
	Andel innvandrere i befolkningen, landbakgrunn gruppe 2 ²⁾	SSB	3,6 (2003)	5,3	6,5	7,1	7,6	8,0	8,5	8,8	9,3	9,7	10,1
	Befolkningsvekst, prosent per 1.1.	SSB	1,1 (2003)	0,5	0,7	1,0	1,1	1,2	1,3	1,3	1,6	1,0	0,73
	Uføre 18-44 år, forholdstall (Norge = 100)	FHI	111 (2005)	112	115	118	122	125	128	133	139		
2. Identitet, kultur, by- og nærmiljø	Valgdeltakelse, i forhold til landet, landet =100	SSB/KRD	88 (2003)		99		97		96		98		89
3. Verdiskaping og næringsliv	Skatteinngang	SSB	90 (2003)	88	86	85	86	84	84	84	85		
	Bruttoinntekt	SSB	93 (2003)	92	91	90	91	90	90	90	91		
	Arbeidsledighet, totalt, bosatte i prosent av arbeidsstyrken	SSB	4,6 (2003)	3,5	2,4	2,2	3,7	4,0	3,8	3,7	4,2	4,4	3,9
	Arbeidsledighet, innvandrere gruppe 1 ¹⁾	SSB				2,6	6,5	7,3	6,1	5,7	7,1	7,3	8,2
	Arbeidsledighet, innvandrere gruppe 2 ²⁾	SSB				11,0	14,6	16,9	17,5	17,4	18,0	18,7	14,9
	Vekst, antall sysselsatte totalt (prosent)	SSB					-2,3	1,2	1,6	1,3	0,3	0,5	
	Sysseletting, totalt, andel av arbeidsstyrken 15-74 år	SSB	64,3 (2005)	65,7	67,0	66,8	64,4	64,1	63,9	63,6	63,0	62,7	
	Sysseletting, innvandrere gruppe 1 ¹⁾	SSB				68,6	68,0	69,1	71,7	71,3	71,1	70,2	
4. Tjenester til befolkningen	Sysseletting, innvandrere gruppe 2 ²⁾	SSB				48,5	43,0	44,0	44,4	45,2	44,2	45,8	
	Andel minoritetspråklige barn i barnehage (prosent)	KOSTRA		:	:		65,5	57,6	55,8	61,7	66,0	63,8	
	Andel barn 3-5 år i barnehage (prosent)	KOSTRA	78,6 (2003)	90,2	93,2	93,5	96,1	95,2	94,7	95,8	96,0	96,0	
5. Klima og miljø	Lesferdigheter, 5.trinn (laveste mestringsnivå, landet =100)	FHI			95	94,8	95,4	96,0	96,0	105	108	107	
	Vaksinasjonsdekning (andel 6 åringer)	FHI		95						96,2	96,5	96,4	
	Spesifikt energiforbruk i kommunale bygg - temperatur korrigert (kWh/m ²)	RTD				186	190	198	203	203	199	198	
6. Infrastruktur og arealstrategi	Klimatofotavtrykk fra kommunal tjenesteproduksjon (kg CO2 ekvivalenter per innbygger)	Asplan Viak									1 000	1 115	
	Andel innbyggere som bor i tettsteder (prosent)	KOSTRA	90,5 (2003)	90,1	90,1	90,2	90,0	88,9	90,2	89,8	90,8	90,2	
	Andel boligbygging i byområdet (prosent)	Matrikkelen			25,4	14,4	48,0	0,0	22,2	22,4	21,0	29,0	
	Andel boligbygging i tettstedet jfr Fylkesplanen (prosent)	Matrikkelen			63,7	76,1	43,9	75,1	67,7	63,4	66,0	60,0	
	Andel boligbygging, omlandet (prosent)	Matrikkelen			10,9	9,5	8,1	24,9	10,1	14,2	13,0	11,0	
	Antall reisende med byfergene (i hele tusen)	RTD					310	370	340	358	825	956	
	Bruk av sykkel (antall turer) ³⁾												
	Gang- og sykkelvei i km som er kommunale	KOSTRA	53 (2003)	54	54	56	58	58	59	61	61	61	

Note: 1) Gruppe 1: EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand.
 2) Gruppe 2: Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS.
 3) Telling startet i 2014.

ØKONOMISTYRING – ØKONOMISKE RAMMEBETINGELSER

Felles utfordringer for kommunesektoren

Norsk industriproduksjon falt mer enn ventet over sommeren, og industrien er inne i en ny nedgangskonjunktur. Oljebremsen er i ferd med å ramme norsk industri med full tyngde. De siste tallene for norsk industriproduksjon har vært dystre. Ser vi de siste månedene under ett er tendensen klar ved at produksjonen har falt med nesten 7 prosent. Utviklingen i år er det svakeste som er registrert etter 1990.

Det er spesielt verfts- og verkstedindustrien som peker seg ut. Det var de samme som tjente på oljebølgen da oljeprisen var høy. Så langt er det vanskelig å se spor av den svake kronekursen i industriproduksjonen. Øvrige deler av industrien har hatt en del temmelig stabil utvikling de siste månedene. Fremover kan vi forvente at den svake kronekursen vil være positiv for eksporttrettet industri. Arbeidsledigheten i Norge er på vei opp, men må fortsatt karakteriseres ved å være på lave nivåer historisk sett.

Den svake utviklingen for industrien trekker i retning av at Norges Bank vil holde styringsrenten lav lenge. Hovedstyret i Norges Bank har som utgangspunkt for sin vurdering av pengepolitikken at renten settes med sikte på at inflasjonen skal være nær 2,50 prosent. Underliggende inflasjon har i 2015 vært på nivåer nært målet slik at det er en viss risiko for at renteøkningene kan komme raskere enn det som markedet og Norges Bank legger til grunn. Norges Bank anslår nå styringsrenten til å ligge under 1 prosent til høsten 2017 og deretter en gradvis økning.

Oppgangen i verdensøkonomien er fortsatt moderat og usikkerheten om utviklingen fremover er stor, særlig i euroområdet. Oppgangen i USA vil fortsette og forbli driveren i økonomisk vekst globalt. Veksten i Europa og Japan, som har slitt med manglende vekst i 2014, vil sannsynligvis styrke seg noe på grunn av lavere oljepris og mer ekspansiv pengepolitikk. Det er ventet noe høyere vekst i fremvoksende økonomier, selv om den avtagende veksttakten i Kina vil fortsette. Styringsrentene er nær null i mange land, og markedsaktørenes forventninger til styringsrentene fremover er lave.

Hellas er på ny i fokus. Landet gjennomførte tidlig i juli folkeavstemming rundt kreditorenes forslag til løsning, og forslaget ble stemt ned. Hellas statsminister har nå nylig forhandlet fram en ny avtale med kreditorene. Vi må fortsatt regne med usikkerhet i forhold til Hellas, verdensøkonomien, aksjemarkedet og rentemarkedet framover. Her hjemme går vi en usikker tid i møte blant annet på grunn av den seneste tids kraftige fall i olje- og råvareprisene, kombinert med økt frykt for en ytterligere svekkelse av den økonomiske veksten i Kina og andre fremvoksende økonomier.

I kommunesektoren har det vært en ubrutt aktivitetsvekst og stor utbygging av kommunale tjenester de siste 10 årene. Vi har hatt en sterk inntektsvekst spesielt når det gjelder statlige satsinger. Barnehagesatsingen har vært spesielt stor. Frie inntekter har stort sett gått til å opprettholde standarder og dekningsgrader i forhold til befolkningsvekst. Befolkningsveksten har vært sterk i denne perioden.

Det er en utfordring at investeringer i stor grad lånefinansieres. Egenkapitalevnen er for lav i de fleste kommunene. Økt gjeld blir i stor grad drevet fram av et lavt rentenivå som på kort sikt gir et relativt stort handlingsrom. Det kan være lettere å investere i nye bygg enn å budsjettere med driftsmidler til løpende vedlikehold. Indirekte innebærer dette at kommunene lånefinansierer løpende drift. Det lave rentenivået gir også i økende grad lavere renteinntekter enn tidligere forutsatt.

Den internasjonale økonomiske utviklingen innebærer som nevnt stor sannsynlighet for en lenger lavrenteperiode enn tidligere forventet. Dette vil være en situasjon som etter hvert normaliseres. I det korte/mellomlange bildet er dette positivt for netto gjeldstunge kommuner. Utfordringen på lang sikt er at rentebelastningen holder seg lav gjennom en lang opplåningsperiode, mens økningen i kostnader kommer senere når rentenivået øker. Med en nedbetaling av lån på over 30 år, innebærer det at økte lånekostnader må dekkes med framtidige usikre frie inntekter. Den største andelen av de frie inntektene gis gjennom statsbudsjettet som i stor grad har et års perspektiv, og medfører at en økende andel av framtidige frie inntekter går til å betjene gjeld.

Overordnede prioriteringer i planperioden

Det er det samme bakgrunnsbildet som ligger til grunn i den vedtatte handlingsplanen fra juni. Vedlikeholdsetterlepet øker selv om bystyret har prioritert noe økt vedlikehold gjennom disponering av mindreforbruket fra 2014. Befolkningsvekst, demografiutfordringer, en økende pensjonsgjeld, lav egenkapitaleverne og høy gjeld er felles utfordringer generelt i kommunesektoren. Fredrikstad kommune er i tillegg en minsteinntektskommune som må finne løsninger med omprioriteringer og effektiviseringstiltak innenfor et begrenset handlingsrom.

Statsbudsjettet gir ikke noe økt handlingsrom i forhold til vedtatt handlingsplan. I hovedsak videreføres driftsnivået i 2016, men utfordringene øker utover i planperioden. Regjeringen har i tillegg varslet en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet med virkning fra 2017. Effekten av dette er foreløpig ukjent.

I forhold til handlingsplanen vedtatt i juni, legger rådmannen opp til følgende hovedgrep:

- Eiendomsskatteinntektene økes med 30 millioner kroner. 20 millioner kroner som følge av justert takstgrunnlag, 10 millioner kroner ved å øke promillesatsen fra 3,7 promille til 3,9 promille.
- Fra 2017 justeres eiendomsskatteinntektene opp i henhold til deflator (samlet lønns- og prisvekst i kommunesektoren) for å opprettholde kroneverdien (får virkning først ved neste rullering av handlingsplanen/budsjett).
- Prognosene for 2015 tyder på økte skatteinntekter som øker grunnlaget for beregningen av skatteinntektene med 15 millioner kroner.
- Driftsrammene på tjenesteområdene videreføres i henhold til gjeldende handlingsplan, men det er fortsatt behov for omprioriteringer og reduksjoner.
- Satsinger og reduksjoner gjennom statsbudsjettet tilføres aktuelle seksjoner.
- Økt satsing på verdibevarende vedlikehold med 8 millioner kroner per år i tillegg til regjeringens engangsbevilgning på 7,6 millioner kroner.
- Nedjustering av rentepostene i henhold til signaler fra Norges Bank og «markedsvurderinger».
- Noe lavere realvekst fra 2017 enn lagt til grunn i vedtatt handlingsplan.
- Fra 2017 er det innarbeidet effektiviserings-/omstillingstiltak med 10 millioner kroner som øker til 20 millioner kroner fra 2018 (halv- og helårsvirkning).
- Det er ikke rom for å finansiere flere sykehjemsplasser i planperioden uten å gjennomføre omfattende omprioriteringer mellom tjenestene i Seksjon for helse og velferd, fra andre tjenester/seksjoner eller øke finansieringsevnen. Seksjon for helse og velferd har et usaldert omprioriteringsbehov i planperioden.
- Ny drøfting av investeringsbehov i forhold til finansieringsevnen (gjeld/EK).
- Handlingsplanens forutsetning om økt egenkapitalfinansiering av investeringsbudsjettet over driftsbudsjettet følges opp i planforslaget. Det samme gjelder for oppbygging av fond til drifts- og investeringsformål med sikte på økt framtidig handlefrihet.

Som det framgår av punkt 1 ovenfor, innebærer dette budsjettforslaget at tjenestenivået i stor grad videreføres for 2016. I vedtatt handlingsplan var det satt av en sentral budsjettpost for å dekke økte pensjonspremier overfor ikke-kommunale barnehager. Regjeringens endring i forhold til finansiering av pensjonsutgiftene i disse barnehagene frigjør i stor grad denne avsetningen til andre formål. Rammetilskuddet er redusert med 5 millioner kroner slik at det netto står igjen 8 millioner kroner i økt handlingsrom. I tillegg blir kostnaden til taksering av eiendomsmassen 5 millioner kroner lavere enn forutsatt i handlingsplanen. Disse postene er engangsinnsparinger i 2016 og kompenserer redusert handlingsrom gjennom statsbudsjett.

Utfordringen er at inntektsnivået som framskrives fra 2016 med en anslått realvekst på 1 prosent, ikke er tilstrekkelig til å finansiere tjenestenivået i sin helhet fra 2017. Det er derfor nødvendig å gjennomføre effektiviserings-/omstillingstiltak med halvårsvirkning fra 2017 som gir helårsvirkning i 2018 i tillegg til utfordringen innen Seksjon for helse og velferd. Arbeidet bør starte i 2016.

Finansieringsevne

Det er positivt at regnskapene for de siste fire årene er avsluttet med et mindreforbruk. Utfordringen er at gjeldsnivået fortsatt er høyt og vil være økende i planperioden som følge av framtidig lånefinansierte investeringer. Eksterne rammebetingelser som et fallende rentenivå, avkastning på finansielle eiendeler og frie inntekter har i stor grad bidratt til resultatene. Lavt rentenivå kombinert med svekket kronekurs vil kortsiktig dempe effekten av økende gjeld. Skatteutviklingen på landsbasis og markedsendringer innen finans er rammebetingelser som vi lokalt ikke styrer. Det er nødvendig

med disposisjonsfond som kortsiktig kan brukes til å finansiere svikt i inntektene, økende pensjonsgjeld og gi ro til nødvendig omstilling.

Bystyret har lagt til grunn høye ambisjoner når det gjelder tjenestetilbud og investeringer i planperioden. Finansieringsutfordringene er betydelige spesielt som nevnt innenfor Seksjon for helse og velferd. Vedlikeholdsbehovet for bygninger, veier og parker er også stort selv om vedlikehold har fått økt prioritet de siste par årene blant annet gjennom disponering av regnskapsmessig mindreforbruk og nyinvesteringer. Dette er ikke tilstrekkelig til å ta igjen/stoppe etterslepet. Regjeringens tiltakspakke med 500 millioner kroner vil hjelpe noe. Fredrikstad kommune får omtrent 7,6 millioner kroner av denne potten, og rådmannen foreslår som tidligere nevnt, en ytterligere prioritering med 8 millioner kroner per år i planperioden. Økt verdibevarende vedlikehold er viktig for å redusere framtidig investeringsbehov.

Verdiskapning i Fredrikstad-samfunnet har fokus i kommuneplanen. Det er en negativ utvikling mellom vekst i befolkningen og antall arbeidsplasser. Utfordringen er at kommunen må ha et nødvendig økonomisk handlingsrom for å følge opp rollene i henhold til kommuneplanens prioriteringer blant annet med hensyn til lokal verdiskapning gjennom målrettet regionalt næringsutviklings- og godt omdømmearbeid.

Demografiutviklingen krever både økte driftsutgifter og bygningsmessig kapasitet for å dekke framtidige behov. Sykehjem og skolebygg er nødvendige prioriterte investeringer i planperioden. Utfordringen blir derfor å finne rom for et betydelig investeringsbehov utover dette samtidig som egenkapitalevnen er lav. Utvikling i kapitalkostnader må vurderes i sammenheng med sannsynlig lavere vekst i frie inntekter framover.

Rådmannens vurdering/analyse av situasjonen er at finansieringsbehovet/ambisjonsnivået fortsatt ikke samsvarer med finansieringsevnen og kan relativt raskt bli ytterligere forverret. Det er nødvendig med økt fokus på innovasjon og omstillinger i organisasjonen i tillegg til nødvendige omprioriteringer og effektiviseringer for å få rom til å finansiere tjenesteproduksjonen. Systematisk innovasjonsarbeid er derfor prioritert i Fredrikstad kommune. Satsing og utvikling av en kultur som fremmer innovasjon og kvalitet i tjenesteproduksjonen videreføres og prioriteres høyt fra rådmannen i planperioden.

Oppfølging av kommunereformen er et aktuelt tema i kommende planperiode. Prosessen med fase 2 er i gang med fokus på Hvaler og Råde. Det legges ikke opp til sammenslåingsdrøftinger med Sarpsborg kommune, men vi prioriterer økt samarbeid på områder hvor det er naturlig med mer effektiv bruk av felles ressurser. Stikkordet er kommuneinnovasjon.

Det er verdt å merke seg at innovasjon og effektivisering neppe vil være tilstrekkelig til å dekke omstillings- og finansieringsbehovet framover. Rådmannen mener at vi må legge til grunn følgende overordnede strategivalg for å skape bedre balanse mellom finansieringsevne og – behov (kombinasjoner):

- Øke egne frie inntekter – eiendomsskatt
- Redusere volumet på tjenestene
- Redusere/omprioritering av framtidige investeringer
- Styrke egenkapitalevnen gjennom bedre utnyttelse av kommunens grunneiendommer (utvikling og salg)

Rådmannen arbeider med en vurdering med fokus på utvikling av verdien på kommunens grunneiendommer og frigjøre kapitalen til alternativ bruk blant annet til byutviklingstiltak. Dette er tiltak for å øke egenkapitalevnen. Vurderingen omfatter en nærmere avklaring av potensiale for verdier og mulige verdiøkning, risiko og forslag til tiltak for gjennomføring av en slik strategi. Rådmannen kommer tilbake til bystyret med en sak i løpet av første halvår 2016.

Bystyret har vedtatt at det skal gjennomføres en kontortaksering av eiendomsmassen med 10 prosent med virkning fra 2016. Rådmannen mener at det er rimelig at verdiøkningen benyttes til en tilsvarende økning av eiendomsskatteinntektene og legger dette til grunn i justert forslag til handlingsplan. Dette gir en økning på 20,9 millioner kroner. Det er fortsatt et stort uutnyttet potensiale i inntektene siden promillesats og bunnfradrag ikke endres. Eksempelvis vil en økning per eiendomsskatteobjekt med i underkant av 70 kroner per måned (med dagens verdier) gi en samlet inntektsøkning på 30 millioner kroner. For å bedre finansieringsevnen noe, foreslår rådmannen at

satsen for eiendomsskatt økes fra 3,7 promille til 3,9 promille. Inntekten øker tilsvarende med 10 millioner kroner.

Prioritering av investeringer

I hovedsak er investeringsvolumet fulgt opp slik det er vedtatt av bystyret i tillegg til at det er innarbeidet noen prioriterte nye investeringer og endret framdrift (omtales senere i dette kapitelet under investeringer/finansiering).

Rådmannen mener det er nødvendig med en kritisk vurdering av investeringsbehov og investeringsprofilen. Høy gjeld og begrenset egenkapitalevne er rammebetingelser som utfordrer handlingsrommet. Et lavt rentenivå bør ikke kortsiktig brukes til å øke investeringsvolumet. Spørsmålet er hva som skal prioriteres og som en konsekvens må nedprioriteres.

Følgende investeringer er ikke innarbeidet i den konkrete investeringsoversikten, men utredes nærmere med hensyn på anleggskostnader, driftskonsekvenser og driftsmodeller:

1. Byutviklingsprosjekter (Holmen/Veumbekken, Arena Fredrikstad, nedgravd strømkabel over Kråkerøy til Hvaler).
2. Effektivisering av administrative funksjoner (rådhus II).

Ridesenter er innarbeidet i investeringsoversikten, men både framdrift og økonomi må vurderes nærmere.

Den vedtatte skolebruksplanen viser at det er et stort behov for investeringer innenfor Seksjon for utdanning og oppvekst som det ikke er funnet rom for. I tillegg kommer bystyrets ambisjoner om utbygging innen omsorgstjenestene.

Rådmannens forslag til investeringsplan kan oppsummeres slik (eksklusiv punktene 1 og 2 ovenfor):

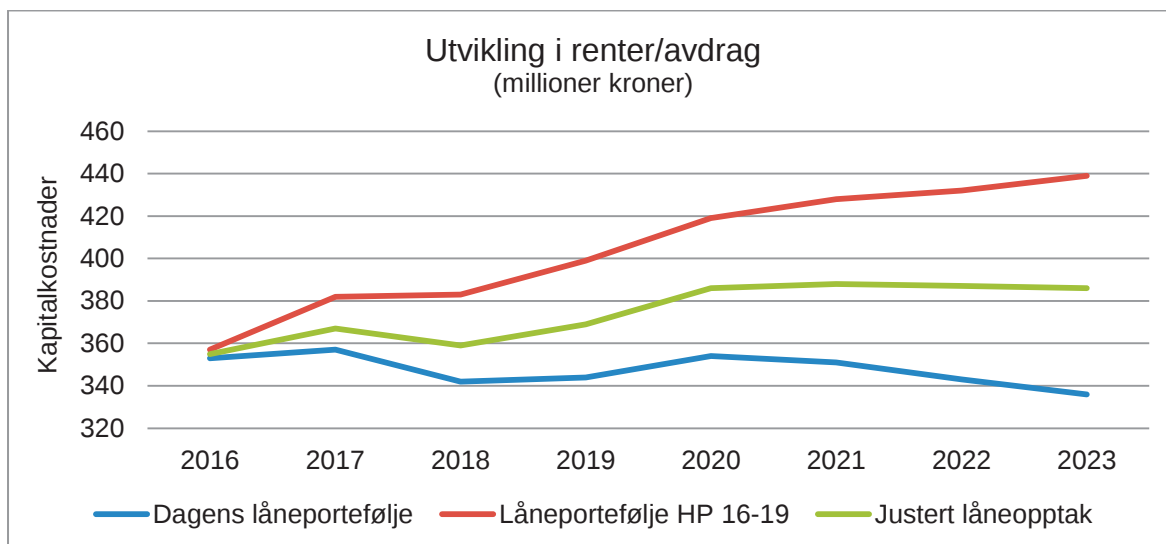
Rammefinansierte investeringer

<i>Tall i millioner kroner</i>	2016	2017	2018	2019	Sum
Sum netto investeringer	492,2	383,0	298,8	199,3	1 373,3
Lånebehov	384,8	274,9	193,1	111,4	964,1

Merverdiavgiftskompensasjon, bruk av investeringsfond og overføring fra driftsregnskapet kommer i tillegg til lånefinansieringen.

Figuren nedenfor illustrerer utviklingen i årlige budsjetterte renter og avdrag med utgangspunkt i tre alternativer for gjeld som nedbetales innenfor frie inntekter:

- Blå linje: Utvikling i dagens låneportefølje uten nye låneopptak.
Dette innebærer en nedbetaling av lånevolumet med 440 millioner kroner i planperioden og øker handlingsrommet på «bunnlinja» fra 4 millioner kroner i 2016 til 55 millioner kroner i 2019 på grunn av reduserte kapitalkostnader. Dette alternativet forutsetter en svært kritisk vurdering av investeringsbehovet. Investeringer finansieres med egenkapital med overføring fra driftsbudsjettet, fond og merverdiavgifts-kompensasjon. Økning i tidsperioden skyldes opphør av fastrenteavtaler og noe oppjustert rentenivå.
- Rød linje: Utvikling i renter/avdrag som følge av investeringsforslaget i HP 2016-2019.
Gjeldsvolumet øker med 461 millioner kroner (forutsetter 200 millioner kroner per år fra 2020).
- Grønn linje: Et justert/beregnet låneopptak som omtrent tilsvarer null vekst i planperioden.
Dette innebærer at investeringsbudsjettet kan lånefinansieres med 150 millioner kroner i 2016, 115 millioner kroner i 2017 og 100 millioner kroner for hvert av årene 2018 og 2019 (og videre etter planperioden). Egenkapital og merverdiavgifts-kompensasjon kommer i tillegg.

I utgangspunktet vil et økt låneopptak med 100 millioner kroner øke renter/avdrag med rundt 7 millioner kroner per år utover forslag til handlingsplan. I tillegg kommer utgifter til tjenesteyting og drift/vedlikehold av bygget/anlegget.

Foreløpige anslag for *Holmegata/åpning av Veumbekken* er 329 millioner kroner. Av dette dekkes 194 millioner kroner over selvkostregnskapet for vann og avløp. Det resterende 135 millioner kroner går innenfor rammefinansierte investeringer. Anleggsperioden er anslått til 6 år med årlige bevilgninger til og med 2021 som følger anleggsperioden (framtidige prisjusteringer). Dersom denne innarbeides i investeringsoversikten øker renter og avdrag med 0,2 millioner kroner i 2016, gradvis opp til i underkant av 5 millioner kroner i 2019 og 6 millioner kroner i 2020.

Arena Fredrikstad er under utredning, men forutsatt en anleggskostnad anslått til 250 millioner kroner fordelt over 2018 og 2019 øker kapitalkostnadene ytterligere med omtrent 2,0 millioner kroner i 2018, 12 millioner kroner i 2019 og til rundt 16 millioner kroner fra 2020. Anslagene er avhengig av hvor mye merverdiavgiftskompensasjon som anlegget utløser. Dette avklares gjennom utredningen.

Ved inngangen til 2015 var den totale låneporteføljen på 5,4 milliarder kroner. Dette inkluderer gjeld som dekkes over frie inntekter, gebyrer og husleier, startlån og statlige kompensasjonstilskudd. Omtrent 50 prosent er selvfinansierende. Foreløpig i år er det tatt opp 500 millioner kroner i nye lån og nedbetalt omtrent 200 millioner kroner som avdrag.

Foreslått investeringsbudsjett vil som nevnt øke lånevolumet i perioden. For å unngå ytterligere økning i renter og avdrag, vil rådmannen derfor anbefale at eventuelle ytterligere investeringer finansieres med kombinasjoner av:

- omprioriteringer
- økt egenkapital fra driftsrammene (inntekstpotensialet må økes)
- frigjøre kapital til økt egenkapital

Anleggsbidragsmodellen og merverdiavgift

Skatt Øst foretar i 2015 en kontroll av Fredrikstad kommunes praktisering av anleggsbidragsmodellen. Det er ventet at skatteetaten vil legge fram en innstilling med vedtak innen utgangen av inneværende år. Den videre saksgang og prosess vil være avhengig av innholdet i dette vedtaket.

Mål og strategier for økonomistyring

Målet for økonomistyring baseres på en rekke strategier. Hovedfokuset er på investeringsvolumet. Investeringer med lånefinansiering binder de frie inntektene i mange år framover. Utfordringen blir å definere hva som er et bærekraftig investeringsvolum vurdert i et langsiktig perspektiv med usikre

driftsforutsetninger. En overordnet strategi som er lagt til grunn for økonomistyringen de siste årene er:

Fredrikstad kommune skal ha en økonomisk handlefrihet som gjør det mulig med planmessig styring av tjenestetilbudet kombinert med økt egenkapitalevne og redusert gjeldsbelastning.

- Handlingsplanen legges fram med et positivt netto driftsresultat hvert år med avsetning til fond og egenkapitalfinansiering av investeringer.
- Fokus på investeringsvolum og finansiering i henhold til handlingsregelen. Dette innebærer en bevisst holdning til disponering av framtidige frie inntekter i forhold til økte renter og avdrag.
- Det gjennomføres en kritisk vurdering/dokumentasjon av alle investeringsforslag med hensyn på:
 - kost/nytte
 - behov for investeringen blant annet med hensyn på demografi og kommuneplansatsinger/prioriteringer
 - driftskostnader (inkludert forvaltning, drift og vedlikehold)
 - framtidig risiko i forhold til investerings påvirkning på kommunens driftsbalanse
 - om formålet kan løses på annen måte
 - om formålet bør finansieres over driftsbudsjettet
 - om formålet er en naturlig kommunal oppgave
- Nye investeringsbehov dekkes primært med omprioriteringer.
- Teknologiinvesteringer finansieres primært med egenkapital (overføring fra driftsbudsjettet).
- Investeringer som gir effektiviseringsgevinster i den løpende driften prioriteres.
- Økt salg av kommunens realkapital inkludert bygg og grunneiendom for å styrke egenkapitalevnen.
- Budsjettet og handlingsplanen bygger på en realistisk vurdering av inntekter og utgifter.
- Økt prioritering av vedlikehold av kommunens realkapital.

Utvikling i netto driftsresultat er nøkkeltallet som viser hva vi har igjen til sparing eller egenkapital etter at alle kostnader er trukket fra inntektene. Utviklingen i nøkkeltallet påvirkes gjennom bevisst økonomiplanlegging. I henhold til økonomisk teori bør netto driftsresultat (brutto driftsinntekter minus driftskostnader, netto-finansposter og eventuell inndekking av underskudd) være på 1,75 prosent. En positiv utvikling i nettodriftsresultat gir uttrykk for en bærekraftig økonomi. I Fredrikstad kommune innebærer et netto driftsresultat på 1,75 prosent omtrent 91 millioner kroner. Handlingsplanen viser en positiv utvikling med avsetning til disposisjonsfond.

Driftsrammer

Nettorammer i millioner kroner	Regnskap	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Fra 2016 i 2016-kroner	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Inntekter						
Skatt	-1 625,6	-1 706,2	-1 837,2	-1 837,2	-1 837,2	-1 837,2
Rammetilskudd	-1 917,0	-1 923,5	-1 957,6	-1 957,6	-1 957,6	-1 957,6
Realvekst frie inntekter		0,0	0,0	-37,9	-76,3	-115,0
Eiendomsskatt	-201,8	-206,0	-239,9	-242,1	-242,1	-242,1
Sum frie inntekter	-3 744,4	-3 835,7	-4 034,7	-4 074,8	-4 113,2	-4 151,9
Bundne utgifter						
Renteutgifter- lån vedtatt t.o.m. bud 2015	157,3	153,3	131,4	129,4	129,0	131,0
Renteinntekter	-105,8	-65,8	-44,9	-49,5	-59,8	-68,5
Avdrag - lån vedtatt t.o.m bud 2015	185,0	209,3	221,9	228,2	213,2	213,2
Kapitalutg. nye investeringer fra 2016	0,0	0,0	3,8	24,6	40,6	54,3
Kapitalutg. nye selvfinansierende inv.2016	0,0	0,0	1,6	19,8	39,4	47,0
Renter/avdrag - dekkes gj. bruker/stat ol.	-117,7	-131,2	-122,6	-143,5	-157,6	-167,9
Kompensasjonstilskudd - stat	-22,0	-22,1	-17,6	-17,6	-16,9	-15,7
Overføring fra FREVAR KF	-5,0	-2,5	-7,5	-7,5	-7,5	-7,5
Utbytte	-20,3	-18,6	-18,6	-18,6	-18,1	-18,1
Sum netto kapitalkostnader	71,5	122,5	147,6	165,3	162,4	167,8
Diverse felles utgifter (ink. TSR i 2014)	7,2	38,7	69,9	91,1	91,3	90,9
Effektiviseringsbehov			0,0	-10,0	-20,0	-20,0
Til kirketjenester	36,4	37,9	37,6	37,6	37,6	37,6
Andre trossamfunn	6,4	5,6	5,7	5,7	5,7	5,7
Sum	50,0	82,2	113,1	124,4	114,5	114,1
Til disp. drift og investeringer	-3 623,0	-3 630,9	-3 774,0	-3 785,2	-3 836,3	-3 870,0
NETTO UTGIFTSRAMMER:						
Økonomi og organisasjonsutvikling	162,9	178,9	170,1	172,8	170,1	172,8
Kultur, miljø og byutvikling	130,4	146,8	147,2	143,1	140,5	140,5
Teknisk drift	327,2	357,2	381,5	378,5	378,5	378,5
Utdanning og oppvekst	1 349,4	1 415,8	1 463,0	1 458,0	1 458,0	1 458,0
Helse og velferd	1 532,4	1 520,9	1 594,9	1 607,7	1 607,7	1 628,3
Sum	3 502,3	3 619,6	3 756,7	3 760,2	3 754,9	3 778,1
Korr. interne finans.tran.						
Netto internt driftsresultat	-120,7	-11,4	-17,2	-25,1	-81,4	-91,9
- Bruk/overføring - disposisjonsfond (netto)	19,6	12,9	18,7	9,6	56,8	68,3
- Disposisjonsfond Byjubileet		-1,5	-1,5	-2,0	0,0	0,0
- Egenkapital til investeringsbudsjett	18,6		0,0	17,5	24,6	23,6
Disp. netto internt driftsres.	-82,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Note: Negative tall uttrykker i denne sammenheng inntekter/overskudd

Forutsetninger og premisser

Frie inntekter (rammetilskudd, skatt og eiendomsskatt)

Anslaget for skatt og rammetilskudd baseres på forutsetningene i statsbudsjettet beregnet gjennom *Beregningsteknisk dokumentasjon (Grønn bok)*. Dette gjelder for 2016, mens vi for årene 2017 - 2019 må gi et anslag. Sistnevnte baseres på erfaring og risikoevne til å takle negative endringer i inntektsforutsetningene. Inntektsveksten i forslag til revidering av handlingsplanen tar utgangspunkt i et lavere inntektsnivå enn bystyrets vedtak i juni.

Realvekst i planperioden

	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Rådmannens forslag	1,00	1,00	1,00
Bystyret	1,35	1,06	1,10

Det forutsettes at veksten gir et økt handlingsrom slik at nye satsinger, finansieringsendringer (fra øremerking til rammefinansiering) og helårsvirkninger kommer i tillegg.

For 2016 legger statsbudsjettet til grunn en samlet inntekt på 3,78 milliarder kroner fordelt mellom skatt og rammetilskudd. Skatteanslaget og inntektsutjevning henger sammen og er beregnede beløp, mens innbyggertilskudd (med utgiftsutjevning) og skjønnstilskudd er konkret beregnede størrelser. *Skatteanslaget* baseres på budsjettet skatteanslag for 2015 som økes med 15 millioner kroner tilsvarende en anslått prognose for 2015. I statsbudsjettet legges det opp til en vekst på 6,8 prosent som legges til grunn i beregningene. Skatteanslaget for 2016 beregnes til 1 837,2 millioner kroner.

Rammetilskuddet består av følgende elementer:

Tall i millioner kroner	2016
Innbyggertilskudd (etter utgiftsutjevning)	1 704,7
Skjønnstilskudd	8,8
Inntektsutjevning	244,1
Sum	1 957,6

Eiendomsskatten for boliger og fritidseiendommer oppjusteres fra 3,7 promille til 3,9 promille. Bunnfradrag på 200 000 kroner per boenhet videreføres. Beregningen tar utgangspunkt i oppjusterte verdier med 10 prosent.

Finansposter

Finanspostene er budsjettet med utgangspunkt i markedsvurderinger høsten 2015.

Renteforutsetningen er nedjustert i forhold til vedtatt handlingsplan. Dette gjelder for både renteutgifter og -inntekter. Nytt rentenivå for nye lån/refinansiering av lån er satt til 2,0 prosent og noe stigende i planperioden. Det er noe økt risiko i forhold til renteøkning i denne handlingsplanen.

Renteinntektene er budsjettet noe høyere enn nivået på rentekostnaden for lån. Avkastning på den langsiktige forvaltningsporteføljen ligger 0,5 prosent over dette. Ved likviditetsbehov vil vi gradvis flytte fra langsiktig portefølje til bank. Vi legger til grunn et forsiktig anslag for renteinntektene siden vi ikke har bufferfond som kan finansiere år med lav avkastning. Det burde vært en målsetting at avkastning fra langsiktig portefølje ikke benyttes før de er opptjent, men totale rammebetingelser gir ikke rom for dette. Avvik i forhold til forutsetningene slår ut i både lavere/høyere utgifter og inntekter.

Redusert rentenivå er lagt til grunn for interne rentesatser. Kommunale selvkostgebyrer (vann, avløp, renovasjon, feier og slam) baseres på Kommunaldepartementets retningslinjer for rentefastsetting (5-årig swaprente tillagt 0,5 prosentpoeng). Med store investeringer innen vann og avløp er rentesatsene et viktig element ved fastsetting av gebyrer.

Utbytte og overføringer

Forventet overføringsinntekt fra FREVAR KF med 7,5 millioner kroner videreføres i henhold til gjeldende handlingsplan. Tilsvarende gjelder for utbytte med 18,1 millioner kroner inkludert kundeutbytte fra Gjensidige.

Diverse fellesutgifter

Inndekking av premieavvik, anslag på økte pensjonskostnader, eventuelle merutgifter til nasjonal kapitalsats for beregning av tilskudd til ikke-kommunale barnehager, yrkesskadeforsikring og arbeidsgivers andel av OU-midlene dekkes innenfor denne samleposten. I tillegg er det innarbeidet finansiering av eksternt ledelse av varslingsinstituttet. Tidligere avsatt budsjettpost for å dekke merutgifter til pensjon for de ikke-kommunale barnehagene er benyttet til saldering av totalbudsjettet som følge av forslag til endret finansiering

Av mindre beløp kan vi nevne budsjettpost til borgerlig konfirmasjon, dekning av begravelser til avdøde uten formue og nære pårørende og dekning av kommunens andel av utgiftene ved Solbergårnet.

Pensjon

Ved utløpet av 2016 er akkumulert premieavvik for KLP og SPK anslått til 423 millioner kroner. I handlingsplanen er det innarbeidet inndekking av akkumulert premieavvik til og med 2017 som baseres på anslag for 2016 og er ikke endelige tall. For 2018 og 2019 er det innarbeidet kun effekten av premieavvik fra 2016, og beløpet reduseres noe fordi premieavvikene for de første årene med ordningen er nedbetalt. Det er ikke mulig å si noe mer konkret om den videre utviklingen i 2018 og 2019 da vi ikke har opplysninger om premieavviket for 2017 og resten av planperioden som vil påvirke disse tallene.

Handlingsplanen forutsetter at premieavviket fra og med 2014 nedbetales (amortiseres) over 7 år mot tidligere 10 og 15 år.

Ved beregning av tilskuddet til ikke-kommunale barnehager har det tidligere vært kommunens faktiske innbetalinger (premien) fratrasket bruk av premiefond («tilbakebetaling av overskudd») som har vært lagt til grunn, og ikke pensjonskostnaden som belastes kommuneregnskapet. I forslag til statsbudsjett for 2016 er det forutsatt at pensjon skal beregnes som et påslag på lønnskostnadene med 13 prosent. Det er nesten tilsvarende det som trekkes på de kommunale barnehagene i dag og vil medføre at kommunens samlede utgifter til de ikke-kommunale barnehagene reduseres brutto med 13 millioner kroner i 2016, men rammetilskuddet er redusert med 5 millioner kroner slik at nettoeffekten blir 8 millioner kroner.

Driftsrammer

Driftsrammene i planperioden presenteres i 2016 kroner slik at endring i rammeoversikten viser reelle endringer og ikke endringer som følger av lønns- og prisvekst. Innsparings- og omprioriteringsbehov framkommer på de enkelte tjenesteområdene. Rådmannen har fulgt opp Regjeringens satsinger og endringer og innarbeidet dette på de aktuelle tjenesteområdene.

Rådmannen har lagt til grunn en deflator på 2,8 prosent som er 0,1 prosent poeng over regjeringens forutsetning. Dette utgjør omtrent 3,7 millioner kroner og er ikke trukket inn.

Disponering av positiv bunnlinje

Netto internt driftsresultat settes av til disposisjonsfond som kan brukes til å finansiere både drifts- og investeringsutgifter. Dette styrker det økonomiske handlingsrommet og sikrer reserver for å kunne møte svingninger i driftsforutsetningene som reduserte inntekter, økt brukervekst, økte pensjonsutgifter eller planmessig nedbetaling av gjeld/økt egenkapital.

I tidligere handlingsplaner er det lagt til grunn at teknologi-investeringer skal finansieres med egenkapital. Dette prinsippet er fulgt opp i forslaget til handlingsplan.

Belønningsordning

Fredrikstad kommune har sammen med Sarpsborg kommune og Østfold fylkeskommune inngått en fireårig avtale med Samferdselsdepartementet om tildeling fra belønningsordningen i perioden 2014-2017. Avtalen angir mål, tilskuddsbeløp og rammer for bruk av midlene. Formålet er å stimulere til at antall kollektivreiser og gang- og sykkelreiser skal øke på bekostning av reiser med privatbil. Personbiltrafikken skal ha 0-vekst med utgangspunkt i utgangen av 2013 som referansetidspunkt.

Totalt er det tildelt 215 millioner kroner fordelt med 60, 50, 50 og 55 millioner kroner i henholdsvis 2014, 2015, 2016 og 2017. Det legges til grunn en handlingsplan for belønningsordningen som må justeres dersom målene ikke nås. Som grunnlag for utbetalingene skal det rapporteres på blant annet framdrift med hensyn på måloppnåelse og virkemiddelbruk.

Fredrikstad kommune har i perioden 2014-2017 ansvar for følgende tiltak innenfor belønningsordningen som finansieres med belønningsmidler:

<i>Tall i millioner kroner</i>	2014	2015	2016	2017
<i>Bilrestriktive tiltak</i>				
Etablere bussvei mellom Ambjørnrød – Gluppe	-	1,0	1,0	4,0
Etablere sykkelfelt i Ferjestedsveien	-	0,2	-	-
Sykkelparkering på bekostning av bil	-	-	-	1,0
Utrede felles regional parkeringspolitikk	-	0,6	-	-
Sum	0,0	1,8	1,0	5,0

Tall i millioner kroner	2014	2015	2016	2017
Kollektivtransport				
Kjøp av ny ferge (innarbeidet i investeringsbudsjettet)	10,0	-	-	-
Drift (tilskudd som kommer i tillegg til nettoramme)	2,0	2,6	2,6	2,6
Sum	12,0	2,6	2,6	2,6

Tall i millioner kroner	2014	2015	2016	2017
Sykel- og gangveier				
Glommastien	3,0	-	-	-
Sykelrute 2/1C Fagerliveien – Lisleby Alle - Leiegata	3,8	4,3	2,0	7,0
Sykelrute 19 Trosvik – Trara	2,0	1,5	-	-
Sykelrute 16A Nabbetorp – Gamlebyvn – Heibergsgt	-	2,0	6,0	-
Sykelrute 5 – Etablere «park and ride» Skåra	1,7	-	-	-
Sykkelparkering	-	1,0	1,0	-
Utrede indre sentrumsring	0,8	-	-	-
Planlegging av bygatenettet	1,5	2,0	-	-
Sum	12,8	10,8	9,0	7,0

Investeringsbudsjett og finansiering

Rammefinansierte investeringer

Tall i millioner kroner	2016	2017	2018	2019
Felles investeringer	7,8	22,1	17,1	6,1
Kulturtjenester	95,5	13,0	8,6	2,0
Tekniske tjenester ¹⁾	182,6	154,1	114,8	111,9
Helse og velferd	120,4	63,7	-2,3	10,9
Oppvekst	62,5	106,0	135,0	41,0
Kirketjenester	8,8	8,0	8,0	8,0
Egenkapital innskudd KLP	14,6	16,1	17,7	19,4
Sum netto rammefinansierte investeringer	492,2	383,0	298,8	199,3
Fra investeringsfond	10,9	13,6	15,2	19,4
Overføring fra drift	0,0	17,5	24,6	23,6
Overføring fra drift (tilbakebetaling lån inv.fond)	2,4	1,0	0,9	0,8
MVA-kompensasjon	94,1	76,0	65,1	44,0
Lånebehov rammefinansierte investeringer	384,8	274,9	193,1	111,4

Selvfinansierte investeringer (eks. mva)

Tall i millioner kroner	2016	2017	2018	2019
VAR	206,8	207,7	151,6	148,7
Teknisk drift	1,6	1,6	1,0	1,0
Eiendomsutvikling	20,8	15,8	26,8	6,3
Boligstrategi (BOSO)	139,8	163,4	67,4	2,6
Sum netto selvfinansierte investeringer	369,0	388,5	246,8	158,6
MVA-kompensasjon	27,9	34,8	10,8	0,6
Investeringsfond bolig/næring	16,8	7,8	-7,2	-12,7
Salg bolig/næringstomter/eiendomsutvikling	4,0	8,0	34,0	19,0
Lånebehov selvfinansierte investeringer	320,3	337,9	209,2	151,7

Tabellen ovenfor viser investeringsnivå og finansieringsbehovet i planperioden. Investeringer som ikke blir gjennomført i 2015 skyves til 2016 (rebudsjetteres i egen sak).

De viktigste investeringsobjektene er sammenfallende med det Bystyret har lagt til grunn i handlingsplanen fra juni.

Investeringsbehovene er nærmere omtalt på de enkelte tjenesteområdene. Alle investeringene er innarbeidet i vedlegg 3 med kostnadsrammer og planlagt framdrift. Rebudsjettering som ikke

framkommer i denne handlingsplanen eller gjennom 2. tertialrapport, legges fram for Bystyret i desember samtidig med handlingsplanen.

Hovedsakelig følges investeringsplanen fra forrige års vedtatte handlingsplan, men det har vært nødvendig med justeringer. Prioriterte investeringer er omtalt på de enkelte tjenesteområdene.

Nedenfor følger kort omtale av noen større endringer i forhold til vedtatt handlingsplan:

- *Kultur*
Kongstenhallen er oppdatert med nye beløp i tråd med egen bystyresak. Arena Fredrikstad er foreløpig ikke innarbeidet i påvente av avklaringer av blant annet økonomi og drift. Det er innarbeidet investeringsmidler til rehabilitering og omlegging av kunstgressbaner og nytt lydsystem på kinoen.
- *Teknisk drift*
Det er justert beløp på enkelte av investeringene som blant annet trafikksikkerhet og gatelys. I tillegg er det innarbeidet nye investeringer som rehabilitering av Verkstedveien på Kråkerøy, offentlig parkering Solviken og reguleringsplan Åledalslinjen. Investeringsmidler til Holmegata og Veumbekken er foreløpig ikke innarbeidet. Det er endringer i forhold til selvfinansierende boliginvesteringer i forhold til forskyvninger mellom årene.
- *Utdanning og oppvekst*
Det er gjort justeringer i forhold til endret fremdriftsplan på noen av de større skoleinvesteringene.
- *Helse og velferd*
Investeringsmidler for Østsiden sykehjem fase 2, utbygging av 32 sykehjemsplasser, er flyttet fra 2017 til 2016. Investeringssummen er prisjustert og økt med 6 millioner kroner til administrative lokaler. Et foreløpig kostnadsoverslag for rehabilitering av Onsøyheimen sykehjem og Smedbakken sykehjem på 115 millioner kroner er lagt inn i planperioden.
I 2016 vil det bli utarbeidet en langtidsplan for utbygging og rehabilitering av heldøgns omsorgsplasser i Fredrikstad kommune fram mot 2030/2040. Dette for å sikre en planmessig opprusting og utbygging som dekker brukerbehov og sørger for tilpasning av dagens bygningsmasse til framtidige krav. Det er behov for å avsette midler til en utvidet tilstandsvurdering av eksisterende bygningsmasse, en konseptutredning/mulighetsstudie med arkitektbistand og en kost/nytte vurdering, og det settes av 3 millioner kroner i 2016 til dette arbeidet.
Nytt vaskeri er under planlegging. Mulig anbefaling av ny teknologi for vask av tøy, såkalte vaskerør, er under vurdering og kan medføre forslag til endring av kostnadsrammen. Ny teknologi kan redusere de løpende driftsutgiftene.
- *Sentrale investeringer*
I planperioden er det satt av investeringsmidler til nytt elektronisk eiendomsarkiv med 20 millioner kroner.

Rådmannen har ikke funnet rom for ytterligere innarbeiding av investeringer i henhold til «barnehage- og skolebruksplan 2015- 2025».

Finansiering

Investeringsbudsjettet finansieres fortsatt med en relativt høy andel lån, og andelen egenfinansiering er uendret i forhold til gjeldende handlingsplan. Fritt investeringsfond benyttes til å finansiere egenkapitalinnskudd til KLP som ikke kan lånefinansieres. Netto lån som dekkes over frie inntekter økes med omtrent 460 millioner kroner i perioden slik at gjeldsbyrden som skal dekkes av frie inntekter øker. Det vises for øvrig til tidligere omtale når det gjelder utvikling i renter og avdrag.

Investeringer i boliger i henhold til boligsosial handlingsplan finansieres med tilskudd fra Husbanken og lån. Dette er selvfinansierende investeringer som dekkes gjennom husleier. Investeringsoversikten på dette området er oppdatert i forhold til vedtatt handlingsplan.

Investeringer innen selvkostområdene vann, avløp, renovasjon og feier finansieres med lån som i sin helhet dekkes over gebyrer. Investeringsvolumet er oppjustert i henhold til hovedplan for vann- og avløp.

I planperioden legges det opp til å bruke 53,5 millioner kroner over fritt investeringsfond. Dette er mer enn saldoen på fondet på 48,6 millioner kroner. Det er påkrevd med styrking av disposisjonsfond øremerket finansiering av investeringer gjennom positive driftsresultater.

Innbetalingsoverskudd etter salg av bolig og næringstomter settes til egne investeringsfond. Disse benyttes til finansiering i perioden mellom opparbeiding av tomter til de er solgt. Vi må løpende vurdere behov for bruk til dette formålet kontra delvis overføring til fritt investeringsfond. Vi har nå drøye 90 millioner kroner på bolig- og næringsfond.

Boligsosial handlingsplan 2014-2017

I perioden framover er det planlagt for store investeringer med utgangspunkt i boligsosial handlingsplan 2014-2017. Målet er at kommunen til enhver tid skal ha en mest mulig tilstrekkelig, egnet og fleksibel boligportefølje tilgjengelig for innbyggere som av ulike årsaker faller utenfor det ordinære boligmarkedet. Planen omhandler både tiltak for utbygging av boliger og for tjenester knyttet til boligene. Behov for driftsmidler vil i stor grad måtte dekkes via omprioriteringer innenfor rammen.

FELLESOPPGAVER

Arbeidsgiverstrategi

1. Identitet

Organisasjonsidentitet – om "hvem vi er"

Fredrikstad kommune har et felles verdsett som er kjent blant medarbeidere, ledere, tillitsvalgte og folkevalgte, og synlig i kommunikasjonen internt og eksternt.

- Gjennomføre prosesser for implementering av verdier i alle arbeidsenheter.

Mangfold og inkludering

Innvandrerbefolkningens sammensetning og størrelse i Fredrikstad samfunnet gjenspeiles blant kommunens ansatte.

- Synlig markere at virksomheten er rasismefri sone.
- Følge tilsettingsreglementets pkt. 4.1 om innkalling av kvalifiserte søkere med innvandrerbakgrunn til intervju.

Medarbeidere i Fredrikstad kommune har inkluderende holdninger og god tverrkulturell forståelse.

- Deltagelse på kurs i flerkulturell kompetanse.

Kvinnelige og mannlige medarbeidere i Fredrikstad kommune er likestilt med hensyn til ansettelse, lønn, stillingsstørrelse, avansement og opplæring.

- Alle virksomheter skal arbeide aktivt og målrettet for likestilling mellom kjønnene.

2. Leder- og medarbeiderutvikling

Ledelse

Fredrikstad kommune har en felles plattform for god og effektiv ledelse.

- Deltagelse i lederutviklingsprogrammet (LUP) prioriteres.

Medarbeidere

Fredrikstad kommune har aktive, reflekterte og ansvarlige medarbeidere med høy etisk bevissthet.

- Legge til rette for at ansatte får delta i etiske refleksjoner.

Alle medarbeidere i Fredrikstad kommune benytter en løsningsfokusert tilnærming i sitt daglige arbeid.

- Legge til rette for at ansatte tilegner seg kunnskaper om og arbeider etter en løsningsfokusert tilnærmingssåte.

3. Helsefremmende arbeid

Helsefremmende arbeidsplass

Arbeid med oppfølging av medarbeiderundersøkelsen OLI oppleves som et godt verktøy for utvikling av arbeidsmiljøene og arbeidsplassene i kommunen.

- Gjennomføre prosesser i for- og etterkant av medarbeiderundersøkelsen, i tråd med rådmannens rundskriv for arbeidet.

Medarbeidere i Fredrikstad kommune opplever at de har gode arbeidsmiljøer som fremmer egen helse.

- Følge opp resultatene fra arbeidet med utvikling av god nærværskultur.

Fredrikstad kommune har tiltak som inspirerer og motiverer kommunens medarbeidere til å ta vare på og bedre egen helse.

- Legge til rette for at ansatte kan delta og benytte seg av tiltak.

4. Konkurransedyktig arbeidsgiver

Kompetanse

Fredrikstad kommune har god oversikt over kompetansen i organisasjonen.

- Alle ansatte skal legge inn og oppdatere informasjon om egen kompetanse i kompetansesystemet.

Medarbeidere opplever at de utvikler seg og får brukt sin kompetanse i Fredrikstad kommune.

- Kompetansemobilisering og kompetanseutvikling er tema i mål- og utviklingssamtaler/medarbeidersamtaler.

Heltid – Deltid

I Fredrikstad kommune er arbeid i heltidsstillinger en rettighet for alle ansatte.

- Følge føringer og retningslinjer i arbeidet med utvikling av heltidskultur.

HMS

Leder skal sørge for at virksomhetsplanene ivaretar systematisk HMS-arbeid. Dette skal leder gjøre gjennom å etablere risikovurdering av virksomheten som en helsefremmende arbeidsplass og behov for konkrete tiltak/aktiviteter knyttet til:

- Nærværsløft
- Generell arbeidsbelastning for ledere og ansatte
- Trusler og vold
- Psykososialt og organisatorisk arbeidsmiljø
- Ergonomiske forhold
- Sykefravær over 10 prosent
- Rusløftet

IA (Inkluderende arbeidsliv)

Alle virksomheter gjennomfører tiltak for å forebygge og redusere sykefravær, styrke jobbnærværet og bedre arbeidsmiljøet, og hindre utstøting og frafall fra arbeidslivet.

- Sette mål og tiltak for å følge opp intensjonene i IA-avtalen om:
 - økt nærvær.
 - økt rekruttering av personer med redusert arbeidsevne/funksjonsevne, og ivaretagelse av egne ansatte med redusert funksjonsevne.
 - økt reell pensjoneringsalder.

Kommunikasjon og brukervedvirkning

Ha god kommunikasjon og brukervedvirkning for å sikre at innbyggerne har god kjennskap til Fredrikstad kommunes tjenester, rettigheter og plikter.

- Gi enkel, tidlig og tydelig informasjon.
- Skape realistiske forventninger til kommunens tjenester gjennom gode tjenestebeskrivelser.
- Bruke flere kanaler slik at innbyggerne er sikret lik tilgang.
- Utvikle en sterk servicekultur slik at kontakt og møte med kommunen oppleves som positiv.
- Spørre og lytte til innbyggere og ta dem med på råd i utviklingen av tjenestene.
- Ha ledere som er tydelige og aktive i sin kommunikasjon.

Bygge omdømme for Fredrikstad kommune og samfunnet Fredrikstad.

- Skape en positiv og samlende organisasjonskultur der medarbeidere er gode ambassadører for kommunen.
- Fortelle de gode historiene om hva Fredrikstad kommune leverer og bidrar til.
- Bidra til at Fredrikstad oppleves som en attraktiv kommune å besøke, bo og jobbe i.

- Øke samhandling, medvirkning og dialog med innbyggere og ulike aktører i Fredrikstadsamfunnet.

Folkehelse og levekår

Bidra til å realisere folkehelseplanen

- Alle virksomheter skal vurdere folkehelse og levekår i sitt plan- og budsjettarbeid.
- Alle saksbehandlere skal vurdere folkehelse og levekår i politiske saker jamfør saksmalen. Virksomhetene skal vurdere om det er nødvendig med kompetansehevende tiltak for å utføre dette oppdraget.

Klima og miljø

Alle virksomheter har et ansvar for å ta miljø- og klimahensyn.

- Bli sertifisert som Miljøfyrtårn og bidra til å oppfylle kommunens mål om at minst 50 prosent av virksomhetene skal være Miljøfyrtårn-sertifisert.
- Bidra til å realisere Klima- og energiplanen.
- Alle virksomheter skal tilrettelegge for at ansatte kan sykle på tjenesteoppdrag.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Alle virksomheter skal ha fokus på samfunnssikkerhet og beredskap.

- Bruke virksomhetens risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) for å planlegge det systematiske beredskapsarbeidet.
- Dokumentere virksomhetens beredskap gjennom en beredskapsplan med vedlegg.
- Involvere kommunens beredskapsutvalg i arbeidet.

Interne prosesser

Virksomhetene skal ha en aktiv bruk av avvikssystemet i sitt forbedringsarbeid.

- Arbeide med å skape en positiv avvikskultur med mål om at alle avvik blir registrert.
- Bruke avvikssystemet i sitt forbedrings- og innovasjonsarbeid og styrke internkontrollen.

SEKSJON FOR KULTUR, MILJØ OG BYUTVIKLING

Kjerneoppgaver

Seksjon for kultur, miljø og byutvikling har hovedansvar for kommunens strategi- og utviklingsarbeid av overordnet og sektorovergripende karakter innenfor samfunnsutviklingsområdet. Seksjonen har roller knyttet til tjenesteproduksjon, utvikling av tjenester, og forvaltning og myndighetsutøvelse innenfor kultur og samfunnsutvikling.

Seksjonen har oppgaver innen fag- og virksomhetsområdene:

- Miljø, bærekraft- og klimaarbeid
- Internasjonalt samarbeid
- Lokalsamfunn- og områdeutvikling
- Samfunnsplanlegging
- Byutvikling med vekt på transformasjon av større byområder
- Arealforvaltning
- Samferdselsplanlegging
- Næringsutvikling
- Folkehelse, levekår, miljørettet helsevern, forebyggende overordnet helsearbeid og samfunnsmedisin
- Landbruk/natur, herunder vilt, fisk, biologisk mangfold og friluftsliv/rekreasjon
- Eiendomsskatt
- Geomatikk, oppmåling, seksjonering og kart
- Byggesaksbehandling, delesaker og behandling av reguleringsplaner, ulovlighetsoppfølging og tilsyn etter plan- og bygningsloven
- Kulturforvaltning, herunder tilskuddsordninger, nasjonale kulturordninger, kulturvern, arrangementer og prosjekter
- Kulturutvikling, herunder utredningsarbeid, arenautvikling, kulturbasert næringsutvikling, og kultur som del av byromsutvikling og samfunnsbygging
- Drift og utvikling av bibliotek som et sosialt og kulturelt kompetanse- og informasjonssenter
- Drift og utvikling av kulturskole med kunstfaglig opplæring, formidling og opplevelse
- Kinodrift med filmformidling, utvikling av kinosenteret og billettsentral for kulturlivet
- Drift og utvikling av fritidsklubber og skatehall
- Kulturhusdrift og utvikling av kulturhusene som sosiale, kulturelle og inkluderende møteplasser
- Anleggsutvikling og idrettsforvaltning, herunder planarbeid, tilskuddsordninger og prosjekter
- Rådgivning innenfor antikvarisk arbeid

Organisering

Seksjonen er organisert i etat for kultur, en felles stab og fem virksomheter. Kulturetaten består av etatsjefens avdeling for kulturutvikling og seks virksomheter. Det er vedtatt at virksomhet regulering og byggesak overføres fra Seksjon for teknisk drift til Seksjon for kultur, miljø og byutvikling fra 1. januar 2016.

Ansvar for drift og vedlikehold av idrettsanlegg ligger i Seksjon for regulering og teknisk drift, mens svømmehallene Kongstenhallen, Gaustadhallen og Gressvik Ungdomsskole administreres av kulturetaten.

Endrede styringssignaler/rammebetingelser

Endringer i Plan- og bygningsloven

Forenklinger i Plan- og bygningsloven som trådte i kraft 1. juli 2015 kan medføre en større reduksjon av bestillinger av situasjonskart. Det er antatt at dette vil medføre noe inntektstap. Dette kan også medføre større grad av rådgivningsarbeid og økt kapasitetsbehov for å håndtere publikumshenvendelser i regulering- og byggesaker.

Strategi for åpne kart- og eiendomsdata

Miljøverndepartementet la høsten 2013 frem en strategi om åpen, gratis tilgang til detaljerte kartdata fra 2017. Dette kan medføre et inntektstap for seksjonen på omtrent 0,6 millioner kroner. Det er foreløpig ikke avklart om kommunene får kompensert dette.

Ny jordvernstrategi

I forbindelse med jordbruksoppgjøret for 2015 fremmet regjeringen en nasjonal jordvernstrategi med et ambisiøst mål om at den årlige omdisponeringen av dyrket jord ikke skal overstige 6 000 dekar, og at jordvern er et viktig hensyn som kommunal og regional planlegging skal ivareta.

Ny rammeplan for kulturskoler

Rammeplanen «Mangfold og fordypning» ble vedtatt på Norsk kulturskoleråds landsmøte 2014. Den nye rammeplanen tydeliggjør kulturskolens samfunnsoppdrag og kommunens ansvar som skoleeier. Den stiller nye krav til samhandling, organisering av innhold, kompetanse, kvalitet og lokalt utviklingsarbeid.

Økning av lav momssats

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet å øke den lave merverdiavgiftssatsen fra 8 til 10 prosent fra 1. januar 2016. Dersom det vedtas vil det medføre økte priser på kinobilletter.

Eiendomsskatt

Det åpnes nå for flere ulike takseringsmetoder for eiendomsskatt. Det foreligger også et forslag til endrede regler for verditaksering av verk og bruk. Disse endringene vil kunne føre til tapte inntekter for kommunen.

Prioriterte områder

- Utarbeide ny planstrategi og starte rulleringen av kommuneplanen.
- Videreutvikle og integrere folkehelsearbeidet i tråd med folkehelseplanen.
- Økt innsats med kartlegging og tilsyn innenfor miljørettet helsevern.
- Utarbeide markaplan.
- Utvikle og transformere byområder; FMV, Trosvikstranda, Floa, sykehuset, Grønli med flere.
- Økt satsing på tilsyn og ulovlighetsoppfølging knyttet til byggesaksbehandling.
- Kvalitetsutvikle grunnpilarene i den kommunale kulturvirksomheten, med fokus på fremtidens bibliotek og attraktive fritidsklubber i bydelene, herunder å drifte ny biblioteksfilial og etablere ny fritidsklubb på Østsiden, styrke kulturskolen som både skole og ressurscenter for lokalt kulturliv, grunnskole og helsesektor, samt bidra til nyskapning i kinotilbudet, ved kulturhusene og i *Den kulturelle skolesekken*.
- Utarbeide målrettede tilskuddsordninger og øke satsningen på rådgivning og veiledning av det frie kultur- og idrettsfeltet.
- Fortsette utredningsarbeidet av nye kultur- og idrettsarenaer som Arena Fredrikstad og Fremtidens bibliotek.
- Sikre god forvaltning av og styrke kunnskapen om kommunens kulturminner og kunstsamlinger, herunder utarbeide kulturminnevernplan.
- Planlegge og gjennomføre Byjubileet i 2017, hvor også Nordisk Seilas og en årlig Kulturnatt inngår.

Dagens virkelighet/utviklingstrekk

Kultur

	Historikk/status			
	2011	2012	2013	2014
<i>Antall elever:</i>				
Kulturskolen	681	745	1 025	726
Venteliste Kulturskolen	624	514	450	376
<i>Antall besøk:</i>				
Bibliotek	178 943	191 073	186 564	194 669
Kino	257 264	268 829	266 414	254 808
Fritidsklubber	26 941	27 819	21 664	22 168

	Historikk/status			
	2011	2012	2013	2014
<i>Antall arrangementer:</i>				
St. Croix-huset	388	611	685	701
Blå Grotte	236	272	248	263

For skoleåret 2013/2014 ble den nasjonale ordningen *kulturskoletimen* gjennomført som et prøveprosjekt. Dette forklarer økningen av elevtallet ved kulturskolen fra 2012 til 2013. Tiltaket er ikke videreført fra skoleåret 2014/2015, men har økt kjennskapen til og kunnskapen om kulturskolen. Kulturskolen har i 2015 omorganisert deler av sitt tilbud og startet gruppeundervisning på nybegynnernivå, hvilket vil kunne redusere antall elever på venteliste. Dekningsprosenten ligger for øvrig på 8 prosent, som er langt under landsgjennomsnittet og nasjonalt mål på henholdsvis 15 og 30 prosent.

Fritidsklubbene har fokus på å gi ungdom et godt og variert tilbud hvor klubbdemokratiet er sentralt. I 2014 hadde besøkstallet en oppgang og det forventes å øke ytterligere som følge av åpningen av skatehallen i 2015 og nytt klubbtilbud på Østsiden i 2016.

Økningen i antall arrangementer på St. Croix-huset fra 2013 til 2014 skyldes i hovedsak konserter, kurs og workshops. Det har vært en nedgang i antall møter og seminarer, noe som har gitt utslag i redusert antall leieavtaler i 2014.

Antall arrangementer i Blå Grotte økte i 2014 som følge av økt bruk av lokalene under The Tall Ships Races. Det største tilbudet har vært teater og revy, etterfulgt av konserter. Danseforestillinger og annen scenekunst er det mindre av, samtidig som antallet scenekunst- og nysirkusforestillinger nesten tidoblet seg i 2014. Dette er hovedsakelig forestillinger i regi av Den Kulturelle Skolesekken. Det er i 2015 igangsatt et mulighetsstudie for Blå Grotte.

Miljø og samfunnsutvikling

	Historikk/status			
	2011	2012	2013	2014
Antall innkomne søknader om oppmålingsforretninger	387	368	294	279
Antall bestillinger situasjonskart og kartutsnitt	1 448	1 332	1 313	1 204
Antall bestillinger av eiendomsopplysninger – Infoland	2 019	1 956	1 916	1 825
Antall innkomne søknader om seksjonering	56	45	53	51
Antall søknader om produksjonstilskudd	306	292	280	285
Antall saker Primærnæringsutvalget i alt	37	50	44	43
Omsatt skogvirke i Fredrikstad kommune i m ³	28 470	27 234	18 015	38 373
Antall innkomne søknader om utslippstillatelse	51	66	88	58
Luftkvalitet (antall dager med overskridelse av grenseverdi) ¹⁾	39	22	39	13
Antall badevannsprøver som tilfredsstiller kvalitetskravene (prosent)	100	99,9	98,6	94,4
Antall skattelagte objekter eiendomsskatt	29 813	30 269	30 697	31 256
Antall mottatte klager eiendomsskatt som er behandlet i overskattetaksnemnda	0	2	0	1
Antall nye sertifiserte miljøfyrtårnsvirksomheter	7	7	12	7
Antall miljøfyrtårn i Fredrikstad	59	62	71	73
Andel miljøfyrtårnsertifiserte virksomheter i Fredrikstad kommune (prosent)	30	32	31	32
Andel Fairtrade-kaffe kjøpt inn av Fredrikstad kommunes virksomheter (prosent)	..	..	..	28

Note: 1) Grenseverdi luftkvalitet: Døgnmiddel av svevestøv PM10 (partikkelstørrelse) > 50 µg/m³. Denne grenseverdien må ikke overskrides mer enn 35 ganger per år.

Antall innkomne oppmålingssaker viser en synkende tendens, og dreies mot mindre inntektsgivende sakstyper. Man kan dessuten se en nedadgående trend når det gjelder antall saker for eiendomsopplysninger og situasjonskart, mens utviklingen på seksjonering er stabil.

Nivået på luftkvaliteten er svært avhengig av meteorologiske forhold. Vinteren 2014/2015 var mild og fuktig og ga lave nivåer av både svevestøv og nitrogendioksid. Hittil i år ligger Fredrikstad kommune godt under fjorårets målinger, og grenseverdien er foreløpig ikke overskredet.

Det ble sertifisert to kommunale Miljøfyrtårn første halvår 2015. Utover dette er Miljøfyrtårn-arbeidet intensivert med en nyopprettet 50 prosent stilling, noe som legger til rette for bedre innsalg og flere kommunale Miljøfyrtårn-prosesser.

For å følge opp Fredrikstad kommunes forpliktelser som Fairtrade-by vil det være nyttig å måle i hvor stor grad organisasjonen kjøper slike produkter. Kaffe er i denne sammenheng et volumprodukt og velges som indikator. Utover kaffe skal alle virksomheter også handle Fairtrade-merket te, samt et tredje produkt etter eget valg.

Regulering- og byggesak

	Historikk/status			
	2011	2012	2013	2014
Antall innkomne byggesaker (søknader og meldinger)	2 251	1 857	1 833	1 911
Antall innkomne delingssaker	90	95	84	52
Antall innkomne planforslag/KU	23	20	23	22
Antall innkomne klager på vedtak	91	75	30	25
Andel av opphevede/endrede vedtak – Fylkesmannen	25 %	20 %	23 %	12 %

Årsaken til et relativt høyt antall innkomne byggesøknader i 2011 skyldes søknadsplikt for våtrom. Denne søknadsplikten falt bort i 2012. Reduksjonen fra 2012 til 2013 antas å skyldes en tilfeldig svingning. Innkomne delingssaker og planforslag ligger på et relativt stabilt nivå. Antall klagesaker har gått ned med omtrent 50 prosent fra 2012. Det er ingen åpenbare forklaringer på denne utviklingen.

Sammenligninger/nøkkeltall

Kultur og idrett

KOSTRA nøkkeltall	Fr.stad 2012	Fr.stad 2013	Fr.stad 2014	Sarpsborg 2014	Drammen 2014	Kr.sand 2014	ASSS 2014
Netto driftsutg. for kultursektoren pr. innb.	1 406	1 476	1 638	1 545	2 095	2 584	2 383
Netto driftsutg. til folkebibliotek pr. innb.	196	191	208	204	320	314	263
Netto driftsutg. til kulturskoler pr. innb.	79	110	110	126	164	233	250
Netto driftsutg. til idrett pr. innb.	499	509	520	528	609	648	864
Antall kinobesøk pr. innb.	3,5	3,4	3,3	1,2	5,0	3,5	3,8

Netto driftsutgifter for kultursektoren ligger lavere i Fredrikstad enn gjennomsnittet i ASSS, både samlet og per kulturskole, folkebibliotek og idrett.

Økningen i netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger i 2014 skyldes blant annet økte vedlikeholdskostnader for idrettsanlegg og kjøp av tjenester fra private aktører i forbindelse med Tall Ships Races 2014.

Økningen i netto driftsutgifter til idrett per innbygger fra 2013 skyldes i hovedsak økte drifts- og vedlikeholdskostnader samt avskrivninger.

Regulering og byggesak

KOSTRA nøkkeltall	Fr.stad 2012	Fr.stad 2013	Fr.stad 2014	Sarpsborg 2014	Drammen 2014	Kr.sand 2014	ASSS 2014
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)							
- vedtatte reguleringsplaner	461	425	480	154	200	355	422
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, Byggesak med 12 ukers frist (kalenderdager)	39	68	44	75	36	41	45
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, Byggesak med 3 ukers frist (kalenderdager)	26	29	32	30	17	16	20

Saksbehandlingstiden for byggesaker med 12 ukers behandlingsfrist er redusert i forhold til foregående år. Det er ikke gjort spesielle tiltak for å oppnå dette, men det er fokus på effektiv saksbehandling og rasjonelle rutiner, og dette synes å gi resultater over tid. Saksbehandlingstiden for plansaker er økende og er en følge av at kompleksiteten i plansaker stadig er tiltagende. Det er mange instanser som skal medvirke i prosessene og lovverk som skal ivaretas, samtidig som det er et krevende forhold mellom reguleringsplaner og overordnet kommunalt planverk. Det er en tendens til et generelt økt konfliktpotensial i plansakene.

Målekort

Fokus-område	Kritisk suksessfaktor	Indikator	Status siste måling	Mål		Skala
				2015	2016	
Brukere/kvalitet	Tilpasse tjenester til brukernes behov	- Ant. solgte kinobilletter	254 808	260 000	260 000	antall
		- Antall arr. i kulturhusene Blå Grotte og St. Croix-huset	964	930	930	antall
		- Totalt antall utlån biblioteket	356 087	360 000	360 000	antall
		- Antall besøk fritidsklubber	22 168	25 000	27 000	antall
		- Antall elevplasser kulturskolen	726	760	810	antall
		- Andel oppmålingsforretninger behandlet innen 16 uker	99,3	100	100	%
		- Saksbehandlingstid avløp	2	3	3	uker
Medarbeidere ¹⁾	Godt arbeidsmiljø	- Medarbeidertilfredshet - Inngåtte lederavtaler	4,2 ..	4,3 100	4,4 100	1-5 %
	Økt tilstedeværelse	- Nærvær - Medarbeidernes opplevelse av hjelp og støtte på jobben	93,9 4,3	96,0 4,5	95,5 4,5	% 1-5
	Læring og utvikling	- Medarbeidernes opplevelse av læring og utvikling gjennom utfordrende oppgaver	4,1	4,2	4,2	1-5
	Medarbeiderne vet hva som forventes av dem	- Medarbeidernes opplevelse av hva som forventes av dem	4,6	4,7	4,7	1-5
Økonomi	God økonomistyring	- Avvik budsjett	3,6	0,0	0,0	%
Interne prosesser	Positiv avvikskultur	- Avvik- HMS	9	30	40	antall
		- Avvik- Informasjonssikkerhet	1	10	10	antall
		- Avvik- Tjenestekvalitet	13	25	40	antall
		- Forbedringsforslag	0	10	30	antall
		- Ubehandlete avvik over 14 dager	0	0	0	antall

Note: 1) Ved undersøkelser er høyeste tall best. Siste medarbeiderundersøkelse ble gjennomført høsten 2014 og er innarbeidet som siste resultat.

Mål og strategier i planperioden

Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, samt kommunedelplan for Fredrikstad byområde (Byområdeplanen), kommunedelplan for kultur, kommunedelplan for idrett, kommunedelplan for folkehelse og kommunedelplan for klima og energi ligger til grunn for de prioriterte innsatsområdene. Til disse er det knyttet følgende overordnede mål og strategier:

Kommunen arbeider systematisk og målrettet med folkehelse og har helsefremmende og forebyggende perspektiv i alt sitt arbeid.

- Støtte seksjonenes arbeid med å integrere folkehelseplanens strategier i deres operasjonelle arbeid.
- Fremskaffe relevant styringsdata for samfunnsutviklingen og spesielt folkehelse og levekårsarbeidet.
- Utvikle det frivillige arbeidet i lokalsamfunn og kulturengasjementet i folkehelsearbeidet.

- Bygge kompetanse og utvikle det områderettede utviklingsarbeidet i samarbeid med lokalsamfunnene og befolkningen.
- Følge opp handlingsplan mot støy.
- Sikre et bredt kultur- og idrettstilbud i kommunen.

Fredrikstad kommune har attraktive kulturbegivenheter og arrangementer, og et godt ry som arrangørby.

- Sikre gode arenaer og rammebetingelser for byens festivaler og kulturarrangører.
- Styrke samarbeidet mellom næringslivet, reiselivsnæringen og profilerende festivaler og arrangementer.
- Legge til rette for profesjonalisering, økt kompetanse og styrkede fagmiljøer innenfor idretts- og kulturfeltet.
- Bidra til å styrke byens regionale og nasjonale relasjoner innenfor kultur- og idrettsfeltet.

Fredrikstad kommune har arenaer for deltagelse og utøvelse av ulike kultur- og idrettsaktiviteter.

- Bidra til at byens aktører innenfor kultur- og idrettsfeltet har gode vilkår for arbeid og utvikling.
- Bidra til tidsriktig arenaer, bygg og anlegg for både topp og bredde innenfor kultur- og idrettsfeltet.
- Stimulere til kulturaktiviteter der folk involveres og kan medvirke.

Fredrikstad kommune har attraktive møteplasser i sentrum og i lokalsamfunnene.

- Utvikle kulturhus, idrettsanlegg, sentrale torg og byrom til også å fylle en funksjon som uformelle møteplasser som frister til opphold.
- Tilrettelegge for egenorganisert fysisk utfoldelse og lek.
- Utvikle gode møteplasser der kultur er integrert som en del av samfunnsbyggingen.

Fredrikstad kommune har gode kultur- og idrettstilbud til barn og unge.

- Sikre at byens kultur- og idrettstiltak når barn og unge.
- Sikre gode rammebetingelser for utøvelse av kultur og idrettsaktivitet blant barn og unge.
- Stimulere den frivillige og private innsatsen i kulturlivet.
- Sikre barn og unge mulighet til å utvikle ferdigheter og kreative evner under ledelse av kvalifiserte og kompetente fagmiljøer.
- Øke antallet fritidsklubber i kommunen, herunder etablere ny fritidsklubb på Østsiden.

Fredrikstad kommune har en synlig og tilgjengelig kulturarv.

- Formidle kulturarven på en levende måte.
- Sikre god tilgjengelighet og skjøtsel av viktige kulturminner og -miljøer.

Fredrikstad kommune har et synlig og levende studentmiljø.

- Involvere studentmiljøene i utviklingen av kulturtilbudet i kommunen.
- Bidra til utvikling av studentboligtilbudet.

Fredrikstad kommune framstår som en tydelig og offensiv part i arbeidet med økt verdiskaping og flere bedriftsetableringer i Fredrikstad og Nedre Glomma.

- Videreutvikle kommunens rolle som vertskap for næringslivet. Ha stort fokus på omdømmebygging.
- Stimulere til innovasjon gjennom å være en krevende kunde og samarbeidspartner.
- Stimulere til nyskaping og vekst gjennom *Smart City* programmet, som er et prosjekt for å redusere energibruk og klimagassutslipp.
- Næringsplanen – Næringsdestinasjon Fredrikstad legges til grunn for en offensiv satsing på verdiskaping sammen med næringslivet. Næringsfondet benyttes til å finansiere strategier.

Fredrikstad kommune har utviklet kunnskapsgrunnlag for klima- og miljøvennlige løsninger og bidrar aktivt til at disse blir iverksatt i kommunens egen drift, i planlegging og forvaltning og i et konstruktivt samarbeid med de andre partene i Fredrikstadsamfunnet.

- Styrke sykkelarbeidet med fokus på sykkelhovedplanen.
- Bidra til reduksjon i klimagasser i tråd med kommunedelplan for klima og energi (klima og energiplanen).
- Styrke miljøfyrtårnsarbeidet.

- Redusere forurensing i luft, vann og jord.

Kommunen har igangsatt tiltak i tråd med søknad om belønningsmidler og planarbeidet for prioriterte prosjekter innen Bypakke Nedre Glomma.

- Planlegging av ny bro over Glomma og rullering av hovedsykkelplan.
- Planlegge dobbeltsporet jernbane og nytt trafikknutepunkt på Grønli.

Kommuneplanen (samfunnsdelen og arealdelen) og kommunedelplan for Fredrikstad byområde (Byområdeplanen) er fulgt opp gjennom ulike typer utviklingsplaner for prioriterte områder i kommunen.

- Prioritere samarbeid med private aktører for gjennomføring av reguleringer, som for eksempel FMV, Trosvikstranda, Floa og sykehuset.
- Videreføre arbeidet med byutviklingsprosjektet Case Fredrikstad for å sikre et godt bymiljø.

Kommunen har et stabsledd som bidrar innen miljø- og samfunnsutviklingsspørsmål.

- Sammenstille og gjøre tilgjengelig relevant statistikk om Fredrikstadsamfunnet og befolkningsutviklingen, og utarbeide befolkningsprognoser.
- Bistå organisasjonen i samfunnsmedisinske spørsmål og bringe samfunnsmedisinske perspektiver inn i planarbeid og strategisk arbeid der dette er fornuftig.
- Videreføre og utvikle det internasjonale samarbeidet.
- Tilby tilrettelagte grunndata for produksjon av temadata, utføring av GIS-analyser, utvikle behovstilpassede app'er for innsyn og datafangst.

Økonomi

Tall i tusen kroner
(I 2016-kroner)¹⁾

	2016	2017	2018	2019
Vedtatt ramme 2015	148 580	148 580	148 580	148 580
Netto endringer i vedtatt handlingsplan 2015-2018	6 457	-2 695	-5 307	-5 307
Netto endringer i vedtatt handlingsplan 2016-2019				
- Generell rammereduksjon	-1 759	-1 759	-1 759	-1 759
- Ny fritidsklubb på Østsiden	1 542	1 542	1 542	1 542
<i>Rammeendringer</i>				
Økte lokalutgifter bibliotekets aula – overført til Teknisk drift	-814	-814	-814	-814
Overføring av virksomhet regulering og byggesak fra Teknisk drift	-1 709	-1 709	-1 709	-1 709
Innsparing eiendomsskattetaksering	-5 000			
Vakt- og sikringstjeneste – overført til Teknisk drift	-48	-48	-48	-48
<i>Omprioriteringer/nye aktiviteter innarbeidet innenfor rammen</i>	3 314	2 614	2 614	2 614
<i>Innsparingstiltak/økte inntekter for:</i>				
Omprioriteringer/nye aktiviteter innarbeidet innenfor rammen	-3 314	-2 614	-2 614	-2 614
Netto ramme	147 249	143 096	140 485	140 485

Note: 1) Alle tall er i 2016-kroner, det vil si at budsjettall for 2015 er justert med pris- og lønnsvekst på 2,8 prosent.

Netto endringer i vedtatt handlingsplan 2015-2018 er i hovedsak knyttet til omtaksering eiendomsskatt og innsparinger som følge av ny eiendomsskattmodell. Det er også generelle rammereduksjoner fra tidligere handlingsplaner samt vedtatt reduksjon/bortfall av styrkinger knyttet til blant annet kulturtilskuddsordning og planarbeid utover i planperioden.

Det er innarbeidet 1,5 millioner kroner i 2016 og 2,0 millioner kroner i 2017 til Byjubileet. Til samme formål er det avsatt 5,0 millioner kroner på fond. Planleggingen i 2016 av et eventuelt The Tall Ships Races Fredrikstad (TSRF) 2019, samt Nordisk seilas 2017, finansieres ved deler av mindreforbruket fra TSRF 2014. Dersom Fredrikstad tildeles TSRF 2019 må det innarbeides midler i planperioden. Beslutningen fattes ved årsskiftet 2015/2016 i Sail Training International.

Gjennomføring av tiltak som markaplan, kulturminnevernplan, utvikling av FMV-vest og jernbanestasjon på Grønli, samt utviklingsarbeid knyttet til nye kulturarenaer, foreslås finansiert ved bruk av tidligere års overskudd.

Brutto utgifter og inntekter

Tall i tusen kroner (I 2016-kroner) ¹⁾	Justert budsjett 2015 ²⁾			Budsjett 2016		
	Utgifter	Inntekter	Netto	Utgifter	Inntekter	Netto
Etat for kultur	163 551	70 459	93 092	162 634	74 634	88 000
Virksomheter og stab	80 455	22 650	57 805	101 818	42 569	59 249
Netto ramme	244 006	93 109	150 897	264 452	117 203	147 249

Noter: 1) Alle tall er i 2016-kroner, det vil si at budsjettall for 2015 er justert med pris- og lønnsvekst på 2,8 prosent.
2) Forskjeller mellom vedtatt og justert budsjett gjelder i hovedsak vedtatte engangsstyrkninger av tilskudd til eksterne aktører.

Omprioriteringer og nye aktiviteter/tiltak som er innarbeidet innenfor rammen

Tall i tusen kroner	2016	2017	2018	2019
Drift av Lislebyhallen, økning til helårsvirkning	500	500	500	500
Forventet ytterligere inntektstap, stenging av Kongsten-anlegget	500			
Drift av kunstisbanen, økning til helårsvirkning	400	400	400	400
Økte kostnader til drift av nytt hovedutvalg og råd	300	300	300	300
Økte lokalutgifter bibliotekets aula	814	814	814	814
Økt driftsstøtte til Fredrikstad Næringsforening	350	350	350	350
Reetablering av Kulturkortet KODE	100	100	100	100
Utsifting av kinolerret	200			
Økt innsats tilsyn miljørettet helsevern	150	150	150	150
Sum nye aktiviteter/tiltak i anslåtte beløp	3 314	2 614	2 614	2 614

Kulturkortet KODE er vedtatt reetablert samtidig som muligheten til å inngå i en refusjonsavtale med Østfold fylkeskommune er fjernet fra ordningen. For kulturetaten betyr dette et bortfall av refusjoner anslått til 0,1 millioner kroner.

Innsparingstiltak/økte inntekter

På grunn av omprioriteringer internt i seksjonen må følgende tiltak igangsettes:

Tall i tusen kroner	2016	2017	2018	2019	Konsekvenser/kommentarer
Redusere tilskuddsmidler til idrettslag, FRID og klubbeide anlegg.	-500				Tilskuddspotten reduseres til 2,25 millioner kroner.
Redusere tilskuddsmidler til kulturinstitusjoner, festivaler og kulturarrangementer.	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200	Samlet reduksjon i rammen for kulturtilskudd er 2,175 millioner kroner. Se også tabell nedenfor.
Redusere hovedutvalgets disposisjonskonto	-200	-200	-200	-200	Ingen frie midler.
Redusere bemanning hovedbiblioteket	-214	-214	-214	-214	Redusert bemanning og færre arrangementer med mindre bruk av ekstravakter og vikarer.
Redusere mediebudsjettet på biblioteket	-400	-400	-400	-400	Mindre kjøp av nye bøker og magasiner.
Prosjektet <i>Fredrikstad på kartet</i> videreføres ikke	-350	-350	-350	-350	Den videre virksomheten dekkes i prosjekt for omdømme, som finansieres av næringsfondet.
Reduserte renteutgifter internhusleie kino	-450	-250	-250	-250	Omdisponeres.
Sum i anslåtte beløp	-3 314	-2 614	-2 614	-2 614	

Som følge av ikke videreførte rammestyrkninger som beskrevet ovenfor, samt den generelle rammereduksjonen på 1,8 millioner kroner og økte lønnskostnader, er det behov for ytterligere innsparingstiltak som beskrevet nedenfor.

Innsparingstiltak/økte inntekter

<i>Tall i tusen kroner</i>	2016	2017	2018	2019	Konsekvenser/kommentarer
Nedleggelse av juniorklubbtillbud Torsnes	-390	-390	-390	-390	
Aktivitetsmidlene til fritidsklubbene reduseres	-225	-225	-225	-225	Tilbudet i klubbene må i hovedsak basere seg på eksterne midler.
Øke kulturhusenes inntjeningskrav og redusere budsjettrammen til barn, unge og kunstformidling	-516	-516	-516	-516	Mer utleie og mindre egenprogrammering, et lavere ambisjonsnivå med prosjekt <i>kulturkonfirmasjon</i> , og redusert handlingsrom for programmering rettet mot ungdom og studenter.
Redusere bemanning hovedbiblioteket	-134	-134	-134	-134	Redusert bemanning og færre arrangementer med mindre bruk av ekstravakter og vikarer.
Redusert budsjett til kjøp av konsulenter og eksternt arbeidskraft i kulturskolen	-300	-300	-300	-300	Elevprosjekter og innsatsen i Barnas verdensdager må nedskaleres.
Redusere tilskuddsmidler til kulturinstitusjoner, festivaler og kulturarrangementer.	-975	-975	-975	-975	Samlet reduksjon i rammen for kulturtilskudd er 2,175 millioner kroner. Se også tabell ovenfor.
Redusere tilskuddsmidler til lokalsamfunnsarbeid	-160	-160	-160	-160	Dette ivaretas av nyopprettet fond øremerket lokalsamfunnstiltak.
Sum i anslåtte beløp	-2 700	-2 700	-2 700	-2 700	

Økonomiske utfordringer i planperioden

- Arbeidet med Bypakke nedre Glomma og Belønningsordningen tiltar. Det er behov for en ny stilling innen samferdselsplanlegging for å sikre god oppfølging av prosjektene.
- Kompetanse og kapasitet til kultur- og idrettsutvikling. Det er behov for økte ressurser i stabsfunksjonen til idrett.
- Ambisjoner om høyere andel kommersielle inntekter fra idrettsanlegg kontra prioritert bruk for idrett og skole, og stenging av Kongstenhallen i 2016.

Nye behov/tiltak/prosjekter det ikke er funnet rom for

- Det er ikke funnet rom for å øke rammen for tilskudd til idrettsanlegg og bygg, samt øke kapasiteten i kulturskolen, jamfør bystyrets vedtatte strategier i vedtatt handlingsplan i juni.

Investeringer

<i>Tall i millioner kroner</i>	2016			2017			2018			2019		
	Brutto	Tilsk.	Netto	Brutto	Tilsk.	Netto	Brutto	Tilsk.	Netto	Brutto	Tilsk.	Netto
Strategisk eiendomsutvikling	3,0	0,0	3,0	3,0	0,0	3,0	2,5	0,0	2,5	0,0	0,0	0,0
Kongsten badeanlegg	87,0	20,7	66,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ridesenter	19,0	0,0	19,0	20,0	10,0	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Arena Fredrikstad (prosjektering)	2,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ATMOS	3,2	0,0	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kunstgressbaner	3,8	1,8	2,0	0,0	0,0	0,0	11,4	5,3	6,1	3,8	1,8	2,0
Sum investeringer	118,0	22,5	95,5	23,0	10,0	13,0	13,9	5,3	8,6	3,8	1,8	2,0

Strategisk eiendomskjøp og utvikling gir Fredrikstad kommune mulighet til å kjøpe opp, tilrettelegge og utvikle eiendommer for fremtidig bruk.

For Kongsten badeanlegg er det satt av ramme i henhold til vedtak i Bystyret med totalbudsjett på 175 millioner kroner, hvorav revidert inntektsbudsjett (spillemiddeltilskudd) er på 20,7 millioner kroner. Spillemiddeltilskudd er skjøvet fra 2015 til 2016. Rådmannen er også bedt om å utrede og

kostnadsberegne framtidig innglassing/innbygging over 50-metersbassenget for bruk i vinterhalvåret. Dette er ikke innarbeidet i beløpene ovenfor.

For ridesenteret på Thorslund er det vedtatt en total investeringsramme på 40 millioner kroner. Sannsynligvis vil det være behov for økte rammer. Bystyret har i vedtatt handlingsplan opprettholdt investeringsmidlene for 2016 med 19 millioner kroner. Reguleringsarbeidet med ridesenteret er imidlertid vanskelig. Konsekvensutredningen er ute på offentlig høring, og det er kommet innsigelse fra Fylkesmannens landbruksavdeling om vern av jordbruksarealer og nedbygging av dyrket mark. Det er vanskelig å iverksette videre arbeid med prosjektet før reguleringssaken er løst. Det er derfor svært usikkert når anlegget kan påbegynnes. Uavhengig av dette bør det benyttes 2 millioner kroner av avsatte investeringsmidler i 2016 til utredningsarbeid av et framtidig ridesenter med fokus økonomi, innhold, eierskap, drift og organisering.

Det er ansatt prosessleder for videre fremdrift i prosjektet Arena Fredrikstad, og rådmannen tar sikte på å ha en sak til politisk behandling i desember 2015 for avklaring av økonomi, innhold, eierskap, drift og organisering. Det er satt av 2 millioner kroner til prosjektet i 2015 og det er innarbeidet 2 millioner kroner i prosjektmidler til videre framdrift i 2016. Det vises for øvrig til kommentar i kapittelet økonomistyring – økonomiske rammebetingelser.

Fredrikstad kino er en av landets beste kinoer og har gode besøkstall, men for at kinoen fortsatt skal være attraktiv må det investeres i oppgradering av lydanlegg (ATMOS). I motsatt fall vil nabokinoer kunne ta over noe av vårt marked. Anslått nettokostnad er 3,2 millioner kroner.

Det er arbeidet med en plan for rehabilitering og omlegging av kunstgress i samarbeid med Fredrikstad Idrettsforening og klubbene. Arbeidet har vært konsentrert om banen til Torp IF som vil være 10 år i 2016 og dermed kan få spillemiddeltilskudd. Kostnad for oppretting av underlag og skifte av kunstgress er beregnet til 3,8 millioner kroner. Det må tas forbehold om at det ikke er foretatt undersøkelser av grunnforhold på andre baner enn hos Torp IF, men det kan bekreftes at kunstgresset bør skiftes på alle banene som er bygd i perioden 2006 – 2009. Anslagene som er foreslått innarbeidet i investeringsplanen forutsetter full finansiering og merverdiavgiftskompensasjon er ikke medregnet, da det må arbeides videre med hensiktsmessig fordeling av finansiering og drift fra kommunen og klubbene.

Nye investeringsbehov som ikke er innarbeidet i investeringsrammen:

- Utbedringer ved Onsøy biblioteksfilial (3,5 millioner kroner)
- Anlegg for egenorganisert trening (2,0 millioner kroner)
- Fremtidige investeringer i attraksjoner i Kongstenbadet;
 - Boblebad for helårsbruk, tribune i friluftsbadet, lekeplass for barn (3,6 millioner kroner)
 - Stor vannrutsjebane og vannkanon (25,5 millioner kroner)

Egenbetalinger og gebyrer

Geomatikk

Gebyrene hjemlet i Matrikkellovens § 32 er økt med 3,75 prosent i henhold til "Indeks for kart- og oppmålingsarbeider" utarbeidet av Statens kartverk. Indeksen for juni foregående år til juni inneværende brukes for justering til kommende år. Ved endring skal satsene avrundes til nærmeste hele 10 kroner. Gebyrene ligger fortsatt under selvkost. Prisregulativet for salg av kartdata følger retningslinjene for det nasjonale Geovekstsamarbeidet.

Miljø og landbruk

Gebyrene hjemlet i Forurensningsforskriften § 11-4 og Forurensningsloven § 52 A er gjennomsnittlig økt med 3,0 prosent. Gebyrene hjemlet i Jordloven § 12 og Konesjonsloven har vært uendret etter at de nye satsene ble innført i juli 2012, og er foreslått økt til tilsvarende nivå som for andre kommuner. Inneklimakartlegging er foreslått økt med 650 kroner, samtidig som muggsoppkartlegging skilles ut som et eget gebyr på 1 000 kroner.

Bygnings- og reguleringssaker

Byggesaks- og plansaksgebyrene er justert opp med pris- og lønnsvekst.

Gebyrer med hjemmel i jordloven § 12 og konsesjonsloven

Ved fradeling av tun som del av bruksrasjonalisering skal det ikke ilegges gebyr etter Plan- og bygningsloven.

Idrett

Pris for skoleidrettsdag er foreslått økt med 3 000 kroner, slik at det er priset tilsvarende som for et idrettsarrangement.

Priser for heldagsarrangement i idrettshallene i helgene med billettsalg/deltakeravgift for barn er innarbeidet.

St. Croix-huset

Det er noen mindre økninger på egenandeler og leie av øverom. Det foreslås kurspakker som er forenklet i henhold til merverdiavgift og utleie med matservering.

Biblioteket

Utleiepriser for Bibliotekets aula vedtatt mars 2015 er innarbeidet. Minstepris for leie av tekniker er foreslått endret til 3 500 kroner, slik at det er priset tilsvarende som for Blå Grotte og Speilet.

Eiendomsskatt

Promillesatsen er foreslått økt fra 3,7 promille til 3,9 promille for boliger og fritidseiendommer. Bunnfradraget på 200 000 kroner er foreslått uendret.

SEKSJON FOR TEKNISK DRIFT

Kjerneoppgaver

Seksjon for teknisk drift (TD) har følgende drifts-, myndighets- og forvaltningsoppgaver:

- Eiendomsforvaltning som omfatter forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling av kommunens egne bygg og grunneiendommer samt innleie av eksterne lokaler til kommunal virksomhet.
- Drift og forvaltning av kommunens boliger, som omfatter teknisk forvaltning, avtaleforvaltning, strategisk utvikling, anskaffelse og utbygging av boliger for utleie til innbyggere i kommunen.
- Forvaltning av kommunens samlede bil- og maskinpark.
- Beredskap og forebyggende tiltak mot brann og ulykker samt informasjonsarbeid, feiing og tilsyn med fyringsanlegg.
- Renovasjonstjenester for husholdninger og fritidsboliger, næringsrenovasjon og slamtømming.
- Forvaltning, drift og vedlikehold av kommunalteknisk infrastruktur som omfatter kommunale veier, broer, kaier og brygger, vann- og avløpsnett.
- Forvaltning, drift og vedlikehold av kommunale grøntområder, som parker, friluftsområder og lekeplasser.
- Kommunal skjærgårdstjeneste, naturoppsyn i fuglereservater, renovasjon og tilrettelegging av friområder.
- Parkering og ferge drift som også omfatter parkeringshus, torvdrift og toaletter.
- Prosjektansvar for kommunale bygge- og rehabiliteringsprosjekter, feltutbygging på kommunal grunn og investeringer innen vei, vann, avløp, uteanlegg, brygger og kaier.
- Vakt- og sikringstjenester.

Organisering

Fra 1. januar 2016 skifter seksjonen navn fra Seksjon for regulering og teknisk drift (RTD) til Seksjon for teknisk drift (TD). Regulering og byggesak blir fra samme tidspunkt del av Seksjon for kultur, miljø og byutvikling (KMB). Seksjonen vil da bestå av to etater med egne virksomheter og fem virksomheter organisert direkte under kommunalsjefen. Seksjonen har en felles administrativ stab.

Prioriterte områder

Fredrikstad kommune har et mål om at kommunen alltid skal ta hensyn til sikkerhet og beredskap, og at vi skal ha sikker drift innen tjenesteområdene. Seksjonen skal bidra til at det er pent rundt oss, at vi har det trygt og sikkert, gode læringsmiljøer i skoler og barnehager, bedre folkehelse og levekår, økt deltakelse og involvering i lokalsamfunnene, sikre klima og miljø, en rasjonell og kostnadseffektiv drift.

Sikkerhet, beredskap og løpende drift er prioriterte områder i handlingsplanperioden. Vi må utnytte statlige ordninger til beste for Fredrikstad slik at vi får en større andel statlige midler til byen. Belønningsordningen er et godt eksempel.

Det er også spesielt fokus på forvaltning av eksisterende boligmasse og en økning av antall tilgjengelige utleieboliger.

Seksjonen har videre følgende prioriterte satsingsområder:

- Drift av kommunale bygg for at de skal kunne holdes åpne.
- Brøyting av veier og utbedring av asfalthull.
- Statlige belønningsordninger og fylkeskommunale tilskuddsordninger skal så langt som mulig benyttes for utbygging av kollektivtiltak, gang- og sykkelveier.
- Gratis ferge drift videreføres.
- Fredrikstad skal fremstå som en god sykkelby, gjennom blant annet vinter vedlikehold på sykkelveier.
- Økt kildesortering av avfall. Bygging av nytt sentralsorteringsanlegg for økt sortering og gjenvinning av avfall blir utredet av FREVAR KF og TD. Flere kommuner vil bli invitert til å delta.
- Forvaltning av eksisterende boligmasse, øke antall tilgjengelige utleieboliger og bidra til trygge nærmiljøer og gode naboskap.

- Tilstrekkelig kompetanse og kapasitet innen prosjektledelse og administrasjon.
- Satsning på blomster og grøntvedlikehold i sentrumsområdene opprettholdes. Helhetlig planlegging av blomsterarrangementer og økt samarbeid med Fredrikstad Næringsforening.
- Tilstandsvurdering/-registrering av formålsbygg i perioden 2015 til 2018 for å få en total oversikt over eiendommer og vedlikeholdsbehov.

Dagens virkelighet/utviklingstrekk

Areal utvalgte formålsbygg¹⁾

Bruttoareal m ²	Eide bygg 2013	Innleid areal 2013	Sum areal 2013	Eide bygg 2014	Innleid areal 2014	Sum areal 2014
Administrasjonslokaler	25 306	2 863	28 169	25 306	2 863	28 169
Førskolelokaler	9 645	1 469	11 114	9 645	1 469	11 114
Skolelokaler	163 029	1 209	164 238	163 029	1 209	164 238
Institusjonslokaler	57 477	0	57 477	57 477	0	57 477
Kommunale idrettsbygg	35 997	263	36 260	35 997	263	36 260
Kommunale kulturbygg	26 917	2 492	29 409	26 917	2 492	29 409
Sum "utvalgte formålsbygg"	318 371	8 296	326 667	318 371	8 296	326 667
Andre formålsbygg ²⁾	-	-	-	20 300	11 700	32 000
Sum areal	-	-	-	338 671	19 996	358 667

Noter: 1) Tabellen viser areal for utvalgte formålsbygg hvor areal rapporteres til KOSTRA.

2) Areal andre øvrige bygg, det vi si helsebygg utenom institusjon, barnevern, og andre bygg («andre formålsbygg») som ikke er med i KOSTRA- rapporteringen. Boliger er ikke inkludert i oversikten.

Det er satt av ressurser til kvalitetssikring og digitaliseringen av tegningsgrunnlaget for formålsbygg. Dette vil være en viktig faktor i det videre arbeidet med tilstandsregistrering og planlegging av vedlikeholdsprosjekter. Arbeidet vil pågå gjennom hele handlingsplanperioden. Areal for utvalgte formålsbygg øker. Økning av arealer i løpet av 2015 og 2016 er blant annet nye lokaler for byarkivet, flerbrukshall Lisleby, Traraveien, nye skolepaviljonger, bibliotekfilial på Østsiden og ny skatehall.

Virksomhet utbygging har ansvaret for en utbyggingsportefølje på totalt 1,2 milliarder kroner. I løpet av 2015 er blant annet flerbrukshallen på Lisleby, kommunale boliger på Begby og Traraveien samt rehabilitering av bibliotekets aula og utebadet på Kongsten overlevert. Ved årsskiftet 2015/2016 tas nye Borge ungdomsskole tatt i bruk. I 2016 skal det arbeides med utvikling, planlegging og gjennomføring av en rekke prosjekter. Basert på bestillinger fra de ulike seksjoner i kommunen ligger det nå en liste på 30-50 oppdrag for oppstart/gjennomføring i 2016. Dersom Arena Fredrikstad blir besluttet gjennomført i kommunal regi blir dette ytterligere et stort og krevende prosjekt i porteføljen.

Boligvirksomheten forvaltet ved årsskiftet mellom 1 060-1 070 enheter, hvorav 38 er personalbaser og resten er boliger. Fredrikstad kommune har for få boliger tilgjengelige for eldre, flyktninger, funksjonshemmede og andre vanskeligstilte og en viktig prioritering er å fortsette både kjøp og bygging av egne boliger. I 2015 vil det overtas og settes i omløp rundt 40 nye boliger.

Tilstandskartlegging av boligmassen i 2013 viser et betydelig vedlikeholdsetterslep. I 2014 startet et planmessig arbeid som i løpet av handlingsplanperioden skal bidra til å komme ajour med det mest prekære vedlikeholdsbehovet for boligene i løpet av en fireårsperiode.

Gratis ferge og utvidet fergetilbud har medført en betydelig økning av antall reisende. Det er ønskelig å styrke fergetilbudet på byfergene og strekningen Sellebakk-Lisleby mandag til fredag fra 2016. Rutetiden avsluttes i dag henholdsvis klokken 17.00 og klokken 17.30 mandag til fredag. Det er sterke signaler om at de nevnte fergestrekningene bør kjøres til klokken 21.00 mandag til fredag. Dette vil medføre økte drift- og vedlikeholdskostnader samt flere nye årsverk. En slik økning er ikke hensyntatt i budsjettet for 2016.

En ny vakt- og sikringstjeneste etableres fra 2016. Tjenesten skal levere vakt- og sikringstjenester som eget vakthold i kommunen. Grunnlaget for å etablere tjenesten er basert på kjente kjøp av slike tjenester i perioden 2012-2014. Tjenesten blir oppbemannet med fem årsverk.

Befolkningsvekst medfører økt antall renovasjonsbrukere og økt avfallsmengde. I tillegg har det vært en mangeårig tendens at avfallsproduksjonen per innbygger har økt. Det er også helt tydelig at hytter i kommunen blir brukt mer og av flere enn tidligere, som også generer mer avfall.

Innen 2020 skal de norske utslippene av klimagasser reduseres med cirka åtte millioner tonn. For at Norge skal nå dette målet, må kommunene ta et økt samfunnsansvar og bidra lokalt. FREVAR KF og Seksjon for teknisk drift utreder i fellesskap bygging av nytt sentralsorteringsanlegg for økt sortering og gjenvinning av avfall. Flere kommuner vil bli invitert til å delta.

Kommunen har et lovpålagt krav om å bygge om til målte gatelysanlegg innen utgangen av 2018. Dette kan gjennomføres med investeringsmidler, og er lagt inn i investeringsplanen.

Satsingen på fornyelse av ledningsnett gir resultater i form av reduserte lekkasjer på vannledningsnett. Dette gjør at mer av det rensede vannet når forbrukerne og mindre går ut i grunnen. Fredrikstad kommune har nå en lekkasjeandel på 27 prosent, som innebærer at 27 prosent av vannet ikke når forbruker. Dette er en veldig lav lekkasjeandel i norsk målestokk. Videre har fornyelse av ledningsnett gjort at antall kjelleroversvømmelser er sterkt redusert i flere områder. Fornyelsen medfører at mer avløp går til renseanlegget og mindre går i overløp.

I snitt er det de siste årene fornyet syv kilometer ledningsgrøft per år i eksisterende bebyggelse. Arbeidet med utbedring av vann- og avløpsnett vil fortsette med grunnlag i hovedplan vann og avløp 2008-2028.

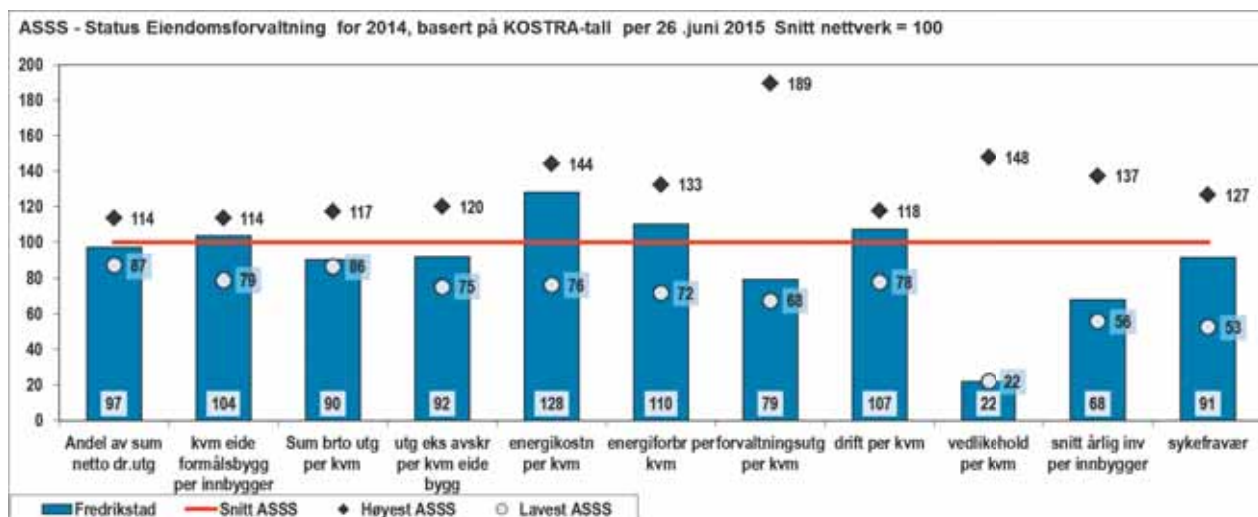
For å oppnå en sikrere og bedre vannforsyning planlegges det nå en fornyelse av hovedvannledningen fra vannverket og mot sentrum. Dette gjelder strekningen mellom Vannverket og tredje dam i Bjørndalen. Arbeidene planlegges gjennomført i løpet av 2016.

Bil- og maskinparken bruker i hovedsak fossilt drivstoff. Kommunen har per i dag to renovasjonsbiler og 14 små tjenestebiler på biogass, i tillegg til 27 små tjenestebiler med el-drift. Innkjøp av biler og maskiner vil i stor grad dreies over på miljøvennlig drivstoff som el- og biogass. Nye rammeavtaler og anbudsspesifikasjoner vil styre dette. Det er mål om at 20 prosent av bilparken skal gå på alternativt drivstoff innen 2020. Gjennom planperioden vil det arbeides med å høste erfaringer og kunnskap om ulike typer miljøvennlig drivstoff.

Investeringsrammene har gitt mulighet for å skifte ut en gammel og vedlikeholdskrevende bil- og maskinpark. Dette har ført til kostnadsreduksjoner på reparasjons- og vedlikeholdssiden som kommer brukerne til gode ved lavere leiepriser.

Sammenligninger/nøkkeltall

Tjenesteprofilene viser utvalgte indikatorer som synliggjør ressursbruk og målt kvalitet. Snittet for ASSS-kommunene er satt til 100 (vist med rød linje) og er inkludert Oslo og egen kommune. Verdien på søylene for hver indikator viser prosent av dette snittet. I KOSTRA-tabellene er ASSS-snittet beregnet uten Oslo og egen kommune.

Fredrikstad ligger over snittet i energiforbruk og energikostnad per kvadratmeter. Dette har gått ned de siste årene, og pågående arbeid med å kvalitetssikre tallgrunnlaget kan føre til at denne går ytterligere ned i de kommende årene. Det legges også opp til økt fokus på energiledelse og energiøkonomisering (ENØK) i handlingsplanperioden. For andre indikatorer ligger Fredrikstad nær, eller under snittet for ASSS.

Kommunens utgifter til vedlikeholdsaktiviteter per kvadratmeter formålsbygg er det laveste av ASSS-kommunene, med bare 22 prosent av snittet. Samtidig ligger kostnadene for drift per kvadratmeter syv prosent over snittet i ASSS-kommunene. Utgiftene til vedlikehold er lave, samtidig som vedlikeholdsetterslepet er stort. Arbeid med tilstandsvurderinger av formålsbygg vil pågå frem til 2018. Etter at dette arbeidet er utført vil det legges frem en langsiktig plan for forvaltning, utvikling og vedlikehold av bygningsmassen.

KOSTRA nøkkeltall	Fr.stad 2012	Fr.stad 2013	Fr.stad 2014	Sarpsborg 2014	Drammen 2014	Kr.sand 2014	ASSS 2014
Eiendomsforvaltning							
Netto driftsutgifter/inntekter per innb.							
- utvalgte formålsbygg	3 811	3 955	4 152	3 987	3 972	4 251	4 496
- kommunalt disponerte boliger	-69	-32	-36	319	153	84	-155
Brann- og ulykkes-vern							
Netto driftsutgifter per innbygger	604	591	658	672	441	603	662
Årsgebyr for feiing og tilsyn	227	250	239	356	407	437	307
Samferdsel - kommunale veier og gater							
Netto driftsutgifter i kroner per kilometer	67 075	68 343	125 836	121 538	359 565	194 836	232 593
Vann							
Gebyrgrunnlag per innbygger	1 173	1 235	1 360	1 019	1 152	890	1 028
Avløp							
Gebyrgrunnlag per innbygger	1 444	1 547	1 694	1 438	2 052	1 236	1 407
Renovasjon							
Gebyrgrunnlag per år per innbygger	737	744	743	642	960	1 214	993

Økningen i eiendomsforvaltning fra 2013 til 2014 er på 4,7 prosent som er litt i underkant av økningen for snittet til ASSS-kommunene. I hovedsak skyldes dette lønns- og prisvekst.

Netto driftsutgifter per kilometer kommunal vei har hatt en betydelig økning fra 2013. Dette skyldes endringer i regnskapsføringen som gir reduserte inntekter og økte utgifter. Inntekter fra parkering og parkeringshus inngår ikke lenger i nøkkeltallet.

Vann- og avløpsgebyrene ligger noe over snittet for sammenlignbare ASSS-kommuner. Dette skyldes i hovedsak store investeringsprosjekter med lånefinansierte midler som igjen fører til høye kapitalkostnader. Vann og avløpsgebyrene vil være noe lavere i 2016 enn for 2015, men forventes å øke igjen i løpet av planperioden.

Fredrikstad kommune ligger godt under ASSS-snittet på gebyrgrunnlaget per innbygger for renovasjon både i 2012, 2013 og 2014. Fredrikstad kommune sin praksis og prestasjoner er gjennom deltagelse i Avfall Norges benchmarking blitt sammenliknet med 27 av Norges ledende renovasjonsselskaper på syv resultatområder for året 2013. Kommunen skårer høyt på de fleste resultatområdene, også på gebyrnivå.

Målekort

Fokus-område	Kritisk suksessfaktor	Indikator	Status siste måling	Mål		Skala
				2015	2016	
Brukere/kvalitet	Tilpassede tjenester til brukers behov	- Saksbehandlingstid HC-kort	37	30	30	dager
		- Saksbehandling gebyr- og tilleggsavgifter	18	21	21	dager
	Klima og miljø	- Energiforbruk i formålsbygg	200	-	190	kWh/m2
		- Andel fossilt brensel av det totale energibehovet	0,55	-	0,50	%
	Vannleveranse	- Vannlekkasje	27	-	25	%
	Gatelys	- Responstid mørke lamper	-	-	10	dager
Medarbeidere ¹⁾	Godt arbeidsmiljø	- Medarbeidertilfredshet	4,3	4,2	4,3	1-5
		- Inngåtte lederavtaler	..	100	100	%
	Økt tilstedeværelse	- Nærvær i %	93,0	93,0	93,5	%
		- Medarbeidernes opplevelse av hjelp og støtte på jobben	4,4	4,3	4,4	1-5
	Læring og utvikling	- Medarbeidernes opplevelse av læring og utvikling gjennom utfordrende oppgaver	4,2	4,0	4,2	1-5
		- Medarbeiderne vet hva som forventes av dem	4,8	4,7	4,8	1-5
Økonomi	God økonomistyring	- Budsjettavvik brutto utgifter	-0,7	0,0	0,0	%
		- Budsjettavvik brutto inntekter	1,9	0,0	0,0	%
		- Budsjettavvik netto ramme	1,5	0,0	0,0	%
Interne prosesser	Positiv avviskultur	- Avvik - HMS	65	90	90	antall
		- Avvik - Informasjonssikkerhet	0	2	2	antall
		- Avvik - Tjenestekvalitet	79	200	200	antall
		- Forbedringsforslag	4	20	20	antall
		- Ubehandlete avvik over 14 dager	8	0	0	antall

Note: 1) For medarbeiderundersøkelser er høyeste tall best. Siste medarbeiderundersøkelse ble gjennomført høsten 2014 og er innarbeidet som siste resultat

Mål og strategier i planperioden

Et overordnet mål er at kommunen alltid skal ta nødvendig hensyn til sikkerhet og beredskap. Stabil og sikker drift innen tjenesteområdene er også et overordnet mål. Dokumentasjon i kvalitetsarbeidet, risikovurderinger og gjennomførte risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) skal ligge til grunn. Viktige planer som ligger til grunn for seksjonens tjenesteproduksjon er:

- Handlingsplan Lysløypenett, 2016-2019
- Handlingsplan for lekeplasser, 2015-2018
- Trafikksikkerhetsplan, revidert 2014-2017
- Strategi for eiendomsforvaltning, 2014
- Boligsosial handlingsplan, 2014
- Klima- og energiplan, 2013. Seksjonen er ansvarlig for gjennomføring av 20 av de totalt 43 konkrete tiltakene i planen
- Hovedplan for vann og avløp, rullering 2012
- Sykkelhovedplan, 2009
- Overvannsrammeplan, 2007
- Avfallsplan, 2003
- Belønningsordningen og Bypakke Nedre Glomma
- Folkehelseplan

Utredning om bygging av nytt sentralsorteringsanlegg for Fredrikstad kommune vil danne grunnlag for revidering av avfallsplan.

Et vakrere Fredrikstad.

- Grøntvedlikehold og veivedlikehold er de viktigste virkemidlene for å oppnå dette, sammen med investeringstiltak for bedre bymiljø.
- Ved bygging av kommunale bygg skal det legges vekt på tiltalende fasader og uteområder.
- Kommunale reguleringsplaner og utbyggingsprosjekter skal bidra til god kvalitet på omgivelser og byrom.

Et tryggere og sikrere Fredrikstad.

- Gjennomføre blant annet trafikksikringstiltak, vedlikehold av gater, veier, gang- og sykkelveier og vedlikehold/sikring av lekeplasser.
- Brannsikringstiltak og oppfølging av beredskap og forebygging ved brann- og redningskorps.
- Gjennomføring av hovedplan for vann og avløp for å sikre vannforsyning og avløpshåndtering.
- Det gjennomføres en tilstandsvurdering/-registrering av formålsbygg i perioden 2015 til 2018 for å få en total oversikt over eiendommer og vedlikeholdsbehov.

Gode læringsmiljøer i skoler og barnehager.

- Legge til rette for at skoler og barnehager har velholdte lokaler og uteområder som bidrar til aktivitet, lek og læring.

Bedre folkehelse og gode levekår.

- Brøyting og strøing av fortau, veier, gang- og sykkelveier.
- Tilfredsstillende ventilasjon og godt vedlikehold for skoler, barnehager og andre kommunale bygg.
- Ivareta kommunens eksisterende utleie- og omsorgsboliger.
- Øke antall kommunale boliger.
- Bidra til trygge nærmiljøer og utjevning av levekårene ved drift og forvaltning av kommunale boliger. Inntekter fra utleieboliger brukes til drift, vedlikehold og investeringer innen boligområdet.
- Innbyggerne har tilgang på godt vann med tilfredsstillende trykk. Avløpsvann skal transporteres på en tilfredsstillende måte fra den enkelte abonnent og frem til renseanlegget.
- Legge til rette for gode rekreasjonsområder, ivareta og videreutvikle kommunalt lysløypenett.

Økt deltakelse og involvering i lokalsamfunnene.

- Samarbeid med lokalsamfunnene og tilrettelegging for dugnadsinnsats for grøntvedlikehold ved friområder, lekeplasser og kommunale bygg.

Sikre klima og miljø.

- Utvikling av kollektivtilbud og sykkelveinett, utvikling og vedlikehold av effektiv og miljøvennlig infrastruktur.
- Tiltak for avfallsgjenvinning og redusert avfallsmengde.
- Energiøkonomiseringstiltak ved kommunale bygg, tilrettelegging for elbiler og oppfølging av parkeringsbestemmelser inngår i arbeid for reduserte klimautslipp.
- Mer innsamling av plastemballasje fra husstander. Økt hjemmekompostering. Informasjon om avfall og kildesortering i grunnskolen.
- 20 prosent av kommunens bil- og maskinpark skal gå på miljøvennlig drivstoff innen 2020.
- Innsamling av marint avfall, legge til rette for økt frivillig innsats i samarbeid med kommunal skjærgårdstjeneste.

Rasjonell og kostnadseffektiv drift.

- Vakt- og sikringstjeneste starter opp fra 2016.
- Sikre riktig bemanning og gode arbeidsforhold, og at arbeid blir utført med hensiktsmessig utstyr og maskiner.
- Vurderinger om kostnadseffektivitet skal også ha et perspektiv ut over årsbudsjettene, hvor det tas hensyn til behov for verdibevarende tiltak og vedlikehold.

Øvrige strategier.

- Vedlikehold av viktige historiske bygg prioriteres, herunder Lykkeberg, rådhuset i Gamlebyen og biblioteket.

Økonomi

<i>Tall i tusen kroner (I 2016-kroner)¹⁾</i>	2016	2017	2018	2019
Vedtatt ramme 2015	354 676	354 676	354 676	354 676
Netto endringer i vedtatt handlingsplan 2015-2018	2 401	2 401	2 401	2 401
Netto endringer i vedtatt handlingsplan 2016-2019	-4 417	-4 417	-4 417	-4 417
<i>Rammeendringer</i>				
Økte arealkostnader - overført fra andre seksjoner	4 266	4 266	4 266	4 266
Overføring Regulering og byggesak (til KMB)	1 709	1 709	1 709	1 709
Overføring indirekte kostnader VARF	8 282	8 282	8 282	8 282
Reduserte parkeringsinntekter (gratis parkering)	3 000			
Vakt- og sikringstjeneste - overført fra andre seksjoner	2 300	2 300	2 300	2 300
Kompensasjon husleie Helsehus	1 300	1 300	1 300	1 300
Økt vedlikehold formålsbygg	8 000	8 000	8 000	8 000
Netto ramme	381 517	378 517	378 517	378 517

Note: 1) Alle tall er i 2016-kroner, det vil si at budsjettall for 2015 er justert med pris- og lønnsvekst på 2,8 prosent.

Netto rammeendringer i vedtatt handlingsplan 2015-2018 gjelder økte utgifter til arealer. Seksjonen har en generell rammereduksjon på underkant av 4,5 millioner kroner som ble vedtatt i handlingsplanen i juni. Tiltak fremkommer i tabellen nedenfor.

Gratis parkering i kommunale parkeringshus i sentrum vil gi tapte inntekter som fører til et nytt finansieringsbehov på tre millioner kroner. Dette dekkes fra fritt disposisjonsfond.

Økte arealkostnader er i hovedsak kompensert fra seksjonene som skal bruke arealene. I driftsrammer for park og vei blir det ikke gitt kompensasjon for økte driftsvolum, det vil si nye veier, nye sentrumsarealer og grøntarealer.

Regulering og byggesak overføres til Seksjon for kultur, miljø og byutvikling (KMB) og netto inntekt fra virksomheten erstattes med rammeoverføring fra KMB.

Etablering av ny vakt- og sikringstjeneste er innarbeidet i budsjettforslaget og finansieres gjennom rammeoverføringer fra andre seksjoner og interne avtaler i seksjonen.

Rådmannen prioriterer å styrke verdibevarende vedlikehold av formålsbygg med 8,0 millioner kroner hvert år i planperioden. Dette kommer i tillegg til regjeringens engangssatsing med 7,6 millioner kroner i 2016, som gis som egen bevilgning.

Brutto utgifter og inntekter

Tall i tusen kroner (I 2016-kroner) ¹⁾	Justert budsjett 2015 ²⁾			Budsjett 2016		
	Utgifter	Inntekter	Netto ³⁾	Utgifter	Inntekter	Netto ³⁾
Adm. stab og fem virksomheter ⁴⁾	290 929	245 187	45 742	291 105	235 224	55 881
Regulering og byggesak ⁵⁾	19 919	21 656	-1 737	0	0	0
Bygg og eiendom	383 477	113 113	270 364	390 153	120 036	270 117
Kommunalteknikk (PVVA)	325 824	273 034	52 790	304 166	248 647	55 519
Netto ramme	1 020 148	652 990	367 158	985 424	603 907	381 517

Noter: 1) Alle tall er i 2016-kroner, det vil si at budsjettall for 2015 er justert med pris- og lønnsvekst på 2,8 prosent.

2) Forskjeller mellom vedtatt og justert budsjett gjelder i hovedsak økt ramme for byggvedlikehold nevnt under.

3) Negative tall er netto inntekt.

4) Ledelse/stab, Boligforvaltning, Maskinsentral, Brann- og redningskorps og Parkering/fergedrift.

5) Overføres til Seksjon for kultur, miljø og byutvikling fra og med 2016.

Reduksjonen i brutto-tallene for Park, vei, vann og avløp (PVVA) skyldes i hovedsak lavere kapitalkostnader innenfor selvkostområdet og ikke redusert aktivitetsnivå.

I første tertialrapport 2015 ble seksjonen styrket med totalt 15 millioner kroner, hvorav 12 millioner gjaldt vedlikeholds- og driftstiltak som ble tilført driftsbudsjettet og 3 millioner til investeringstiltak. Denne rammeøkningen er ikke videreført i 2016. Rammereduksjon i vedtatt handlingsplan 2016-2019 gir reduserte driftsbudsjetter for bygg, veier, parker og friområder.

Interne kalkulatoriske poster for boliger, parkering, næringsrenovasjon og bygg er budsjettetert med rentesats 2,4 prosent i første halvdel av planperioden.

Innsparingstiltak/økte inntekter

I vedtatt handlingsplan for 2016-2019 har seksjonen fått en rammereduksjon på cirka 4,5 millioner fra og med 2016. Disse innsparingene er foreslått fordelt slik:

Tall i tusen kroner	2016	2017	2018	2019	Konsekvenser/kommentarer
Redusert driftsbudsjett Bygg og eiendom	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500	Redusert kvalitet for drift av kommunale bygg.
Redusert driftsbudsjett PVVA	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000	Redusert driftskvalitet for kommunale veier og parker. Redusert brøytekapasitet.
Sum i anslåtte beløp	-4 500	-4 500	-4 500	-4 500	

Økonomiske utfordringer og behov det ikke er funnet rom for i planperioden:

- Det er budsjettetert med fem brøyterunder. Dette betyr at det ikke er tatt høyde for større snømengder. Midler avsatt til veivedlikehold som grunnarbeider, asfaltering, drenering, overvannshåndtering og rensing av vei-sluk er ikke tilstrekkelig til å hindre økende vedlikeholdsetterslep.
- Avtaler med FASVO og Viuno AS om søppeltømming på Glommastien og andre friområder avvikes. Antall søppelstativer vil bli noe redusert og tømming vil kunne utføres av egne ansatte, til en lavere kostnad. Det må påregnes noe redusert kvalitet på drift av friområder. Sentrumsområder blir som tidligere prioritert.
- Permanente tiltak for rom-leir. Permanente sanitæranlegg med videre og ressurser til vakthold og oppfølging.
- Verdibevarende vedlikeholdstiltak for formålsbygg og vei må finansieres over driftsrammene for teknisk drift. For å hindre ytterligere vedlikeholdsetterslep og gjøre nødvendig verdibevarende vedlikehold av kommunale veier og bygg vil det være nødvendig med et fast, forutsigbart, årlig tilskudd på anslagsvis 30-50 millioner kroner utover nåværende budsjett.

Selvkostområdene

Kommunale gebyrer beregnes i samsvar med retningslinjene for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester. Områdene vann, avløp, (husholdnings-)renovasjon, feiertjenester og slamtømming (VARFS) er omfattet av selvkostregelverk. Selvkost er definert som den totale kostnadsøkning kommunen påføres ved å produsere disse tjenestene. Det vil si at ved beregning av selvkost inngår både direkte kostnader (ved aktuell virksomhet/tjenesteområde) og kalkulerende indirekte kostnader (påløpt i andre virksomheter/seksjoner).

Kapitalkostnader beregnes med 5-årig swap-rente pluss et tillegg på 0,5 prosentpoeng. Følgende rentesatser ligger til grunn for gebyrberegninger og prognoser for fondsavsetninger.

Kalkylerende selvkost

	Etterkalkyle	Budsjett	Prognose	Budsjett			
	2014	2015	2015	2016	2017	2018	2019
Swap-rente	2,18 %	2,62 %	1,50 %	1,50 %	2,00 %	2,10 %	2,40 %
Tillegg	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %
Rentesats budsjett/kalkyler	2,68 %	3,12 %	2,00 %	2,00 %	2,50 %	2,60 %	2,90 %

Kommunale gebyrer for VARFS er beregnet med 100 prosent kostnadsdekning fra gebyrer. For å balansere svingninger i inntekter og utgifter har kommunen egne selvkostfond (bundet driftsfond). Overskudd fra tidligere år er – i henhold til gjeldende regelverk - satt av selvkostfond. Bruk av selvkostfond og avsetning til selvkostfond inngår i seksjonens driftsbudsjett og driftsregnskap.

Selvkostfond VARFS (bundne driftsfond)

Tall i tusen kroner	Saldo 31.12				Prognose saldo 31.12.	
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Vann	3 362	2 231	846	1 052	14 100	11 135
Avløp	50 522	38 213	25 467	8 119	8 868	712
Renovasjon	2 469	2 945	3 533	842	819	506
Renovasjon slam	937	1 413	1 408	1 142	1 003	232
Feier	1 166	590	541	446	-99	-82
Sum	58 456	45 392	31 795	11 601	24 691	12 503
Selvkostfond FREVAR	4 933	698	1 010	12 978	12 978	12 978
Sum totalt	63 389	46 090	32 805	24 579	37 669	25 481

Selvkostfondene i kommunen er redusert de siste årene. Dersom det kommer uforutsette kostnadsøkninger eller renteøkninger i handlingsplanperioden kan kommunen få et underskudd ved etterkalkyle for selvkostområdene, et såkalt «negativt fond». For at et eventuelt underskudd skal fremføres til neste års selvkostberegning, det vil si dekkes over kommende års gebyrer, må kommunen ha gjort vedtak om dette før underskuddet oppstår. Dette gjelder for områdene vann, avløp og feiertjenester.

Investeringer

Seksjon for teknisk drift har ansvar for gjennomføring av investeringsprosjekter både under eget budsjettkapittel og en stor del av investeringene som er oppført i budsjettkapittel for øvrige seksjoner. Her er det kun omtalt de på eget tjenesteområde.

Investeringsforslagene for rammefinansierte investeringer, VARF, parkering og eiendomsinvesteringer forutsetter at ubrukte investeringer fra 2015 blir rebudsjettet i 2016. Disse rebudsjettete beløpene er ikke innarbeidet i oversiktene nedenfor og vil bli fremmet i en egen sak.

I det følgende er listet opp investeringsprosjekter for eget budsjettkapittel samt kommentarer til noen av dem.

Rammefinansierte investeringer

Tall i millioner kroner

	2016			2017			2018			2019		
	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto
Teknisk drift												
- Formålsbygg												
Sentral driftsstyring	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0
ENØK	12,0	0,0	12,0	12,0	0,0	12,0	12,0	0,0	12,0	12,0	0,0	12,0
Legionellatiltak/radonsanering	0,5	0,0	0,5	0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Planlegging, prosjektering av formålsbygg	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	2,0
Rehabilitering og brannpålegg	42,0	0,0	42,0	17,0	0,0	17,0	17,0	0,0	17,0	17,0	0,0	17,0
Nytt kafebygg Foten	3,6	0,0	3,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kameraovervåkning	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Usikre anslag												
Kirkeparken-toalett og stellerom	0,0	0,0	0,0	3,0	0,0	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Villa Lykkeberg	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-Infrastruktur, samferdsel mm.												
Biler, maskiner	12,9	0,0	12,9	10,6	0,0	10,6	13,3	0,0	13,3	10,9	0,0	10,9
Elvebredder, kaier og brygger	10,0	0,0	10,0	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	2,0
Parker, grøntområder og lekeplasser	5,5	1,2	4,3	2,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ny-asfaltering av veier	10,0	0,0	10,0	10,0	0,0	10,0	10,0	0,0	10,0	10,0	0,0	10,0
Trafikksikring og gateløys	20,0	6,0	14,0	19,0	6,0	13,0	19,0	6,0	13,0	19,0	6,0	13,0
Verkstedveien Kråkerøy rehabilitering	10,0	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ny motor gamle ferger (ny)	0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0
Sykelplan	6,0	0,0	6,0	6,0	0,0	6,0	6,0	0,0	6,0	6,0	0,0	6,0
Offentlig parkering Solviken	0,0	0,0	0,0	2,5	0,0	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Mineberget for hallidrett, regulering	0,8	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Usikre anslag												
Åledalslinjen Reguleringsplan	1,5	0,0	1,5	1,5	0,0	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Baderampe for funksjonshemmede Solviken	0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gjestehavn/plass for bobiler	0,0	0,0	0,0	5,0	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dampskipsbrygga, opprusting av plassen	0,0	0,0	0,0	20,0	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum investeringer	145,8	7,2	138,6	121,1	6,0	115,1	86,8	6,0	80,8	83,9	6,0	77,9

I 2006 ble det gjennomført en tilstandsregistrering av vann- og avløpsnett i Holmen-området og det ble avdekket store oppgraderingsbehov av både vann- og avløpsnett og av kulverten for Veumbekken. Mulighetsstudien fra 2009 konkluderer med at en bekkeåpning er teknisk gjennomførbar og introduserer byplangrepet med etablering av en blågrønn forbindelse og lokal park i Holmegata. Sentrumsplanen for Fredrikstad byområdet sikrer muligheten for bekkeåpning gjennom en hensynssone.

Det arbeides med en egen utredning om åpning av bekken som del av et større byplansgrep. I tilknytning til åpningen vil et svært dårlig vann- og avløpsnett i hele området fornyes. Estimert fra mai 2015 viser et totalbehov for gjennomføring av prosjektet på 329 millioner kroner. Av dette er 194 millioner kroner knyttet til selvkostområdene vann og avløp, mens 135 millioner kroner må dekkes av rammefinansierte investeringer. Investeringer for dette prosjektet er ikke inkludert i oversikten ovenfor.

Investeringsbeløp for nytt kafébygg Foten er basert på foreliggende prosjekt, uten vertskapsbolig. Bystyret har bedt rådmannen vurdere å innarbeide vertskapsbolig i prosjektet. Å innarbeide vertskapsbolig i foreliggende prosjekt vil øke kostnadene og må påregnes å forsinke prosjektet. Et alternativ er å se på mulighet for bruk/omgjøring av andre bygg på området eller å oppføre en egen vertskapsbolig.

Justeringer i forhold til vedtatt investeringsplan i juni:

Rehabilitering og brannpålegg

Økt med 5 millioner kroner i 2016 til oppgradering av bystyresal og rådhus.

Kirkeparken- toalett og stellerom

Investering i toalett- og stellerom i Kirkeparken med nærhet til Flora. Oppstart flyttet fra 2016 til 2017 grunnet kontraktsforhold på stedet.

Biler og maskiner

Økte investeringer for kjøp av biler og maskiner.

Parker, grøntområder og lekeplasser

En utvidelse av Biblioteksparken øker investeringene med 0,8 millioner kroner i 2016. Parken skal knyttes til elvepromenaden og elven slik det har vært tidligere. I tillegg kommer en investering på 2,7 millioner kroner for et nytt lysløypenett fra Trondalen til Sprinklet hvorav 1,2 millioner finansieres med spillemidler og gaver.

Nye investeringstiltak i forhold til vedtatt investeringsplan i juni:

Kameraovervåkning

Tidligere påbegynte oppdrag med å oppgradere standarden for overvåkning på de største byggene skal avsluttes i 2016 og 2017. Investeringssum 2 millioner kroner.

Trafikksikring og gatelys

Eksisterende kvikksølvbelysning må skiftes ut med LED da slike veilyys ikke lenger er i produksjon. Dette vil gi miljømessige gevinster, samt redusere strømforbruket. Enova gir økonomisk støtte til slike tiltak, og det er lagt inn en investering på 32 millioner kroner i planperioden hvorav 16 millioner finansieres med tilskudd fra Enova.

Rehabilitering av Verkstedveien på Kråkerøy

Lagt inn med 10 millioner i 2016 da det nå er fare for at veien kan rase ut dersom den ikke blir utbedret.

Offentlig parkering Solviken

Grunnet mangel på parkeringsplasser i området rundt Solviken badeplass skal det opparbeides et område avsatt til parkering. Investering i 2017 på 2,5 millioner kroner.

Mineberget for hallidrett

Investering i 2016 på 0,8 millioner kroner for regulering av område til «andre» hallidretter. Et tiltak som kan tilby utbyggere, idrettslag og foreninger å etablere slike anlegg. Dette samkjøres med reguleringsplan for gang- og sykkelvei langs Borgarveien.

Åledalslinjen reguleringsplan

Storveien på Gressvik skal avlastes for gjennomgangstrafikk med anleggelse av avlastningsvei gjennom Åledalen til Ålekilene. Reguleringsplanarbeidet ble påbegynt med driftsmidler i 2014-2015 og fortsetter med en investeringsramme på 3 millioner kroner i 2016 og 2017 til utarbeidelse av en konsekvensanalyse (KU) og detaljprosjektering.

Baderampe funksjonshemmede Solviken

Det er innarbeidet midler til en ny baderampe på badeplassen tilpasset funksjonshemmede. Investering på 0,5 millioner kroner i 2016.

Selvfinansierende investeringer

Tall i millioner kroner	2016			2017			2018			2019		
	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto
Vann	80,0	0,0	80,0	80,0	0,0	80,0	56,0	0,0	56,0	56,0	0,0	56,0
Avløp	120,0	0,0	120,0	120,0	0,0	120,0	84,0	0,0	84,0	84,0	0,0	84,0
Fellesinvesteringer VA	0,6	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	5,0	0,0	5,0	2,1	0,0	2,1
Renovasjon	6,2	0,0	6,2	7,4	0,0	7,4	6,6	0,0	6,6	6,6	0,0	6,6
Feier	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum VARF	206,8	0,0	206,8	207,7	0,0	207,7	151,6	0,0	151,6	148,7	0,0	148,7
Parkeringstekniske løsninger	1,6	0,0	1,6	1,6	0,0	1,6	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0
Sum parkering	1,6	0,0	1,6	1,6	0,0	1,6	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0
Sum investeringer	208,4	0,0	208,4	209,3	0,0	209,3	152,6	0,0	152,6	149,7	0,0	149,7

Vann- og avløpsinvesteringer er i henhold til hovedplan for vann og avløp som beskriver en årlig investering på 140 millioner kroner til fornyelse, forsterkning og utvidelse av ledningsnett. Investeringsrammen for 2016-2017 er justert opp for å oppnå planlagt investeringsvolum totalt da det i tidligere år er investert for en lavere sum enn forutsatt.

Det er en total økning i investeringsramme for biler, utstyr og maskiner til VARF-områdene på 3,8 millioner kroner i perioden 2016-2019. Planlagte investeringer innen renovasjon inkluderer renovasjonsdunker og investeringer i undergrunns avfallssystemer (UAS).

Eiendomsinvesteringer

Tall i millioner kroner	2016			2017			2018			2019		
	Brutto	Inntekt	Fond	Brutto	Inntekt	Fond	Brutto	Inntekt	Fond	Brutto	Inntekt	Fond
Boligarealer	20,5	3,0	17,5	15,5	7,0	8,5	26,5	33,0	-6,5	6,0	18,0	-12,0
Næringsarealer	0,3	1,0	-0,7	0,3	1,0	-0,7	0,3	1,0	-0,7	0,3	1,0	-0,7
Sum investeringer	20,8	4,0	16,8	15,8	8,0	7,8	26,8	34,0	-7,2	6,3	19,0	-12,7

Innenfor eiendomsinvesteringer er det satt av midler til innløsning av festeforhold hvor kommunen er fester. Innløsning av slike avtaler vil redusere driftsutgiftene. Avhengig av avtaler og forhandlingsmuligheter vil det forsøkes å innløse kontrakter som vil kunne medføre store kostnader i fremtiden.

Selvfinansierende boliginvesteringer

Tall i millioner kroner	2016			2017			2018			2019		
	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto
Byggeprosjekter	106,5	19,3	87,2	151,0	30,2	120,8	51,0	10,2	40,8	0,0	0,0	0,0
Prosjektering, rehabilitering, radontiltak	3,0	0,4	2,6	3,0	0,4	2,6	3,0	0,4	2,6	3,0	0,4	1,6
Kjøpsramme	30,0	6,0	24,0	30,0	6,0	24,0	30,0	6,0	24,0	0,0	0,0	0,0
Diverse eneboligtomter	20,0	4,0	16,0	20,0	4,0	16,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
"Leie til eie"	10,0	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum investeringer	169,5	29,7	139,8	204,0	40,6	163,4	84,0	16,6	67,4	3,0	0,4	2,6

I perioden fremover er det planlagt store investeringer med utgangspunkt i Boligsosial handlingsplan for 2014-2017. Planen omhandler både tiltak og utbygging av boliger og tjenester knyttet til boligene. Målet er at kommunen til enhver tid skal ha mest mulig tilstrekkelig, egnet og fleksibel boligportefølje tilgjengelig for innbyggere som av ulike årsaker faller utenfor det ordinære boligmarkedet.

Boligmarkedet, husbankens retningslinjer, den boligsosiale handlingsplanen, beslutning om fullt ut selvfinansierende boliginvesteringer og leietakernes potensielle betalingsevne har betydning for omfang og innretning på boliginvesteringene. Investeringene er selvfinansierende, altså finansiert med husleieinntekter, fondsmidler og tilskudd fra Husbanken. Det forutsettes at husleieinntektene kan disponeres til å dekke utgifter knyttet til boligene.

Selvfinansierte boliginvesteringer omfatter kjøpsprosjekter, boliger som oppføres i kommunal regi og midler til tomtekjøp. Byggeprosjektene omfatter følgende prosjekter: Citrintunet (tidligere Rekustad),

Løkkeberg felt D2, Gamle Kirkevei 80, nye boliger, Kreutzgate 2, Manstad utleieboliger, Sorgenfri I og II, mobile småhus, Torsnesvei/Oldenborgila, Gunnesvei, nye boliger, Gunnesvei, rehab boliger, Nordre Kongsvei, Utleieboliger Brønnerødla, Johan Selmer Karlsens vei og Brønnerødla bofelleskap. Prosjektet i Nordre Kongsvei omfatter også en personalbase. Denne er rammefinansiert og inngår derfor ikke i tabellen over, men er oppført i oversikt over investeringer hos Seksjon for helse og velferd.

Det er en økning på 21,7 millioner kroner i sum selvfinansierte boliginvesteringer for 2016 i forhold til vedtatt Handlingsplan juni. Budsjettet for rehabilitering av boligene i Gunnesvei økes med 1,9 millioner kroner for å imøtekomme innkomne tilbud. Det samme gjelder for Citrintunet med 3,8 millioner kroner. Nye beregninger for Nordre Kongsvei gir en økning på 6 millioner kroner grunnet størrelsen på boligmassen.

Diverse eneboligtomter gjelder oppføring av eneboliger eller tomannsboliger på kommunale tomter i Granittveien, Sulkveien, Einebærveien og Sanengveien.

«Leie til eie» er et prøveprosjekt i samarbeid med helse og velferd i 2016 om kjøp av fire-fem selvfinansierende boliger hvor hensikten er at leietaker på sikt vil kjøpe og eie boligen selv. Det er satt av et budsjett på 10 millioner kroner til dette formålet for å hindre at kommunens andre boligmasse blir mindre.

Det beregnes ikke tilskudd fra Husbanken på modulhus og «leie til eie» boliger. Tilskudd til øvrige prosjekter er beregnet til 20 prosent.

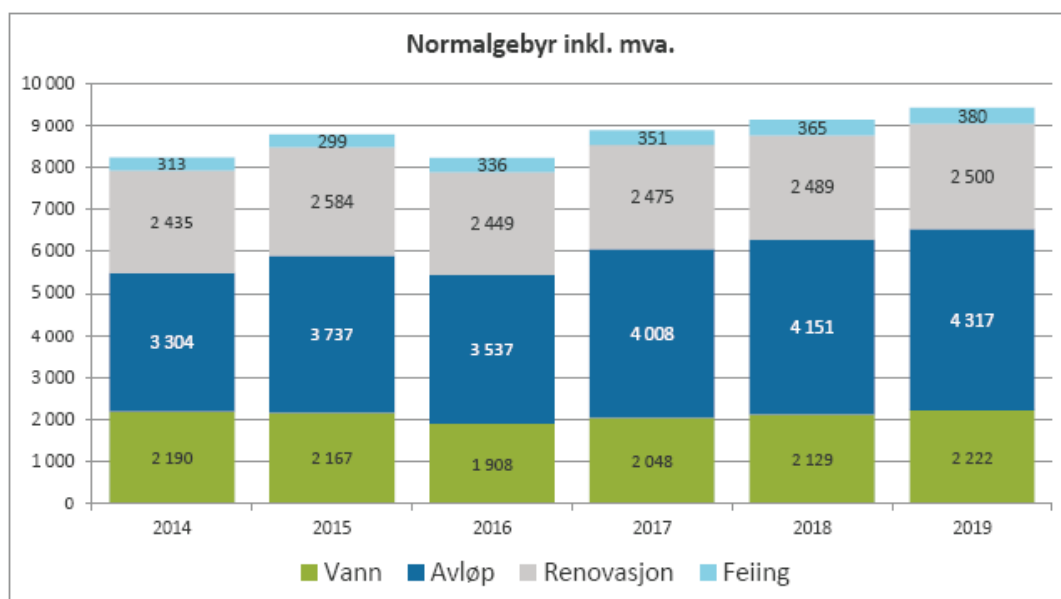
Egenbetalinger og gebyrer

Husleiene i kommunale boliger skal i planperioden gradvis oppjusteres til gjengs leie. Arbeidet med å utjevne utilsiktede forskjeller videreføres, andel av fellesarealer legges inn i leieprisen, samt at de fleste kontrakter som har løpt mer enn tre år justeres mot gjengs leie. Ved nytegning av husleiekontrakt, samt fornyelse av husleiekontrakt, vil husleien bli justert til gjengs leienivå. Der det foreligger tvil om hva gjengs leie er, benyttes autorisert takstmann. Resterende husleier indeksreguleres i henhold til husleielovens bestemmelser om husleieregulering.

Det er vedtatt å dele byen inn i tre parkeringssoner, indre sentrumssone, sentrumssone og ytre sentrumssone - rød, gul og grønn sone. Parkeringshus vil være en del av grønn sone. Sonene avgiftsbelegges og reguleres i tre nivåer. Rød sone vil ha høy avgift og tidsbegrenset parkeringsregulering, gul sone vil ha progressiv avgift uten tidsbegrensning og grønn sone vil ha normal timesavgift og ingen tidsbegrensning. I tillegg er det foreslått parkeringsarealer som kan defineres som «innfartsparkering» hvor avgiften er tilpasset denne type parkeringstilbud.

For indre sentrumssone, eller rød sone, er det foreslått en timesats på 35 kroner og maksimal parkeringstid to timer. Indre sentrumssone berører i hovedsak deler av Nygaardsgata, Storgata fra Dampskipsbrygga til St Hans gate, Hollendergata, Agentgaten, O.P. Pettersens gate og Damstredet parkeringsplass med til sammen 200 parkeringsplasser. Sentrumssonen, eller gul sone, bør ha progressive satser som i dag. Videre er det foreslått å ha tilbud om innfartsparkering med lavere satser, på Steffensjordet og i Seiersten-området.

Gebyrer for vann, avløp, renovasjon og feier er foreslått budsjettert med 100 prosent kostnadsdekning fra gebyrer og selvkostfond for å dekke kommunens kostnader på området. Diagrammet under viser forventet utvikling av «normalgebyr» i perioden 2014-2019. Normalgebyret er beregnet for en husholdning med vannmåler og et årlig forbruk på 150 kubikkmeter vann. Det er beregnet en samlet reduksjon i normalgebyret på 557 kroner fra 2015 til 2016. Dette tilsvarer en nedgang på 6,3 prosent. Normalgebyret for 2016 er 8 230 kroner inkludert merverdiavgift.

I perioden 2014 til 2019 øker samlet gebyr med 1 177 kroner, fra 8 242 kroner i 2014 til 9 419 kroner i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig gebyrøkning på 2,7 prosent.

Nedgangen fra 2015 til 2016 skyldes reduserte kapitalkostnader og bruk av selvkostfond.

SEKSJON FOR UTDANNING OG OPPVEKST

Kjerneoppgaver

Seksjon for utdanning og oppvekst yter oppgaver innenfor følgende områder:

- Barnehage
- Grunnskole tjenester til barn og grunnskole tjenester til voksne med særskilt rett til voksenopplæring
- Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og asylsøkere
- Skolefritidsordning
- Barnevern
- Helsevern for barn og unge (helsesøstertjenesten)
- Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT)

Organisering

Seksjonen har to fagetater; barnehage (18 barnehager og virksomhet Jonas) og skole (31 skoler). I tillegg er tre virksomheter organisert direkte under kommunalsjef.

Seksjonen har en felles stabsenhet som skal koordinere og veilede hele seksjonen, samt stå for plan- og utviklingsarbeid. Den har også forvaltnings- og myndighetsansvar overfor 62 private barnehager.

Endrede styringssignaler/rammebetingelser

- Endringer i beregningsmodell for økonomisk likeverdig behandling av ikke-kommunale barnehager. Endringene er i hovedsak knyttet til håndtering av pensjonskostnader og kapitalkostnader og forventes iverksatt fra 1. januar 2016.
- Endringer i barnehageloven som omhandler tilsyn, dokumentasjon og barnehagelærertittel forventes iverksatt fra 1. januar 2016.
- Økt innsats til videre- og etterutdanning for lærere.
- NOU 2015:2 «Å høre til» gir signaler om å utvide ansvaret til PP-tjenesten til ikke bare å gjelde for barn med særskilte behov, men å gjelde for alle barn. Det foreslås å flytte dette mandatet fra § 5 til §13 i Opplæringsloven.
- I 2014 kom nye nasjonale retningslinjer for barselomsorgen. IS-2057 og IS-2086. Ansvarsfordelingen var uklar og derfor har Administrativt samarbeidsutvalg satt ned et klinisk utvalg som skal komme fram til et samarbeid mellom kommune og spesialisthelsetjenesten for å dekke behovet i forhold til svangerskap, fødsel og barselstid. Det forventes iverksettelse av endringene i 2016.
- En ekstra naturfagtime for 5.-7. trinn fra høsten 2016 (kilde: Statsbudsjett for 2016).

Prioriterte områder

Kommunedelplan oppvekst legger føringer for periodens satsinger og prioriterte områder. Disse satsingsområdene er felles for seksjonens virksomheter og er avgjørende for tjenestekvaliteten:

- Tidlig innsats
- Språk
- Overganger
- Foreldresamarbeid
- Tydelig ledelse

Oppvekststjenestene har fokus på tidlig innsats i alt sitt arbeid. I *Fredrikstad-modellen* er god kvalitet på tjenestene, rutiner for tverrfaglig og forpliktende samhandling, involvering av foresatte og oppdatering av fagkunnskap viktige elementer i en helhetlig satsing.

I tillegg er det sterkt fokus på kvalitet gjennom:

- Øke andelen barn fra språklige og kulturelle minoriteter i barnehagen
- Offensiv i forhold til lesing og regning
- Satsing på klasseledelse og vurdering for læring

- Rekruttere og videreutdanne ledere og lærere i barnehage og skole slik at disse kan bidra til at flere ungdommer kan gjennomføre videregående opplæring
- Kompetanseheving for øvrig personell.

Forebyggende arbeid

Fredrikstad har utfordringer innen levekår, helse og utdanningsnivå. Det er derfor viktig å utvikle tiltak og bruke ressurser på en slik måte at flere av kommunens ungdommer gjennomfører en utdanning. Utdanning bidrar til å fremme helse videre i livet gjennom arbeid og deltakelse i samfunnet. Barnehage og skole er grunnsteiner for videre utdanningsløp, og det er viktig for kommunen å lykkes innen disse tjenestene. Barnehage og skole er dessuten viktige sosiale arenaer som gir venner, fellesskap og tilhørighet.

Forskning viser at de kommuner som bruker mest ressurser innen de forebyggende tjenestene er i stand til å ivareta et bedre forebyggende barnevernsarbeid, ikke bare på grunn av innsatsen i barnevernet, men også innenfor andre områder som helsetjeneste, barnehage og skole. Det er kostnadsdrivende både på lang og kort sikt at vi ikke har rom for å øke innsatsen innen forebyggende arbeid, blant annet for å demme opp for utviklingen de siste årene med at flere barn og unge har behov for spesiell oppfølging.

Oppveksttjenestene har fokus på tidlig innsats i alt sitt arbeid. I *Fredrikstad-modellen* er god kvalitet på tjenestene, rutiner for tverrfaglig og forpliktende samhandling, involvering av foresatte og oppdatering av fagkunnskap viktige elementer i en helhetlig satsing. Tverrfaglig samarbeid i barnehager og skoler med fokus på tidlig innsats gjør at ressursene blir brukt så riktig og målrettet som mulig.

Kommunedelplan oppvekst og Kommunedelplan folkehelse viser tydelige strategier for hvordan vi skal arbeide for å nå de langsiktige målene i Kommuneplanens samfunnsdel og legger føringer og målsettinger for arbeidet i kommende planperiode.

Dagens virkelighet/utviklingstrekk

Kommuneplanen, Kommunedelplan folkehelse og Kommunedelplan oppvekst peker på kommunens utfordringsbilde når det gjelder tidlige leveår og utdanning, levekår og ujevnt fordelte ressurser, helserelatert atferd og mangel på sunne valg. Alle planene har strategier som inngår i seksjonens tjenester, og som gjenspeiles i stor grad av seksjonens satsingsområder. Planene legger føringer for arbeidet i årene som kommer. Målet er å skape trygge og gode oppvekstvilkår for barn og unge, motivere til kunnskap og at en større andel av befolkningen tar høyere utdanning slik at levekår og helse blir forbedret.

Oppvekstområdet opplever en økning i barn med behov for ekstra ressurser, både i barnehage og skole. Det er sammensatte og komplekse vansker som krever mye ressurser, blant annet en økning i autismespekteret. Minoritetsspråklige barn er overrepresentert i gruppen barn og unge med behov for ekstra ressurser.

Satsingen på å få minoritetsspråklige inn i barnehagene fortsetter og språktilbud for 4- og 5-åringer som ikke går i barnehage videreføres. I tillegg igangsettes veiledningstiltak for minoritetsspråklige foreldre slik at barna kan delta og utvikles godt i det oppvekstmiljøet vi har i Fredrikstad.

Det målrettede arbeidet knyttet til skolens samlede satsingsområder, som nevnt under prioriterte områder, fortsetter. Vurdering for læring i tillegg til lesing og regning har også stort fokus videre fremover.

Den nye barnehage- og skolebruksplanen viser behov for nybygg og utvidelse av skoler og flere barnehageplasser i sentrumsområdet.

Ungdomsarbeidet er i utvikling. Resultatene fra ungdomsundersøkelsen og elevundersøkelsene følges opp, og er et viktig hjelpemiddel til å utforme et godt og helhetlig ungdomsarbeid. Målet om at flere fullfører videregående skole følges opp både i arbeidet på ungdomsskolene og via samarbeid med fylket.

I forhold til økonomisk stabilitet og styring har seksjonen utfordringer. Forventet befolkningsutvikling i planperioden gir kapasitetsutfordringer innen barnehage og skole, spesielt i sentrum.

Rammefinansiering av barnehagesektoren har gitt et kompleks og sammensatt regelverk for økonomisk likebehandling overfor ikke-kommunale barnehager. Da kommunen har en stor andel ikke-kommunale barnehager vil dette føre til store økonomiske utslag ved vesentlige endringer i utgiftsnivået for de kommunale barnehagene. Det er økt omfang og kompleksitet hos barn og unge med spesielle behov innen barnehage, skole og barnevern.

Radikalisering og voldelig ekstremisme er en relativt ny utfordring for kommunen, særlig knyttet til religiøs ekstremisme og radikal islamisme. I Østfold og Fredrikstad-/ Sarpsborg-området har flere unge reist ut som fremmedkrigere og er i en utsatt gruppe. Kommunen har etablert rutiner for mottak av bekymringsmeldinger fra egne virksomheter. Kommunen har igangsatt tiltak i disse sakene, og har etablert et prosjekt rundt arbeidet med støtte fra Arbeids- og velferdsdirektoratet. Målet er å kvalitetssikre og systematisere arbeidet, samt sikre at kommunen har rutiner og tiltak på forskjellige nivåer for å møte utfordringer knyttet til alle former for radikalisering og voldelig ekstremisme.

Befolkningsutvikling

Pr. 01.01	Historikk/status			Prognose			
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
0 – åringer	782	781	771	816	832	848	863
Antall barn 1-2 år	1 673	1 622	1 646	1 642	1 669	1 726	1 760
Antall barn 3-5 år	2 710	2 743	2 734	2 633	2 632	2 650	2 691
Sum antall barn 1-5 år	4 383	4 365	4 380	4 275	4 301	4 376	4 451
Herav 5 åringer	883	872	997	913	882	899	912

Kilde: Kompas/SSB

Elevtallsutvikling – grunnskolen i Fredrikstad

	Antall elever – historikk GSI-tall pr. 1.10			Elevtallsprognose ¹⁾ pr 15.10			
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
6 -12 år	6 219	6 246	6 335	6 474	6 534	6 561	6 576
13-15 år	2 857	2 776	2 760	2 755	2 718	2 778	2 810
Sum	9 076	9 022	9 095	9 228	9 253	9 338	9 386

Note: 1) Prognosetall er antall barn i Fredrikstad.

Elevtallsutvikling

Nye befolkningsprognoser viser at veksten er lavere enn tidligere antatt. Det er en ulik/skjev befolkningsutvikling innad i kommunen, og det er kapasitetsutfordringer i sentrumsnære områder. Ny vedtatt barnehage- og skolebruksplan beskriver dette mer konkret.

Fredrikstad kommune har vedvarende store utfordringer i forhold til elever med særskilt stort hjelpebehov i skolen. I minst en to- til treårsperiode fremover, gjelder dette spesielt elever som kommer inn under kategorien elever med særlig stort hjelpebehov innenfor autisme-spekteret.

Barnevern

	Historikk/Status			
	2011	2012	2013	2014
Antall nye meldinger i løpet av året ¹⁾	678	663	736	725
Antall undersøkelser som fører til tiltak ¹⁾	196	208	255	251
Barn med undersøkelse og tiltak per årsverk	19,0	18,0	12,4	18,0
Antall barn med tiltak i opprinnelig familie	548	536	559	567
Antall barn med tiltak utenfor opprinnelig familie	225	222	233	226
Andel barn som omfattes av tiltak i forhold til innbyggere 0-17 år	4,7 %	4,6 %	4,8 %	4,6 %

Note: 1) Tallene er fra "fylkesmannsrapporten". Resten av tjenestestatistikken blir hentet fra KOSTRA.

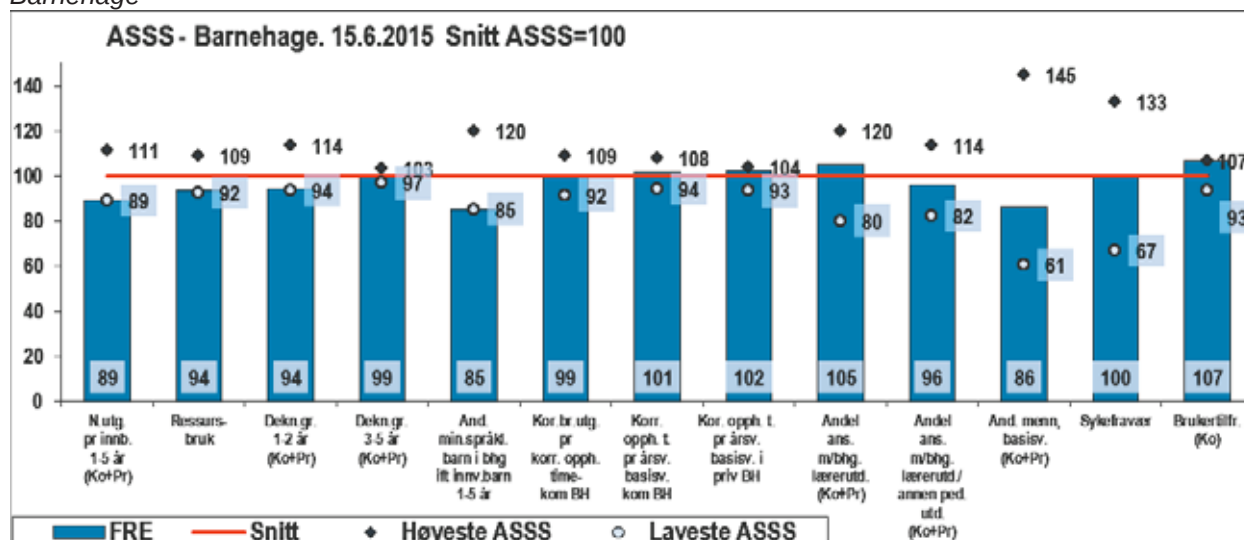
Antall barn med tiltak i barnevernet er stabilt høyt og trenden fortsetter i 2015. Fordelingen mellom tiltak i familien og tiltak med fosterhjem/institusjon er stabilt, men i løpet av første halvår i 2015 har

flere barn blitt plassert i institusjon, noe som koster mer. Det er forventet en økning i bosetting av enslige mindreårige.

Sammenligninger/nøkkeltall

Tjenesteprofilene viser utvalgte indikatorer som synliggjør ressursbruk og målt kvalitet. Snittet for ASSS-kommunene er satt til 100 (vist med rød linje) og er inkludert Oslo og egen kommune. Nivået på søylene for hver indikator viser prosent av dette snittet. I KOSTRA-tabellene er ASSS-snittet beregnet uten Oslo og egen kommune.

Barnehage

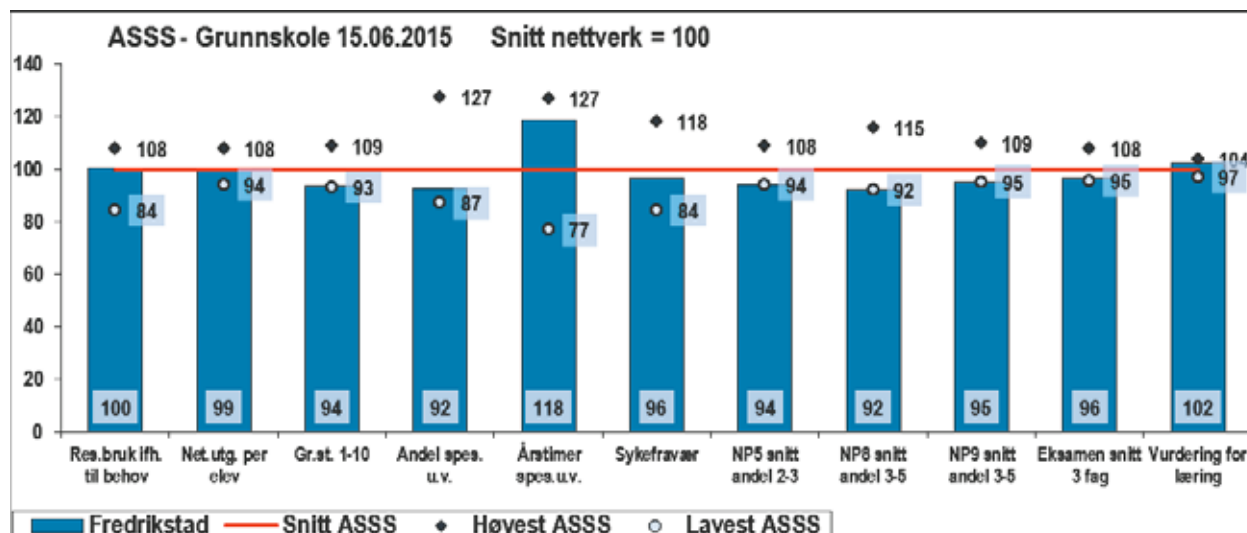

Sammenlignet med ASSS-kommunene har Fredrikstad fortsatt lavest netto driftsutgifter til barnehagesektoren målt per innbygger 0-5 år. Dette henger sammen med en lavere dekningsgrad på ett- og to-åringer enn gjennomsnittet av de andre kommunene og lavere voksentetthet. Når det gjelder kostnad for å produsere en barnehagetime ligger Fredrikstad på gjennomsnittet av ASSS-kommunene. Av alle ASSS-kommunene har vi de mest fornøyde foreldrene.

KOSTRA nøkkeltall	Fr.stad 2012	Fr.stad 2013	Fr.stad 2014	Sarpsborg 2014	Drammen 2014	Kr.sand 2014	ASSS 2014
Netto driftsutgifter til barnehagesektoren per innbygger 1-5 år	105 137	108 146	116 158	133 480	117 425	117 873	131 679
Andel barn fra språklige og kulturelle minoriteter ifht innvandrerbarn 1-5 år i %	61,7	66,0	63,8	68,2	90,0	69,9	73,7
Andel barn 1-5 år med barnehageplass i %	88,5	89,0	88,4	87,5	88,9	89,6	91,0
Korrigert driftsutgifter per time til ordinær barnehagedrift (funksjon 201)	43	42	46	47	44	45	46

Andel minoritetsspråklige barn i barnehage er 63,8 prosent i forhold til minoritetsspråklige barn totalt, er lavere i Fredrikstad enn i de fleste andre ASSS-kommunene. Dette er uheldig for barnas læring av norsk og deres forutsetninger for en lærerik skolegang. Det er et mål å øke antall barn med minoritetsspråklig-bakgrunn i barnehage i Fredrikstad.

Grunnskole

Fredrikstad hadde i 2014 en ressursbruk til grunnskole i forhold til behov som lå omtrent på gjennomsnittet for ASSS-kommunene. Vår kommune lå 1 prosent under ASSS-gjennomsnittet i netto driftsutgifter per elev. Driftsutgiftene økte relativt mer i Fredrikstad enn snittet i ASSS fra 2013 til 2014.

Det som i størst grad påvirker økt utgiftsnivået, er at fredrikstadskolene har i gjennomsnitt lavere gruppestørrelse på de ulike trinn, har færre elever per skole og har flest lærere over 50 år sammenlignet med gjennomsnittet i ASSS-kommunene. Disse 3 parameterne skulle tilsi at Fredrikstad lå over snittet, noe vi ikke gjør.

Andelen elever med spesialundervisning er lavere enn gjennomsnittet for ASSS, men de elevene som får spesialundervisning blir tildelt 18 prosent flere årstimer enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene.

Elevene i vår kommune skårer under gjennomsnittet på nasjonale prøver og litt under gjennomsnittet på eksamen. Faktorer som kan påvirke skoleresultatene er at Fredrikstad har lavere andel av befolkningen med høy utdanning, lavere inntekt og høyere arbeidsledighet enn gjennomsnittet i ASSS-kommunene.

KOSTRA nøkkeltall	Fr.stad 2012	Fr.stad 2013	Fr.stad 2014	Sarpsborg 2014	Drammen 2014	Kr.sand 2014	ASSS 2014
<u>Netto driftsutgifter per innbygger til:</u>							
- grunn- og spesialskoleundervisning(6–15 år)	71 422	73 089	76 362	77 908	72 596	76 890	74 498
- skolelokaler og skyss	16 282	16 785	17 643	16 144	11 448	17 554	16 445
- skolefritidsordningen (6-9år)	3 166	2 733	4 053	4 472	-212	3 510	3 655
Andel elever med spesialundervisning %	7,2	7,0	6,9	5,6	7,6	6,9	7,6
<u>Korrigerte brutto driftutgifter per elev til:</u>							
- skolefritidsordning	25 799	25 960	27 951	27 398	17 444	28 664	27 153

Tabellen med oversikt over KOSTRA nøkkeltall, viser i utgangspunktet en noe annen profil. Summerer man totale utgifter til opplæring og skolelokaler og skyss ligger Fredrikstad 3,3 prosent over ASSS-snittet. Denne tabellen viser utgifter til opplæring i forhold til totalt antall innbyggere, mens søyletabellen viser reelle utgifter per elev. Da det er relativt færre grunnskoleelever i forhold til hele befolkningen i Fredrikstad enn i ASSS som snitt blir grunnskoleeleven relativt dyrere i Fredrikstad.

Økningen av netto driftsutgiftene til skolefritidsordningen i 2014 skyldes redusert sats for foreldrebetalingen i kombinasjon med uendret aktivitets- og kostnadsnivå.

KOSTRA nøkkeltall	Fr.stad 2012	Fr.stad 2013	Fr.stad 2014	Sarpsborg 2014	Drammen 2014	Kr.sand 2014	ASSS 2014
Antall årsverk pr 1 000 fødte, Jordmor	34,8	34,4	44,0	38,3	25,5	49,4	30,5
<u>Pedagogisk og psykologisk tjeneste</u>							
Andel elever med spesialundervisning i %	7,2	7,0	6,9	5,6	7,6	6,9	7,6

Vår kommune har tidligere brukt noe mindre ressurser til helsestasjon og skolehelsetjenesten enn snittet i ASSS. Det har imidlertid vært en økning i 2014, samt at budsjettet for 2015 gir ytterligere økning.

Målekort

Fokus- område	Kritisk suksessfaktor	Indikator	Status siste måling	Mål		Skala
				2015	2016	
Brukere/ kvalitet	Brukermedvirkning	- Brukertilfredshet bhg	5,2	5,1	5,3	1-6
	Tilpasse tjenester til brukernes behov	- Dekningsgrad bhg	88,4	91,0	91,0	%
		- Eksamen				
		- Norsk	3,4	3,6	3,6	1-6
		- Matematikk	3,1	3,1	3,1	1-6
		- Klasseledelse	4,0	3,9	4,1	1-6
Med- arbeidere ¹⁾	Godt arbeidsmiljø	- Medarbeidertilfredshet	4,3	4,2	4,4	1-5
		- Inngåtte lederavtaler	..	100	100	%
	Økt tilstedeværelse	- Nærvær	92,1	93,0	93,0	%
		- Medarbeidernes opplevelse av hjelp og støtte på jobben	4,4	4,4	4,5	1-5
	Læring og utvikling	- Medarbeideres opplevelse av læring og utvikling gjennom utfordrende oppgaver	4,4	4,4	4,5	1-5
	Medarbeiderne vet hva som forventes av dem	- Medarbeidernes opplevelse av hva som forventes av dem	4,6	4,7	4,7	1-5
Økonomi	God økonomistyring	- Avvik budsjett	0,7	0,0	0,0	%
Interne prosesser	Positiv avvikskultur	- Avvik- HMS	278	305	305	antall
		- Avvik- Informasjonssikkerhet	8	8	8	antall
		- Avvik- Tjenestekvalitet	70	144	144	antall
		- Forbedringsforslag	14	24	24	antall
		- Ubehandlede avvik over 14 dager	2	0	0	antall

Note: 1) Ved undersøkelser er høyeste tall best. Siste medarbeiderundersøkelse ble gjennomført høsten 2014 og er innarbeidet som siste resultat.

Mål og strategier i planperioden

Kommunedelplan oppvekst bygger på kommuneplanens samfunnsdel og viser målsettingene knyttet til barn og unge og tydelige strategier for hvordan vi skal arbeide for å nå de langsiktige målene. Handlingsplanen har mer kortsiktige mål basert på strategiene det skal jobbes konkret med i 2016 og videre i planperioden. Kommunedelplan oppvekst har tydelige mål innen ulike parametre og arbeidet skal rulleres minimum hvert fjerde år og evalueres.

Barn og unge har trygge og gode oppvekstsvilkår.

- Arbeide etter prinsipp om tidlig innsats på alle alderstrinn.
- Forsterke foreldresamarbeid.
- Bedre tverrfaglig og tverrsektoriell innsats i arbeidet i alle virksomheter med barn og unge.
- Barn, unge og foreldre opplever gode og trygge oppvekstarenaer.
- Det bør vurderes videre utvikling av egne tiltak innen barnevern i stedet for kjøp av private.

Det faglige nivået i barnehage og skole er hevet.

- Bedret struktur i arbeid med språkutvikling.
- Få eller ingen barn skal starte i første klasse uten å kunne forstå og snakke norsk.
- Forsterket sosial og faglig kompetanse hos barn og unge.
- Forbedre resultater i lesing og regning/realfag og fortsatt satsing i skolene på klasseledelse og vurdering for læring.
- Forbedre eksamensresultater.
- Økt digital kompetanse.
- Arbeide med erfaringsutveksling og deling av kompetanse for å løfte de skolene som ikke leverer gode nok resultater.
- Øke kompetansen i barnehagene.
- Satse videre på språkopplæring til barn i førskolealder til beste for et videre utdanningsløp.

Barn og unge motiveres til kunnskap.

- Barn og unge opplever trygge og gode overganger i oppvekst- og utdanningsløpet.
- Barn og unge skal motiveres til læring og forskertrang.
- Elevene motiveres og gis forutsetninger for å gjennomføre videregående opplæring.
- Forpliktende samarbeid med videregående skole er etablert.

Folkehelse og levekår er kraftig forbedret – knyttet til barn og unge.

- Øke fysisk aktivitet blant barn og unge og redusert omfang av barn og unge med overvekt.
- God psykisk helse blant barn og unge.
- Redusere bruk av tobakk og rusmidler blant barn og unge.
- Redusere sosiale ulikheter/ utjevning av levekår.

Barn og unge har gode kultur- og idrettstilbud.

- Barn og unge opplever et levende lokalt kultur- og idrettsliv, gode oppvekstmiljøer og lokalsamfunn. Vi har attraktive og tilgjengelige kultur- og idrettsarenaer i lokalsamfunnene.
- Den kulturelle og estetiske dimensjonen er en naturlig del av barn og unges læringsmiljø.

Barn og unge har kunnskap om lokale og nasjonale miljøutfordringer.

- Økte fokuset på bedre miljø.
- Barn og unge har kunnskap om lokale og nasjonale miljøutfordringer.

Økonomi

Tall i tusen kroner
(I 2016-kroner)¹⁾

	2016	2017	2018	2019
Vedtatt ramme 2015	1 444 381	1 444 381	1 444 381	1 444 381
Netto endringer i vedtatt handlingsplan 2015-2018	1 632	1 632	1 632	1 632
Netto endringer i vedtatt handlingsplan 2016-2019	387	387	387	387

Rammeendringer

Økte utgifter ikke-kommunale barnehager - barnehagebygg	5 000	0	0	0
Økte arealutgifter – overført til Teknisk drift	-1 100	-1 100	-1 100	-1 100
Vakt- og sikringstjenester – overført til Teknisk drift	-649	-649	-649	-649

Endringer gjennom statsbudsjettet

Maks. pris barnehage helårsvirkning	-1 997	-1 997	-1 997	-1 997
Nasjonalt minstekrav foreldrebetaling helårsvirkning	1 741	1 741	1 741	1 741
Gratis kjernetid for 4- og 5-åringer i barnehage	801	801	801	801
Likeverd kommunale og ikke-kommunale barnehager	2 669	2 669	2 669	2 669
Ekstra naturfagstime 5.-7. trinn	1 150	1 150	1 150	1 150
Statlig/private skoler, økning elevtall	-1 617	-1 617	-1 617	-1 617
Adopsjon barnevern helårsvirkning	-7	-7	-7	-7
Helsestasjon og skolehelse	2 956	2 956	2 956	2 956
Fleksibelt barnehageopptak helårsvirkning	5 500	5 500	5 500	5 500
Maks. foreldrebetaling 6 prosent. Barnehage	2 200	2 200	2 200	2 200

Omprioriteringer/nye aktiviteter innarbeidet innenfor rammen	10 749	10 749	10 749	10 749
--	--------	--------	--------	--------

Innsparingstiltak/økte inntekter for:

Omprioriteringer/nye aktiviteter innarbeidet innenfor rammen	-10 749	-10 749	-10 749	-10 749
--	---------	---------	---------	---------

Netto ramme	1 463 049	1 458 049	1 458 049	1 458 049
-------------	-----------	-----------	-----------	-----------

Note: 1) Alle tall er i 2016-kroner, det vil si at budsjettall for 2015 er justert med pris- og lønnsvekst på 2,8 prosent.
Rammeendringene for 2016 er videreført med samme beløp i handlingsplanperioden uten hensyn til hel- og halvårsvirkninger.

Brutto utgifter og inntekter

Tall i tusen kroner
(I 2016-kroner)¹⁾

	Justert budsjett 2015 ²⁾			Budsjett 2016		
	Utgifter	Inntekter	Netto	Utgifter	Inntekter	Netto
Barnehageetaten	565 902	76 633	489 268	579 071	84 945	494 126
Skoleetaten	883 141	123 272	759 870	893 612	134 208	759 404
Hjelpetjenester og stab	249 053	42 732	206 321	255 753	46 234	209 519
Netto ramme	1 698 096	242 637	1 455 459	1 728 436	265 387	1 463 049

Note: 1) Alle tall er i 2016-kroner, det vil si at budsjettall for 2015 er justert med pris- og lønnsvekst på 2,8 prosent.

2) Forskjellen mellom vedtatt og justert budsjett gjelder hovedsakelig vedtatte engangsstyrkinger på 10,1 million kroner i 1. tertialrapport til merutgifter ikke-kommunale barnehager, sommeråpen barnehage og gratis kjernetid.

Statsbudsjettet gir seksjonen en netto rammeøkning i forhold til gjeldende handlingsplan på 13,4 millioner kroner. Regjeringen har gitt føringer for styrkingene og det er derfor fortsatt behov for omprioriteringer som vist nedenfor. De viktigste føringene til rammeoverføringen gjennom statsbudsjettet er:

- Finansieringsordningen til ikke-kommunale barnehagene legges om. De faktiske økonomiske konsekvensene av endringen for kommunen er foreløpig ikke beregnet. Endringene i finansieringsordningen medfører at tilskuddet økes fra 98 til 100 prosent av de kommunale barnehagenes finansiering. Det vil også bli bedre samsvar mellom faktiske pensjons- og kapitalutgifter og tilskuddet fra kommunen.
- Den nasjonale ordningen fra 2015 med 20 timers gratis kjernetid i barnehage og redusert foreldrebetaling for lavinntektsfamilier med fire- og femåringer videreføres med helårseffekt og kompenseres med til sammen 3 millioner kroner.
- For å styrke realfaget gis en ekstra time naturfag i 5.-7. trinn fra høsten 2016 med 1,1 million kroner i 2016 og med 2,7 millioner kroner fra 2017 for helårseffekt (ikke innarbeidet for 2017).
- Helsestasjoner og skolehelsetjenesten styrkes samlet med 2,9 millioner gjennom statsbudsjettet. Av styrkingen settes 0,9 millioner kroner i stedet av til å finansiere økt brukerbehov i seksjonen.

- Rammestyrkning på 5,5 millioner kroner skal gi mer fleksibelt barnehageopptak gjennom året.
- På grunn av flere elever i ikke-kommunale grunnskoler blir rammen redusert med 1,6 millioner kroner.
- Tidligere innført maksimumspris for barnehageplass videreføres og trekkes i rammen for helårseffekt i 2016 med 2 millioner kroner.
- Innført nasjonal ordning for inntektsdokumentasjon forventes å medføre økt inntektsmoderasjon (mindre inntekter) på 2,3 million kroner og med fradrag for administrasjonsutgifter på 0,6 million kroner kompenseres rammen med netto 1,7 millioner kroner.

Utenom rammetildelingen ønsker regjeringen å bevilge følgende satsninger til kommunesektoren gjennom søknadsprosesser og øremerkede tildelinger:

- Kompetanse- og kvalitetsøking i barnehagene med 160 millioner kroner
- Generell realfagstyrkning med 20 millioner kroner
- Kompetansestyrking for lærere og assistenter og økt satsing på lesing og skriving for elever med 20 millioner kroner
- Informasjons- og rekrutteringsarbeid på barnehageområdet med 10 millioner kroner.

Omprioriteringer og nye aktiviteter/tiltak som er innarbeidet innenfor rammen

<i>Tall i tusen kroner</i>	2016	2017	2018	2019
Økt brukerbehov innen virksomheten Jonas ¹⁾	2 000	2 000	2 000	2 000
Økning i antall skoleelever med ekstra behov	4 000	4 000	4 000	4 000
Finansiering 10 prosent egenandel av enslige mindreårige	3 000	3 000	3 000	3 000
Overføring seksjon TD- arealøking	1 100	1 100	1 100	1 100
Overføring seksjon TD- vakt- og sikringstjeneste	649	649	649	649
Sum nye aktiviteter/tiltak i anslåtte beløp	10 749	10 749	10 749	10 749

Note: 1) Tallet er usikkert.

Flere barn med behov for ekstra ressurser gir behov for å omprioritere tjenesteinnsatsen mellom brukergruppene innenfor ovennevnte ramme. Det vil medføre en lavere kvalitet/bemanning enn i 2015.

Det er økte utgifter som dekkes innenfor rammen:

- Behovet for ekstra innsats og oppfølging overfor barnehagebarn og skoleelever øker mer enn befolkningsveksten. Det er behov for styrkning på rundt 6 millioner kroner.
 - Antall minoritetsspråklige barn øker mest i befolkningen og det er stort behov for hjelp og støtte til denne gruppen. Samme utfordring gjelder skolen med elever med særlig store hjelpebehov.
- Tidligere endring i kommunens egenandel (fra 0 til 20 prosent) til statsrefusjonsordningen for enslige mindreårige flyktninger videreføres i 2016. Barnevernet er styrket av Bystyret for å dekke en egenandel på 10 prosent av utgiftene. Underfinansieringen utgjør rundt 3 millioner kroner per år.
- Ny forskrift om økonomisk likebehandling av ikke-barnehager gir føringer om endret metode for beregning av tilskudd til ikke kommunale barnehager. Fra 2016 skal kommunen bruke siste tilgjengelig årsregnskap for de kommunale barnehagene (2014) som grunnlag for beregning av tilskuddet til de ikke-kommunale barnehagene etterfulgt av justering for lønns- og prisvekst. Økte drift- og investeringsutgifter fra 2014 knyttet til de kommunale barnehagebyggene vil gi økte tilskuddsutgifter på omtrent 5,0 millioner kroner og er innarbeidet i budsjettrammen for 2016. Drifts- og investeringsutgiftene fra 2017 er foreløpig usikre og er derfor ikke innarbeidet. Rådmannen vil komme tilbake til dette ved rullering av handlingsplanen.

Siste to år har Barne- likestillings-, og inkluderingsdepartementet (BLD) økt kommunal egenandel til institusjonsplassering til 30 prosent. Det er ikke ennå bestemt hva blir den i 2016. Det forutsettes at en endring fullfinansieres av staten.

Innsparingstiltak på 10,7 millioner kroner

Utgiftsøkning på omtrent 2 millioner kroner som følge av økt behov for spesialpedagogiske hjelp (virksomheten Jonas) foreslår rådmannen dekket inn ved å gjøre vedtakene mindre kostnadskrevenende eller tildele færre timer. Flere klager til Fylkesmannen som gir økte utgifter må påregnes. Barnehagene har lavt bemanningsnivå og det er vanskelig å redusere ytterligere.

Økt antall skoleelever med ekstrabehov gir omtrent 4 millioner kroner i økte utgifter og foreslås dekket inn ved å overføre lærerressurser fra ordinær undervisning og tilpasset opplæring til spesialundervisning.

For å dekke underfinansiering på 3 millioner kroner i forhold til kommunen egenandel for enslige mindreårige, må barnevernet redusere utgifter i tjenesten, og redusere bemanning. Dette er svært uheldig og kan føre til at barn ikke fanges opp, flere fristoverskridelser, forsinket utarbeidelse av tiltaksplaner, færre fosterhjembesøk og økt sykefravær på grunn av større belastning på den enkelte ansatte.

1,1 million kroner til bruk av nye arealer til skolerelaterte aktiviteter i Lislebyhallen til SFO-aktiviteter, påbygg, paviljonger og brakker må dekkes inn ved redusert bemanning i form av lavere voksenteitet i skolene.

Rammetrekk på 0,6 million kroner vedrørende vakt- og sikringstjeneste er basert på seksjonens utgifter fra 2012 og dekkes inn med generelle innsparinger innenfor seksjonens ramme.

Innsparingstiltakene vil dreie bemanning fra barn med ordinære elev- og barnehageplasser mot barn med særskilte oppfølgingsbehov. Dette vil redusere muligheten for å gjennomføre flere forebyggende tiltak som å øke voksenteitet omkring barn generelt. Målene og strategiene i Kommuneplanen, Kommedelplan oppvekst og Kommunedelplan folkehelse vil bli vanskeligere å nå og gode tiltak vil utgå/reduseres.

Økonomiske utfordringer og behov som det ikke er funnet rom for i planperioden:

- Styrke forebyggende arbeid. Fredrikstad har utfordringer innen levekår, helse og utdanningsnivå. Det er derfor viktig å utvikle tiltak og bruke ressurser på en slik måte at flere av kommunens ungdommer gjennomfører en utdanning. Utdanning bidrar til å fremme helse videre i livet gjennom arbeid og deltakelse i samfunnet.
- Konsekvenser av forventet elevtallsvekst i perioden 2015-2018 på cirka 250 elever.
- Øke årsverk til fordeling i barnehager og skoler i «røde» levekårssoner og/eller til skoler med spesielle utfordringer knyttet elever/elevgrupper.
- Styrke arbeidet med *tidlig innsats*/intervensjon til ungdommer som vekker bekymring, og tilbud til deres familier.
- Økt tilstrømning av barnehagebarn og elever med hjelpebehov. Omprioriteringer vil gå på bekostning av tjenestetilbudet til andre barn.
- Videreføring av tilbud om sommeråpen barnehage (fra 11 til 12 måneders normaldrift), fra 2016.
- Starte opp flere *åpne barnehager*. Tiltaket er viktig for å opprette en sosial nettverksarena for foreldre og barn uten barnehageplass og er et viktig ledd i tiltaket *tidlig innsats*. Åpen barnehage er en rekrutteringsarena for barn til ordinær barnehageplass og er et lavterskel tilbud for foreldre som ikke har barn i barnehage. Åpen barnehage er også et tiltak som vurderes som viktig i integreringsarbeidet overfor barn med minoritetsbakgrunn. Personalet i åpen barnehage har en viktig veiledningsfunksjon.
- Det er en ulik/skjev befolkningsutvikling innad i kommunen, som gir kapasitetsutfordringer i sentrumsnære områder. Ny vedtatt barnehage- og skolebruksplan beskriver dette mer konkret. Dette gir utfordringer spesielt innenfor skoleområdet i planperioden. Mange lokaler har midlertidig godkjenning av paviljonger, og det kan være utfordrende å få videre godkjenning på sikt.
- Det forventes at kommunen vil kunne oppfylle plikten til å tilby de med rettighet til en barnehageplass for 2015/2016 med dagens kapasitet, men utfordringen ligger i å tilby plass i geografisk nærhet/egnethet.
- IKT i skolen er i stor utvikling og kan på sikt gi utfordringer og medføre på økt investeringsbehov for å holde tritt med samfunnsutviklingen og statlige føringer/krav til undervisning.
- Bystyret har i 2015 vedtatt at kommunen skal motta flere flyktninger i planperioden. Det er uavklart i hvor stor grad statlig finansiering vil dekke kostnadene ved opplæring i norsk og samfunnskunnskap.
- Tilstrømning av flyktninger og innvandrere med botid i Norge over tre år kan gi Fredrikstad internasjonale skole (FRIS) økonomiske utfordringer dersom nye klasser må opprettes. Refusjon fra staten gis for tre år mot tidligere fem år, mens rett og plikt til opplæring fortsatt gjelder i fem år.

Foreløpige satser for tilskudd til ikke-kommunale barnehager 2016

Ny forskrift om økonomisk likebehandling av ikke-kommunale barnehager og statsbudsjettet for 2016 gir føringer om endret metode og innhold i beregningen av tilskudd til ikke-kommunale barnehager.

De viktigste endringene er: Foreløpige satser til ordinære ikke-kommunale barnehager er beregnet ut fra regnskapstall for 2014 med pris- og lønnsjustering for 2015 og 2016 (jmfør ny forskrift). Tilskuddet økes fra 98 til 100 prosent av de kommunale barnehagenes finansiering.

Foreløpige satser for tilskudd til ikke-kommunale barnehager for 2016 fremkommer i tabellen under. Tilskudd betales ut forskuddsvis per måned.

Tilskudd per barn	Drift inklusiv administrasjon	Kapital	Totalt
Ordinære barnehager, små barn	186 161	9 374	195 565
Ordinære barnehager, store barn	89 354	9 374	98 728
Familie barnehager, små barn	160 047	12 826	172 873
Familie barnehager, store barn	122 340	12 826	135 6

Note: 1) Forslag til nasjonale satser. I statsbudsjettet for 2016 er nasjonale satser for kapital foreslått innført. Endelige tilskuddssatser er i skrivende stund ikke fastsatt av Kunnskapsdepartementet.

Tilskudd per barn	6-15 timer	16+ timer
Åpne barnehager	20 329	27 613

Note: 1) Forslag til nasjonale satser. I statsbudsjettet for 2016 er nasjonale satser for kapital foreslått innført. Endelige tilskuddssatser er i skrivende stund ikke fastsatt av Kunnskapsdepartementet.

For familiebarnehagene og åpen barnehage brukes nasjonal sats.

Investeringer

Tall i millioner kroner	2016			2017			2018			2019		
	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto
Borge u-skole	28,5	0,0	28,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gudeberg skole	4,0	0,0	4,0	15,0	0,0	15,0	15,0	0,0	15,0	0,0	0,0	0,0
Råkollen skole	4,0	0,0	4,0	30,0	0,0	30,0	30,0	0,0	30,0	0,0	0,0	0,0
Ombygging Haugåsen skole	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,0	0,0	4,0	0,0	0,0	0,0
Lunde skole	5,0	0,0	5,0	40,0	0,0	40,0	35,0	0,0	35,0	0,0	0,0	0,0
Trosvik skole	5,0	0,0	5,0	10,0	0,0	10,0	40,0	0,0	40,0	30,0	0,0	30,0
Inneklima/rehab. skole/bhg	25,0	0,0	25,0	25,0	0,0	25,0	25,0	0,0	25,0	25,0	0,0	25,0
Universell utforming skoler/bhg	4,0	0,0	4,0	4,0	0,0	4,0	4,0	0,0	4,0	4,0	0,0	4,0
Paviljonger skole	10,0	0,0	10,0	5,0	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventar barne- og elevtallsøkning	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0
IKT - investeringer skole	15,0	0,0	15,0	10,0	0,0	10,0	10,0	0,0	10,0	10,0	0,0	10,0
Uteanlegg/sikkerhet/lekeutstyr	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0
Sum investeringer	106,5	0,0	106,5	145,0	0,0	145,0	169,0	0,0	169,0	75,0	0,0	75,0

IKT-investeringer i skolen

Alle elever og lærere på 8. trinn og «Nye Borge U» får disponere hver sin bærbare pc. Kravene til digital kompetanse og bruk av IKT i undervisningen er økende. Kostnadsbehovet er omtrent 5 millioner kroner per år. En utfordring i kjølvannet av denne satsingen vil være økte driftsutgifter for skolene på grunn av økt i pc-tetthet og antall trådløse sendere.

Forslag til investeringsplan som fremkommer i vedtatt Barnehage- og skolebruksplan 2015-2025 er utgangspunkt for Handlingsplan for 2016-2019. Følgende investeringer er vurdert, men ikke er funnet rom for:

- Barnehagekapasitet i Sentrum/Kråkerøy
- Torp skole
- Rød skole (K)
- Hurrød skole

- Ambjørnrød skole
- Ny svømmehall sentrum
- Ny sentrumsskole
- Ny barnehage - Østsiden
- Begby barne- og ungdomsskole inkludert nærmiljøhall
- Nærmiljøhaller ved Lunde og Trosvik skole
- Åpen barnehage Østsiden
- Nettbrett til barnehager.

Følgende investeringer er under vurdering:

- Ny Rolvsøy barnehage vurderes istedenfor rehabilitering av nåværende til dels uegnet lokale. Utredninger pågår og investeringsutgiftene må kvalitetssikres. Rådmannen kommer eventuelt tilbake til saken i forbindelse med rullering av handlingsplanen for 2017.
- Kommunal overtakelse av Domkirken barnehage er ikke innarbeidet i investeringsrammen, men vil legges fram i en egen sak.

For mer detaljer om disse investeringene vises det til barnehage- og skolebruksplanen.

Egenbetalinger og gebyrer

Egenbetalingene og gebyrene justeres med forventet lønns- og prisvekst. Full plass barnehage koster 2 655 kroner (fra 2 580 kroner i 2015) per måned og full plass i skolefritidsordningen er foreslått å koste 2 377 (fra 2 314 kroner i 2015) per måned.

En ny nasjonal ordning for reduksjon av foreldrebetalingen overfor de med lav inntekt ble innført fra 1. mai 2015 og innebærer en maksimal sats på 6 prosent av inntekten for en barnehageplass. Fra 1. august 2015 ble gratis kjernetid (20 timer per uke) innført for 4- og 5-åringer med forsørgere med lav inntekt. Da dette er en ordning som foreldrene må søke om, og søknadene behandles fortløpende, er det usikkerhet rundt de endelige kostnadene.

Rådmannen foreslår å følge dokumentasjonskravet for lav inntekt i som i *nasjonal ordning* hvor selvangivelsen legges til grunn ved søknad om barnehageplass. I vår tidligere kommunale ordning ble nåværende dokumentert inntekt lagt til grunn. Endret dokumentasjonskrav forventes å gi flere friplasser eller redusert foreldrebetaling.

SEKSJON FOR HELSE OG VELFERD

Kjerneoppgaver

Seksjon for helse og velferd yter tjenester på følgende områder:

- Tjeneste- og boligtildeling
- Botjenester, dagtilbud, aktivitet og avlastning til utviklings- og funksjonshemmede
- Hjemmesykepleie, dagsentre for eldre, omsorgstjenester i omsorgsbolig og trygghetsalarm
- Omsorgstjenester i institusjoner og omsorgsboliger
- Demensteam og dagtilbud til personer med demens
- Medisinske tjenester med akuttavdeling (KAD – kommunale akutte døgnplasser), lindrende enhet, rehabiliterings- og korttidstilbud i institusjon, døgnåpen legevakt, feltpleie, fylkesomfattende overgrepsmottak og helsetjenester til flyktninger i asylmottak
- Frisklivs-, lærings- og mestringstiltak (forebygging, behandling og rehabilitering)
- Rus- og psykisk helsearbeid
- Fysio- og ergoterapitjenester
- Mat til eldre og funksjonshemmede, vaskeritjenester og praktisk bistand i hjemmet
- Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og omsorgslønn
- Oppfølging av fastlegeordningen
- Sosiale tjenester, økonomisk stønad til livsopphold, økonomisk rådgiving, kvalifiseringsprogram (KVP), arbeids- og sysselsettingstiltak og introduksjonsprogram for flyktninger

Organisering

Etat medisinske tjenester er vedtatt omgjort til virksomhet. Seksjon for helse og velferd består etter dette av tre etater og til sammen 22 virksomheter, hvorav fire virksomheter rapporterer direkte til kommunalsjefen, i tillegg til kommunalsjefens stab og den kommunale delen av NAV. Fra 2016 legges det opp til å innlemme Omsorgsboliger psykiatri i virksomhet Friskliv og mestring, slik at antall virksomheter reduseres til 21.

Endrede styringssignaler/rammebetingelser

- Ny akuttforskrift trådte i kraft 1. mai og 1. september (§123 bokstav a) 2015. Målsettingen med endringene er at befolkningen skal være trygge på at de får kompetent hjelp i akutte situasjoner. Det stilles krav til svartid på nødnummer og legevaktssentral, og stilles skjerpede kompetansekrav til personell i ambulansetjeneste og leger i kommunal legevakt.
- Meld. St. 26 (2014-2015) Fremtidens primærhelsetjeneste legger føringer for videre utvikling av tjenestene, herunder samhandling gjennom organisering av tverrfaglige team, kompetanseheving på alle nivåer og godt lederskap.
- Primærhelsemeldingen varsler også ny opptappingsplan for rus og psykisk helse, med mål om å etablere sammenhengende behandlingsforløp for personer med rusproblemer. På dette området varsles lovfesting av kommunens plikt til å ha psykologkompetanse og innføring av ny finansieringsordning for kommunepsykologer fram til plikten trer i kraft i 2020, innføring av kommunal øyeblikkelig hjelp-tjeneste hele døgnet også for psykisk helse- og rusområdet fra 2017, og innføring av betalingsplikt for utskrivingsklare pasienter i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling tidligst fra 2017. Opptappingsplan for rusfeltet skal fremmes i form av en proposisjon til Stortinget høsten 2015. For 2016 er 400 mill. kroner av veksten i kommunesektorens frie inntekter begrunnet med styrking av tjenester til personer med rus og psykiske helseproblemer.
- Regjeringen legger fram Kompetanseløft 2020. Planen inneholder langsiktige strategier for blant annet rekruttering, kompetanse og fagutvikling i den kommunale helse- og omsorgstjenesten.
- Regjeringen varsler at det skal utvikles et felles verktøy i form av en trygghetsstandard for å sikre god praksis på alle sykehjem i landet.
- Helse- og omsorgsdepartementet har sendt på høring Demensplan 2020, *Et mer demensvennlig samfunn*, en 5-års plan for å bedre tjenestene til personer med demens og deres pårørende. Det foreslås i planen at dagtilbud skal bli en rettighet for hjemmeboende personer med demens. Dette vil kreve gradvis opptapping, med behov nye arealer og driftsmidler. Statens tilskuddsordning videreføres i 2016.

- Helsedirektoratet arbeider med evaluering av ordningen med utviklingssentre innen omsorgstjenestene. Fredrikstad er per i dag vertskommune for Utviklingssenter for sykehjem i Østfold.
- Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid (2014-2020) *Bolig for velferd* er førende for arbeidet på det boligsosiale området. En digital veileder til strategien forventes ferdigstilt i løpet av 2015. Boligsosialt utviklingsprogram i regi av Husbanken avsluttes i 2015. Husbanken jobber med utvikling av alternative samarbeidsformer med kommunene fra 2016.
- Stortinget vedtok i 2015 en lovbestemmelse om plikt til å stille vilkår om aktivitet ved tildeling av økonomisk stønad til livsopphold – endring i lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 20. Det er ikke fastsatt når lovendringen skal tre i kraft.
- For 2016 og 2017 er kommunen foreløpig anmodet om å ta imot 135 flyktninger per år, og for 2018 og 2019 125 flyktninger per år. På grunn av den økte flyktningstrømmen til Norge er kommunen varslet om at det senere i 2015 vil komme en oppdatert anmodning med høyere antall. Staten oppfordrer til at det heretter fattes rammevedtak for bosetting for en fireårsperiode framover, slik at situasjonen blir mer forutsigbar for alle parter.

Prioriterte områder

- Utvikling og tilpassing av tjenestetilbudet til både dagens og framtidens utfordringer, gjennom en bærekraftig utvikling hvor det satses på forebygging, egenmestring, hverdagsrehabilitering, velferdsteknologi og samarbeid med frivillige.
- Implementering av nye tjenestebeskrivelser og kvalitets- og verdighetsmål, oppdaterte retningslinjer, aktiv bruk av avvikssystemet og internkontroll, for å sikre at brukerne mottar gode og likeverdige tjenester innenfor lovens rammer.
- Framskaffelse av boliger til gruppen bostedsløse, slik den defineres i Boligsosial handlingsplan.
- Integrering av flyktninger i arbeids- og samfunnslivet. Forebygging og bekjempelse av radikaliserings og voldelig ekstremisme.
- Nye brukere som søker om økonomisk stønad til livsopphold skal vurderes for aktivitet.
- Vurdere muligheter for økte inntekter. Nær 25 prosent av seksjonens aktiviteter er finansiert gjennom inntekter, som egenbetalinger, tilskudd, refusjoner med mer.
- Videreføre et forsterket arbeid med nærvær og forebygging av sykefravær.

Dagens virkelighet/utviklingstrekk

Omsorgstjenester

Befolkningsutvikling eldre

Per 01.01	Statistikk			Prognose			
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Over 67år	11 197	12 096	12 067	12 392	12 732	13 072	13 376
Over 80 år	3 571	3 534	3 569	3 551	3 593	3 679	3 763
Over 90 år	601	632	632	611	631	611	622

Prognosen for befolkningen fra 67 år og eldre viser en jevn vekst i kommende fireårsperiode, på til sammen 1 309 personer fra 2015 til 2019. Veksten vil i hovedsak være i aldersgruppen 67-79 år. Behovet for helse- og omsorgstjenester er tiltakende med alder. Når hovedvekten i gruppen 67-79 år fra 2020 blir 80 år og eldre forventes det at etterspørselen etter kommunale helse- og omsorgstjenester vil øke betydelig.

Sykehjemsplasser/omsorgsboliger og dagtilbud for eldre og personer med demens

Totalt har Fredrikstad kommune 583 institusjonsplasser, inkludert 32 plasser i Helsehuset. I tillegg kommer 88 omsorgsboliger med døgnbemanning. Dekningsgraden for sykehjemsplasser og døgnbemannede omsorgsboliger målt per 100 innbyggere over 80 år ligger på om lag 19 prosent (18,8 i 2015 og 19,1 i 2014). I løpet av 2014 bodde til sammen 122 personer med vedtak om fast plass på sykehjem i gjennomsnitt 6,5 uker i en avdeling som i utgangspunktet er definert som korttidsavdeling, i påvente av ledighet i langtidsavdeling.

Fredrikstad kommune åpnet 12 nye dagplasser høsten 2015 for personer med demens ved Østsiden sykehjem. Medregnet dagplasser ved Glemmen sykehjem og i *Inn på tunet* har kommunen etter dette 34 dagplasser for personer med demens. I kommunens tre øvrige dagsentre for eldre er det til sammen 80 plasser per dag. I tråd med behov er forsterket skjermet enhet ved Østsiden sykehjem i 2015 utvidet med 4 plasser, til totalt 8 av sykehjemmets 64 plasser.

Hjemmesykepleie og praktisk bistand (hjemmehjelp)

Omfanget av tildelte hjemmetjenester har vært stabilt det siste året. Antall brukere med hjemmesykepleie i august 2015, sammenliknet med august 2014, viser en nedgang i antall brukere og en økning i antall vedtakstimer per uke.

Sirkulasjonen i brukere med hjemmesykepleie er økende. Snittet for sirkulasjon per måned av brukere inn-/utskrevet i 2014 var 104/92, mens det per august 2015 var på 106/102. Høy sirkulasjon er administrativt krevende når det gjelder registrering i fagprogram, utarbeidelse av tiltaksplaner og rapporter, og samarbeid med i alt 66 fastleger, pårørende og spesialisthelsetjenesten. Tjenesteinnovasjon med innføring av Gericaplan som logistikkverktøy og LMP (lifecare mobile pleie) med tilgjengelig informasjon på smarttelefoner, elektronisk meldingsutveksling med samarbeidspartnere, og utvikling av EPJ (elektronisk pasientjournal) har medført kvalitetsheving for brukere og ansatte.

Mottakerne av hjemmesykepleie er i alder fra 3 måneder til over hundre år, og har i økende grad behov for avansert medisinsk behandling og sykepleie i hjemmet, eksempelvis hjemmedialyse, smertebehandling, intravenøs antibiotika- og væskebehandling og oksygenbehandling.

Andelen av befolkningen på 80 år og eldre som mottar hjemmetjenester er 4 prosent høyere enn snitt i ASSS-kommunene (2014). Videre er bistandsbehovet hos hjemmetjenestemottakerne 8 prosent høyere enn ASSS-snittet. Dette kan forklares med Fredrikstads relativt lave institusjonsdekning. Gjennomsnittlig antall timer tildelt hjemmesykepleie per uke per bruker gikk litt ned, fra 4,1 i 2013 til 3,9 i 2014, mens snittet for sammenliknbare kommuner derimot har steget fra 4,3 til 4,5 timer/bruker/uke.

Tjenester til funksjons- og utviklingshemmede – botjenester, dagtilbud og avlastning

Det er totalt 254 brukere over 18 år som mottar tjenester i egen bolig per september 2015, hvorav 77 prosent har psykisk utviklingshemming. Dagsentrene for funksjonshemmede har 78 brukere, fordelt på to avdelinger/seks steder. I tillegg er 9 brukere tildelt helfinansierte plasser ved FASVO og Viuno. Etatens mobile team yter tjenester til 71 brukere, en økning på 11 brukere fra året før – omfordelt fra distrikt Nord og Øst.

Behovet for avlastning øker. Antallet vedtakstimer i snitt per uke ligger 690 timer høyere per september 2015, sammenliknet med 2014. Tallene omfatter fire typer avlastningstjenester; avlastning i institusjon, privat avlastning, avlastning på timebasis før- og/eller etter skoletid, samt avlastningstjenester som kommunen kjøper av private leverandører.

Antall vedtakstimer i snitt/uke i barnebolig er redusert med 87 timer/uke siden 2013. Antall vedtak om omsorgslønn for brukere under 18 år er noe redusert de siste to årene. Reduksjonen skyldes alder og avslag ved revurdering av vedtak.

Åpning av Åsebråten avlastning og aktivitetshus har gitt tiltrengt areal til deler av de tjenestene som tidligere ble gitt ved Kiæråsen avlastningssenter, og rom for utvikling av ny møteplass for hjemmeboende funksjons-/utviklingshemmede.

Virksomhet Kiæråsen avlastningssenter – avlastningstiltak og barnebolig

	Historikk/status				
	2011	2012	2013	2014	2015 ¹⁾
Antall særlig ressurskrevende brukere med tilskudd ved Kiæråsen	41	46	59	51	44
Antall vedtakstimer i snitt pr. uke avlastningstjenester	5 530	5 987	5 357	5 179	5 869
Antall vedtakstimer i snitt pr. uke i barnebolig	336	168	183	111	96
Omsorgslønn – antall personer < 18 år	154	154	156	146	149

Note: 1) Tall per september 2015.

Tilskuddsordning for særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester

Antall særlig ressurskrevende brukere med tilskudd ble redusert med 25 fra 2013 til 2014, som kan forklares med at det har vært en gjennomgang/revurdering av tjenestetildelingen, spesielt for brukere opp til 66 år. Totalt for Fredrikstad kommune er 193 brukere kvalifisert for ordningen per september 2015, hvorav 47 prosent mottar tjenester i egen bolig.

Antall særlig ressurskrevende brukere med tilskudd i virksomhet Kiæråsen er redusert med syv brukere fra 31. desember 2014 til september 2015.

Sosial- og helsetjenester

Arbeids- og sysselsettingstiltak (NAV)

	Historikk/status			
	2011	2012	2013	2014
Antall deltakere i kvalifiseringsprogram (KVP) ¹⁾	124	69	69	87
Antall deltakere avsluttet i KVP	77	28	28	22
Antall registrerte helt arbeidsledige	1 407	1 441	1 762	1 533

Note: 1) Kvalifiseringsprogrammet er betegnelsen på et individuelt tilpasset program med tiltak og virkemidler som skal få langtidsmottakere av sosialhjelp og andre som står langt unna arbeidslivet ut i arbeid eller aktivitet.

Fylkesmannen hadde høsten 2014 tilsyn med gjennomføringen av kvalifiseringsprogrammet (KVP). Dette medførte flere og bedre rutiner og er en medvirkende årsak til at flere søker deltakelse i programmet. Kvalifiseringsprogrammet opprettholdes som satsingsområde i 2016, med en prognose på 115-120 deltakere.

Det var en nedgang i antall arbeidsledige i 2014. Første halvår 2015 viser et gjennomsnitt på 1455 personer som var registrert helt ledige, mens det var et gjennomsnitt på 1743 personer i første halvår 2014. Det er vanskelig å spå utviklingen i arbeidsmarkedet, men utviklingen i Norge tilsier at ledigheten trolig vil øke de nærmeste årene.

Økonomisk stønad til livsopphold; aldersgrupper og stønadstid

	Antall		Prosent	
	2013	2014	2013	2014
Antall mottakere av økonomisk stønad til livsopphold totalt	2 470	2 288	100,0	100,0
Sosialhjelpsmottakere i alderen 18-24 år	558	492	22,6	21,5
Stønadstid 7-12 måneder	887	770	35,9	33,7
Gjennomsnittlig antall måneder med økonomisk sosialhjelp	5,5	5,2	..	..
Antall klienter med sosialhjelp som hovedinntekt	1 084	1 078	43,9	47,1
Antall sosialhjelpsklienter med trygd som hovedinntekt	848	718	34,3	31,4
Antall husstander i midlertidig botilbud i alt	136	78	5,5	3,4

På tross av folkehelseprofilen i Fredrikstad og uendrede rammebetingelser, oppnådde NAV bedre resultater i 2014 enn i 2013. Den positive trenden fortsetter inn i 2015. For 2016 budsjetteres det med en reduksjon i gjennomsnittlig antall måneder med økonomisk stønad til livsopphold; fra 5,2 til 5 måneder. Det budsjetteres også med færre sosialhjelpsmottakere i 2016. Dette forutsetter blant annet lav arbeidsledighet, tilgang på statlige tiltak, videreføring av *Innsatsgjengen* og *Tiltak på timen*, samt tilgang på arbeidspraksisplasser i det private næringsliv og i Fredrikstad kommune.

Friskliv og mestring

Læring og mestring

	Historikk/status			
	2011	2012	2013	2014
Totalt antall bosatte flyktninger med botid under 5 år ¹⁾	301	387	375	346
Antall bosatte flyktninger hvert år via IMDi ²⁾	36	40	36	55
Antall flyktninger som mottar introduksjonsstønad	125	132	134	125
Antall brukere innvilget støttekontakt per 31.12	499	511	505	488

Noter: 1) Antall flyktninger med botid under 5 år i kommunen.

2) Ordinære flyktninger ikke inkludert enslige mindreårige (EMA).

Avdeling læring og mestring har etablert en frisklivssentral og iverksetter forebyggende tiltak og livsstilsendrende kurs for personer med såkalte livsstilssykdommer (NCDs; ikke-smittsomme, kroniske sykdommer). Avdelingen fikk fra 2014 ansvar for bosetting av flyktninger. Bystyret har vedtatt at Fredrikstad kommune skal ta imot 105 flyktninger i 2015, inkludert 8 enslige mindreårige.

Antall vedtakstimer for støttekontaktilbud er i snitt 4 timer per uke. Antall enkeltvedtak er redusert fra 2013 til 2014. Det er gjennomført en endring i tiltaksinnretningen, ved å øke andelen gruppebaserte tiltak.

Rus- og psykisk helse og aktivitet

	Historikk/status			
	2011	2012	2013	2014
Antall brukere med rusproblematikk ¹⁾	392	333	318	337
Antall brukere i legemiddelassistert rehabilitering (LAR)	140	142	139	144
Antall brukere i lærings- og mestringsprogram (KREM) ²⁾	12	10	5	12
Antall unge brukere (16 – 25 år) med RUPS-tjenester ³⁾	..	..	..	143
Antall brukere som mottar psykiske helsetjenester ¹⁾	154	154	172	184
Antall brukere i kommunalt psykiatrisk dagtilbud – U3	115	123	135	123
Antall særlig ressurskrevende brukere innen rus og psykisk helse	8	12	18	11
Antall overdoseutrykninger fra ambulansetjenesten til Fredrikstad ⁴⁾	..	..	..	25
Antall overdosedødsfall hjemmehørende i Fredrikstad ⁵⁾	6	5	5	..

Noter: 1) Gerica tall per 31. desember 2014, Brukerplan 2014.

2) Tidligere ettervern er i 2014 omorganisert til KREM – et fire måneders lærings- og mestringsprogram i grupper.

3) RUPS-team rus og psykisk helse tilbyr gruppetiltak og individuell oppfølging for unge og deres pårørende.

4) Alle typer overdoseutrykninger fra ambulansetjenesten/AMK til Fredrikstad, uavhengig av bostedsadresse.

5) Lokale dødsmeldingstall for 2014 verifiseres i det nasjonale dødsårsaksregistret først i november 2015.

Antall personer som mottok tjenester som følge av rus- og psykiske lidelser økte fra 2013 til 2014. Økningen gjelder alle tiltaksområder, med unntak av dagtilbudet U3, som har noen færre brukere i 2014 som følge av at enkelte tjenester er endret organisatorisk. Virksomhetens tjenesteinnretning er i endring, fra individbaserte tiltak til flere mestringsfokuserte gruppetiltak og kurs. Ny kompetanse er tilført virksomheten ved ansettelse av psykologer og musikkterapeuter. Brukermedvirkningen er intensivert ved ansettelse av erfaringskonsulenter i virksomheten (personer med brukererfaring).

Fredrikstad er en av ni kommuner i landet som deltar i den nasjonale overdosestrategien. Målet er å redusere antall overdoser og overdosedødsfall. Det var en nedgang i antall lokalt registrerte overdosedødsfall fra 2013 til 2014. Nedgangen kan skyldes effekten av tettere tverretattlig samhandling om tiltak mellom kommunen, politiet, spesialisthelsetjenesten og ideelle organisasjoner. Friskliv og mestring samarbeider med spesialisthelsetjenesten om blant annet prosjekt for utredning av ROP-pasienter ved Ilaveien bosenter. Det gjennomføres også et felles prosjekt med SMP (Sosialmedisinsk poliklinikk ved Sykehuset Østfold HF) knyttet til utsatte LAR-brukere.

Kommunen har sju bofellesskap med personalbaser som til og med 2015 drives av Omsorgsboliger psykiatri, under etat Omsorgssentre. Safirtunet ble etablert med 14 nye leiligheter i 2015.

Etterspørselen etter fysio- og ergoterapitjenester er stor og stigende. Det er etablert et nytt tildelingsteam for tildeling og prioritering av tjenester til voksne, etter utarbeidede prioriteringsnøkler i ASSS-nettverket. Fysio- og ergoterapitjenesten gir tjenester til brukere i alle aldersgrupper og

volumet er høyt. Eksempelvis ble det i 2014 gitt barnefysioterapi 0-18 år til 1159 mottakere, fysioterapi i distrikt og institusjon hadde 1082 mottakere, og ergoterapitjenesten i distrikt og institusjon hadde 1866 mottakere. Avdeling fysio- og ergoterapi driver forebyggende mestringskurs for eldre og brukere med livsstilssykdommer.

Medisinske tjenester – legetjeneste og akutttilbud

	Historikk/status			
	2011	2012	2013	2014
Antall innleggelser i kommunale akutt plasser (KAD)	..	..	..	477
- belegg i prosent	..	..	..	47
Antall årsverk per 1 000 innbyggere – leger	0,93	1,06	1,07	1,07
Antall legekonsultasjoner, legevakt	20 916	20 129	..	25 662
Antall voldsutsatte pasienter registrert ved Legevakten	131	140	159	109
Antall pasientbesøk per dag ved Feltpleien	20	20	5	20
Totalt antall pasienter ved overgrepsmottaket i Østfold	50	67	64	69
- herav ant. pasienter fra Fredrikstad ved overgrepsmottaket	..	19	17	15

Feltpleien tilbyr forebyggende og livreddende lavterskel helsetiltak til rusavhengige. Antall pasientbesøk ved feltpleien hadde en nedgang som følge av flytting til nye lokaler i helsehuset i 2013. Det har nå tatt seg opp igjen og brukerne er svært fornøyde med nye lokaler. Felles lokalisering med legevakt, overgrepsmottak og avdeling rus- og psykiske helsetjenester har ført til bedre samhandling om felles pasienter.

Boligtiltak

	Historikk/status			
	2011	2012	2013	2014
<u>Tilskudd og utlån:</u>				
Bostøtte – antall behandlede søknader	2 807	3 928	5 656	5 751
Gjennomsnittlig antall husstander som mottok bostøtte hver mnd	..	..	2 603	2 249
Utbetalt bostøtte oppgitt i millioner	..	..	61,3	61,2
Startlån – antall innvilget	212	141	168	156
Startlån – antall avslag	166	209	177	178
Antall aktive lån	905	929	962	950
<u>Boliger tildelingskontoret disponerer:</u>				
Kommunalt eide utleieboliger	978	974	954	988
Kommunalt eide omsorgsboliger	310	310	310	310
Antall utleide boliger per 31.12.	1 223	1 225	1 228	1 243

Husbankens bostøtte bidrar til å redusere netto boutgifter for husholdninger som bruker en stor del av sin inntekt på boutgifter.

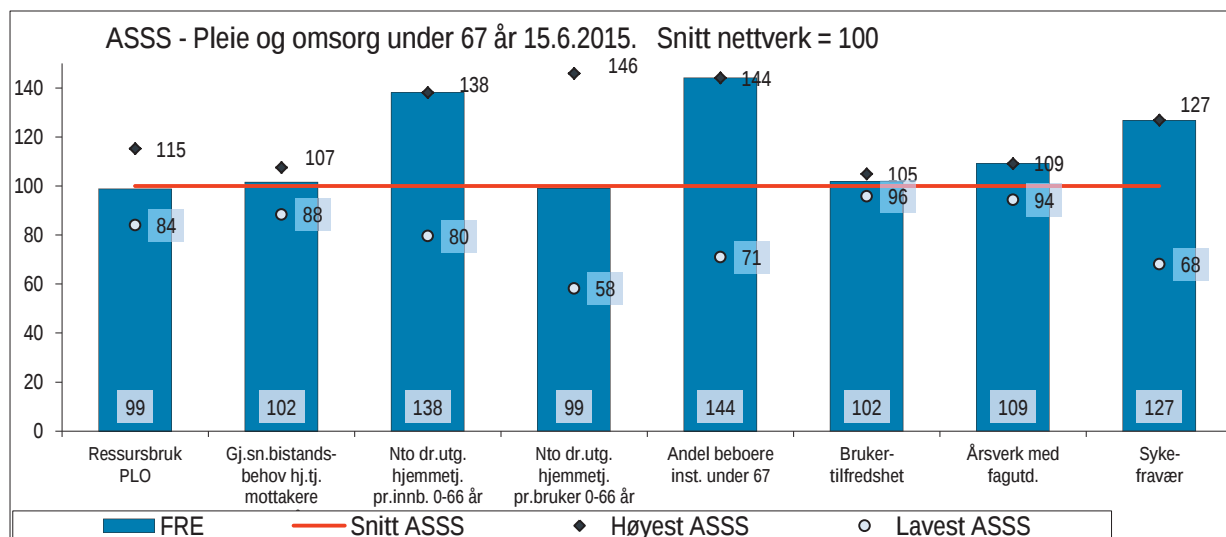
Fredrikstad har vært med i Husbankens boligsosiale utviklingsprogram (BoSo) siden mars 2011. Tiltakene i Fredrikstad kommunes Boligsosiale handlingsplan 2014-2017 blir det jobbet systematisk med fra år til år.

Sammenligninger/nøkkeltall

Tjenesteprofilene viser utvalgte indikatorer som synliggjør ressursbruk og målt kvalitet. Snittet for ASSS-kommunene er satt til 100 (vist med rød linje) og inkluderer Oslo og egen kommune. Nivået på søylene for hver indikator viser prosent av dette snittet. I KOSTRA-tabellene er ASSS-snittet beregnet uten Oslo og egen kommune.

Pleie- og omsorgstjenester

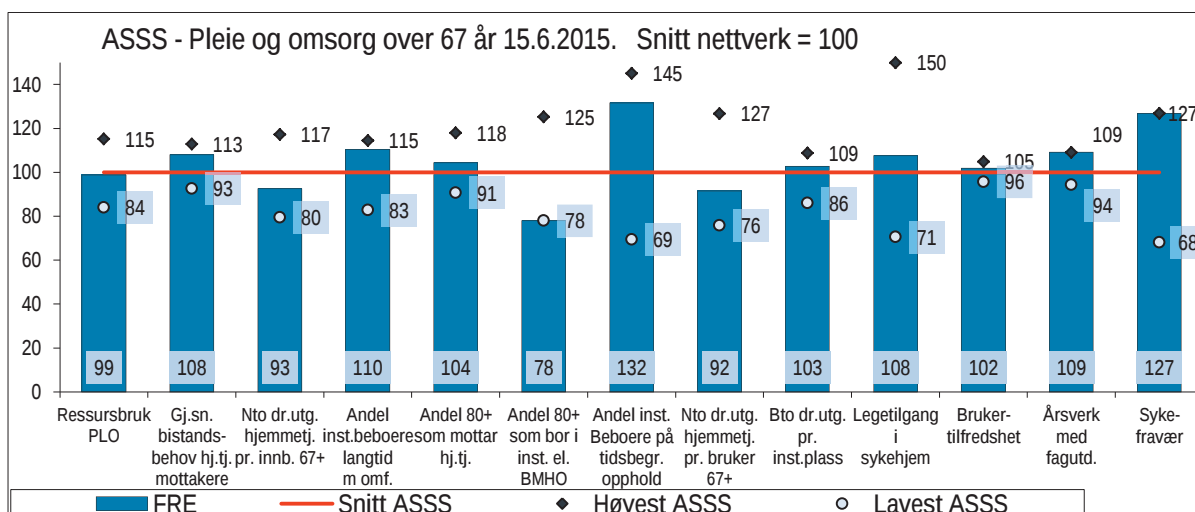
KOSTRA nøkkeltall	Fr.stad 2012	Fr.stad 2013	Fr.stad 2014	Sarpsborg 2014	Drammen 2014	Kr.sand 2014	ASSS 2014
Netto driftsutgifter til pleie og omsorg pr innbygger	15 435	16 046	16 490	17 386	14 542	12 371	14 106
Netto driftsutgifter til pleie og omsorg pr innbygger 80 år og over	331 976	347 977	364 696	383 470	331 818	307 059	386 356
Andel innb. over 80 år med omsorgstjeneste i %	47,4	45,6	44,0	44,7	44,6	43,4	45,4
Netto driftsutgifter til pleie og omsorg pr innbygger 67 år og over	105 875	106 808	106 551	111 435	98 659	97 063	117 438
Andel innbyggere 80 år og eldre som er beboere på institusjon	12,4	12,2	11,9	12,7	13,5	12,3	14,7
Korrigerte brutto driftsutgifter pr bruker av pleie- og omsorgstjenesten totalt ¹⁾	386 705	409 276	387 396	402 883	314 636	318 058	408 560
Korrigerte brutto driftsutgifter pr bruker av hjemmetjenesten ¹⁾	240 011	261 384	244 367	249 564	165 724	164 517	245 555
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr kommunal plass	1 025 895	1 005 265	1 022 439	1 018 845	1 054 115	1 001 261	1 042 167

Tjenesteprofilen på pleie- og omsorgstjenester til mottakere under 67 år har vært uendret de siste årene. Kommunens utgifter per innbygger 0-66 år ligger 38 prosent høyere enn gjennomsnitt og høyest av kommunene. Tall for tildeling av tjenester i 2014 viser at hver bruker mottar i gjennomsnitt 5 timer mer per uke enn gjennomsnitt for ASSS-kommunene.

I 2014 gav kommunen tjenester til en større andel innbyggere enn de sammenliknbare kommunene, og det gjennomsnittlige bistandsbehovet var litt høyere enn gjennomsnittet.

Det arbeides med revurdering av tjenestevedtak for å se på forholdet mellom behov og ressursinnsats, også opp mot vedtatt standard for tjenestetilbudene.

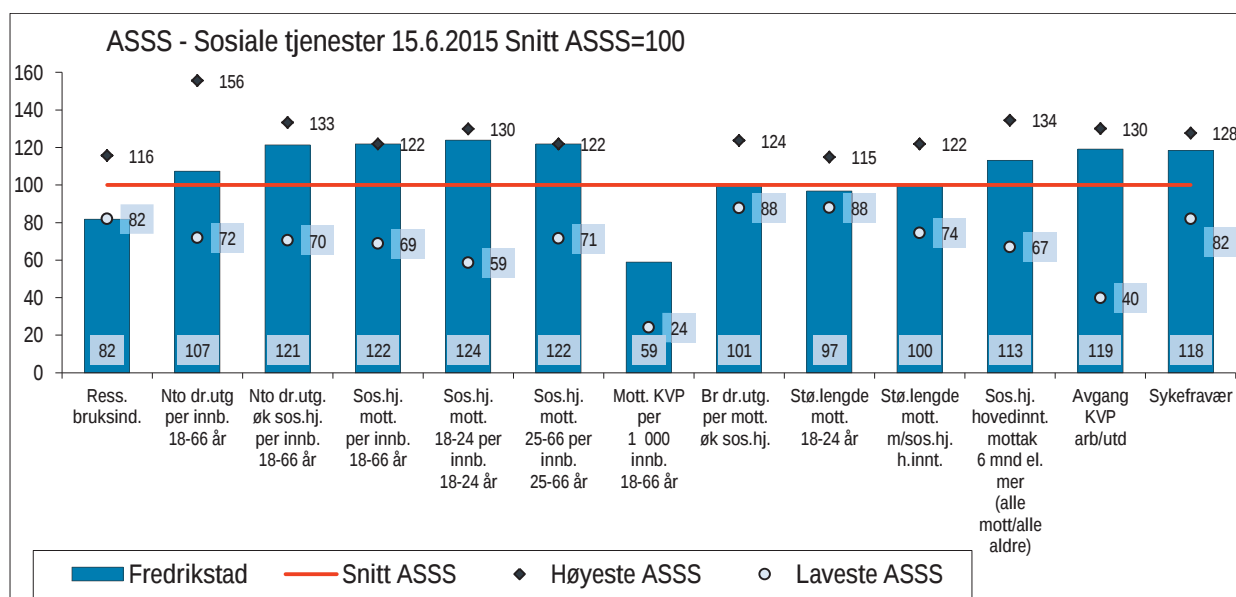

Fredrikstad har lavest andel i ASSS av 80 år og eldre som bor i institusjon eller bolig med heldøgns omsorg. Dette kompenseres noe ved at en høyere andel mottar hjemmetjenester. Det medfører at de fleste som skrives ut fra sykehus og har behov for kommunale tjenester, får tildelt hjemmesykepleie.

Utgifter per institusjonsplass er litt høyere enn gjennomsnittet for ASSS. De som mottar tilbud om plass har høyere bistandsbehov enn i kommuner med større institusjonskapasitet, og det er derfor behov for høyere bemanningsfaktor per plass. Profilen viser at andel institusjonsbeboere i langtids plass med omfattende bistandsbehov er 10 prosent høyere enn gjennomsnittet for ASSS.

Sosiale tjenester

KOSTRA nøkkeltall	Fr.stad 2012	Fr.stad 2013	Fr.stad 2014	Sarpsborg 2014	Drammen 2014	Kr.sand 2014	ASSS 2014
Netto driftsutg. sosialtjenesten per innb. 20-66 år	4 182	4 668	4 293	4 486	4 562	3 791	3 524
Netto driftsutgifter økonomisk sosialhjelp per innbyggere 20-66 år	2 232	2 591	2 189	2 879	1 878	2 040	1 703
Andel sosialhjelpsmottakere 20-66 år i forhold til innbyggere 20-66 år (%)	4,5	4,9	4,6	4,9	4,3	4,4	3,6
Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp per mottaker	48 863	51 158	47 968	58 748	42 694	44 721	47 051
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned per mottaker	9 089	9 336	9 231	11 146	7 431	10 328	9 077

På de aller fleste av styringsindikatorene ligger Fredrikstad på eller over snittet for ASSS-kommunene. Selv om driftsutgiftene til sosialtjenesten per innbygger 20-66 år har gått ned fra 2013 til 2014, ligger vi likevel blant de høyeste i nettverket.

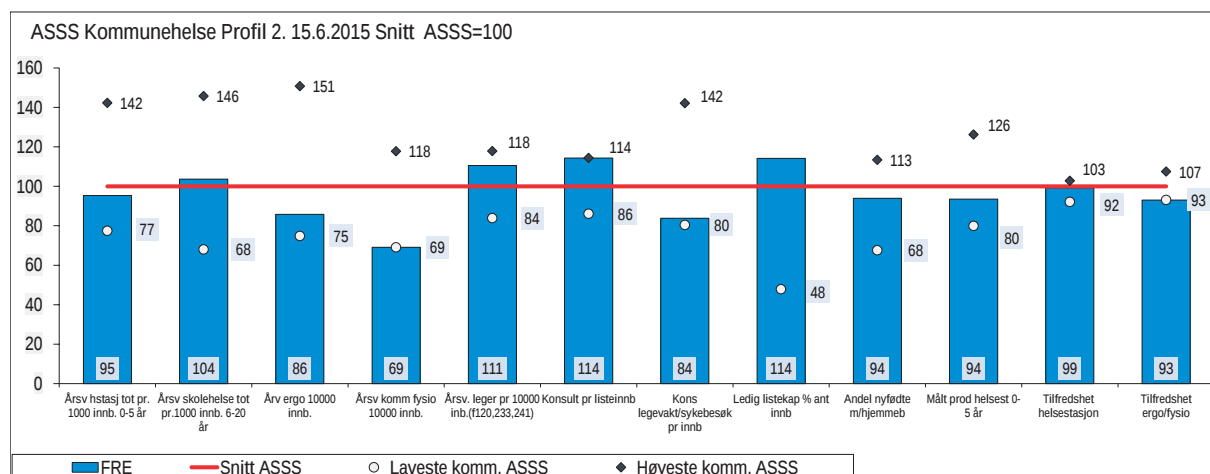
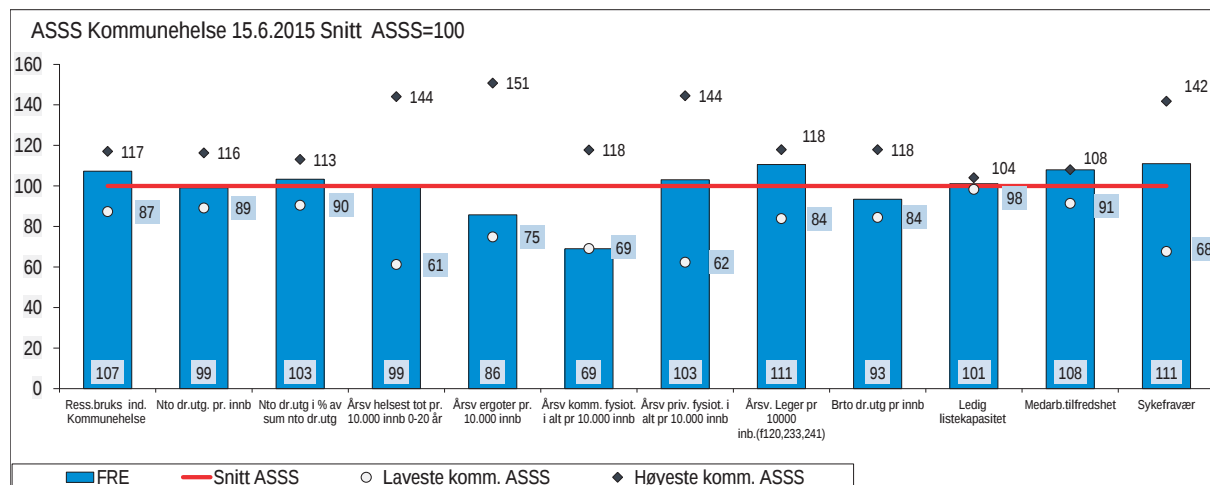
Andelen mottakere av sosialhjelp blant målgruppen 25-66 år er synkende, men kommunen ligger 22 prosent over snittet og høyest i nettverket. Etter en rekke iverksatte tiltak ved NAV er andelen som mottar sosialhjelp i aldersgruppen 18-24 år synkende, men ligger likevel høyere enn snittet. Stønadslengden blant de unge mottakerne er synkende, og er på et lavere nivå enn i 2012.

På ressursbruksindikatoren for hele sosialtjenesten ligger Fredrikstad lavest i ASSS-nettverket, og bruker 18 prosent mindre enn gjennomsnittet i ASSS på sosiale tjenester.

Andelen deltakere i kvalifiseringsprogrammet (KVP) som gikk videre til arbeid eller utdanning etter KVP på 54,5 prosent. Dette er 19 prosent bedre enn snittresultatet for ASSS.

Sykefraværet er klart synkende, et positivt resultat som kan tilskrives NAV-kontoret.

Kommunehelse

Fredrikstad ligger på gjennomsnittet på indikatoren for netto driftsutgifter i helsetjenester. Utviklingen viser at kommunen har økt ressursinnsatsen til tjenesten vesentlig siden 2012/2013. Indikatorene for årsverk viser at kommunen har mindre bemanning tilgjengelig for målgrupper for fysio- og ergoterapi enn ASSS-snittet. Årsverksinnsatsen for leger er høyere enn snitt. Produksjonsindeksen for 2014 viser at Fredrikstads produksjon var noe over/på gjennomsnittet for kommunene i nettverket.

Målekort

Fokus- område	Kritisk suksessfaktor	Indikator	Status siste måling	Mål		Skala
				2015	2016	
Brukere/ kvalitet	Tilpasse tjenester til brukernes behov	- Gjennomsnittlig tilfredshet, pleie- og omsorg, institusjon - Brukere - Pårørende	5,0 4,4	- -	5,1 4,5	1-6 1-6
		- Gjennomsnittlig tilfredshet, pleie- og omsorg, hjemme-tjenester - Bruker	4,6	-	4,7	1-6
		- Gjennomsnittlig tilfredshet, hjemmetjenester, utviklings-hemmede - Pårørende	4,6	-	4,7	1-6
	Ferdigbehandlede pasienter blir ikke liggende på sykehus	- Antall liggedøgn på sykehus for ferdigbehandlede pasienter	252	200	200	antall
	Antall sosialhjelpsmottakere reduseres	- Mottakere av økonomisk stønad til livsopphold - Andel overgang til arbeid/utdanning etter endt introduksjonsprogram	2 288 34	2 250 55	2 000 55	antall antall
	Flyktninger integreres og kommer i arbeid/utdanning Alle har et sted å bo	- Totalt antall personer uten fast bolig i Fredrikstad pr 31.12.	85	75	65	antall
Med- arbeidere ¹⁾	Godt arbeidsmiljø	- Medarbeidertilfredshet - Inngåtte lederavtaler	3,9 -	4,1 100	4,1 100	1-5 %
	Økt tilstedeværelse	- Nærvær - Medarbeidernes opplevelse av hjelp og støtte på jobben	86,7 4,2	90,0 4,5	88,0 4,3	% 1-5
	Læring og utvikling	- Medarbeidernes opplevelse av læring og utvikling gjennom utfordrende oppgaver	3,9	4,2	4,1	1-5
	Medarbeiderne vet hva som forventes av dem	- Medarbeidernes opplevelse av hva som forventes av dem	4,5	4,7	4,5	1-5
Økonomi	God økonomistyring	- Avvik budsjett	0,5	0,0	0,0	%
Interne prosesser	Positiv avvikskultur	- Avvik-HMS	1 512	500	950	antall
		- Avvik-Informasjonsikkerhet	58	50	35	antall
		- Avvik-Tjenestekvalitet	5 191	3 000	4 500	antall
		- Forbedringsforslag	75	100	75	antall
		- Ubehandlede avvik over 14 dager	60	0	30	antall

Note: 1) Ved undersøkelser er høyeste tall best. Siste medarbeiderundersøkelse ble gjennomført høsten 2014 og er innarbeidet som siste resultat.

Mål og strategier i planperioden

Kommunedelplan helse og velferd 2016-2027 er under utarbeidelse. Planen skal utdype verdier og mål i kommuneplanen og fastsette langsiktige mål og strategier for seksjonen. Seksjonens årlige handlingsplan beskriver konkrete tiltak for en fireårsperiode og tar utgangspunkt i seksjonens delplan og fag-/temaplaner.

Bedre levekår og redusert ulikhet i helse.

- Styrke det forebyggende arbeidet ved å tilrettelegge for fysisk aktivitet, sunt kosthold og sosiale- og kulturelle aktiviteter i Fredrikstadsamfunnet og innen kommunens tjenesteområder.
- Videreutvikle tilbudene ved frisklivssentralen og lærings- og mestringssenteret for å redusere livsstilssykdommer, rusavhengighet, tobakksskader og psykisk uhelse. Bidra i arbeidet mot vold i nære relasjoner.
- Arbeide for økt sysselsetting/sosial aktivitet, med særlig oppmerksomhet på unge sosialhjelpsmottakere og flyktninger. Herunder bekjempe radikaliserings og voldelig ekstremisme.
- Utvikle samarbeidet med frivillige organisasjoner om helsefremmende og inkluderende aktiviteter.
- Redusere antall inntektsfattige familier som lever av økonomisk stønad til livsopphold.
- Revidere plan for mangfold og integrering, og sette mer ambisiøse mål for integreringsarbeidet.
- Videreutvikle +Huset – aktivitetshus for eldre, inkludert helsestasjonstilbud. Utvikle nytt konsept for forebyggende hjemmebesøk og fellesmøter for eldre.

Tjenestene støtter opp om tjenestemottakernes funksjons- og mestringsevne, selvstendighet og sosial deltakelse.

- Vektlegge hverdagsmestring og innføre hverdagsrehabilitering og en rehabiliteringstankegang fra "hjelp" til "mestre", sett i sammenheng med ny fagplan for mestring, rehabilitering og habilitering.
- Fremme brukermedvirkning.
- Prioritere tidlig intervensjon og utvikling av lavterskeltilbud.
- Økt tverrfaglig samhandling og ny kompetansetilførsel.
- Utvikle forpliktende samarbeid med frivillige organisasjoner. Forsterke samarbeid med frivillige og pårørende ved blant annet å etablere pårørendesenter for rus og psykisk helse.

Trygge boliger med tilpasset tjenestetilbud.

- Oppfølging og rullering av boligsosial handlingsplan for å redusere bostedsløshet.
- Etablere botilbud til de mest sårbare brukergruppene, kombinert med individuelt tilpasset tjenestetilbud i boligen.
- Utarbeide langtidsplan for utbygging og rehabilitering av heldøgns omsorgsplasser 2016-2030.
- Etablere helsevakt for mottak og oppfølging av trygghetssignal og andre velferdsteknologiske løsninger.

Helhetlige, integrerte og likeverdige tjenester.

- Sømløse tjenester i samhandling mellom kommunen, NAV og spesialisthelsetjenesten.
- Samarbeide med fastleger og spesialisthelsetjenesten om videreutvikling av akuttavdelingen/KAD-sengene (kommunale akutte døgnplasser) på Helsehuset.
- Økt fleksibilitet og tilgjengelighet i tjenesteytingen.
- Styrke innsatsen overfor personer med rus- og psykiske lidelser, med vekt på bomestring og mobile tjenester.

Tjenestene er innovative, med god kvalitet, riktig kompetanse og målrettet organisering og økonomistyring.

- Sikre samsvar mellom tjenestebehov og tjenestetildeling.
- Skape nødvendig økonomisk handlingsrom for å utvikle og utvide tjenestetilbudene.
- Videreutvikle og implementere nye budsjettrutiner i tråd med aktivitetsbasert finansieringsmodell (ABF).
- Sørge for hensiktsmessig organisering og godt lederskap, styring og internkontroll på alle nivåer.

- Videreføre arbeidet med å etablere heltidskultur, slik at heltid/store stillinger blir det normale i Fredrikstad kommune. Dette av hensyn til brukerne og kvaliteten på tjenestene som gis. Herunder evaluere arbeidsordning med store stillinger innen Medisinske tjenester, og vurdere bruk av langturnus i flere bofellesskap.
- Videreutvikle ressursenhetene i etatene med vekt på styrking av fagkompetanse, fleksibilitet og bruk av større stillinger.
- Utvikle robuste fagmiljøer med fokus på utvikling, innovasjon og synergier i tjenestene.
- Arbeide systematisk med framtidsrettede kompetanseplaner. Utarbeide tiltak for å sikre rett kompetanse. Sørge for kompetanseheving for medarbeidere og brukere ved innføring av nye velferdsteknologiske løsninger.
- Evaluere organisering og drift av akutt- og korttidssenger innenfor Medisinske tjenester.
- Følge opp kvalitetssikringsprosjektet.
- Utarbeide fagplan for legetjenesten.
- Utarbeide beredskapsplan for helse- og velferdsseksjonen med underliggende enheter. Etablere system for krisehåndtering og beredskap for personer med rus- og psykiske lidelser.
- Utrede etablering av kommunalt dagtilbud til brukere med funksjonsnedsettelse etter gjennomført videregående opplæring.
- Framskaffe nye/mer hensiktsmessige lokaler til Kiæråsen avlastning.
- Videreutvikle samarbeidet mellom NAV og FRIS om introduksjonsprogram for flyktninger.

Økonomi

<i>Tall i tusen kroner (I 2016-kroner)¹⁾</i>	2016	2017	2018	2019
Vedtatt ramme 2015	1 560 518	1 560 518	1 560 518	1 560 518
Netto endringer i vedtatt handlingsplan 2015-2018	2 376	2 376	2 376	2 376
Netto endringer i vedtatt handlingsplan 2016-2019	7 438	20 288	20 288	40 848
<i>Rammeendringer</i>				
Vakt- og sikringstjeneste – overført til Teknisk drift	-1 186	-1 186	-1 186	-1 186
Driftsutgifter Åsebråten avlastning og aktivitetshus – overført til TD	-1 847	-1 847	-1 847	-1 847
<i>Endringer gjennom statsbudsjettet</i>				
Øyeblikkelig hjelp, døgnopphold (KAD-senger)	19 093	19 093	19 093	19 093
Brukerstyrt personlig assistanse (BPA); helårseffekt	3 045	3 045	3 045	3 045
IKT-modernisering (Husbanken)	-166	-166	-166	-166
Opptapping rus og psykisk helse	5 600	5 600	5 600	5 600
<i>Omprioriteringer/nye aktiviteter innarbeidet innenfor rammen etter styrking handlingsplan 16-19 vedtatt juni 2015</i>	8 450	8 450	51 685	38 205
<i>Innsparingstiltak/økte inntekter for:</i>				
Omprioriteringer/nye aktiviteter innarbeidet innenfor rammen	-8 450	-8 450	-51 685	-38 205
Netto ramme	1 594 871	1 607 721	1 607 721	1 628 281

Note: 1) Alle tall er i 2016-kroner, det vil si at budsjettall for 2015 er justert med pris- og lønnsvekst på 2,8 prosent.

Brutto utgifter og inntekter

Tall i tusen kroner

(I 2016-kroner)¹⁾

	Justert budsjett 2015 ²⁾			Budsjett 2016		
	Utgift	Inntekt	Netto	Utgift	Inntekt	Netto
Stab og fellestjenester	110 187	146 365	-36 178	116 891	145 511	-28 620
Tildelingskontoret for helse og velferd	175 533	152 700	22 833	176 924	153 833	23 091
Etat Tjenester til funksjonshemmede	419 962	44 629	375 333	415 634	40 059	375 575
Etat Omsorgssentre	451 558	35 969	415 590	411 187	31 922	379 265
Etat Hjemmesykepleie	313 051	27 172	285 879	308 827	25 207	283 620
Medisinske tjenester	228 648	51 975	176 673	231 839	37 193	194 646
Friskliv og mestring	106 761	26 743	80 016	150 376	21 787	128 589
Mat, vaskeri og praktisk bistand	94 677	34 001	60 676	91 158	31 132	60 026
NAV	205 575	22 897	182 679	199 764	21 085	178 679
Netto ramme	2 105 952	542 451	1 563 501	2 102 600	507 729	1 594 871

Noter: 1) Alle tall er i 2016-kroner, det vil si at budsjettall for 2015 er justert med pris- og lønnsvekst på 2,8 prosent.

2) Forskjeller mellom vedtatt og justert budsjett gjelder eventuelle oppgaveendringer i 2015.

3) Fra 2016 er drift av omsorgsboliger psykiatri overført fra etat Omsorgssentre til virksomhet Friskliv og mestring.

Seksjonen har en netto ramme på 1,59 milliarder kroner. Rammen er økt fra 2015 for å finansiere helårsdrift av flere dagtilbud for eldre og funksjonshemmede. Bystyret har vedtatt økninger i 2017 og i 2019 til drift av flere sykehjemsplasser.

Endringer gjennom statsbudsjettet er innarbeidet i budsjettet for 2016. Det signaliseres endringer i innslagspunktet i tilskuddsordningen for ressurskrevende tjenester, ut over lønns- og prisvekst. Negativ effekt med tilbakevirkende kraft for driftsåret 2015 kan bli i størrelsesorden 2 millioner kroner. På grunn av betydelig usikkerhet i anslagene er tilskuddet for 2016 videreført med lønns- og prisvekst fra 2015.

Omprioritering – innsparinger

Nye ressursenheter

Seksjonen er i en omstillingsprosess som startet i 2014, med oppstart og utvikling av tre nye ressursenheter, som representerer en form for virkelighetsbemanning der fast ansatte vikarer overtar arbeid som tidligere ble håndtert av ringevikarer og bemanningsbyråer. Målsettingene er å sørge for økt stabilitet, kontinuitet og kompetanse blant medarbeiderne, mer planmessig rekruttering, og bedre kontroll med personalutgifter og bemanningsbehov. Etableringen av ressursenheter legger til rette for redusert omfang av deltidsstillinger i Fredrikstad kommune, og ses som et viktig grep i arbeidet med overgang til heltidskultur og heltid/store stillinger som norm for driften i helse- og velferdsseksjonen.

Rehabilitering og nybygg av sykehjem

Vedtak om å bruke tidsvinduet fram mot 2020 til rehabilitering av eldre sykehjem og utarbeidelse av langtidsplan for utbygging og rehabilitering av heldøgns omsorgsplasser er en viktig milepæl i arbeidet med å sikre et tidsmessig og riktig dimensjonert framtidsrettet sykehjemstilbud som svarer på den behovsøkningen som forventes mot 2030 og 2040. Nybygde og rehabiliterte sykehjem vil legge til rette for en økning av antall sykehjemsplasser i handlingsplanperioden og senere.

Seksjonens største økonomiske utfordring er at det i handlingsplanperioden er lagt inn en netto økning av antall driftede sykehjemsplasser, før den forventede veksten i antall eldre over 80 år kommer fra cirka 2020 og utover. Dette vil kreve svært store omprioriteringer og innsparinger.

Utvidelsen av Østsiden sykehjem er under prosjektering. I forbindelse med utarbeidelse av langtidsplan for utbygging og rehabilitering av heldøgns omsorgsplasser 2016-2030/2040 vil det blant annet arbeides med tanke på å sikre tomtealternativ i sentrum til et ytterligere sykehjem. Omkring årsskiftet 2015/2016 tar rådmannen sikte på å legge fram en sak med oppdaterte og mer inngående tekniske vurderinger og anbefalinger vedrørende innretning og rekkefølge på de tre prioriterte rehabiliterings- og utbyggingsprosjektene Onsøyheimen, Smedbakken og Østsiden fase II.

Omprioriteringer og nye aktiviteter/tiltak som er innarbeidet innenfor rammen

<i>Tall i tusen kroner</i>	2016	2017	2018	2019
Netto brukervekst – flere brukere med økt tjenestebehov	4 100	4 100	4 100	4 100
Drift av Traraveien 19 – 20 midlertidige boenheter, restbeløp	600	600	600	600
Lederstøtte; styring, kontroll, plan og utvikling/innovasjon	1 500	1500	1 500	1 500
Forsterket styring av ressursenhetene – 1. halvår 2016	2 250			
Drift av flere sykehjemsplasser etter nybygg/rehabilitering		15 100	58 335	65 415
Sum nye aktiviteter/tiltak i anslåtte beløp	8 450	21 300	64 535	71 615

I 2016 er det planlagt oppstart av tiltak for 8,4 millioner kroner, som øker i planperioden til 71,6 millioner kroner.

Det er avsatt ressurser til forventet netto brukervekst, til drift av nytt midlertidig botilbud, og til lederstøtte for forbedret styring, kontroll, og plan- og utvikling/innovasjon. For 1. halvår 2016 er det videreført ressurser til forsterket styring av de tre ressursenhetene.

Gjennom de siste årene har seksjonen erfart økt etterspørsel etter helse- og velferdstjenester. Det pågår en kartlegging som viser flere brukere med økt tjenestebehov.

Sentrale prioriteringer som skal medvirke til god og bærekraftig drift er implementering av nye tjenestebeskrivelser og enhetlig standard på tjenestene, mer effektiv driftsorganisering – herunder videreutvikling av de nye ressursenhetene og arbeid for flere hele/store stillinger, folkehelsearbeid, forebygging, mestringsfokus og tidlig innsats, implementering av velferdsteknologi, utvikling av moderne institusjonsbygg med stordriftsfordeler og utvikling av samarbeidet med frivillige. Overgang fra analoge til digitale trykghetsalarmer og etablering av mottakssted vil være viktige omstillingstiltak i 2016.

Etat Tjenester til funksjonshemmede

I tråd med Bystyrets vedtak er det etablert 15 flere dagplasser for funksjonshemmede i 2015, som videreføres i 2016, herunder 9 nye kommunale plasser ved FASVO og Viuno, og 6 dagtilbudsplasser i etatens egen regi. Sommeråpent dagtilbud til funksjonshemmede videreføres i 2016. I påvente av nye boliger er det budsjettert med flere ressurser i avlastningstjenesten og etablert mobilt team.

Etat Omsorgssentre

Drift av 12 dagtilbudsplasser på Østsiden for personer med demens er videreført med helårseffekt i 2016. I tråd med behov er forsterket skjermet enhet ved Østsiden sykehjem utvidet med 4 plasser, til totalt 8 av sykehjemmets 64 plasser.

Etat Hjemmesykepleie

Sommeråpent dagtilbud til eldre videreføres i 2016. Det er budsjettert med helårsdrift av +Huset. Etaten omprioriterer for å finne rom for økte utgifter til legemidler, drivstoff og en dyrere BPA-ordning innenfor rammen. I tråd med erfaringstall er inntektene redusert for multidose og sykefravær.

Medisinske tjenester

Det pågår et omstillingsarbeid i enheten for å oppnå jevnere fordeling av driftsbudsjettene mellom Fredrikstad korttidssenter og Medisinsk behandling og rehabilitering/Helsehuset. Samhandlingsreformen har medført at kommunen har overtatt ansvaret for sykere pasienter enn før. For å sikre den faglige kvaliteten på tjenestene, må det sørges for god og riktig kompetanse, og det er budsjettert med flere sykepleiere ved Fredrikstad korttidssenter. Ved oppstart av Helsehuset var det forutsatt at Volvat skulle leie to døgnplasser. Dette er nå frafalt og alle plassene (32 plasser) benyttes av Fredrikstad og Hvaler kommuner. Erfaringstall viser nødvendigheten av å omprioritere for å øke utgiftsbudsjettet til legemidler.

Det gjøres organisatoriske endringer i legetjenesten, der legevaktsleger blir fast eller midlertidig ansatt og mottar fastlønn i stedet for å være privat næringsdrivende (7 årsverk). Utgifter til ansatte leger øker dermed fra 2,2 til 12,9 millioner kroner. Tiltaket finansieres ved egenandeler og refusjoner fra HELFO, og ved at to beredskapsordninger, samt utgifter til fri etter vakt for fastleger, faller bort. Fredrikstad kommune fikk pålegg om å motta en ny turnuskandidat fra mars 2015. Tiltaket videreføres, og det er budsjettert med helårseffekt i 2016.

Fra 1. januar 2016 inntretr kommunenes plikt til å tilby øyeblikkelig hjelp døgnopphold (KAD-senger). Finansieringen av tilbudet endres i 2016 fra øremerket tilskudd til rammetilskudd.

Friskliv og mestring

Ibruktakelse av midlertidige boenheter i Traraveien ultimo 2015 vil sørge for bolig kombinert med individuelt tilpassede tjenester til 20 innbyggere. Det ble etablert 14 bemannede boenheter for vanskeligstilte på Safirtunet (Bråten) sommeren 2015, som videreføres med helårseffekt i 2016.

I tråd med orienteringer til helse- og velferdsutvalget og kommende sak til politisk behandling legger rådmannen opp til å overføre driften av omsorgsboliger psykiatri fra etat Omsorgssentre til virksomhet Friskliv og mestring fra 1. januar 2016. I denne sammenheng pågår det arbeid med å tilrettelegge for mer hensiktsmessig og fleksibel organisering av de samlede personalressursene innen psykisk helse og rus, blant annet med mål om etablering av mobile team.

Over år har Fredrikstad kommune mottatt øremerkede statlige tilskuddsmidler til flere prosjekter innen rus og psykisk helse, der ansatte med lang fartstid etter hvert har fått tilbud om faste ansettelser. Dette medfører behov for omstilling ved endringer i tilskudds- og prosjektporteføljen. Det er tidligere erfart at økonomisk styrking til rustiltak på ett område, kan følges av reduksjon i andre tilskuddsmidler. Det er derfor for tidlig å si om rammeøkningen på 5,6 mill. kroner, som er begrunnet med styrking av tjenester til personer med rus og psykiske helseproblemer, vil innebære en netto styrking eller helt eller delvis vil måtte erstatte bortfall av nåværende tilskudd.

Avdeling Aktiv fritid organiserer sitt arbeid med større grad av gruppetiltak.

Mat, vaskeri og praktisk bistand

Virksomhet Mat, vaskeri og praktisk bistand vil i 2016 øke produksjonen av mat i forbindelse med salg til Sykehuset Østfold HF. For å være konkurransedyktige, legges det opp til en reduksjon i prisen på mat til hjemmeboende eldre/funksjonshemmede med 3 prosent.

NAV

NAV får i 2016 en rammereduksjon på 4 millioner kroner. Det er budsjettet med reduksjon i utbetaling av økonomisk stønad til livsopphold og økning i utbetaling av kvalifiseringsstønad (KVP).

I budsjettet er det innarbeidet arbeidstreningstiltak i kantinen ved FRIS. For å følge opp økt bosetting av flyktninger er det avsatt ressurser til programveileder ved introduksjonsprogrammet, kjøp av norskkurs til 50 personer som ikke har tilstrekkelig språkkunnskap til å nyttiggjøre seg NAVs tiltak, og en styrking av Innsatsgjengen med to arbeidsledere.

NAV har i 2015 mottatt tilskuddsmidler fra IMDi til økt arbeidsretting av introduksjonsprogrammet og gjennomføring av Jobbsjansen for kvinner, og fra Fylkesmannen i Østfold til prosjekt barnefattigdom. Det søkes om videreføring i 2016 og settes av kommunal egenandel til dette.

Bosetting av flyktninger

Det skal bosettes 105 flyktninger i Fredrikstad i 2015, inkludert 8 enslige mindreårige (EMA, justert fra 5 til 8 etter ønske fra IMDi). Per 15. oktober gjenstår det å bosette 35 personer i 2015.

Kommunen er så langt anmodet om å ta imot 135 flyktninger per år i 2016 og 2017 og 125 flyktninger per år i 2018 og 2019. IMDi har varslet at de, i lys av den aktuelle flyktningsituasjonen, vil komme med en revidert anmodning for 2016 og framover som vil være betydelig høyere, og kommunen er rådet til å avvente politisk behandling av anmodningen.

Fredrikstad kommune mottar integreringstilskudd til flyktninger med bosetting under 5 år. Etter 5 år bortfaller tilskuddet. Aktiviteter og tiltak skal individuelt tilpasses og budsjetteres fra bosettingstidspunkt. Det pågår en kartlegging av nødvendige tiltak i forbindelse med opptrapping av bosettingen som foreløpig ikke er budsjettet.

Budsjettet for 2016 må ta høyde for økt utbetaling av introduksjonsstønad, utgifter til etablering, og flere veiledere i introduksjonsprogrammet. Det vurderes behov for flere arbeidsledere i Innsatsgjengen, flere norskkurs (90 deltakere) og behov for etablering av kommunale avklaringstiltak for å oppfylle aktivitetsplikten og lovens intensjon.

Bosetting av flere flyktninger vil medføre økt behov for ressurser til bosetting ved virksomhet Friskliv og mestring og til økt aktivitet i barnehagene og ved FRIS. Det vil også være behov for økte legeressurser og tilbud til mindreårige flyktningbarn. Tiltakene vurderes innenfor rammen av integreringstilskuddet.

Fredrikstad kommune er invitert med som medlem av Beregningsutvalget for kartlegging av kommunale utgifter til bosetting og integrering av flyktninger. Utvalget er partssammensatt, med representanter fra stat og kommune, og skal utarbeide en rapport for 2015 om kommunenes utgifter til bosetting og integrering av flyktninger. Fredrikstad kommune vil gjennom dette få kartlagt utgifter til sosialhjelp og introduksjonsstønad, integreringstiltak og administrasjon av disse, og voksenopplæring (norsk med samfunnskunnskap).

Innsparinger/økte inntekter

Bystyret har vedtatt å styrke seksjonens ramme i planperioden. Det framkommer til tross for dette et innsparingsbehov på 8,4 millioner kroner i 2016, som øker til 38,2 millioner kroner i 2019. Den økonomiske hovedutfordringen er å finne rom for driftsutgifter til en netto økning av antall sykehjemsplasser i planperioden, før den forventede veksten i antall eldre over 80 år, som kommer fra cirka 2020 og utover. Dette vil kreve svært store omprioriteringer og innsparinger. Det må i planperioden arbeides videre med forslag til omstilling og finansiering av økt tjenesteomfang. Det er helt nødvendig at seksjonen ikke går inn i 2016 med for høyt aktivitetsnivå i forhold til budsjett.

<i>Tall i tusen kroner</i>	2016	2017	2018	2019	Konsekvenser/kommentarer
<i>Etat Tjenester til funksjonshemmede</i>					
Omstilling og stram styring i bruk av vikarer og drift	-3 500	-3 500	-3 500	-3 500	Effektiv drift og stram økonomistyring i botjenester og dagtilbud.
<i>Etat Omsorgssentre</i>					
Omstilling/stordrift og stram styring i bruk av vikarer og drift	-1 800	-1 800	-1 800	-1 800	Mer effektiv bruk av fast ansatte som dekker ledige vakter ved fravær eller ledighet i stilling. Nye og rehabiliterte bygg vil kunne gi stordriftsbesparelser.
<i>Etat Hjemmesykepleie</i>					
Omstilling og stram styring i bruk av vikarer og drift	-1 700	-1 700	-1 700	-1 700	Innstramming i drift av nattpatruljen, vaktmestertjenesten og øvrig hjemmesykepleietjeneste.
<i>Medisinske tjenester</i>					
Omstilling og stram styring i bruk av vikarer og drift	-800	-800	-800	-800	Gjennomgå bemanningsfaktorer og utjevne budsjetter mellom Helsehuset og Fredrikstad korttidssenter.
<i>Mat, vaskeri og praktisk bistand</i>					
Økt salg og effektivisering av transporttjenesten	-500 -150	-500 -150	-500 -150	-500 -150	Økt salg til Sykehuset Østfold og Helsehuset, samt vurdere prisnivå – riktige priser.
Ytterligere salderingsbehov i planperioden			-43 235	-29 755	
Sum i anslåtte beløp	-8 450	-8 450	-51 685	-38 205	

Økonomiske utfordringer og behov det ikke er funnet rom for i planperioden:

- For å sikre større økonomisk robusthet i planperioden er det ønskelig å kunne budsjettere med en post for antatt behovs- og brukervekst.
- Det arbeides løpende med å fastsette en mest mulig hensiktsmessig dimensjonering av grunnturnuser og ressursenheter i de tre etatene, med vekt på både faglig forsvarlighet, HMS/sykefravær og driftsøkonomi. Erfaringer så langt viser at det tar tid å oppnå fleksibel bruk av

personalressursene i ressursenhetene, og Omsorgssentrene, Hjemmesykepleien og Tjenester til funksjonshemmede rapporterer derfor om behov for flere årsverk.

- Det skal inngås avtale for levering av TV-signaler til alle sykehjem i Fredrikstad kommune, inkludert Helsehuset. Det er ikke budsjettet med kostnader til dette, og kostnadsnivået er foreløpig uavklart.
- Samhandlingsreformen har medført større behov for kompetansehevende tiltak, og seksjonen ser behov for styrket tilbud om opplæring og kompetanseutvikling.
- Etat Hjemmesykepleie blir bedt om å ta flere blodprøver enn før, og melder behov for ressurser til dette.
- I forbindelse med utarbeidelse av ny fag-/temaplan for mestring, rehabilitering og habilitering planlegges det innføring av prinsipper for hverdagsrehabilitering og hverdagsmestring, som vil medføre behov for ressurser til opplæring og implementering.
- En utvidelse av åpningstiden ved dagsentrene for eldre til kl. 20.00 er et tiltak som vil kunne bidra til at flere personer kan bo lengre i eget hjem. Tiltaket vil også bidra til å avlaste pårørende.
- Det pågår en gjennomgang av vedtak for tjenester til funksjonshemmede brukere. Det er avdekket nye ressursbehov som må håndteres gjennom effektivisering og omposteringer. Det er flere brukere med behov for avlastning etter skoletid, i påvente av ferdigstillelse av nye boliger i Nordre Kongsvei (8 boliger, tidl. Rekustadåsen), Citrintunet (9 boliger), Gamle Kirkevei (3 boliger), Smaragdveien 7 (tidl. Begby dagsenter) og to utredningsleiligheter (kriseboliger). Gjeldende behov for sommeravlastning gir utfordringer utover budsjett på rundt 700 ekstradøgn. Totalt er utfordringsbildet i etat Tjenester til funksjonshemmede kostnadsberegnet til om lag 20 millioner kroner.
- Til tross for den planlagte økningen i antall sykehjemsplasser i planperioden, vil dekningsgraden for heldøgns omsorgsplasser bli vesentlig redusert fra 2020, dersom det ikke framover gjennomføres ytterligere utbygging. Nye brukergrupper, som eldre rusmiddelmissbrukere og eldre funksjonshemmede, vil framover i større grad få behov for sykehjemsplasser.
- Dag- og aktivitetssenteret U3, for personer med psykiske helseproblemer, har behov for nye lokaler. Videre vil en mobil tjeneste innen rus og psykiske helsetjenester ha behov for en base for ansatte. Arealbehovet sett under ett tilsier økte leiekostnader på anslagsvis 0,8 millioner kroner per år. Det er også behov for å utvikle flere døgn- og aktivitetstilbud til målgruppen ROP-pasienter (personer med samtidig rusmisbruk og psykisk lidelse) i tiden som kommer.
- Legevakten har behov for økte arealer til et større behandlingsrom til LAR-pasienter og kontorer.

Investeringer

Tall i millioner kroner	2016			2017			2018			2019		
	Brutto	Tilsk.	Netto	Brutto	Tilsk.	Netto	Brutto	Tilsk.	Netto	Brutto	Tilsk.	Netto
Østsiden sykehjem fase 2	50,0	0,0	50,0	59,0	0,0	59,0	15,0	52,3	-37,3	0,0	0,0	0,0
Rehab. Onsøyheimen	20,0	0,0	20,0	24,7	32,7	-8,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rehab. Smedbakken	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	25,0	45,0	44,1	0,9
Tilstandsvurdering og mulighetsstudie, langtidsplan sykehjem/heldøgns omsorg	3,0	0,0	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Velferdsteknologi	8,0	0,0	8,0	7,5	0,0	7,5	7,5	0,0	7,5	7,5	0,0	7,5
Utstyr HOV	2,5	0,0	2,5	2,5	0,0	2,5	2,5	0,0	2,5	2,5	0,0	2,5
Personalbaser bofellesskap	18,0	3,2	14,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vaskeri	22,1	0,0	22,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum investeringer	123,6	3,2	120,4	93,7	32,7	61,0	50,0	52,3	-2,3	55,0	44,1	10,9

Et foreløpig kostnadsoverslag for rehabilitering av Onsøyheimen sykehjem og Smedbakken sykehjem på 115 millioner kroner er lagt inn i planperioden.

En andel av investeringsmidlene til Østsiden sykehjem fase 2 foreslås flyttet fra 2017 til 2016. Investeringssummen er prisjustert og økt med 6 mill. kroner til administrative lokaler. Investeringsmidler til Onsøyheimen foreslås fordelt mellom 2016 og 2017, med påfølgende forskyving av midler til Smedbakken til 2018 og 2019.

Omkring årsskiftet 2015/2016 tar rådmannen som nevnt, sikte på å legge fram en sak med oppdaterte og mer inngående tekniske vurderinger og anbefalinger vedrørende innretning og

rekkefølge på de tre prioriterte rehabiliterings- og utbyggingsprosjektene; Onsøyheimen, Smedbakken og Østsiden fase II.

I 2016 vil det bli utarbeidet en langtidsplan for utbygging og rehabilitering av heldøgns omsorgsplasser i Fredrikstad kommune fram mot 2030/2040. Dette for å sikre en planmessig opprusting og utbygging som dekker brukerbehov og sørger for tilpassing av dagens bygningsmasse til framtidige krav. Det er behov for å avsette midler til en utvidet tilstandsvurdering av eksisterende bygningsmasse, en konseptutredning/ mulighetsstudie med arkitektbistand, og en kost/nytte vurdering, og foreslås 3 millioner kroner i 2016 til dette arbeidet.

Nytt vaskeri er under planlegging. Muligheten for å benytte helt ny teknologi for vask av tøy, såkalte vaskerør, er under vurdering og kan medføre forslag til endring av kostnadsrammen.

Boligsosial handlingsplan 2014-2017

I perioden framover er det planlagt for store investeringer med utgangspunkt i Boligsosial handlingsplan 2014-2017. Målet er at kommunen til enhver tid skal ha en mest mulig tilstrekkelig, egnet og fleksibel boligportefølje tilgjengelig for innbyggere som av ulike årsaker faller utenfor det ordinære boligmarkedet. Planen omhandler både tiltak for utbygging av boliger og for tjenester knyttet til boligene. Behov for driftsmidler vil i stor grad måtte dekkes via omprioriteringer innenfor rammen.

Investeringer i selvfinansierende utleieboliger¹⁾

Tall i millioner kroner	2016			2017			2018			2019		
	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto
Byggeprosjekter	106,5	19,3	87,2	151,0	30,2	120,8	51,0	10,2	40,8	0,0	0,0	0,0
Prosjektering, rehabilitering, radontiltak	3,0	0,4	2,6	3,0	0,4	2,6	3,0	0,4	2,6	3,0	0,4	1,6
Kjøpsramme	30,0	6,0	24,0	30,0	6,0	24,0	30,0	6,0	24,0	0,0	0,0	0,0
Diverse eneboligtomter	20,0	4,0	16,0	20,0	4,0	16,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
"Leie til eie"	10,0	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum investeringer	169,5	29,7	139,8	204,0	40,6	163,4	84,0	16,6	67,4	3,0	0,4	2,6

Note: 1) Antall boliger er ikke tallfestet for alle prosjekter og for enkelte prosjekter er det foreløpig ikke angitt/bestemt boligtype.

Egenbetalinger og gebyrer

Prisen på mat til hjemmeboende eldre/funksjonshemmede er foreslått redusert med 3 prosent.

Det foreslås egenbetalingssatser for nye, digitale trygghetsalarmer med samme sosiale profil som for egenbetaling hjemmetjenester.

Tak for egenbetaling for langtidsopphold i institusjon foreslås hevet fra 39 000 kroner til 58 000 kroner per måned, mer i tråd med nivået i sammenliknbare kommuner (Tromsø 55 000 kroner, Sarpsborg 61 000 kroner, Drammen 65 000 kroner, Karmøy 89 000 kroner).

Andre egenbetalinger og gebyrer er justert i samsvar med pris- og lønnsvekst.

SEKSJON FOR ØKONOMI OG ORGANISASJONSUTVIKLING

Kjerneoppgaver

Seksjonen har ansvar og oppgaver som skal tilrettelegge for god og effektiv tjenesteproduksjon i hele organisasjonen og ivareta stabs- og støttefunksjoner for politisk og administrativ ledelse.

Seksjonen har tre hovedfunksjoner:

- *Fagansvarfunksjonen*. I dette ligger å forvalte regelverket kommunen skal etterleve på vegne av rådmannen.
- *Servicefunksjonen*. Denne rollen innebærer å drifte, veilede, utvikle og gi råd innenfor sitt fagområde. Det skal sikre at seksjonene opplever å jobbe effektivt og riktig i forhold til å levere best mulig tjenester til innbyggerne.
- *Kontrollfunksjonen*. Denne funksjonen innebærer å følge opp tiltak for å sikre styring og kontroll med kommunens virksomhet på vegne av rådmannen.

Hovedområdene er:

- Yte frontservice til brukere, innbyggere, næringsliv og tilreisende og være førstelinje for kommunens virksomheter
- Utredninger og planer, utarbeide beslutningsgrunnlag for politisk og administrativ ledelse
- Regnskap, budsjett, økonomiforvaltning og finansforvaltning
- Personaladministrasjon, arbeidsgiverpolitikk og lønnsfunksjoner
- HMS og bedriftshelsetjeneste
- Eksterne og interne informasjonstiltak for hele kommunen, samt veiledning og produksjonsbistand
- Utvikling og drift av IT-systemer/-base
- Arkivfunksjon for hele kommunen og posthåndtering både internt og eksternt.
- Kommuneovergripende innkjøpsavtaler
- Innkreving av skatt og kommunale krav samt kontrollere, informere og veilede arbeidsgivere og skatteytere
- Utredning av juridiske spørsmål, råd og veiledning, forhandlinger, prosedyre (herunder barnevern) og opplæring
- Beredskapsarbeid

Seksjonen har samarbeid med Hvaler kommune innenfor flere områder som for eksempel HMS- og bedriftshelsetjenester, beredskapsarbeid, post- og budtjenester, trykkeri, IT-tjenester, budsjett, regnskap, lønn, innkjøp, innkreving av skatt og kommunale krav, utførelse av arbeidsgiverkontroll og veiledning av skatteyterne og arbeidsgivere.

Organisering

Seksjonen består av 11 avdelinger med ulike tjenesteområder. Organisasjonsmessig ligger politisk ledelse, rådmannen og brukerombudet utenfor seksjonen, men utgiftene til disse er en del av den totale budsjettrammen. Seksjonen har også en del fellesutgifter i budsjettrammen som gjelder hele organisasjonen Fredrikstad kommune.

Fra 1. juli 2015 ble Lønns- og regnskapsavdelingen delt i to som en prøveordning. Dette blir anbefalt som en permanent løsning fra 1. januar 2016 hvor lønnsteamet vil inngå i Personalavdelingen og regnskapsteamet i Plan- og økonomiavdelingen.

I 2015 har det pågått en prosess med hjelp av eksterne aktører hvor blant annet den øvrige organisasjons forventninger og behov for tjenester fra seksjonen og seksjonen styrker og utviklingsområder blir belyst. Dette arbeidet følges opp og kan blant annet føre til justeringer i organiseringen av seksjonen fra 2016.

Endrede styringssignaler/rammebetingelser

Endringer i regelverk for offentlige anskaffelser.

Regjeringen endret forskrift om offentlige anskaffelser den 12. juni 2015. Endringene innebærer nye utfordringer for offentlige innkjøpere og skaper nye tolkningsspørsmål. Våren 2016 vil det komme helt nytt regelverk for offentlige anskaffelser med mer omfattende endringer.

Overføring av skatteoppkreverfunksjonen

I statsbudsjettet har regjeringen på nytt foreslått statliggjøring av skatteoppkreverfunksjonen. Dette gir en utfordring i forhold til ansatte og budsjett.

Prioriterte områder

Seksjonen har syv strategiske satsningsområder for handlingsplanperioden:

- Økonomi, kontroll og styring
- Helsefremmende og attraktive arbeidsplasser
- Nærværarbeid
- Lederutvikling og medarbeiderskap
- Innovativ tjenesteyting
- Omdømmebygging og kommunikasjon
- Integrerte og helhetlige elektroniske løsninger

Dagens virkelighet/utviklingstrekk

Utviklingen i seksjonen følger i stor grad utviklingen i resten av organisasjonen. Økt antall innbyggere, brukere og søknader genererer økte arbeidsoppgaver. Staten setter også stadig større krav blant annet i forhold til rapportering. Lov- og avtaleverk legger føringer på hvilke tiltak kommunen er pliktig til å ivareta. Dette gjelder for eksempel arbeidet med heltidskultur, økt nærvær, inkludering av personer med redusert funksjonsevne med mer.

	Historikk/status			
	2011	2012	2013	2014
Antall lønns- og trekkoppgaver ¹⁾	11 226	11 162	11 128	11 122
Antall rammeavtaler	110	103	106	110
Antall inngående fakturaer ²⁾	104 036	107 774	103 770	108 169
- herav elektroniske fakturaer	44 782	..	57 074	63 739
Antall registrerte dokumenter ved Byarkivet	80 234	90 772	146 499	213 894
Antall datatekniske enheter (IT-avd) ³⁾	8 740	9 014	10 048	10 583
Antall CRM meldinger ⁴⁾	24 176	29 111	27 127	31 945

Noter: 1) Statistikk fra Lønnsavdelingen inneholder data fra Fredrikstad kommune, Hvaler kommune, Fredrikstad kirkelige fellesråd og Hvaler menighetsråd.

2) Inkluderer også Hvaler kommune.

3) Inkluderer også Hvaler kommune. Antallet er inkludert elev pc'er.

4) CRM (Citizen relation management) er et kundebehandlerprogram hvor henvendelser til Servicetorget registreres. Gjelder bare henvendelser som videreformidler til andre enheter i organisasjonen.

Antall rammeavtaler har sammenheng med kapasitet i avdelingen og at det ved enkelte tilfeller er mer lønnsomt å slå sammen rammeavtaler ved fornyelser. I tillegg er det økt etterspørsel til bistand ved andre typer anskaffelser som ikke betegnes som rammeavtaler, men som enkeltkjøp og minnekonkurranser.

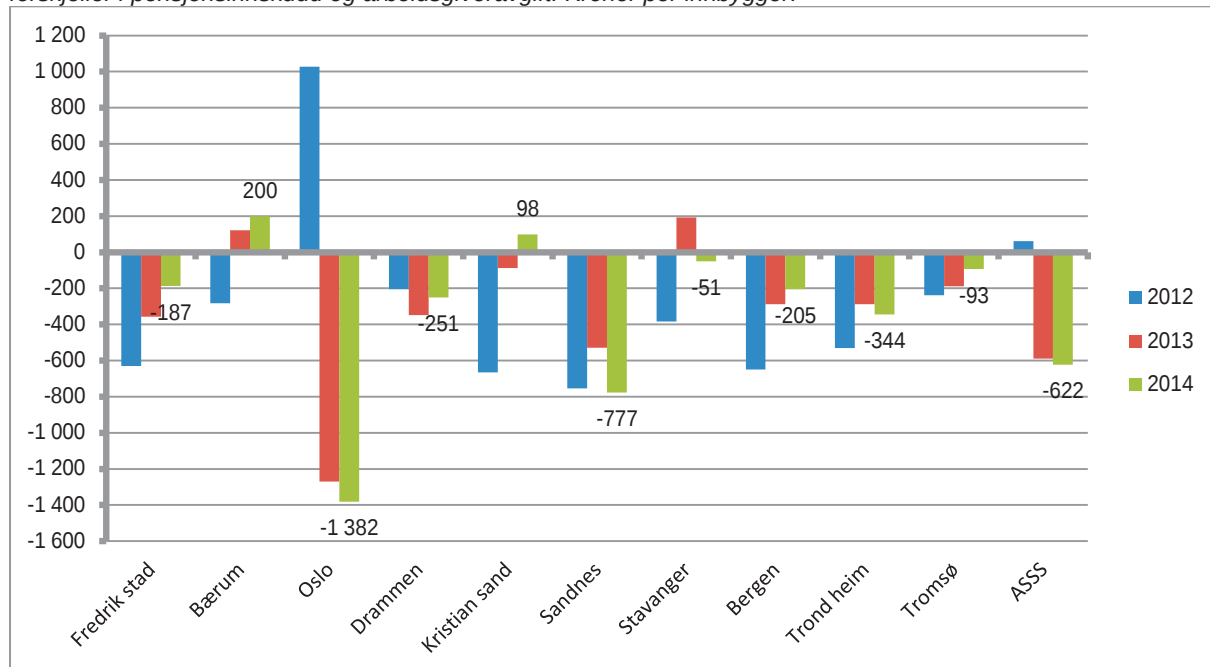
Andelen av elektroniske fakturaer i forhold til alle fakturaer er stadig økende. Målet er å ha flest mulige elektroniske fakturaer. Det er igangsatt kampanjer mot leverandørene for å øke andelen elektroniske fakturaer.

Antall dokumenter ved Fredrikstad byarkiv har en sterk økning de siste årene på grunn av sentralisering og innføring av elektronisk arkiv. Antall dokumenter vil øke til omlag 225 000 de neste årene.

Økningen i datateknisk utstyr gjelder i hovedsak pc'er og håndterminaler og vil fortsatt være økende i årene framover.

Sammenligninger/nøkkeltall

Netto driftsutgifter administrasjon. Avvik fra beregnet utgiftsbehov i forhold til landsgjennomsnittet, korrigert for forskjeller i pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Kroner per innbygger.

Dette gjelder all administrasjon i Fredrikstad kommune og ikke bare Seksjon for økonomi og organisasjonsutvikling. Administrative ressurser er et av de vanskeligste områdene for sammenligning siden organiseringen av oppgavene kan påvirke grunnlagstallene.

I figuren over ser vi hvor store netto driftsutgifter ASSS-kommunene hadde til administrasjon sammenliknet med beregnet utgiftsbehov per innbygger korrigert for forskjeller i pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift.

Fredrikstad kommune ligger fremdeles under landsgjennomsnittet, men det er en økning i administrative utgifter de siste årene. Når flere oppgaver sentraliseres og overføres til Seksjon for økonomi og organisasjonsutvikling, medfører dette isolert sett økte kostnader til seksjonen. Sentralisering av oppgaver gjøres etter en kost/nytte vurdering slik at sentralisering totalt sett innebærer en fornuftig bruk av felles ressurser. Eksempler på dette er sentraliseringen av arkivfunksjonen som har skjedd gradvis de siste årene og 2014 er første året med helårsvirkning. I 2014 er personalfunksjonen og plan- og økonomifunksjonen også sentralisert og overført til Seksjon for økonomi og organisasjonsutvikling. Økte pensjonsutgifter for 2014 har også medført at netto driftsutgifter per innbygger til administrasjon har økt.

KOSTRA nøkkeltall	Fr.stad 2012	Fr.stad 2013	Fr.stad 2014	Sarpsborg 2014	Drammen 2014	Kr.sand 2014	ASSS 2014
Brutto driftsutg. pr innb. i kr politisk styring	191	217	185	138	229	207	254

Brutto driftsutgifter til politisk styring svinger ettersom det annet hvert år påløper ekstra utgifter til gjennomføring av valg. Fredrikstad kommune ligger lavere enn ASSS-snippet for brutto driftsutgifter til politisk styring per innbygger.

Målekort

Fokus-område	Kritisk suksessfaktor	Indikator	Status siste måling	Mål		Skala
				2015	2016	
Brukere / kvalitet	Serviceinnstilte medarbeidere	- Innkommende telefoner til servicetorget	139 637	140 000	130 000	antall
	Effektiv innkjøps-funksjon	- Andel e-faktura (inngående) ift alle fakturaer	59	65	80	%
	Effektiv regnskaps-funksjon	- Antall e-faktura (utgående) avtaler	15 704	15 000	18 000	antall
	Effektiv og god skatteoppkrever-funksjon	- Skattedirektoratets resultatkrav på skatteartene (restanse)	3,43	3,5	3,5	%
		- Skattedirektoratets resultatkrav på arbeidsgiverkontrollen	5,1	5,0	5,0	%
	Effektiv og god kommunal innfordring	- Innfordring av kommunale krav (restanse)	1,23	2,3	1,9	%
Med-arbeidere ¹⁾	Godt arbeidsmiljø	- Medarbeidertilfredshet	4,2	4,5	4,4	1-5 %
		- Gjennomførte medarbeidersamtaler				%
		- Inngåtte lederavtaler				%
	Økt tilstedeværelse	- Nærvær	93,0	95,0	95,0	%
		- Medarbeidernes opplevelse av hjelp og støtte på jobben	4,6	4,7	4,7	1-5
	Læring og utvikling	- Medarbeidernes opplevelse av læring og utvikling gjennom utfordrende oppgaver	4,2	4,4	4,4	1-5
	Medarbeiderne vet hva som forventes av dem	- Medarbeidernes opplevelse av hva som forventes av dem	4,6	4,8	4,8	1-5
Økonomi	God økonomistyring	- Avvik budsjett i %	2,9	0,0	0,0	%
	Stabil finansforvaltning	- Avkastning langsiktig likviditet	7,9	Bankrente +1,0	Bankrente +1,0	%
		- Avkastning kortsiktig likviditet	2,8	NIBOR 3 mnd	NIBOR 3 mnd	%
Interne prosesser	Positiv avvikskultur	- Avvik- HMS	5	12	12	antall
		- Avvik- Informasjonssikkerhet	7	12	12	antall
		- Avvik- Tjenestekvalitet	13	12	15	antall
		- Forbedringsforslag	4	20	20	antall
		- Ubehandlete avvik over 14 dager	0	0	0	antall

Note: 1) For medarbeiderundersøkelsen er høyeste tall best. Siste medarbeiderundersøkelse ble gjennomført høsten 2014 og er innarbeidet som siste resultat.

Mål og strategier i planperioden

Seksjonens hovedmål er at den skal oppleves som en kompetent og nytenkende stabs- og støttefunksjon for politisk og administrativ ledelse og for de tjenesteytende enhetene. Vi skal gå foran som gode rollemodeller i en kultur som preges av profesjonalitet og fleksibilitet for å kunne være pådrivere for strategiske, administrative og operative prosesser. Staben skal til enhver tid yte service for å imøtekomme den øvrige organisasjonens behov for råd og veiledning.

Seksjonen skal være en spennende arbeidsplass der ledere og medarbeidere opplever seg ivaretatt og har oppgaver som utfordrer.

Fredrikstad kommune skal ha styring og kontroll over de samlede ressurser.

- Utvikle et godt styringssystem slik at det blir et effektivt verktøy for alle ledernivåer.
- Utarbeide rådmannens overordnede og systematiske internkontrollsystem.
- Utvikle en god lederdialog gjennom lederstøtte, opplæring, dialog og drøftinger.
- Bidra til at våre ledere og medarbeidere har felles forståelse for rammebetingelsene.
- Utvikle og forbedre det overordnede analyse- og evalueringsarbeidet.
- Bidra til at innkjøpsregelverk er forankret hos kommunens ledere og sørge for god planlegging av anskaffelser.
- Endre innkjøpsreglementet og stille krav om at anbudstilbydere har lærlinger.
- Bruke kommunens muligheter som stor innkjøper til å stille krav til miljø, fagopplæring knyttet til lærlinger og samfunnsansvar ved anbud og anskaffelser av varer og tjenester og på den måten bidra til et anstendig arbeidsliv.
- Innkjøpsarbeidet skal være preget av høy etisk standard der rollen som pådriver for miljøkrav og en etnisk leverandørkjede er tydelig og der det ikke forekommer avvik i forhold til Lov om offentlig anskaffelser/Forskrift om offentlig anskaffelser.
- Jobbe for å nå målet om at alle virksomheter skal bruke eHandel.
- Sikre kommunes inntekter gjennom innfordring av skatt og kommunale krav, egenandel for barnehage, skolefritidsordning og institusjon.
- Utredninger og tilretteleggelse for den videre prosessen i forbindelse med kommunereformen i samarbeid med andre seksjoner.

Fredrikstad er en helsefremmende arbeidsplass med gode ledere, og ansvarlige, myndiggjorte og kompetente medarbeidere i et mangfoldig arbeidsmiljø. Fredrikstad kommune er en attraktiv arbeidsgiver.

- Benytte IA-avtalens handlingsplan med mål om økt nærvær til 92 prosent i planperioden.
- Bidra til å utvikle tiltak for å nå målet om at heltid skal være det normale i Fredrikstad kommune.
- Det skal gjennomføres tiltak knyttet til *Nærværsløft, Arbeidsmiljøløft og Rusløftet*.
- Utarbeide en rekrutteringsstrategi.
- Videreutvikle en felles plattform for god og effektiv ledelse blant annet gjennom veiledning, opplæring og lederutviklingsprogram (LUP).
- Bidra til å utvikle gode ledere gjennom opplæring, støtte og veiledning.
- Bidra til å skape om godt medarbeiderskap i alle virksomheter.
- Være innovative i arbeidet med å videreutvikle og følge opp kommunens systematiske HMS-arbeid.
- Utarbeide og følge opp ny plan for lærlingordningen.
- Jobbe for at samfunnets menneskelige mangfold gjenspeiles blant medarbeidere i virksomhetene.

Være pådriver for – og bidra til å utvikle bedre tjenester av god kvalitet og innovative løsninger.

- Bygge kunnskap i organisasjonen og utvikle en innovasjon - og fornyingskultur gjennom fagdager, relasjonsbygging på tvers i organisasjonen, samarbeid med andre kommuner, høyskoler og innovasjonsmiljøer i og utenfor Østfold.
- Utarbeide en innovasjonsstrategi med bred involvering av politikere, tillitsvalgte, vernetjeneste, ledere og medarbeidere.

Fredrikstad kommune skal oppleves som en attraktiv kommune med et godt omdømme.

- Være åpne, tydelige og etterrettelige i all vår kommunikasjon og kontakt med media, kommunens innbyggere og øvrige samfunnsaktører.
- Videreutvikle Servicetorget som kommunens felles førstelinje og som kompetansesenter for klarspråk, service og elektronisk veiledning.
- Videreutvikle innsynsløsninger og elektroniske dialogkanaler som Nettåpent, ByPå og kommunens facebookside.
- Utvikle hensiktsmessige interne kommunikasjonskanaler slik at alle ansatte kan være gode og informerte ambassadører for kommunen.
- Profilere Fredrikstad kommune gjennom ulike kanaler og med en felles visuell profil.

Fredrikstad kommune skal ligge i front og benytte moderne elektroniske løsninger som interne og eksterne verktøy i tjenesteproduksjonen.

- Utvikle gode, innovative og hensiktsmessige elektroniske tjenester som gir brukere både internt og eksternt en enklere hverdag.
- Utvikle kvalitetsstandarder for tjenesteleveranser (Service-management).

Andre faglige mål

- Forbedre krisekommunikasjon gjennom jevnlige øvelser.
- Gjennomføre tiltakene som er utledet av strategiprosessen som er påbegynt i 2015.
- Tilrettelegge for at all dokumentasjon blir journalført, arkivert og gjort tilgjengelig for nåtid og ettertid.

Økonomi

Tall i tusen kroner (I 2016-kroner) ¹⁾	2016	2017	2018	2019
Vedtatt ramme 2015	181 737	181 737	181 737	181 737
Netto endringer i vedtatt handlingsplan 2015-2018	-1 978	744	-1 935	-1 935
Netto endringer i vedtatt handlingsplan 2016-2019	-1 176	-1 176	-1 176	1 503
<i>Rammeendringer</i>				
Varslingssekretær funksjon	100	100	100	100
Vakt- og sikringstjenester – overført til Teknisk drift	-446	-446	-446	-446
Innovasjon	1 028	1 028	1 028	1 028
<i>Endringer gjennom statsbudsjettet</i>				
Valgkort	137	137	137	137
Overføring skatteoppkreverfunksjon	-9 341	-9 341	-9 341	-9 341
<i>Omprioriteringer/nye aktiviteter innarbeidet innenfor rammen</i>	1 085	1 085	1 085	1 085
<i>Innsparingstiltak/økte inntekter for:</i>				
Omprioriteringer/nye aktiviteter innarbeidet innenfor rammen	-1 085	-1 085	-1 085	-1 085
Netto ramme	170 061	172 784	170 105	172 784

Note: 1) Alle tall er i 2016-kroner, det vil si at budsjettall for 2015 er justert med pris- og lønnsvekst på 2,8 prosent.

Vedtatte endringer i tidligere handlingsplaner skyldes i hovedsak at det settes av ekstra resurser annet hvert år for gjennomføring av valg. De årene det ikke er valg blir rammen redusert med tilsvarende beløp.

Seksjonen har et innsparingskrav på underkant av 1,2 millioner kroner som ble vedtatt våren 2015. Tiltak for tilsvarende beløp er foreslått under. I tillegg er seksjonen trukket med 0,5 millioner kroner for vakt- og sikringstjenester hvor budsjettet og ansvaret overføres til Seksjon for teknisk drift. Dette er i dag tjenester som kjøpes eksternt. I seksjon for økonomi og organisasjonsutvikling vil dette berøre kontrollutvalget for alkohol og brukerombudet.

Rammen styrkes med 0,1 million kroner til sekretærfunksjonen for varslingssekretariatet.

Som følge av endringer gjennom statsbudsjettet er seksjonen styrket med 0,1 million kroner knyttet til valgkort. Dette er en korrigering for ordningen som tredd i kraft fra 2015, hvor kommunal- og moderniseringsdepartementet dekker kostnadene for produksjon og utsendelse av valgkort i stedet for kommunen.

Regjeringen har på nytt lagt inn forslag om en statliggjøring av skatteoppkrevsfunksjonen fra 1. juli 2016. Overføringen på 9,3 millioner kroner er beregnet som halvårsvirkning og vil bli doblet fra 2017. Hvis dette blir vedtatt vil det gi store økonomiske konsekvenser, da nettorammen for kemnerkontoret i dag er mindre enn hva som vil bli trukket i helårsvirkning. Kemnerkontoret har i 2015 brutto budsjetterte utgifter på 23,4 millioner kroner og 9,4 millioner kroner i budsjetterte inntekter, det vil si

en netto ramme på cirka 14 millioner kroner. I rammen til Kemnerkontoret ligger det også utgifter knyttet til innfordring av kommunale krav som ikke berøres av statliggjøringen.

Det er i 2015 i innført en døgnvakt ved IT-avdelingen som skal bistå hele kommunen utenom avdelingens ordinære arbeidstid. Seksjonen ønsker å kartlegge kostnaden ved å se på hvor mye dette blir brukt i 2015. Utgiftene vil bli delt mellom de som bruker tilbudet. Dette samme vil gjelde ordningen «SvarUT» som igangsettes for hele kommunen fra 2016.

Det er avsatt 1,2 millioner kroner til formannskapetets disposisjonskonto i budsjettrammen for 2016.

Brutto utgifter og inntekter

<i>Tall i tusen kroner (I 2016-kroner)¹⁾</i>	<i>Justert budsjett 2015²⁾</i>	<i>Budsjett 2016</i>
Brutto utgifter	237 397	231 649
Brutto inntekter	53 531	53 066
Netto endring skatteoppkreverfunksjon ³⁾		-9 341
Netto ramme	183 866	170 061

Note: 1) Alle tall er i 2016-kroner, det vil si at budsjettall for 2015 er justert med pris- og lønnsvekst på 2,8 prosent.

2) Forskjeller mellom vedtatt og justert budsjett gjelder midler overført knyttet til innovasjon, bruk av tidligere års overskudd og formannskapetets disposisjonskonto.

3) Overføringen av skatteoppkreverfunksjonen til staten er ikke innarbeidet i brutto-tallene, det vil si at bruttotallene inneholder utgifter og inntekter som tilsvarer dagens tjenester ved Kemnerkontoret. Nettorammen til Kemnerkontoret er mindre enn hva som vil bli trukket i helårsvirkning. I rammen til kemnerkontoret ligger det også utgifter knyttet til innfordring av kommunale krav.

Omprioriteringer og nye aktiviteter/tiltak som er innarbeidet innenfor rammen

Seksjonen lønnsutgifter har økt mer enn det som tilsvarer lønns- og prisvekst, noe som gjør at seksjonen må gjøre noen omprioriteringer innenfor rammen. Utgiftene til kontrollutvalget har også økt som følge av endret stillingsprosent for leder og seksjonen vil få reduserte inntekter på grunn av nye tilskuddsordninger fra NAV arbeidslivssenter. Det er anskaffet et oppslagsverkssystem (Sticos) som er oppdatert på alle lover og regler en kommune må forholde seg til, og seksjonen må dekke årsabonnementet til dette systemet.

Innsparingstiltak/økte inntekter

På grunn av omprioriteringer internt i seksjonen må følgende tiltak igangsettes:

<i>Tall i tusen kroner</i>	2016	2017	2018	2019	<i>Konsekvenser/kommentarer</i>
Midlertidige bemanningsreduksjoner	-300	-300	-300	-300	Delårs effekt av vakante stillinger.
Redusert kjøp av tjenester til konsulentbistand	-500	-500	-500	-500	Midler til ekstern konsulentbistand innenfor kontrollutvalget og rådmannen er redusert med henholdsvis 100 000 og 400 000 kroner. Dette innebærer en halvering av beløpene i forhold til 2015.
Reduksjon på generelle driftsutgifter	-285	-285	-285	-285	
Sum i anslåtte beløp	-1 085	-1 085	-1 085	-1 085	

For å imøtekomme den generelle rammereduksjonen som ble vedtatt våren 2015 i handlingsplan 2016-2019 har seksjonen igangsatt følgende tiltak:

Tall i tusen kroner	2016	2017	2018	2019	Konsekvenser/kommentarer
Velferdsarrangement for ansatte	-200	-200	-200	-200	Det vil ikke bli organisert felles velferdsarrangement for alle ansatte i kommunen.
Sentrale kursmidler	-300	-300	-300	-300	Det vil bli færre kurs som organiseres fra personal- og lønnsavdelingen.
Annonsering og profilering	-300	-300	-300	-300	Det vil være mindre rom for profilering og omdømmebygging.
Bemanningsreduksjon	-300	-300	-300	-300	Organisatoriske endringer i seksjonen gir innsparing knyttet til bemanning.
Reduksjon på generelle driftsutgifter	-76	-76	-76	-76	
Sum i anslåtte beløp	-1 176	-1 176	-1 176	-1 176	

Økonomiske utfordringer og behov det ikke er funnet rom for i planperioden

- For at kommunen skal klare å oppfylle de minimumskrav som er gitt i forskrift om kommunal beredskapsplikt er det behov for en økning av tildelte ressurser.
- Et kvalitetsprosjekt for å overvåke og rapportere tjenesteleveransene. I 2015 har IT-avdelingen beskrevet en tjenestekatalog på leveranser som skal ses opp mot brukernes krav og behov. Prosjektet krever blant annet en investering i overvåkningsverktøy (0,7 millioner kroner i 2017).
- Årsverk knyttet til rådgivende og forebyggende juridisk arbeid.
- Økte ressurser til det forebyggende og veiledende arbeidet med sykefraværsoppfølging med mål om økt nærvær.

Investeringer

Tall i millioner kroner	2016			2017			2018			2019		
	Brutto	Tilsk.	Netto	Brutto	Tilsk.	Netto	Brutto	Tilsk.	Netto	Brutto	Tilsk.	Netto
Sentrale IT-investeringer	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0
Egent nett II	1,1	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1
Strømaggregat - bedreskap/Nedre Glomma ROS	0,0	0,0	0,0	5,0	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Trådløst nettverk	1,5	0,0	1,5	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0
Elektronisk eiendomsarkiv	0,2	0,0	0,2	10,0	0,0	10,0	10,0	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0
Sum investeringer	7,8	0,0	7,8	22,1	0,0	22,1	17,1	0,0	17,1	6,1	0,0	6,1

Sentrale IT-investeringer og investeringer knyttet til beredskap er i henhold til handlingsplan 2016-2019 som ble vedtatt våren 2015. Dagens trådløse nettverk er for dårlig dimensjonert til å takle den eksplosive veksten i håndholdte/bærbare enheter. Det må etableres et nytt system, og det eksisterende må gradvis fases ut. I tillegg er det foreslått å etablere et elektronisk eiendomsarkiv som vil effektivisere driften i flere seksjoner, i hovedsak innenfor Seksjon for kultur og samfunnsutvikling og Seksjon for teknisk drift.

Egenbetalinger og gebyrer

Gebyr for ambulerende skjenkebevilling foreslås økte med 30 kroner til 310 kroner per gang, siden dette gebyret ikke har vært prisjustert de siste årene.

Innfordringskostnadene settes på grunnlag av størrelsen på rettsgrunnlaget og er styrt av Stortingets vedtak om rettsgebyr, inkassosatser og forsinkelsesrenter. Det tar forbehold om prisjustering i Stortingets vedtak.

FREDRIKSTAD KIRKELIGE FELLESRÅD

Kjerneoppgaver

Kjerneoppgavene til Fredrikstad kirkelige fellesråd omfatter:

- Forvalte, organisere og videreutvikle folkekirken i Fredrikstad
- Kirkelige handlinger som dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd
- Ansvar for å ivareta samfunnets oppgaver med gravferdstjenester og forvaltning av gravplasser
- Barne- og ungdomsarbeid, diakoni og omsorgsarbeid
- Trosopplæring
- Kirkemusikk – kirkelig kulturarbeid
- Forvalte kirkebygg, herunder fredede og verneverdige bygninger
- Forkynnelse av evangeliet i gudstjenester og andre sammenhenger

Organisering

Fredrikstad kirkelige fellesråd er en egen selvstendig virksomhet bestående av 10 menigheter, og er ansvarlig for den forvaltningsmessige driften av kirker og gravplasser i Fredrikstad. Fellesrådet er arbeidsgiver for alle lokalt kirkelig ansatte og ivaretar kontakten med Fredrikstad kommune, mens menighetsrådene er ansvarlige for det lokale kirkelige arbeidet.

Endrede styringssignaler/rammebetingelser

Endringene i relasjonen mellom kirke og stat vil også påvirke kirken i lokalsamfunnet. Dette kan endre noe på organiseringen lokalt, større enheter og at prester og øvrige kirkelige ansatte får felles arbeidsgiver.

NOU 2014:2 omhandler betaling for kremasjon, gravlegging og feste av grav. Utredningen foreslår endringer som vil få betydning for inntektene i gravferdsforvaltningen ved at alle får rett til fri grav i 20 år, leie av grav kan ikke kreves for lenger periode enn 5 år og det kan ikke tas betaling for gravferd for folk utenfor kommunen. Dersom dette vedtas vil det få betydning for inntektene i gravferdsforvaltningen i løpet av planperioden.

Avviklingen av boplikt i tjenestebolig for prester vil medføre at det ikke lenger er adgang for bispedømmerådet å pålegge en kommune å holde tjenesteboliger når en pretestilling blir ledig eller presten fraflytter boligen. Det vil derfor på sikt bli endringer i forvaltningen av boligene.

Prioriterte områder

- Synliggjøre kirkens virksomhet overfor publikum og innbyggerne. Etablering av et kirkens servicetorg er et viktig tiltak som ble igangsatt i 2015 og som videreføres i 2016.
- Styrke det diakonale arbeidet ved å videreføre vårt omsorgsarbeid overfor utsatte grupper i befolkningen.
- Innenfor trosopplæring 0-18 år satses det på videre utvikling med økt involvering av frivillige og egenfinansierte prosjekter i menighetene.

Dagens virkelighet/utviklingstrekk

	Historikk/Status			
	2011	2012	2013	2014
Andel døpte i % av fødte	66,1	66,5	56,8	56,5
Andel konfirmanter i % av 15-åringer	55,8	58,0	55,7	55,3
Antall vigslar	126	136	128	131
Antall skole-/barnehagegudstjenester	60	45	38	38
Antall klassebesøk	42	38	29	45
Antall hovedgudstjenester søndag, helligdag	558	544	566	549
Antall deltagere v/ gudstjenester	62 898	59 334	57 989	55 640
Antall begravelser	700	717	715	718
Antall kremasjoner	286	282	291	312

Det er liten endring på de fleste områdene. Nedgangen i antall deltakere ved gudstjenester kan skyldes at telling av deltakere er endret i forhold til tidligere og at flere fellesgudstjenester (gudstjenester hvor alle menigheter deltar) kan gi en nedgang i antall deltakere da ikke alle ønsker å delta i på denne typen arrangementer.

Økonomi

Tall i tusen kroner (I 2016-kroner) ¹⁾	2016	2017	2018	2019
Vedtatt ramme 2015	38 960	38 960	38 960	38 960
Netto endringer i vedtatt handlingsplan 2015-2018	-1 439	-1 439	-1 439	-1 439
Netto endringer i vedtatt handlingsplan 2016-2019	41	41	41	41
Netto ramme	37 562	37 562	37 562	37 562

Note: 1) Alle tall er i 2016-kroner, det vil si at budsjettall for 2015 er justert med pris- og lønnsvekst på 2,8 prosent.

Reduksjonen i rammen fra 2015 skyldes bortfall av kompensasjon for økte pensjonsutgifter for 2015 og en generell rammereduksjon. Det er en liten netto økning på rammene i handlingsplanen vedtatt i juni.

Omprioriteringer og nye aktiviteter/tiltak som er innarbeidet innenfor rammen

Etablering av et kirkelig servicetorg forventes å effektivisere flere av fellesrådets rutiner og bedre kundenes serviceopplevelse. Servicetorget bemannes ved omorganisering av ansatte.

Fellesrådet har meldt om følgende behov som ikke er innarbeidet i budsjetttrammene ovenfor:

- Det er behov for å styrke kompetansen rundt utøvelsen av arbeidsgiveransvaret gjennom å opprette en stilling som personalrådgiver ved kirkevergekantoret. Denne stillingen bør komme på plass i løpet av 2016. Det er behov for 400 000 kroner for 2. halvår 2016 og 800 000 kroner fra 2017 og utover.
- Utgifter til oppdatering av grunnbøkene slik at kirken blir grunneier for kirker og kirkegårder. I dag er det kommunen som står som eier for de fleste eiendommene. Det er nedsatt en felles arbeidsgruppe bestående av representanter for kommune og kirke for å fullføre arbeidet. Antatte oppmålingskostnader knyttet til eiendomsoverdragelsene er stipulert til 1,3 millioner kroner.
- Økning av vedlikeholdsrammene for å forhindre ytterligere forringelse og forfall ved bygninger og orgler.
- I 2019 utløper nåværende leiekontrakt for Kirkevergens lokaler. Det vil bli behov for et kirkens hus i Fredrikstad på sikt, gjerne i samarbeid med kommunen eller andre aktører.

Investeringer

Tall i millioner kroner ¹⁾	2016			2017			2018			2019		
	Brutto	Tilsk.	Netto	Brutto	Tilsk.	Netto	Brutto	Tilsk.	Netto	Brutto	Tilsk.	Netto
Ramme	8,0	0,0	8,0	8,0	0,0	8,0	8,0	0,0	8,0	8,0	0,0	8,0
Utvidelse Rolvsøy kirkegård	0,8	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum investeringer	8,8	0,0	8,8	8,0	0,0	8,0	8,0	0,0	8,0	8,0	0,0	8,0

Note: 1) Beløp eksklusiv merverdiavgift.

I tillegg til investeringene i tabellen ovenfor påpeker Fredrikstad kirkelige fellesråd at det er behov for midler til ytterligere investeringer i årene fremover. Dette gjelder:

- Økt investeringsbehov innenfor kirker og kirkegårder. Fellesrådet ønsker på bakgrunn av det at den generelle investeringsrammen i løpet av planperioden økes til 11 millioner kroner.
- Rehabilitering av Kråkerøy kirke innvendig og skifte av oppvarmingsanlegg. Dette arbeidet har høy prioritet hos Fredrikstad kirkelig fellesråd og er beregnet til 7,5 millioner kroner. Planarbeidet for dette prosjektet er igangsatt.
- Utvikling av Torsnes kirkested med ny parkering, ny driftsplass og nytt driftsbygg samt kirkestue vil være viktig for lokalsamfunnet. Kirkestue er tenkt delfinansiert med kommunale midler med 3 millioner kroner, egne midler, innsamlinger og dugnad.
- Leie gravlunds kapell har behov for en rehabilitering av utvendig tak, innvendig tak inkludert energiøkonomisering, rehabilitering av klokketårnet og universell tilgjengelighet. Samlet forventet kostnad er 5 millioner kroner.
- Det er behov for oppgradering av Betania menighetssenter for å kunne romme menighetskontor for Østre Fredrikstad og Torsnes menigheter. Videre er det behov for oppgradering av Onsøy/Gressvik menighetskontor (Gamle Onsøy Rådhus).

Egenbetalinger og gebyrer

Fellesrådet foreslår en økning av egenbetalinger og gebyrer med 5 prosent. Disse satsene økes hvert annet år, og det var ingen økning på dette området i 2015.

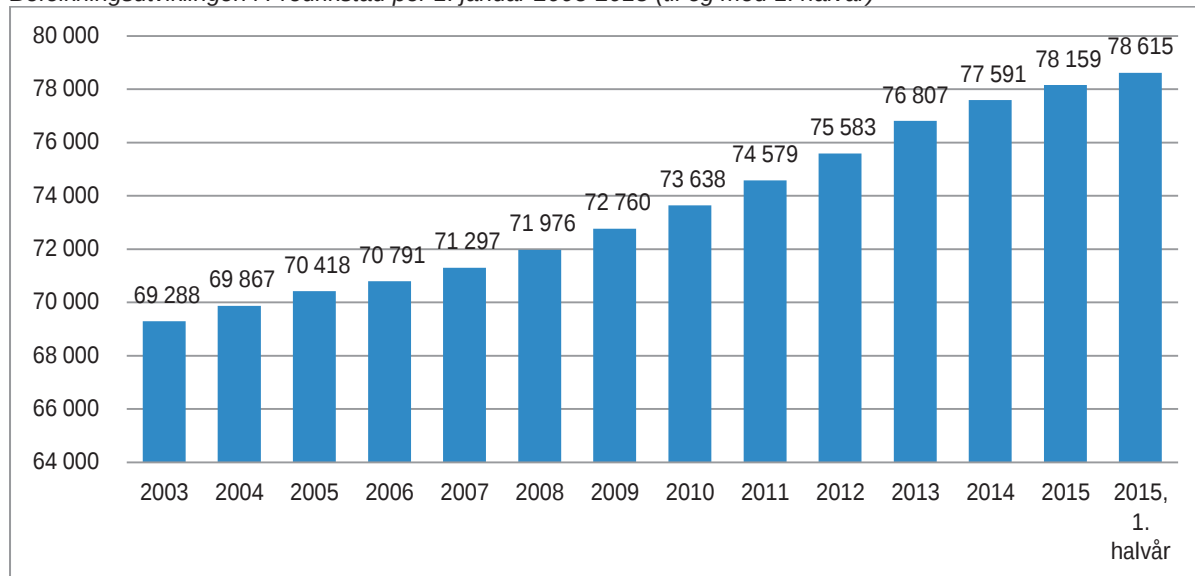
VEDLEGG

1. Befolkningsutvikling
2. Oversikt mål i kommuneplan
3. Detaljoversikt investeringer
4. Budsjettnotat selvkostområdene
5. Oversikt låneportefølje

Befolkningsutviklingen

Ved utgangen av 2. kvartal 2015 var 78 615 personer registrert bosatt i Fredrikstad kommune. Det er en økning på 456 personer siden 1. januar.

Befolkningsutviklingen i Fredrikstad per 1. januar 2003-2015 (til og med 1. halvår)

Kilde: SSB

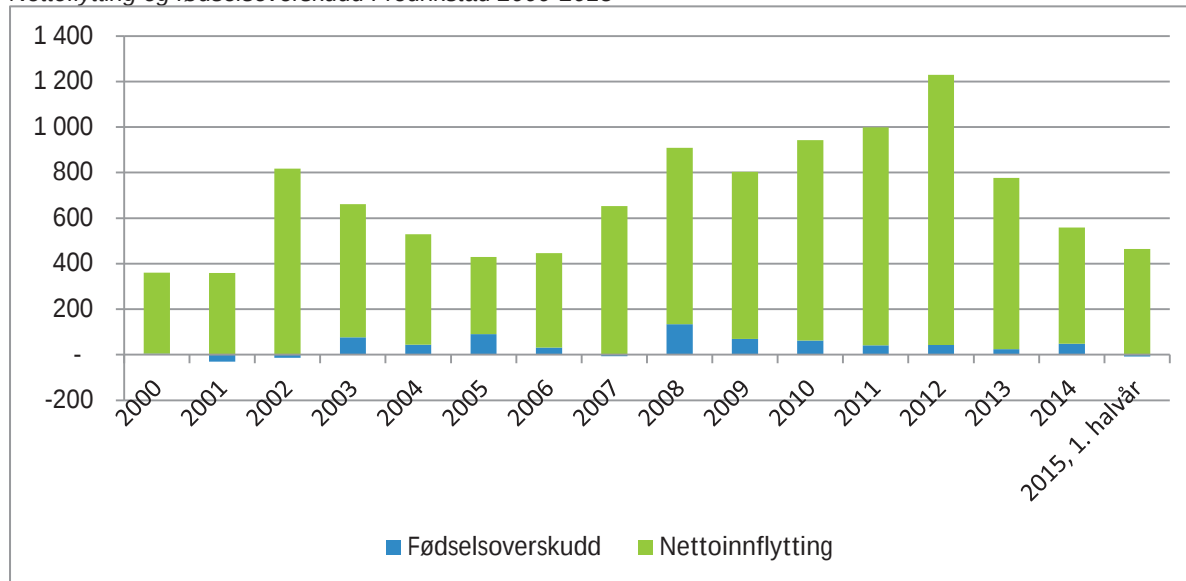
Hva bestemmer folketilveksten?

Det er to komponenter som inngår i folketilveksten: fødselsoverskuddet (differansen mellom antall døde og antall fødte) og nettoflyttingen. Nettoflyttingen består av differansen mellom innvandring og utvandring, samt utflytting til og tilflytting fra andre kommuner.

Fødselsoverskuddet for første halvår var svakt negativt. Det vil si at hele folketilveksten kom som følge av netto innflytting. De fleste som flytter til Fredrikstad flytter hit fra en annen kommune, men noen flytter også direkte fra utlandet.

Figuren under viser sammensetningen av folketilveksten de seneste årene. Merk spesielt hvordan nettoflyttingen varierer kraftig. Det skyldes en kombinasjon av tilfeldige variasjoner og en pågående opprydding i det sentrale folkeregisteret.

Nettoflytting og fødselsoverskudd Fredrikstad 2000-2015

Kilde: SSB

Det er grunn til å forvente at tilflyttingen vil øke med økende tilflytting til Norge, en fortsatt sentralisering i Norge der byene vokser mest og en flyktningsstrøm vi trolig bare ser begynnelsen av.

Når det gjelder fødselsoverskuddet er det to faktorer som er viktige:

- hvor mange barn som fødes i gjennomsnitt per kvinne (samlet fruktbarhetstall)
- hvor mange kvinner det er i fødedyktig alder.

Det samlede fruktbarhetstallet for Fredrikstad har variert noe de siste årene med en foreløpig lokal topp i 2009, som isolert sett ga et relativt høyt fødselsoverskudd dette året og følgelig høy andel førsteklasinger for inneværende skoleår. Slike lokale variasjoner vil komme fra år til annet og er vanskelig å forutsi. For 2009 kan det henge sammen med et relativt lavt fruktbarhetstall året før, altså at noen flere enn «vanlig» valgte å utsette å få barn et år. Vi regner med at fruktbarhetstallet i Fredrikstad følger omtrent snittet for Østfold, men har lagt inn noen ulike alternativer i framskrivningene.

Når det gjelder antall kvinner i fødedyktig alder ser det ut til at vi nå står ovenfor en historisk demografisk situasjon i følge forskere. Vi er i ferd med å få en «yngrebølge», der aldersgruppen 18-28 år er om lag 25 prosent flere enn den har vært. Denne yngrebølgen kommer samtidig med at de store årskullene fra etterkrigstiden går av med pensjon, noe som vil lette denne gruppens innpass i arbeidsmarkedet. For kommunene fremheves dette som en «gyllen mulighet». Dette er noe vi bør være spesielt oppmerksom på i Fredrikstad og innrette oss slik at vi er attraktive for denne aldersgruppen. Vi vet også at dette er den aldersgruppen som flytter mest.

Prognoser og utfordringer

I et langsiktig perspektiv ser vi store utfordringer med tanke på antall eldre. For første gang har vi laget våre egne framskrivninger på kommunenivå helt fram til 2040 i ulike alternativer. Vi sammenligner med SSBs framskrivning fra juni 2014, men ser at SSB kraftig overvurderer veksten i antall barn spesielt. Vi ser at det først og fremst er for de yngre aldersgruppene at utviklingen blir ulik, avhengig av hvilke forutsetninger man gjør om flytting og barnefødsler. For de eldste aldersgruppene er utviklingen relativt stabil.

Det er også verdt å merke seg at usikkerheten i prognosene er svært store, det er derfor viktig å se på de ulike alternativene. Til sammen viser alternativene et mulighetsrom som det er sannsynlig at den faktiske utviklingen vil komme innenfor.

I slike perioder med stor usikkerhet og store endringer i omgivelsene må befolkningsutviklingen følges tett og prognosene justeres. Vi vil følge opp dette i handlingsplanarbeidet på våren 2016, og følge med hva SSB sier når de kommer med sin neste større justering i juni 2016.

Prognoser og forutsetninger

Figuren under viser noen mulige utviklingsbaner, beregnet i Kommunenes plan- og analysesystem (KOMPAS) og hentet fra SSB. SSBs alternativ MMMM (middels anslag på komponentene fruktbarhet, dødelighet, flytting og innvandring) er den SSB selv regner som den mest sannsynlige. Som tidligere nevnt overvurderte den utviklingen for 2015, spesielt for de yngste aldersgruppene. SSB gjør også noen modelltilpasninger når tallene spres på regionalt nivå. Samlet sett har disse tilpasningene en desentraliserende effekt over tid. I våre egne prognoser ser vi til SSB og sammenligner med deres forutsetninger, men baserer tallene på lokal statistikk gjennom bruk av KOMPAS-modellen.

I KOMPAS-prognosen ligger lokal statistikk til grunn. I tillegg kan det justeres på en rekke parametre. I det som angis som «KOMPAS standard» er nettoflyttingen satt lik snittet for de siste fem årene (857 per år), og samlet fruktbarhetstall (SFT) lik 1,76 (snittet for de siste 10 år).

I lav-alternativet er nettoflyttingen justert ned til 680 per år (tilnærmet lik gjennomsnittet uten topp-år). Nedjusteringen kan begrunnes med registeropprydding og tidligere feilregistreringer sentralt) og SFT satt lik 1,7.

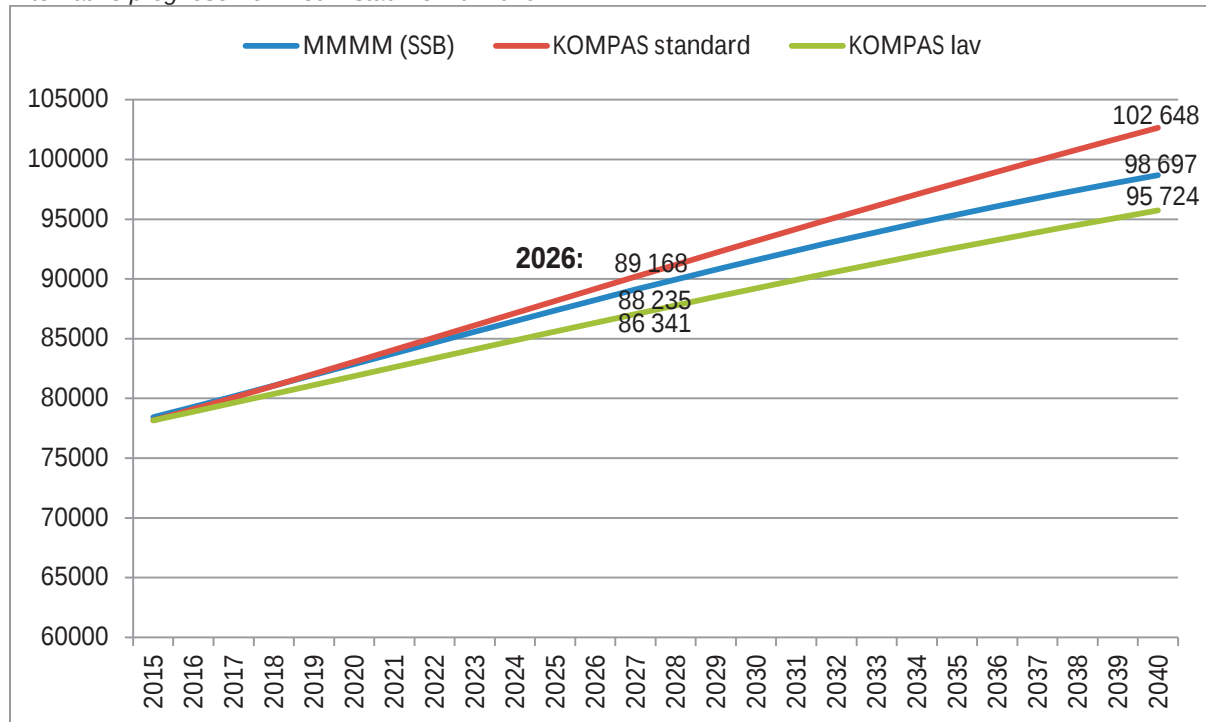
SSB regner i sitt middelalternativ med en samlet fruktbarhet på 1,8. De regner videre med en fortsatt innvandring til Norge, men med avtagende rate. Når det gjelder sentralisering forutsetter de at den fortsetter, men modellen deres tar bare i begrenset grad hensyn til det.

SSB regner med en fortsatt økning i levealder, det er det også tatt hensyn til i KOMPAS-modellen.

Mulige utviklingsbaner

Figuren under viser mulige utviklingsbaner, gitt ved de to ulike alternativene fra KOMPAS-modellen og SSBs middelalternativ. Vi ser at alternativene viser en fortsatt befolkningstilvekst, men med litt ulik veksttakt. Ulikhetene avspeiler seg også i aldersgruppene.

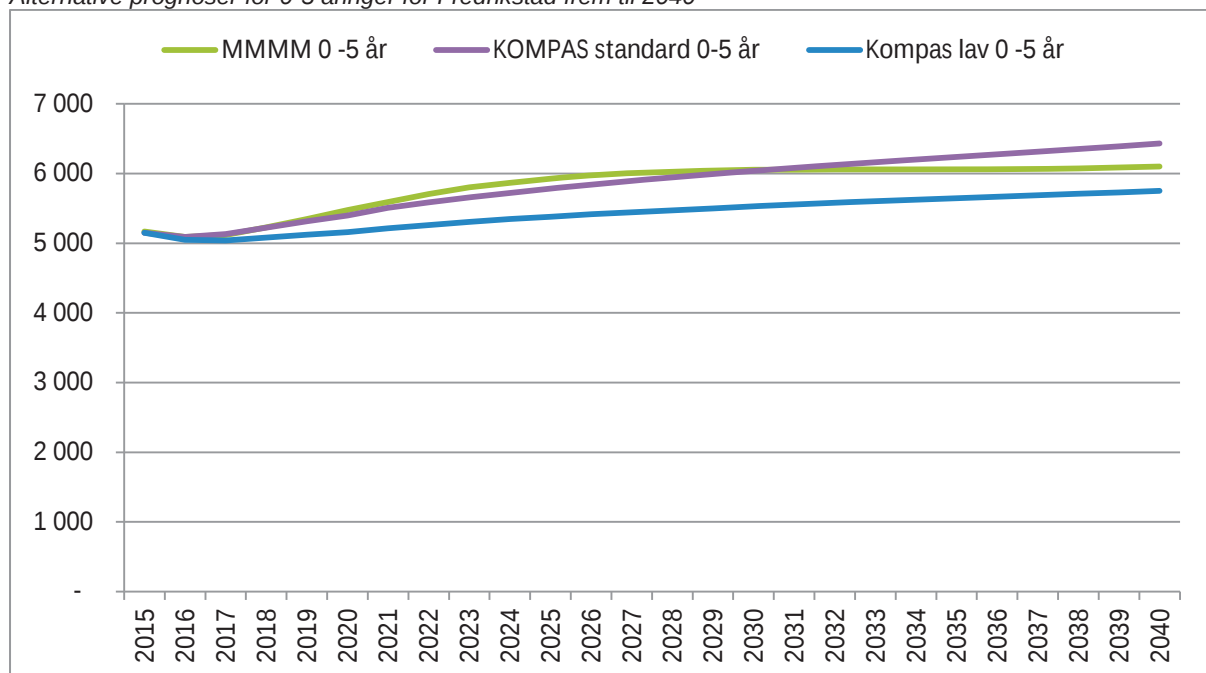
Alternative prognoser for Fredrikstad frem til 2040

Kilde: SSB/KOMPAS

Figurene under viser mulige utviklingsbaner for den yngste aldersgruppen (0-5 år) og for de eldste (80 år og over).

Alternative prognoser for 0-5 åringer for Fredrikstad frem til 2040

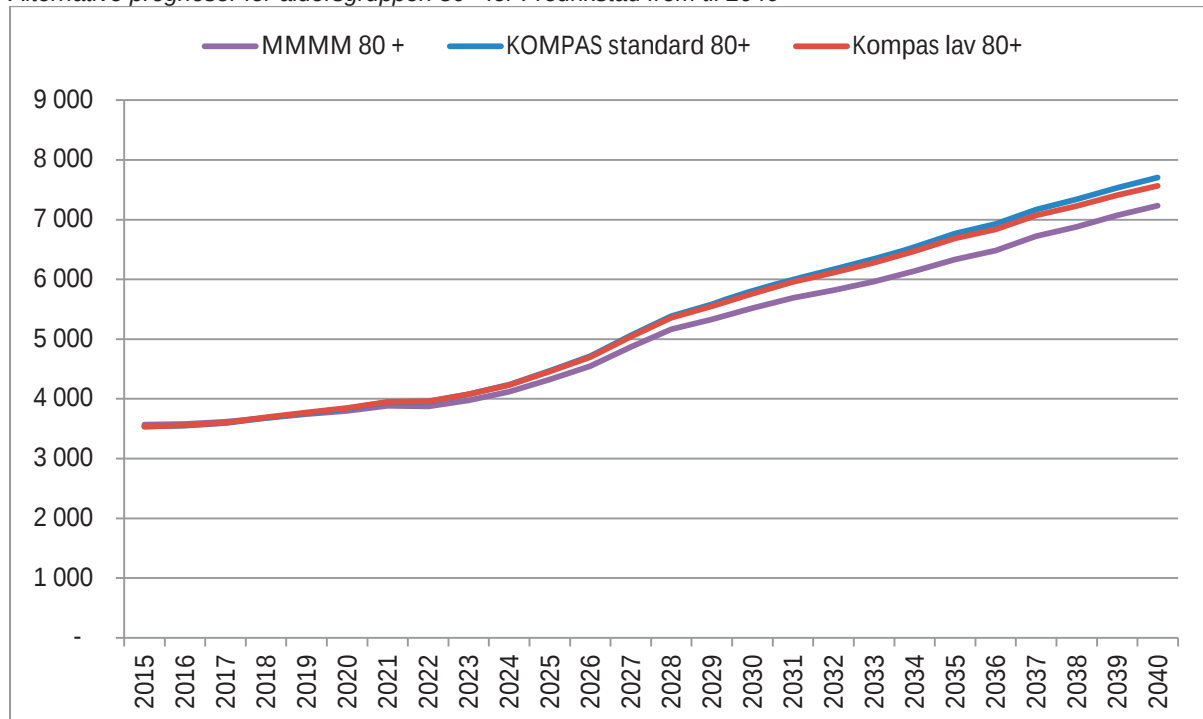
Kilde: SSB/KOMPAS

For denne planperioden forventes det en svak vekst i den yngste aldersgruppen. Ettersom generasjonen 18-28 år nå er rekordstor, er det muligheter for at også Fredrikstad kommune kan gjøre seg spesielt attraktiv for denne aldersgruppen og bidra til at flere unge blir boende eller eventuelt flytter hjem igjen. Det vil på sikt kunne bedre befolkningssammensetningen i Fredrikstad.

Per i dag er det en litt høyere andel eldre og en litt lavere andel yngre i vår kommune enn man ser i sammenlignbare større kommuner, men dette kan være i endring. De seneste flytteanalysene gjort til boligplanen viser at det nå er flere yngre som flytter inn i kommunen enn de som flytter ut.

Uansett står vi overfor en sterk økning i antall eldre på grunn av de store etterkrigskullene. Figuren under viser at økningen er sterkest i perioden 2023-2028.

Alternative prognoser for aldersgruppen 80+ for Fredrikstad frem til 2040

Kilde: SSB/KOMPAS

Hva kan bremse folketilveksten?

På kortere sikt er det tilflyttingen samlet sett som i all hovedsak vil bestemme størrelsen på befolkningsveksten i Fredrikstad. For 2014 så vi tegn til at den relativt kraftige befolkningsveksten de seneste årene stoppet noe opp. Det er flere ting som kan indikere at denne trenden fortsetter.

Telemarkforskning peker på at Østfolds sterke befolkningsvekst henger sammen med et underskudd på boliger i Oslo-regionen. På grunn av relativt lav boligbygging og sterk etterspørsel har flere blitt presset ut av Oslo mot Østfold som både har rimelige boligpriser og gode forbindelser til Oslo.

Det pekes også på at det er flere med høyere utdanning som pendler ut av fylket for å jobbe enn de som pendler inn. Telemarkforskning trekker fram at dersom boligbyggingen skyter fart i kommuner som ligger nærmere Oslo der etterspørselen er høy vil dette også påvirke Østfold og gi fylket en lavere andel av den samlede folketilveksten. Dette er et plausibelt scenario, også tatt i betraktning av de kjente utbyggingsplanene i regionen.

Man må imidlertid kunne ha en beredskap for en sterkere vekst, gitt dagens politiske situasjon ellers i verden. Det er behov for å vurdere om vi bør ha en «buffer» eller ikke.

Ettersom usikkerheten øker jo lenger ut i perioden man kommer har vi kun med tallene fram til 2026 i tabellene under.

To alternative prognoser for Fredrikstad kommune 2016-2026

Standard-alternativ

Alder	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
0 år	771	816	832	848	863	876	888	898	909	917	925	933
1-5 år	4 380	4 275	4 301	4 376	4 451	4 523	4 618	4 686	4 750	4 807	4 859	4 910
6-12 år	6 456	6 595	6 655	6 682	6 697	6 732	6 752	6 831	6 806	6 864	6 959	7 054
13-15 år	2 891	2 886	2 849	2 909	2 941	2 972	3 000	2 977	3 080	3 109	3 131	3 058
16-19 år	4 124	4 113	4 098	4 022	4 029	4 026	4 010	4 091	4 118	4 151	4 159	4 254
20-29 år	9 481	9 735	9 961	10 120	10 250	10 339	10 404	10 440	10 498	10 550	10 621	10 695
30-44 år	14 938	14 860	14 919	14 979	15 021	15 151	15 409	15 633	15 866	16 086	16 313	16 564
45-66 år	23 022	23 434	23 728	24 054	24 430	24 748	24 924	25 062	25 268	25 371	25 539	25 652
67-79 år	8 562	8 841	9 139	9 393	9 613	9 859	10 126	10 513	10 737	11 037	11 172	11 332
80-89 år	2 902	2 940	2 962	3 068	3 141	3 200	3 296	3 310	3 414	3 568	3 800	4 027
90 år +	632	611	631	611	622	639	646	647	664	672	671	689
Total	78 159	79 103	80 076	81 061	82 059	83 064	84 073	85 089	86 110	87 131	88 150	89 168

Lav-alternativ

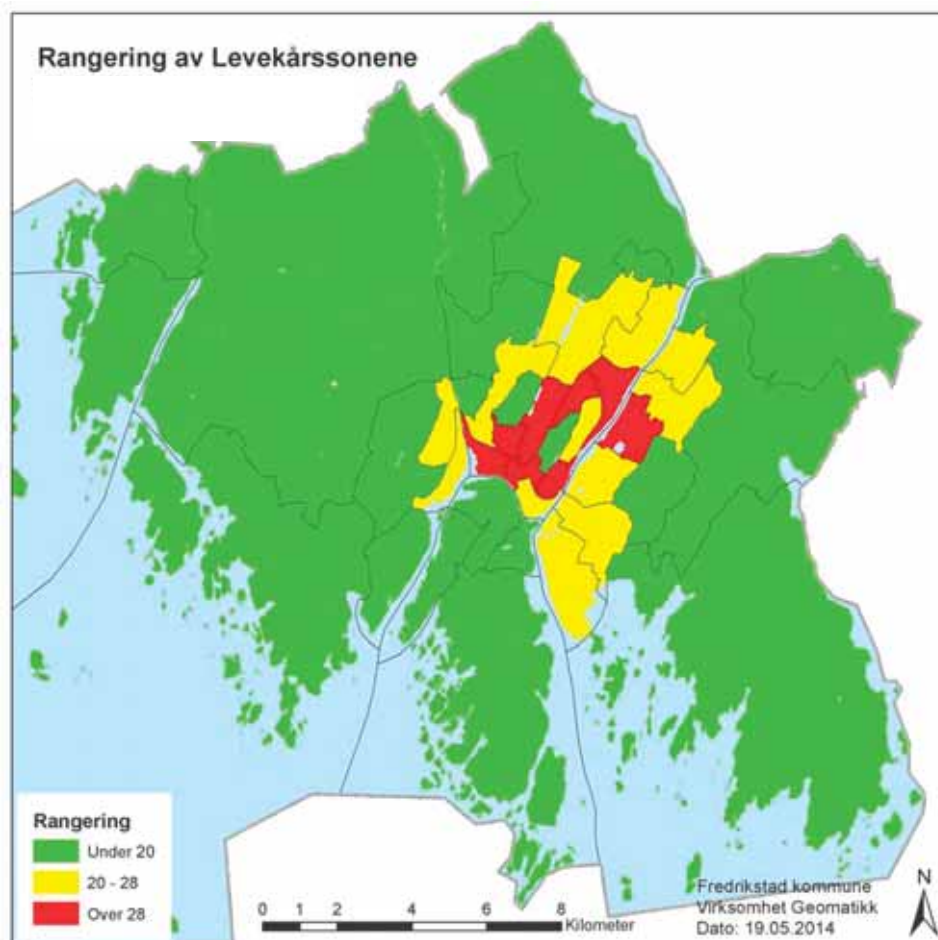
Alder	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
0 år	771	787	798	808	818	826	833	839	845	850	854	859
1-5 år	4 380	4 259	4 243	4 274	4 304	4 331	4 380	4 422	4 462	4 495	4 526	4 557
6-12 år	6 456	6 582	6 628	6 638	6 634	6 646	6 641	6 673	6 599	6 606	6 648	6 690
13-15 år	2 891	2 881	2 840	2 894	2 920	2 945	2 968	2 938	3 033	3 053	3 066	2 982
16-19 år	4 124	4 100	4 074	3 990	3 990	3 980	3 956	4 028	4 046	4 071	4 071	4 155
20-29 år	9 481	9 664	9 827	9 930	10 013	10 058	10 087	10 087	10 117	10 140	10 187	10 236
30-44 år	14 938	14 807	14 807	14 803	14 775	14 834	15 017	15 168	15 324	15 471	15 621	15 801
45-66 år	23 022	23 404	23 664	23 952	24 288	24 561	24 690	24 776	24 927	24 970	25 076	25 122
67-79 år	8 562	8 837	9 130	9 377	9 591	9 830	10 088	10 466	10 680	10 968	11 091	11 239
80-89 år	2 902	2 941	2 964	3 069	3 140	3 197	3 292	3 304	3 405	3 557	3 785	4 009
90 år +	632	616	640	621	632	649	655	655	671	677	675	691
Total	78 159	78 877	79 615	80 358	81 106	81 856	82 607	83 357	84 110	84 858	85 602	86 341

Attraktivitet og levekår, mulige sammenhenger?

Fredrikstad har i likhet med Østfold for øvrig store utfordringer når det gjelder utviklingen i sysselsetting og i næringslivet. En rekke indikatorene som brukes for å måle attraktivitet er sammenfallende med indikatorer vi bruker for å måle levekår. Spesielt kan vi trekke fram koblingen til arbeidslivet som viktig, og utdanningsnivå i befolkningen.

I juni 2014 forelå andre årgang av levekårs kartleggingen for Fredrikstad. Denne viste at det fortsatt er store forskjeller internt i kommunen, når det gjelder befolkningens levekår. Mønsteret fra den første kartleggingen i 2012 er relativt stabilt til tross for at indikatorene er noe justert som følge av at vi har fått et standardisert indikatorsett som letter sammenligning med andre kommuner og med landet.

For enkelte soner ser man en uheldig opphopning av levekårsutfordringer og det et mål å snu denne utviklingen. Figuren under viser rangeringen av sonene fra levekårs kartleggingen 2014. Neste kartlegging av levekår er planlagt å komme våren 2016.

For å nå målene om å bedre levekårene, få flere i arbeid og bedre befolkningens helsetilstand er det viktig at man jobber tverrfaglig og har et langsiktig tidsperspektiv. Det er helt vesentlig for å lykkes at det settes inn målbevisst arbeid med å bryte den sosiale arven ved tidlig og gry-tidlig innsats, i tillegg til at det jobbes med næringsstruktur og tilknytning til arbeidslivet for å motvirke utenforskap.

Kommunen jobber også tett med Husbanken og bruker deres metodikk for områdeløft for å bedre levekår og utjevne sosial ulikhet i tråd med våre overordnede mål. Det er bevilget midler til et forprosjekt om områdeløft fra Husbanken. Forprosjektet avsluttes høsten 2015 med en anbefaling om hvordan arbeidet bør innrettes videre. Det er også bevilget midler fra Fylkeskommunen til en spørreundersøkelse for å jobbe med levekår og kartlegge styrker og ressurser vi kan bygge videre på i noen av de mest utsatte levekårssonene. Endelig rapport herfra foreligger også i løpet av høsten 2015.

Det er videre en tett kobling mellom levekår og områdeutviklingsarbeidet og folkehelsearbeidet i Fredrikstad. En suksessfaktor i dette arbeidet er at vi evner å jobbe på tvers i kommunen. På tvers av skillelinjer i egen organisasjon og på tvers av fag, og at vi evner å nå ut og engasjere partene i samfunnet for øvrig.

Oversikt over mål i kommuneplan

3.1 Befolkning, folkehelse og levekår

Kunnskap:

3.1.M-1 Siden det er en så klar sammenheng mellom utdanningsnivå og helsegevinster, er det spesielt viktig å satse på kunnskap og utdanning, også i forebyggende hensikt. Vi arbeider aktivt for å motvirke de fastlåste kreftene som ligger i Fredrikstad-samfunnet og som viderefører de sosiale ulikhetene. Alle barn og unge stimuleres til, og gis like muligheter til utdanning. Alle opplever høy grad av mestring.

3.1.M-2 Innvandrerbefolkningen er i økende grad med å planlegge og utforme Fredrikstad-samfunnet, styrker sitt utdanningsnivå og deltar i arbeidsmarkedet.

3.1.M-3 Vi gir mennesker med kronisk eller langvarig sykdom og deres pårørende kunnskap som letter sykdom og plager.

Kultur:

3.1.M-4 Vi har levende lokalsamfunn med tydelige koblinger mellom helse, miljø og kultur. Vi har gode møteplasser, og gir alle en mulighet til medvirkning og delaktighet i eget liv.

Klima:

3.1.M-5 Vi bedrer det fysiske miljøet ved å implementere tiltakene i "Fremtidens byer".

Andre faglige mål:

3.1.M-6 Folkehelse og levekår er kraftig forbedret.

3.1.M-7 Folkehelse er et lokalpolitisk, sektorovergripende satsingsområde. Det er forankret i samfunnsplanleggingen og vektlegges av alle.

3.1.M-8 Vi har et folkehelsearbeid som er kompetansebasert og en helseovervåking som er systematisk. Vi prioriterer skade- og ulykkesforebygging og vektlegger trafiksikkerhet og rusmiddelpolitikk.

3.1.M-9 Livsstilssykdommer reduseres.

3.1.M-10 Vi forebygger skader og ulykker og rusrelaterte problemer.

3.1.M-11 Forekomst av rusrelaterte problemer er kraftig redusert.

3.1.M-12 Sosiale helseforskjeller er utjevnet.

3.2 Identitet, kultur, by- og nærmiljø

Kunnskap:

3.2.M-1 Fredrikstad er videreutviklet som studentby.

3.2.M-2 Barn og unge motiveres til kunnskap.

3.2.M-3 Vi har etablerte partnerskap med høyskole, næringsliv og regionale forskningsmiljøer om høyere utdanning, forskning, innovasjon og tjenesteutvikling.

3.2.M-4 Det er flere kunnskapsbaserte arbeidsplasser i regionen.

3.2.M-5 Vi har utviklet næringsklynger basert på kompetanse.

Kultur:

3.2.M-6 Det er attraktive møteplasser i sentrum og i lokalsamfunnene.

3.2.M-7 Barn og unge har gode kultur- og idrettstilbud.

3.2.M-8 Vi har attraktive kulturbegivenheter og arrangementer.

3.2.M-9 Fredrikstad har et godt ry som arrangørby.

3.2.M-10 Det er et synlig og levende studentmiljø i byen.

3.2.M-11 Vi Løfter fram vår fremste kulturarv.

3.2.M-12 Vi har gode hovedidrettsanlegg som er tilgjengelig for alle.

3.2.M-13 Vi har gode arenaer for kulturbaserte opplevelser, for eksempel Aktivitetsbyen Gamle Fredrikstad og fylkesscene.

Klima:

3.2.M-14 Vi har et attraktivt sentrumsområde med flere grønne lunger og tilgjengelighet for alle.

3.2.M-15 Det er vakker og tiltrekkende byutvikling langs elven.

Andre faglige mål:

3.2.M-16 Fredrikstads omdømme som den sjarmerende byen ved Glommas utløp, er forsterket.

3.2.M-17 Det er en stolt befolkning som føler for byen sin og stadig fosterer gode krefter innen idrett og kultur.

3.2.M-18 Vi er kjent som imøtekommende, inkluderende og lite selvhøytidelig folkeferd.

3.2.M-19 Studentvennlig by der studentlivet setter sitt preg på byen.

3.2.M-20 Byen de unge vil og kan vende hjem til.

3.2.M-21 Vi har varierte og levende lokalsamfunn, og attraktive friluftsområder rundt byen.

3.2.M-22 I sentrum går handel og kultur hånd i hånd, og byhistorien er godt synlig.

3.2.M-23 Det er godt med besøk til Gamlebyen med Kongsten fort og Isegran.

3.2.M-24 Sammenhengende urbant rekreasjonsområde (brygge) er utviklet langs Vesterelven fra Gamlebyen til FMV-området.

3.2.M-25 Regionen er kjent for sine mange fornminner og rikholdige kulturarv.

3.3 Verdiskaping og næringsliv**Kunnskap:**

3.3.M-1 Arbeidsplassene er basert på kunnskap, innovasjon og teknologisk utvikling.

3.3.M-2 Vi har en kunnskapsbasert næringsutvikling. Vi har sterke fagmiljøer i Østfold som er viktig å bruke og utvikle også i verdiskapingssammenheng.

3.3.M-3 Vi er en studentby med en tydelig satsing på utdanning og kompetanse, og har arbeidsplasser også for de med høy utdanning. Vi er en attraktiv by å arbeide og bo i, også etter endt utdanning.

3.3.M-4 Det er samarbeid på flere fronter: Næringsliv og kunnskapsmiljøer innen egen kommune, regionalt og internasjonalt samt offentlig og privat samhandling.

3.3.M-5 Vi er gode på å bruke eksisterende støtteordninger til å fremme gode prosjekter som inkluderer nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere. Prosjektene gjøres kjent og bidrar til å øke byens attraktivitet.

3.3.M-6 Helse er et næringsmessig satsingsområde. Her bygger vi også på kompetansemiljøet på høgskolen.

Kultur:

3.3.M-7 Fredrikstad har en tydelig posisjon i forhold til hovedstaden. Nedre Glommaregionen fremstår som et godt alternativ, og med egen styrke og attraksjon i de unike miljøene som finnes her.

3.3.M-8 Gjennom kulturbasert næringsutvikling gjøres Fredrikstads attraksjoner enda mer spennende og tilgjengelige for innbyggere, fremtidige tilflyttere og turister.

3.3.M-9 Vi fortsetter å arbeide fram prosjekter innenfor opplevelsesøkonomien. Elementer her er blant annet kulturminner og Ytre Hvaler Nasjonalpark.

Klima:

3.3.M-10 Næringslivet arbeider i tråd med anerkjente miljømål.

Andre faglige mål:

3.3.M-11 Fredrikstad har en økning i antall arbeidsplasser som er relativt sett sterkere enn befolkningsveksten. SSBs sysselsettingsstatistikk legges til grunn.

3.3.M-12 Nyttetrafikken opplever god framkommelighet på hovedvegnettet.

3.4 Tjenester til befolkningen

Kunnskap:

3.4.M-1 Barn og unge i Fredrikstad har trygge og gode oppvekstvilkår.

3.4.M-2 Det faglige nivået i barnehage og skolen er hevet.

3.4.M-3 En større andel av befolkningen har høyere utdanning.

3.4.M-4 Vi har rekruttert flere faggrupper og sørget for at omsorgstjenesten har fått en større faglig bredde.

Kultur:

3.4.M-5 Vi har et stadig tryggere, sikrere og vakrere Fredrikstad.

Klima:

3.4.M-6 De tekniske tjenester utvikles i tråd med samfunnet rundt oss. Ledningsnettet fornyes i henhold til hovedplan for vann og avløp.

Andre faglige mål:

3.4.M-7 Tjenestetilbudene generelt, og helse- og omsorgstjenestene spesielt, har i tilbudet vektlagt nødvendig bistand til egeninnsats for å oppnå best mulig funksjons- og mestringsevne, selvstendighet og deltakelse i Fredrikstad-samfunnet.

3.4.M-8 Vi har smarte og moderne modeller for tjenesteytingen som bygger på tidlig innsats og likeverdig deltakelse gjennom partnerskap med brukere og mellom alle tjenestenivåer.

3.4.M-9 Kapasiteten på helse- og omsorgstilbudet er tilpasset den økte etterspørselen og tilbudet har fått en tydeligere dreining mot forebyggende og helsefremmende innsats.

3.4.M-10 Det opprettholdes en tilfredsstillende kvalitet på bygningsmassen slik at unge og gamle som tilbringer tid i våre bygg opplever byggene som rene og inspirerende steder å være. På den måten opplever de også å bli verdsatt av samfunnet.

3.4.M-11 Teknisk infrastruktur vedlikeholdes og medvirker til at befolkningen trives og føler seg verdsatt, og at kapitalverdien ivaretas og ikke forfaller.

3.5 Klima og miljø**Kunnskap:**

3.5.M-1 Kommunen, næringslivet og befolkningen har økt kunnskap om miljøutfordringene, og tar miljøhensyn i det daglige liv.

3.5.M-2 Vi tilegner oss kunnskap og erfaringer med energieffektive bygninger, gjennom 1 til 2 pilotprosjekter i Framtidens byer.

3.5.M-3 Miljø – og samfunnsdata for Fredrikstad er tilgjengelig på nettet.

Kultur:

3.5.M-4 Samarbeider med kulturaktører i forbindelse med arrangementer og informasjonstiltak.

3.5.M-5 Det er økt fokus på Grønn turisme og Grønne Opplevelser.

3.5.M-6 Akademiet, og et framtidig nordisk senter for forskning og utdanning innen scenekunst, bidrar til kreative perspektiver og innfallsvinkler for å løse klimautfordringene.

Klima:

3.5.M-7 Lokaliseringen av utbyggingsarealer og prioritering av infrastrukturtiltak gjøres ut fra en samordnet areal- og transportplanlegging der målet er å redusere behovet for transportarbeid, energibruk og en effektiv arealutnyttelse.

3.5.M-8 Klimagassutslipp er redusert.

3.5.M-9 Det er økt bruk av miljøvennlige energi.

3.5.M-10 Kommunen står godt rustet til å kunne håndtere de neste 50 - 100 års klimaendringer.

3.5.M-11 Lokalsamfunnene sikres utviklingsmuligheter, samtidig som bysentrum utvikles til å bli mangfoldig og trygt, samt konkurransekraftig i forhold til både næring og kulturopplevelser.

3.5.M-12 Grønnstruktur og naturlandskap som er viktig for friluftsliv og biologisk mangfold ivaretas, både langs kysten og i innlandet.

- 3.5.M-13 Det er enklere å være miljøbevisst. Samfunnsaktørene har tilrettelagt for dette, innenfor sine beslutningsområder.
- 3.5.M-14 Alle samfunnsaktørene tar et selvstendig miljøansvar, og for å redusere utslippene av klimagasser.
- 3.5.M-15 Alle parter bidrar til at avfallsmengdene generelt og forurensende avfall spesielt reduseres.
- 3.5.M-16 Forbruket av ikke-fornybare ressurser minker.
- 3.5.M-17 Å ta miljøhensyn oppleves av folk som meningsfylt og gir grunnlag for økt livskvalitet og helse.
- 3.5.M-18 Det er økt bruk av sykkel.
- 3.5.M-19 Flere virksomheter blir miljøfyrtårn. 50% av kommunens egne virksomheter blir sertifisert som Miljøfyrtårn innen 2014.

3.6 Infrastruktur og arealstrategi

Kunnskap:

- 3.6.M-1 Høyskolemiljøet i byen forsterkes og videreutvikles samtidig som det legges til rette for kunnskapsbasert næringsutvikling.
- 3.6.M-2 Vi benytter resultater fra forskning og erfaring til å forbedre våre planer og beslutningsgrunnlag.
- 3.6.M-3 Fredrikstad er en arena for innovasjon og nyskaping, og attraktiv for nye innbyggere og virksomheter. Det tilrettelegges arealer og infrastruktur for en vekst og utvikling innen kunnskapsbasert næring og høyskolemiljøet.

Kultur:

- 3.6.M-4 Gjennom en god arealpolitikk gir vi økt vern av våre kulturminner og kulturmiljøer. Dette er en viktig del av vår kulturarv og identitet som vi ønsker å bevare og videreutvikle med sikte på å oppnå en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.
- 3.6.M-5 Gjennom vitalisering og utvikling av bysentrum legger vi til rette for at dette blir en arena for kulturliv.

Klima:

- 3.6.M-6 Næringslivet har tjenlige arealer med et egnet og tilstrekkelig transportsystem. Elementene i Fredrikstadpakken er realisert, inkludert dobbeltsporet jernbane.
- 3.6.M-7 Teknisk infrastrukturen er tilpasset til byens behov gjennom bedre kollektivtransportløsninger og et godt gang/sykkelveinett.
- 3.6.M-8 Det er en høyere arealutnyttelse og en høyere total kvalitet i byen og i våre tettsteder, og områdene er mer attraktive.
- 3.6.M-9 Naturressursene, det biologiske mangfoldet og økosystemene er sikret i sin helhet.
- 3.6.M-10 Kulturlandskapet og kystlandskapet er tilgjengelig og har bedre kvaliteten.

Detaljoversikt over investeringer

Tall i millioner kroner														
Rammefinansierte investeringer	Sum 15-19		2015		2016		2017		2018		2019			
	Brutto	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto
Sentrale investeringer														
IT- sentrale investeringer	25,0	25,0	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0
Eget nett II	5,5	5,5	1,1	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1
Strømaggregat - bedreskap/Nedre Glomma ROS	5,0	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Trådløst nettverk	3,5	3,5	0,0	0,0	0,0	1,5	0,0	1,5	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0
Elektronisk eiendomsarkiv	20,2	20,2	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	10,0	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0
Sum sentrale investeringer	59,2	59,2	6,1	0,0	6,1	7,8	0,0	7,8	22,1	0,0	22,1	17,1	0,0	6,1
Kultur, miljø og byutvikling														
Strategisk eiendomsutvikling	9,0	9,0	0,5	0,0	0,5	3,0	0,0	3,0	3,0	0,0	3,0	2,5	0,0	0,0
ATMOS - kino	3,2	3,2	0,0	0,0	0,0	3,2	0,0	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Usikre anslag														
Kongsten badeanlegg . (tidl. Bevilget 30 mkr) total 175 mkr	145,0	124,3	58,0	0,0	58,0	87,0	20,7	66,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ridesenter (1 mill kr i 2013)	40,0	30,0	1,0	0,0	1,0	19,0	0,0	19,0	20,0	10,0	10,0	0,0	0,0	0,0
Arena Fredrikstad	4,0	4,0	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kunstgressbaner (2016 -Torp)	19,0	10,1	0,0	0,0	0,0	3,8	1,8	2,0	0,0	0,0	0,0	11,4	5,3	6,1
Sum kultur	220,2	180,6	61,5	0,0	61,5	118,0	22,5	95,5	23,0	10,0	13,0	13,9	5,3	8,6
Regulering og teknisk drift														
- Formålsbygg														
Sentral driftsstyring	24,0	24,0	4,0	0,0	4,0	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0
ENØK	56,9	56,9	8,9	0,0	8,9	12,0	0,0	12,0	12,0	0,0	12,0	12,0	0,0	12,0
Legionellatiltak/radonsanering	2,0	2,0	1,0	0,0	1,0	0,5	0,0	0,5	0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0
Planlegging, prosjektering av formålsbygg	10,0	10,0	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	2,0
Inneklima/rehab. skole og barnehager	117,9	117,9	17,9	0,0	17,9	25,0	0,0	25,0	25,0	0,0	25,0	25,0	0,0	25,0
Universell utforming av skoler og barnehager	19,0	19,0	3,0	0,0	3,0	4,0	0,0	4,0	4,0	0,0	4,0	4,0	0,0	4,0
Paviljonger skole	25,0	25,0	10,0	0,0	10,0	10,0	0,0	10,0	5,0	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0
Uteanlegg/sikkerhet/lekeutstyr/bhgg/skole	24,5	24,5	4,5	0,0	4,5	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0
Rehabilitering og brannpålegg	125,0	125,0	32,0	0,0	32,0	42,0	0,0	42,0	17,0	0,0	17,0	17,0	0,0	17,0
Nytt kafebygg Foten	6,1	6,1	2,5	0,0	2,5	3,6	0,0	3,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kameraovervåkning	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0
Usikre anslag														
Kirkeparken-toalett og stellerom	3,0	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,0	0,0	3,0	0,0	0,0	0,0
Villa Lykkeberg	4,0	4,0	0,0	0,0	0,0	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0
-Infrastruktur, samferdsel mm.														
Biler, maskiner	57,1	57,1	9,4	0,0	9,4	12,9	0,0	12,9	10,6	0,0	10,6	13,3	0,0	10,9
Elvebredder, kaier og brygger	23,5	23,5	7,5	0,0	7,5	10,0	0,0	10,0	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	2,0
Parker, grøntområder og lekeplasser	10,0	8,8	2,5	0,0	2,5	5,5	1,2	4,3	2,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0

Tall i millioner kroner	Sum 15-19		2015		2016		2017		2018		2019			
	Brutto	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto
Holmegata og Veumbekken Nyassfaltering av veier Trafikksikring og gatelys Verkstedveien Kråkerøy rehab Ny motor gamle ferger (ny) Sykkelplan Offentlig parkering Solviken Mineberget for hallidrett, regulering <i>Usikre anslag</i> Åledalslinjen Reguleringsplan Baderampe for funksjonshemmede Solviken Gjestehavn/plass for bobiler Dampskipsbrygga, opprusting av plassen Sum Regulering og tekniske tjenester	4,0	4,0	4,0	0,0	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	50,0	50,0	10,0	0,0	10,0	0,0	10,0	0,0	10,0	0,0	10,0	10,0	0,0	10,0
	86,0	61,0	9,0	1,0	8,0	20,0	6,0	14,0	19,0	6,0	13,0	19,0	6,0	13,0
	10,0	10,0	0,0	0,0	0,0	10,0	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0
	24,5	24,5	0,5	0,0	0,5	6,0	0,0	6,0	6,0	0,0	6,0	6,0	0,0	6,0
	2,5	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	0,8	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		3,0	3,0	0,0	0,0	0,0	1,5	0,0	1,5	0,0	0,0	1,5	0,0	0,0
Helse og velferd Utstyr omsorg /sykehjem Velferdsteknologi <i>Usikre anslag</i> Tilstandsvurdering og mulighetsstudie, eldre sykehjemsbygg Utvitelse fase 2 Østsidan sykehjem Vaskeri Rehabilitering Onsøyheimen sykehjem (anslag) Rehabilitering Smedbakken sykehjem(anslag) Personalbaser omsorgsboliger Sum omsorg	12,5	12,5	2,5	0,0	2,5	2,5	0,0	2,5	2,5	0,0	2,5	2,5	0,0	2,5
	41,4	41,4	10,9	0,0	10,9	8,0	0,0	8,0	7,5	0,0	7,5	7,5	0,0	7,5
	3,0	3,0	0,0	0,0	0,0	3,0	0,0	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	125,0	72,7	1,0	0,0	1,0	50,0	0,0	50,0	59,0	0,0	59,0	15,0	52,3	-37,3
	25,1	25,1	3,0	0,0	3,0	22,1	0,0	22,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	49,7	19,7	5,0	0,0	5,0	20,0	0,0	20,0	24,7	30,0	-5,3	0,0	0,0	0,0
	70,0	25,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	25,0
	18,0	14,8	0,0	0,0	0,0	18,0	3,2	14,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	344,7	215,0	22,4	0,0	22,4	123,6	3,2	120,4	93,7	30,0	63,7	50,0	52,3	-2,3
Utdanning og oppvekst Inventar elevtallsøkning IKT - investeringer skole Borge u-skole (ramme 234 mkr) <i>Usikre anslag</i> Gudeberg skole Råkollen skole Omb. Haugåsen Lunde skole Trosvik skole Sum oppvekst	5,0	5,0	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0
	55,0	55,0	10,0	0,0	10,0	15,0	0,0	15,0	10,0	0,0	10,0	10,0	0,0	10,0
	136,5	136,5	108,0	0,0	108,0	28,5	0,0	28,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	37,0	37,0	3,0	0,0	3,0	4,0	0,0	4,0	15,0	0,0	15,0	15,0	0,0	15,0
	67,0	67,0	3,0	0,0	3,0	4,0	0,0	4,0	30,0	0,0	30,0	30,0	0,0	30,0
	4,0	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,0	0,0	4,0
	80,0	80,0	0,0	0,0	0,0	5,0	0,0	5,0	40,0	0,0	40,0	35,0	0,0	35,0
85,0	85,0	0,0	0,0	0,0	5,0	0,0	5,0	10,0	0,0	10,0	40,0	0,0	40,0	
469,5	469,5	125,0	0,0	125,0	62,5	0,0	62,5	106,0	0,0	106,0	135,0	0,0	135,0	

Tall i millioner kroner	Sum 15-19		2015		2016		2017		2018		2019			
	Brutto	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto
Kirken (netto uten mva fra 2016)														
Ramme	39,0	39,0	7,0	0,0	7,0	8,0	0,0	8,0	8,0	0,0	8,0	8,0	0,0	8,0
Utvidelse Rolvsøy kirkegård	8,8	8,8	8,0	0,0	8,0	0,8	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum kirken	47,8	47,8	15,0	0,0	15,0	8,8	0,0	8,8	8,0	0,0	8,0	8,0	0,0	8,0
Sum investeringer innenfor frie inntekter	1858,7	1663,2	358,7	1,0	357,7	510,5	32,9	477,6	412,9	46,0	366,9	344,8	63,6	281,2
												231,8	51,9	179,9

Selvfinansierende investeringer

Tall i millioner kroner														
	Sum		2015		2016		2017		2018		2019			
	Brutto	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto	Brutto	Tilsk	Netto
Vann, avløp og renovasjon														
Vann	352,0	352,0	80,0	0,0	80,0	80,0	0,0	80,0	80,0	0,0	80,0	56,0	0,0	56,0
Avløp	528,0	528,0	120,0	0,0	120,0	120,0	0,0	120,0	120,0	0,0	120,0	84,0	0,0	84,0
Fellesinvesteringer VA (ny)	7,7	7,7	0,0	0,0	0,0	0,6	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	5,0	0,0	2,1
Renovasjon	32,8	32,8	6,0	0,0	6,0	6,2	0,0	6,2	7,4	0,0	7,4	6,6	0,0	6,6
Feier	0,5	0,5	0,3	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0
Sum VAR	921,0	921,0	206,3	0,0	206,3	206,8	0,0	206,8	207,7	0,0	207,7	151,6	0,0	151,6
												148,7	0,0	148,7
Teknisk drift														
Nytt styringssystem i Cityterminalen	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Parkeringstekniske løsninger	3,2	3,2	0,0	0,0	0,0	1,6	0,0	1,6	1,6	0,0	1,6	0,0	0,0	0,0
Bygge om automater til billettløs betaling (ny)	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	1,0
Div. teknisk	6,2	6,2	1,0	0,0	1,0	1,6	0,0	1,6	1,6	0,0	1,6	1,0	0,0	1,0
Eiendomsutvikling														
Boligarealer	99,1	99,1	30,6	0,0	30,6	20,5	0,0	20,5	15,5	0,0	15,5	26,5	0,0	26,5
Næringsarealer	2,5	2,5	1,3	0,0	1,3	0,3	0,0	0,3	0,3	0,0	0,3	0,3	0,0	0,3
Sum	101,6	101,6	31,9	0,0	31,9	20,8	0,0	20,8	15,8	0,0	15,8	26,8	0,0	26,8
												6,3	0,0	6,3
Boligstrategi														
Byggeprosjekter	308,5	248,8	0,0	0,0	0,0	106,5	19,3	87,2	151,0	30,2	120,8	51,0	10,2	40,8
Prosjektering, rehabilitering, radontiltak	12,0	10,4	0,0	0,0	0,0	3,0	0,4	2,6	3,0	0,4	2,6	3,0	0,4	2,6
Kjøpsramme	90,0	72,0	0,0	0,0	0,0	30,0	6,0	24,0	30,0	6,0	24,0	30,0	0,0	0,0
Div. eneboligtomter	40,0	32,0	0,0	0,0	0,0	20,0	4,0	16,0	20,0	4,0	16,0	0,0	0,0	0,0
"Leie til eie"	10,0	10,0	0,0	0,0	0,0	10,0	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nybygg og kjøpsramme	76,0	63,1	76,0	12,9	63,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum	536,5	436,3	76,0	12,9	63,1	169,5	29,7	139,8	204,0	40,6	163,4	84,0	16,6	67,4
												3,0	0,4	2,6
Sum selvfinansierte	1 565,3	1 465,1	315,2	12,9	302,3	398,7	29,7	369,0	429,1	40,6	388,5	263,4	16,6	246,8
												159,0	0,4	158,6

Kommunale gebyrer - Budsjett 2016

Fredrikstad kommune beregner kommunale gebyrer i tråd med Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalings- tjenester (H-3/14, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, februar 2014). Selvkost innebærer at kommunens kostnader med å frembringe tjenestene skal dekkes av gebyrene som brukerne av tjenestene betaler. Kommunen har ikke anledning til å tjene penger på tjenestene. En annen sentral begrensning i kommunens handlingsrom er at overskudd fra det enkelte år skal tilbakeføres til abonnentene eller brukerne i form av lavere gebyrer innen de neste fem årene. Dette betyr at hvis kommunen har avsatt overskudd som er eldre enn fire år, må overskuddet brukes til å redusere gebyrene i det kommende budsjettåret. Eksempelvis må et overskudd som stammer fra 2011 i sin helhet være disponert innen 2016.

Utfordringer med selvkostbudsjettet

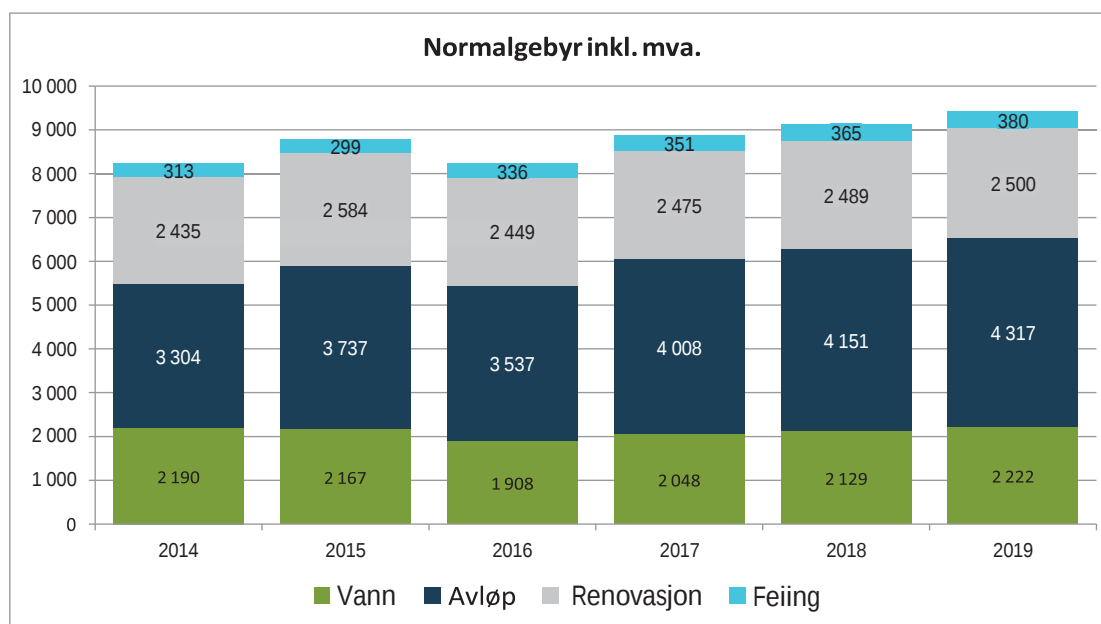
Det er en rekke faktorer som Fredrikstad kommune ikke rår over i forhold til hva selvkostresultatet for det enkelte år vil bli. De viktigste faktorene er budsjettårets forventede kalkylerente (5-årig SWAP-rente + 1/2 %-poeng), gjennomføringsevne på planlagte prosjekter (kapasitetsbegrensninger internt og eksternt), samt (uventede) inntekter fra nye abonnenter eller brukere. I sum fører dette til at det er utfordrende å treffe med budsjettet.

Generelle forutsetninger

Kalkylerenten er for 2016 anslått å være 2,00 %. Lønnsvekst fra 2015 til 2016 er satt til 3,50 % mens generell prisvekst er satt til 2,50 %. Budsjettet er utarbeidet den 21. september 2015. Tallene for 2014 er etterkalkyle, tallene for 2015 er prognostiserte verdier og ikke tall fra budsjettet. Tallene for 2016 til 2019 er budsjett/økonomiplan. Ved behov for ytterligere grunnlagstall og beregningsmetoder henvises det til kommunens selvkostmodell Momentum Selvkost Kommune.

Gebyrutvikling vann, avløp, renovasjon og feiing.

Fra 2015 til 2016 foreslås en samlet gebyrreduksjon på rundt -6,3 % for å dekke kommunens kostnader på områdene. Gebyret for feiing øker med 12,6 %, mens gebyret for vann reduseres med 12,0 %. I perioden 2014 til 2019 øker samlet gebyr med kr 1 177,-, fra kr 8 242,- i 2014 til kr 9 419,- i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig gebyrøkning på 2,7 %. I stolpediagrammet under er gebyret for vann og avløp basert på et årlig målt forbruk på 150 kubikkmeter vann. Gebyrsatsene er inkl. mva.

Årlig gebyrændring fra året før	2016	2017	2018	2019
Vann	-12,0 %	7,4 %	4,0 %	4,3 %
Avløp	-5,4 %	13,3 %	3,5 %	4,0 %
Renovasjon	-5,2 %	1,1 %	0,6 %	0,5 %
Feiing	12,6 %	4,5 %	3,9 %	4,1 %
Total endring	-6,3 %	7,9 %	2,8 %	3,1 %

Vann - 2014 til 2019

Vanngebyrsatser

I Fredrikstad kommune er vanngebyret todelt, bestående av et fast abonnementsgebyr og et variabelt forbruksgebyr. Fastgebyret utgjør 30,0 % av de totale gebyrinntektene. Fra 2015 til 2016 foreslås det at vanngebyret reduseres med 12,0 % fra kr 2 167,- til kr 1 908,-. I perioden 2014 til 2019 vil årsgebyret totalt øke med kr 32,-, hvorav kr -260,- er endringen fra 2015 til 2016. Budsjettet legger opp til en gjennomsnittlig årlig gebyrøkning på 0,3 % i årene 2014 til 2019. Samlet gebyrøkning i perioden er fra kr 2 190,- i 2014 til kr 2 222,- i 2019. I tabellen under er vanngebyret basert på et årlig målt forbruk på 150 kubikkmeter vann. Gebyrsatsene er inkl. mva.

Vanngebyrsatser	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Abonnementsgebyr (kr/abonnent)	kr 861	kr 873	kr 756	kr 809	kr 830	kr 855
Årlig endring		1,3 %	-13,3 %	6,9 %	2,6 %	3,0 %
Forbruksgebyr (kr/m3)	kr 8,86	kr 8,63	kr 7,68	kr 8,26	kr 8,66	kr 9,11
Årlig endring		-2,6 %	-11,1 %	7,7 %	4,8 %	5,2 %
Årsgebyr inklusiv mva.	kr 2 190	kr 2 167	kr 1 908	kr 2 048	kr 2 129	kr 2 222
Årlig endring		-1,1 %	-12,0 %	7,4 %	4,0 %	4,3 %

Driftsutgifter Vann

Fra 2015 til 2016 forventes driftsutgiftene å øke med rundt 6,1 % fra 50,9 millioner kr til 54,0 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker driftsutgiftene med 0,7 millioner kr, fra 59,3 millioner kr i 2014 til 59,9 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 0,2 %. Lønnsutgiftene utgjør rundt 20,0 % av de totale driftsutgiftene.

Driftsutgifter Vann	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
10** Lønn	11 404 288	10 463 953	10 830 191	11 209 248	11 601 572	12 007 627	20,0 %
11** Varer og tjenester	3 352 833	4 481 000	4 593 025	4 707 851	4 825 547	4 946 186	8,0 %
12** Varer og tjenester	15 408 763	6 791 130	8 260 908	8 467 430	8 679 116	8 896 094	16,7 %
13** Tjenester som erstatter kommunal	28 593 710	28 359 000	29 493 360	30 673 094	31 900 018	33 176 019	53,9 %
14** Overføringsutgifter	518 407	826 000	846 650	867 816	889 512	911 749	1,4 %
Sum driftsutgifter	59 278 001	50 921 083	54 024 134	55 925 440	57 895 765	59 937 675	100,0 %
Årlig endring		-14,1 %	6,1 %	3,5 %	3,5 %	3,5 %	

Kapitalkostnader Vann

Fra 2015 til 2016 forventes kapitalkostnadene å øke med rundt 8,7 % fra 34,1 millioner kr til 37,1 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker kapitalkostnadene med 12,1 millioner kr, fra 36,6 millioner kr i 2014 til 48,7 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 5,9 %. Avskrivningskostnadene utgjør ca. 61,6 % av de totale kapitalkostnadene.

Kapitalkostnader Vann	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
Avskrivningskostnad	21 964 036	22 302 177	22 634 600	22 514 690	22 390 716	21 986 982	54,6 %
Avskrivningskostnad fremtidige investeringer	0	0	1 850 000	3 675 000	5 300 000	6 377 500	7,0 %
Kalkulatorisk rente	14 652 673	11 253 235	10 803 868	12 940 469	12 874 317	13 716 338	31,1 %
Kalkulatorisk rente fremtidige investeringer	0	575 000	1 796 500	3 739 063	5 047 250	6 634 801	7,3 %
Sum kapitalkostnader	36 616 709	34 130 413	37 084 968	42 869 221	45 612 283	48 715 622	100,0 %
Årlig endring		-6,8 %	8,7 %	15,6 %	6,4 %	6,8 %	

Indirekte kostnader Vann

Fra 2015 til 2016 forventes de indirekte kostnadene å øke med rundt 3,0 % fra 1,4 millioner kr til 1,5 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 reduseres indirekte kostnader med 0,0 millioner kr, fra 1,7 millioner kr i 2014 til 1,7 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig reduksjon på 0,3 %. De indirekte driftsutgiftene utgjør ca. 89,1 % av de totale indirekte kostnadene.

Indirekte kostnader Vann	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
Indirekte driftsutgifter (netto)	1 496 140	1 285 217	1 330 199	1 376 756	1 424 943	1 474 816	89,1 %
Indirekte avskrivningskostnad	93 588	94 953	94 953	94 583	93 672	92 813	6,0 %
Indirekte kalkulatorisk rente	89 935	65 619	63 720	77 281	77 925	84 212	4,9 %
Sum indirekte kostnader	1 679 663	1 445 788	1 488 872	1 548 620	1 596 540	1 651 840	100,0 %
Årlig endring		-13,9 %	3,0 %	4,0 %	3,1 %	3,5 %	

Gebyrinntekter Vann

Fra 2015 til 2016 forventes gebyrinntektene å reduseres med rundt 10,3 % fra 97,3 millioner kr til 87,2 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker gebyrinntektene med 9,0 millioner kr, fra 96,0 millioner kr i 2014 til 105,0 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 1,8 %. Konto 1640 KOMMUNALE ÅRSGEBYRER (VAR) MVA utgjør 99,5 % av de totale gebyrinntektene.

Gebyrinntekter Vann	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
1640 KOMMUNALE ÅRSGEBYRER (VAR) MVA	95 595 482	96 625 703	86 777 679	94 875 653	99 466 132	104 535 119	99,5 %
1641 TILKNYTNINGSavgifter MVA	393 850	635 700	418 687	418 687	418 687	418 687	0,5 %
Sum gebyrinntekter	95 989 332	97 261 403	87 196 366	95 294 340	99 884 819	104 953 806	100,0 %
Årlig endring		1,3 %	-10,3 %	9,3 %	4,8 %	5,1 %	

Øvrige inntekter Vann

Fra 2015 til 2016 forventes øvrige inntekter å øke med rundt 2,5 % fra 2,1 millioner kr til 2,2 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker øvrige inntekter med 0,6 millioner kr, fra 1,8 millioner kr i 2014 til 2,4 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 5,9 %.

Øvrige inntekter Vann	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
16** Øvrige salgsinntekter	1 468 569	1 233 636	1 264 477	1 296 089	1 328 491	1 361 703	61,3 %
17** Refusjoner	297 035	900 000	922 500	945 563	969 202	993 432	38,7 %
Sum øvrige inntekter	1 765 604	2 133 636	2 186 977	2 241 651	2 297 693	2 355 135	100,0 %
Årlig endring		20,8 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	

Selvkostoppstilling Vann

Selvkostregnskap	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Direkte driftsutgifter	59 278 001	50 921 083	54 024 134	55 925 440	57 895 765	59 937 675	62 053 833
Direkte kalkulatoriske rentekostnader	14 652 673	11 828 235	12 600 368	16 679 531	17 921 567	20 351 140	20 713 554
Direkte kalkulatoriske avskrivninger	21 964 036	22 302 177	24 484 600	26 189 690	27 690 716	28 364 482	29 441 440
Indirekte kostnader (drift og kapital)	1 679 663	1 445 788	1 488 872	1 548 620	1 596 540	1 651 840	1 700 453
- Øvrige inntekter	-1 765 604	-2 133 636	-2 186 977	-2 241 651	-2 297 693	-2 355 135	-2 414 013
Gebyrgrunnlag	95 808 769	84 363 648	90 410 997	98 101 629	102 806 894	107 950 002	111 495 267
Gebyrinntekter	95 989 332	97 261 403	87 196 366	95 294 340	99 884 819	104 953 806	108 523 707
Selvkostresultat	180 563	12 897 755	-3 214 630	-2 807 289	-2 922 075	-2 996 196	-2 971 559
Selvkost dekningsgrad i %	100,2 %	115,3 %	96,4 %	97,1 %	97,2 %	97,2 %	97,3 %
Selvkostfond/fremførbart underskudd	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inngående balanse 01.01	846 295	1 051 958	14 099 730	11 134 948	8 570 942	5 833 725	2 963 262
+/- Selvkostresultat	180 563	12 897 755	-3 214 630	-2 807 289	-2 922 075	-2 996 196	-2 971 560
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	25 100	150 017	249 848	243 283	184 858	125 733	42 847
Utgående balanse 31.12	1 051 958	14 099 730	11 134 948	8 570 942	5 833 725	2 963 262	34 549
Selvkostgrad i %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Avløp - 2014 til 2019

Avløpgebyrsatser

I Fredrikstad kommune er avløpgebyret todelt, bestående av et fast abonnementsgebyr og et variabelt forbruksgebyr. Fastgebyret utgjør 28,5 % av de totale gebyrinntektene. Fra 2015 til 2016 foreslås det at avløpgebyret reduseres med 5,4 % fra kr 3 737,- til kr 3 537,-. I perioden 2014 til 2019 vil årsgebyret totalt øke med kr 1 013,-, hvorav kr -200,- er endringen fra 2015 til 2016. Budsjettet legger opp til en gjennomsnittlig årlig gebyrøkning på 5,5 % i årene 2014 til 2019. Samlet gebyrøkning i perioden er fra kr 3 304,- i 2014 til kr 4 317,- i 2019. I tabellen under er avløpgebyret basert på et årlig målt forbruk på 150 kubikkmeter vann. Gebyrsatsene er inkl. mva.

Avløpgebyrsatser	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Abonnementsgebyr (kr/abonnent)	kr 1 039	kr 1 181	kr 1 120	kr 1 263	kr 1 302	kr 1 349
Årlig endring		13,7 %	-5,2 %	12,8 %	3,1 %	3,5 %
Forbruksgebyr (kr/m3)	kr 15,10	kr 17,04	kr 16,11	kr 18,30	kr 18,99	kr 19,79
Årlig endring		12,8 %	-5,4 %	13,6 %	3,8 %	4,2 %
Årsgebyr inklusiv mva.	kr 3 304	kr 3 737	kr 3 537	kr 4 008	kr 4 151	kr 4 317
Årlig endring		13,1 %	-5,4 %	13,3 %	3,5 %	4,0 %

Driftsutgifter Avløp

Fra 2015 til 2016 forventes driftsutgiftene å øke med rundt 2,7 % fra 76,7 millioner kr til 78,7 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker driftsutgiftene med 12,1 millioner kr, fra 73,2 millioner kr i 2014 til 85,3 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 3,1 %. Lønnsutgiftene utgjør rundt 20,4 % av de totale driftsutgiftene.

Driftsutgifter Avløp	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
10** Lønn	15 041 306	15 356 829	15 894 318	16 450 619	17 026 391	17 622 314	20,4 %
11** Varer og tjenester	5 222 880	6 447 000	6 608 175	6 773 379	6 942 714	7 116 282	8,2 %
12** Varer og tjenester	14 680 616	14 750 574	15 119 338	15 497 322	15 884 755	16 281 874	19,3 %
13** Tjenester som erstatter kommunal tjeneste	38 146 297	39 569 000	40 558 225	41 572 181	42 611 485	43 676 772	51,5 %
14** Overføringsutgifter	139 512	546 164	559 818	573 813	588 158	602 862	0,6 %
Sum driftsutgifter	73 230 611	76 669 567	78 739 874	80 867 314	83 053 503	85 300 105	100,0 %
Årlig endring		4,7 %	2,7 %	2,7 %	2,7 %	2,7 %	

Kapitalkostnader Avløp

Fra 2015 til 2016 forventes kapitalkostnadene å øke med rundt 7,7 % fra 49,1 millioner kr til 52,8 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker kapitalkostnadene med 21,8 millioner kr, fra 52,1 millioner kr i 2014 til 73,9 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 7,3 %. Avskrivningskostnadene utgjør ca. 61,7 % av de totale kapitalkostnadene.

Kapitalkostnader Avløp	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
Avskrivningskostnad	31 421 902	32 394 028	33 074 532	32 786 347	32 381 949	32 163 723	54,4 %
Avskrivningskostnad fremtidige investeringer	0	0	2 087 500	5 012 500	8 350 000	10 637 500	7,3 %
Kalkulatorisk rente	20 637 203	16 019 694	15 365 009	18 383 000	18 271 132	19 443 428	30,3 %
Kalkulatorisk rente fremtidige investeringer	0	650 000	2 314 125	5 597 656	8 299 850	11 629 906	8,0 %
Sum kapitalkostnader	52 059 104	49 063 722	52 841 166	61 779 504	67 302 931	73 874 556	100,0 %
Årlig endring		-5,8 %	7,7 %	16,9 %	8,9 %	9,8 %	

Indirekte kostnader Avløp

Fra 2015 til 2016 forventes de indirekte kostnadene å øke med rundt 2,8 % fra 2,4 millioner kr til 2,5 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker indirekte kostnader med 0,4 millioner kr, fra 2,4 millioner kr i 2014 til 2,8 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 3,0 %. De indirekte driftsutgiftene utgjør ca. 84,5 % av de totale indirekte kostnadene.

Indirekte kostnader Avløp	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
Indirekte driftsutgifter (netto)	1 970 853	2 063 406	2 135 625	2 210 372	2 287 735	2 367 805	84,5 %
Indirekte avskrivningskostnad	217 887	219 894	219 894	219 207	217 223	215 160	8,5 %
Indirekte kalkulatorisk rente	212 108	154 420	150 022	182 038	183 646	198 567	7,0 %
Sum indirekte kostnader	2 400 848	2 437 719	2 505 540	2 611 617	2 688 604	2 781 532	100,0 %
Årlig endring		1,5 %	2,8 %	4,2 %	2,9 %	3,5 %	

Gebyrinntekter Avløp

Fra 2015 til 2016 forventes gebyrinntektene å reduseres med rundt 2,3 % fra 127,2 millioner kr til 124,2 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker gebyrinntektene med 50,4 millioner kr, fra 109,6 millioner kr i 2014 til 160,0 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 7,9 %. Konto 1640 KOMMUNALE ÅRSGEBYRER (VAR) MVA utgjør 99,6 % av de totale gebyrinntektene.

Gebyrinntekter Avløp	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
1640 KOMMUNALE ÅRSGEBYRER (VAR) MVA	109 204 909	126 463 825	123 741 379	142 885 660	150 702 590	159 566 150	99,6 %
1641 TILKNYTNINGSavgifter MVA	405 050	687 400	453 434	453 434	453 434	453 434	0,4 %
Sum gebyrinntekter	109 609 959	127 151 225	124 194 813	143 339 094	151 156 024	160 019 584	100,0 %
Årlig endring		16,0 %	-2,3 %	15,4 %	5,5 %	5,9 %	

Øvrige inntekter Avløp

Fra 2015 til 2016 forventes øvrige inntekter å øke med rundt 2,5 % fra 1,6 millioner kr til 1,6 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker øvrige inntekter med 1,5 millioner kr, fra 0,3 millioner kr i 2014 til 1,8 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 43,6 %.

Øvrige inntekter Avløp	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
16** Øvrige salgsinntekter	187 058	750 717	769 485	788 722	808 440	828 651	47,5 %
17** Refusjoner	101 866	850 000	871 250	893 031	915 357	938 241	52,5 %
Sum øvrige inntekter	288 924	1 600 717	1 640 735	1 681 753	1 723 797	1 766 892	100,0 %
Årlig endring		454,0 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	

Selvkostoppstilling Avløp

Selvkostregnskap	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Direkte driftsutgifter	73 230 611	76 669 567	78 739 874	80 867 314	83 053 503	85 300 105	87 608 830
Direkte kalkulatoriske rentekostnader	20 637 203	16 669 694	17 679 134	23 980 656	26 570 982	31 073 334	32 660 649
Direkte kalkulatoriske avskrivninger	31 421 902	32 394 028	35 162 032	37 798 847	40 731 949	42 801 223	44 928 777
Indirekte kostnader (drift og kapital)	2 400 848	2 437 719	2 505 540	2 611 617	2 688 604	2 781 532	2 857 411
- Øvrige inntekter	-288 924	-1 600 717	-1 640 735	-1 681 753	-1 723 797	-1 766 892	-1 811 064
Gebyrgrunnlag	127 401 639	126 570 290	132 445 845	143 576 682	151 321 241	160 189 301	166 244 602
Gebyrinntekter	109 609 959	127 151 225	124 194 813	143 339 094	151 156 024	160 019 584	166 072 222
Selvkostresultat	-17 791 680	580 935	-8 251 032	-237 587	-165 217	-169 716	-172 380
Selvkost dekningsgrad i %	86,0 %	100,5 %	93,8 %	99,8 %	99,9 %	99,9 %	99,9 %
Selvkostfond/fremførbart underskudd	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inngående balanse 01.01	25 466 857	8 119 280	8 868 410	712 236	489 484	334 846	172 380
+/- Selvkostresultat	-17 791 680	580 935	-8 251 032	-237 588	-165 217	-169 716	-172 380
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	444 103	168 195	94 858	14 836	10 579	7 250	2 500
Utgående balanse 31.12	8 119 280	8 868 410	712 236	489 484	334 846	172 380	2 500
Selvkostgrad i %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Renovasjon - 2014 til 2019

Renovasjon - gebyrsatser

Fra 2015 til 2016 foreslås det at gebyret for renovasjon reduseres med 5,2 % fra kr 2 584,- til kr 2 449,-. I perioden 2014 til 2019 vil årsgebyret totalt øke med kr 65,-, hvorav kr -135,- er endringen fra 2015 til 2016. Budsjettet legger opp til en gjennomsnittlig årlig gebyrøkning på 0,5 % i årene 2014 til 2019. Samlet gebyrøkning i perioden er fra kr 2 435,- i 2014 til kr 2 500,- i 2019. Gebyrsatsene er inkl. mva.

Renovasjon - gebyrsatser	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Normalgebyr	kr 2 435	kr 2 584	kr 2 449	kr 2 475	kr 2 489	kr 2 500
Årlig endring		6,1 %	-5,2 %	1,1 %	0,6 %	0,5 %

Driftsutgifter Renovasjon

Fra 2015 til 2016 forventes driftsutgiftene å reduseres med rundt 5,4 % fra 54,0 millioner kr til 51,1 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 reduseres driftsutgiftene med 0,1 millioner kr, fra 55,7 millioner kr i 2014 til 55,6 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig reduksjon på 0,0 %. Lønnsutgiftene utgjør rundt 39,5 % av de totale driftsutgiftene.

Driftsutgifter Renovasjon	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
10** Lønn	26 405 350	22 424 714	18 709 579	19 364 414	20 042 169	20 743 645	39,5 %
11** Varer og tjenester	6 732 099	6 947 915	7 121 613	7 299 653	7 482 144	7 669 198	13,4 %
12** Varer og tjenester	4 631 673	6 000 000	6 150 000	6 303 750	6 461 344	6 622 877	11,2 %
13** Tjenester som erstatter kommunal	17 929 324	18 673 000	19 139 825	19 618 321	20 108 779	20 611 498	35,9 %
14** Overføringsutgifter	2 689	0	0	0	0	0	0,0 %
Sum driftsutgifter	55 701 135	54 045 629	51 121 017	52 586 138	54 094 436	55 647 218	100,0 %
Årlig endring		-3,0 %	-5,4 %	2,9 %	2,9 %	2,9 %	

Kapitalkostnader Renovasjon

Fra 2015 til 2016 forventes kapitalkostnadene å øke med rundt 6,9 % fra 5,4 millioner kr til 5,8 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker kapitalkostnadene med 0,1 millioner kr, fra 5,7 millioner kr i 2014 til 5,8 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 0,3 %. Avskrivningskostnadene utgjør ca. 88,4 % av de totale kapitalkostnadene.

Kapitalkostnader Renovasjon	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
Avskrivningskostnad	4 976 256	4 852 375	4 716 009	4 411 729	3 768 296	2 704 369	72,7 %
Avskrivningskostnad fremtidige investeringer	0	0	507 100	1 047 100	1 587 100	2 347 100	15,7 %
Kalkulatorisk rente	762 186	488 677	392 994	377 145	285 891	225 024	7,2 %
Kalkulatorisk rente fremtidige investeringer	0	50 710	150 349	303 509	450 405	555 528	4,3 %
Sum kapitalkostnader	5 738 442	5 391 763	5 766 452	6 139 483	6 091 692	5 832 022	100,0 %
Årlig endring		-6,0 %	6,9 %	6,5 %	-0,8 %	-4,3 %	

Indirekte kostnader Renovasjon

Fra 2015 til 2016 forventes de indirekte kostnadene å øke med rundt 3,0 % fra 1,7 millioner kr til 1,7 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker indirekte kostnader med 0,2 millioner kr, fra 1,7 millioner kr i 2014 til 1,9 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 1,9 %. De indirekte driftsutgiftene utgjør ca. 89,8 % av de totale indirekte kostnadene.

Indirekte kostnader Renovasjon	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
Indirekte driftsutgifter (netto)	1 537 633	1 491 933	1 544 151	1 598 196	1 654 133	1 712 028	89,8 %
Indirekte avskrivningskostnad	98 757	100 283	100 283	99 880	98 909	98 006	5,6 %
Indirekte kalkulatorisk rente	94 704	69 123	67 118	81 395	82 067	88 681	4,6 %
Sum indirekte kostnader	1 731 094	1 661 339	1 711 551	1 779 471	1 835 108	1 898 714	100,0 %
Årlig endring		-4,0 %	3,0 %	4,0 %	3,1 %	3,5 %	

Gebyrinntekter Renovasjon

Fra 2015 til 2016 forventes gebyrinntektene å reduseres med rundt 4,7 % fra 60,2 millioner kr til 57,4 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker gebyrinntektene med 6,3 millioner kr, fra 56,1 millioner kr i 2014 til 62,4 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 2,2 %. Konto 1640 KOMMUNALE ÅRSGEBYRER (VAR) MVA utgjør 97,5 % av de totale gebyrinntektene.

Gebyrinntekter Renovasjon	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
1640 KOMMUNALE ÅRSGEBYRER (VAR) MV	54 569 885	58 797 447	55 949 213	57 809 595	59 419 909	60 961 422	97,5 %
1650 SALGS- OG GEBYRINNTEKTER MVA	1 518 867	1 445 044	1 445 044	1 445 044	1 445 044	1 445 044	2,5 %
Sum gebyrinntekter	56 088 752	60 242 491	57 394 257	59 254 639	60 864 953	62 406 466	100,0 %
Årlig endring		7,4 %	-4,7 %	3,2 %	2,7 %	2,5 %	

Øvrige inntekter Renovasjon

Fra 2015 til 2016 forventes øvrige inntekter å øke med rundt 2,5 % fra 0,86 millioner kr til 0,88 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 reduseres øvrige inntekter med 3,39 millioner kr, fra 4,33 millioner kr i 2014 til 0,95 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig reduksjon på 26,2 %.

Øvrige inntekter Renovasjon	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
16** Øvrige salgsinntekter	155 299	58 000	59 450	60 936	62 460	64 021	5,2 %
17** Refusjoner	4 177 044	798 828	818 799	839 269	860 250	881 757	94,8 %
Sum øvrige inntekter	4 332 343	856 828	878 249	900 205	922 710	945 778	100,0 %
Årlig endring		-80,2 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	

Selvkostoppstilling Renovasjon

Selvkostregnskap	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Direkte driftsutgifter	55 701 135	54 045 629	51 121 017	52 586 138	54 094 436	55 647 218	57 245 835
Direkte kalkulatoriske rentekostnader	762 186	539 387	543 343	680 654	736 295	780 553	641 058
Direkte kalkulatoriske avskrivninger	4 976 256	4 852 375	5 223 109	5 458 829	5 355 396	5 051 469	4 568 890
Indirekte kostnader (drift og kapital)	1 731 094	1 661 339	1 711 551	1 779 471	1 835 108	1 898 714	1 955 463
- Øvrige inntekter	-4 332 343	-856 828	-878 249	-900 205	-922 710	-945 778	-969 422
+/- Andre inntekter og kostnader	0	39 695	0	0	0	0	0
Gebyrgrunnlag	58 838 328	60 281 597	57 720 771	59 604 887	61 098 526	62 432 176	63 441 823
Gebyrinntekter	56 088 752	60 242 491	57 394 257	59 254 639	60 864 953	62 406 466	63 444 191
Selvkostresultat	-2 749 576	-39 106	-326 514	-350 248	-233 573	-25 710	2 368
Selvkost dekningsgrad i %	95,3 %	99,9 %	99,4 %	99,4 %	99,6 %	100,0 %	100,0 %
Selvkostfond/fremførbart underskudd	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inngående balanse 01.01	3 533 349	841 623	818 958	505 558	163 571	-68 786	-96 865
+/- Selvkostresultat	-2 749 576	-39 106	-326 514	-350 248	-233 573	-25 711	2 368
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	57 849	16 441	13 114	8 261	1 216	-2 368	-2 775
Utgående balanse 31.12	841 623	818 958	505 558	163 571	-68 786	-96 865	-97 272
Selvkostgrad i %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Slamtømming - 2014 til 2019

Slamtømming - gebyrsatser

Fra 2015 til 2016 foreslås det at gebyret for slamtømming holdes stabilt på kr 0,-. I perioden 2014 til 2019 vil årsgebyret totalt reduseres med kr 0,-, hvorav kr 0,- er endringen fra 2015 til 2016. Budsjettet legger opp til en gjennomsnittlig årlig gebyrreduksjon på 0,0 % i årene 2014 til 2019. Samlet gebyrreduksjon i perioden er fra kr 0,- i 2014 til kr 0,- i 2019. Gebyrsatsene er inkl. mva.

Slamtømming - gebyrsatser	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Normalgebyr	kr 0	kr 0	kr 0	kr 0	kr 0	kr 0
Årlig endring		0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

Driftsutgifter Slamtømming

Fra 2015 til 2016 forventes driftsutgiftene å reduseres med rundt 15,0 % fra 1,87 millioner kr til 1,59 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 reduseres driftsutgiftene med 1,40 millioner kr, fra 2,38 millioner kr i 2014 til 0,98 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig reduksjon på 16,3 %. Lønnsutgiftene utgjør rundt 0,0 % av de totale driftsutgiftene.

Driftsutgifter Slamtømming	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
12** Varer og tjenester	205 775	0	0	0	0	0	2,2 %
13** Tjenester som erstatter kommunal	2 173 994	1 869 635	1 589 190	1 350 811	1 148 189	975 961	97,8 %
Sum driftsutgifter	2 379 769	1 869 635	1 589 190	1 350 811	1 148 189	975 961	100,0 %
Årlig endring		-21,4 %	-15,0 %	-15,0 %	-15,0 %	-15,0 %	

Indirekte kostnader Slamtømming

Fra 2015 til 2016 forventes de indirekte kostnadene å øke med rundt 3,5 % fra 73,9 tusen kr til 76,5 tusen kr. I perioden 2014 til 2019 reduseres indirekte kostnader med 9,1 tusen kr, fra 93,8 tusen kr i 2014 til 84,7 tusen kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig reduksjon på 2,0 %. De indirekte driftsutgiftene utgjør ca. 99,1 % av de totale indirekte kostnadene.

Indirekte kostnader Slamtømming	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
Indirekte driftsutgifter (netto)	93 153	73 185	75 746	78 397	81 141	83 981	99,1 %
Indirekte avskrivningskostnad	445	529	529	516	503	503	0,6 %
Indirekte kalkulatorisk rente	247	203	192	227	223	234	0,3 %
Sum indirekte kostnader	93 846	73 917	76 468	79 141	81 867	84 718	100,0 %
Årlig endring		-21,2 %	3,5 %	3,5 %	3,4 %	3,5 %	

Gebyrinntekter Slamtømming

Fra 2015 til 2016 forventes gebyrinntektene å reduseres med rundt 50,5 % fra 1,8 millioner kr til 0,9 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 reduseres gebyrinntektene med 1,1 millioner kr, fra 2,2 millioner kr i 2014 til 1,1 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig reduksjon på 13,4 %. Konto 1640 KOMMUNALE ÅRSGEBYRER (VAR) MVA utgjør 100,0 % av de totale gebyrinntektene.

Gebyrinntekter Slamtømming	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
1640 KOMMUNALE ÅRSGEBYRER (VAR) MV	2 173 243	1 784 034	882 369	1 197 783	1 227 155	1 060 641	100,0 %
Sum gebyrinntekter	2 173 243	1 784 034	882 369	1 197 783	1 227 155	1 060 641	100,0 %
Årlig endring		-17,9 %	-50,5 %	35,7 %	2,5 %	-13,6 %	

Selvkostoppstilling Slamtømming

Selvkostregnskap	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Direkte driftsutgifter	2 379 769	1 869 635	1 589 190	1 350 811	1 148 189	975 961	829 567
Indirekte kostnader (drift og kapital)	93 846	73 917	76 468	79 141	81 867	84 718	87 643
Gebyrgrunnlag	2 473 615	1 943 552	1 665 657	1 429 952	1 230 056	1 060 679	917 210
Gebyrinntekter	2 173 243	1 784 034	882 369	1 197 783	1 227 155	1 060 641	917 209
Selvkostresultat	-300 372	-159 518	-783 288	-232 169	-2 901	-38	-1
Selvkost dekningsgrad i %	87,9 %	91,8 %	53,0 %	83,8 %	99,8 %	100,0 %	100,0 %
Selvkostfond/fremførbart underskudd	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inngående balanse 01.01	1 408 166	1 141 508	1 003 225	232 169	2 902	38	1
+/- Selvkostresultat	-300 372	-159 518	-783 288	-232 169	-2 902	-38	-1
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	33 714	21 235	12 232	2 902	38	1	0
Utgående balanse 31.12	1 141 508	1 003 225	232 169	2 902	38	1	0
Selvkostgrad i %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Feiing - 2014 til 2019

Feiing - gebyrsatser

Fra 2015 til 2016 foreslås det at gebyret for feiing øker med 12,6 % fra kr 299,- til kr 336,-. I perioden 2014 til 2019 vil årsgebyret totalt øke med kr 68,-, hvorav kr 38,- er endringen fra 2015 til 2016. Budsjettet legger opp til en gjennomsnittlig årlig gebyrøkning på 4,0 % i årene 2014 til 2019. Samlet gebyrøkning i perioden er fra kr 313,- i 2014 til kr 380,- i 2019. Gebyrsatsene er inkl. mva.

Feiing - gebyrsatser	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Normalgebyr	kr 313	kr 299	kr 336	kr 351	kr 365	kr 380
Årlig endring		-4,4 %	12,6 %	4,5 %	3,9 %	4,1 %

Driftsutgifter Feiing

Fra 2015 til 2016 forventes driftsutgiftene å øke med rundt 3,3 % fra 7,0 millioner kr til 7,2 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker driftsutgiftene med 1,0 millioner kr, fra 6,9 millioner kr i 2014 til 7,9 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 2,9 %. Lønnsutgiftene utgjør rundt 78,9 % av de totale driftsutgiftene.

Driftsutgifter Feiing	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
10** Lønn	5 262 935	5 497 244	5 689 648	5 888 785	6 094 893	6 308 214	78,9 %
11** Varer og tjenester	896 401	691 000	708 275	725 982	744 131	762 735	10,3 %
12** Varer og tjenester	711 393	767 000	786 175	805 829	825 975	846 624	10,8 %
13** Tjenester som erstatter kommunal	2 914	0	0	0	0	0	0,0 %
Sum driftsutgifter	6 873 643	6 955 244	7 184 098	7 420 596	7 664 999	7 917 573	100,0 %
Årlig endring		1,2 %	3,3 %	3,3 %	3,3 %	3,3 %	

Kapitalkostnader Feiing

Fra 2015 til 2016 forventes kapitalkostnadene å øke med rundt 11,6 % fra 0,19 millioner kr til 0,21 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker kapitalkostnadene med 0,14 millioner kr, fra 0,17 millioner kr i 2014 til 0,32 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 12,8 %. Avskrivningskostnadene utgjør ca. 85,1 % av de totale kapitalkostnadene.

Kapitalkostnader Feiing	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
Avskrivningskostnad	141 971	163 334	163 334	163 334	163 334	163 334	66,8 %
Avskrivningskostnad fremtidige investeringer	0	0	20 640	50 640	80 640	110 640	18,3 %
Kalkulatorisk rente	32 027	25 548	22 281	23 768	20 472	18 098	9,9 %
Kalkulatorisk rente fremtidige investeringer	0	2 064	6 922	15 261	21 965	26 076	5,0 %
Sum kapitalkostnader	173 999	190 945	213 176	253 003	286 411	318 147	100,0 %
Årlig endring		9,7 %	11,6 %	18,7 %	13,2 %	11,1 %	

Indirekte kostnader Feiing

Fra 2015 til 2016 forventes indirekte kostnadene å øke med rundt 2,8 % fra 0,9 millioner kr til 0,9 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker indirekte kostnader med 0,1 millioner kr, fra 0,9 millioner kr i 2014 til 1,0 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 2,4 %. De indirekte driftsutgiftene utgjør ca. 85,4 % av de totale indirekte kostnadene.

Indirekte kostnader Feiing	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
Indirekte driftsutgifter (netto)	768 781	777 908	805 135	833 314	862 480	892 667	85,4 %
Indirekte avskrivningskostnad	77 312	77 882	77 882	77 629	76 803	75 892	8,0 %
Indirekte kalkulatorisk rente	75 417	54 848	53 290	64 669	65 248	70 563	6,6 %
Sum indirekte kostnader	921 510	910 638	936 307	975 613	1 004 532	1 039 122	100,0 %
Årlig endring		-1,2 %	2,8 %	4,2 %	3,0 %	3,4 %	

Gebyrinntekter Feiing

Fra 2015 til 2016 forventes gebyrinntektene å øke med rundt 12,6 % fra 6,5 millioner kr til 7,3 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker gebyrinntektene med 1,4 millioner kr, fra 6,8 millioner kr i 2014 til 8,2 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 3,9 %. Konto 1640 KOMMUNALE ÅRSGEBYRER (VAR) MVA utgjør 100,0 % av de totale gebyrinntektene.

Gebyrinntekter Feiing	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
1640 KOMMUNALE ÅRSGBYRER (VAR) MV	6 784 396	6 512 000	7 330 136	7 622 704	7 903 927	8 196 260	100,0 %
Sum gebyrinntekter	6 784 396	6 512 000	7 330 136	7 622 704	7 903 927	8 196 260	100,0 %
Årlig endring		-4,0 %	12,6 %	4,0 %	3,7 %	3,7 %	

Øvrige inntekter Feiing

Fra 2015 til 2016 forventes øvrige inntekter å øke med rundt 2,5 % fra 1,0 millioner kr til 1,0 millioner kr. I perioden 2014 til 2019 øker øvrige inntekter med 0,0 millioner kr, fra 1,1 millioner kr i 2014 til 1,1 millioner kr i 2019. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig økning på 0,4 %.

Øvrige inntekter Feiing	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Fordeling 2014 - 2019
16** Øvrige salgsinntekter	952 699	952 699	976 516	1 000 929	1 025 953	1 051 601	94,4 %
17** Refusjoner	123 718	44 167	45 271	46 403	47 563	48 752	5,6 %
Sum øvrige inntekter	1 076 417	996 866	1 021 788	1 047 332	1 073 516	1 100 354	100,0 %
<i>Årlig endring</i>		-7,4 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	

Selvkostoppstilling Feiing

[illegible]

Oversikt låneportefølje per 19.oktober 2015

ISIN/lånenummer og lånegiver	Delportefølje		Saldo	Forfall	Rente vilkår	Neste renteregulering
Lån Husbanken						
11495341.10	Fredrikstad - HB - Fast 3,10 %	11/16	41 069 052	01.06.2029	3,100	01.01.2016
11503561.10	Fredrikstad - HB - Fast 2,29 %	12/22	42 177 990	01.04.2029	2,287	01.09.2022
11508899.40	Fredrikstad - HB - Fast 3,10 %	11/16	16 602 087	01.04.2032	3,100	01.01.2016
11513011.40	Fredrikstad - HB - Fast 2,88 %	11/21	50 000 000	01.10.2032	2,879	01.11.2021
11516864.10	Fredrikstad - HB - Fast 2,87 %	11/21	75 000 000	01.03.2041	2,869	01.11.2021
11516864.40	Fredrikstad - HB - Fast 2,67 %	12/22	75 000 000	01.12.2036	2,673	01.03.2022
11520509.10	Fredrikstad - HB - Fast 2,38 %	12/32	37 300 525	01.04.2042	2,379	01.09.2032
11520509.30	Fredrikstad - HB - Flytende		75 000 000	01.10.2042	2,084	
11520509.40	Fredrikstad - HB - Flytende		37 500 000	01.01.2043	2,084	
11524019.10	Fredrikstad - HB - Flytende		75 000 000	01.05.2043	2,089	
11498027.10	Fredrikstad - HB - Fast 3,10 %	11/16	31 578 940	01.05.2027	3,100	01.01.2016
11528671	Fredrikstad - HB - Flytende		29 000 000	01.06.2044	2,089	
11528671.20	Fredrikstad - HB - Flytende		30 000 000	01.12.2044	2,089	
11505316.20F	Fredrikstad - HB - Flytende		31 363 626	01.01.2033	2,084	
11505867.10F	Fredrikstad - HB - Flytende		39 346 860	01.04.2033	2,089	
11507753.20F	Fredrikstad - HB - Flytende		19 303 065	01.01.2034	2,089	
11532055.10	Fredrikstad - HB - Flytende		90 300 000	01.05.2045	2,089	
11513011.19.B	Fredrikstad - HB - Flytende		42 609 250	01.04.2032	2,089	
11508899.10	Fredrikstad - HB - Fast 3,10 %	11/16	44 123 334	01.04.2034	3,100	01.01.2016
			882 274 729			

ISIN/lånenummer og lånegiver	Delportefølje	Saldo	Forfall	Rente vilkår	Neste renteregulering
Lån verdipapirmarkedet					
NO0010670094	Fredrikstad-SP1M - Obligasjon-Forfall 15.01.18	240 000 000	15.01.2018	2,865	15.01.2018
NO0010692114	Fredrikstad - OBL - Fast 3,085% - 22.10.18	290 000 000	21.10.2018	3,085	21.10.2018
NO0010715204	Fredrikstad - DBM - Fast 2,36 - 22.07.19	270 000 000	22.07.2019	2,360	22.07.2019
NO0010722630	Fredrikstad - DNB - SRT 12MND - 27.10.15	250 000 000	27.10.2015	1,755	27.10.2015
NO0010724222	Fredrikstad - DNB - Fast 5 år - 18.11.19	220 000 000	18.11.2019	2,070	18.11.2019
NO0010729080	Fredrikstad - SEB - SRT 12MND - 08.01.16	300 000 000	08.01.2016	1,270	08.01.2016
NO0010735368	Fredrikstad - SEB - SRT 6MND - 02.11.15	182 000 000	02.11.2015	1,470	02.11.2015
NO0010736622	Fredrikstad - DNB - SRT 12MND - 19.05.16	263 300 000	19.05.2016	1,480	19.05.2016
NO0010741630	Fredrikstad - DNB - SRT 9MND - 04.04.16	200 000 000	04.04.2016	1,533	04.04.2016
NO0010747272	Fredrikstad - DNB - SRT 6MND - 12.04.16	260 000 000	12.04.2016	1,569	12.04.2016
		2 475 300 000			

ISIN/lånenummer og lånegiver	Delportefølje	Saldo	Forfall	Rente vilkår	Neste renteregulering
Lån i Kommunalbanken					
20110612	Fredrikstad - KB - Fast 5 år - 3,46 % - 2016	429 494 260	27.10.2038	3,460	27.10.2016
20120253	Fredrikstad - KB - Fast 5 år - 3,35% - 16.05.17	276 000 000	16.05.2043	3,350	16.05.2017
20150115	Fredrikstad - KBN - Fastrente - 5 ÅR - 04.03.20	262 000 000	04.03.2020	1,610	04.03.2020
20150140	Fredrikstad - KBN - SRT 12MND - 17.03.16	243 000 000	17.03.2016	1,250	17.03.2016
20150274	Fredrikstad - KBN - SRT 12MND - 10.06.16	291 300 000	10.06.2016	1,490	10.06.2016
20150276	Fredrikstad - KBN - Fastrente 5ÅR - 17.06.20	257 000 000	17.06.2020	2,055	17.06.2020
20100637.B	Fredrikstad - KBN - P.t rente	189 750 000	08.10.2038	1,750	
		1 948 544 260			

ISIN/lånenummer og lånegiver	Delportefølje	Saldo	Forfall	Rente vilkår	Neste renteregulering
Lån KLP					
8317.53.14744	Fredrikstad - KLP - Fast 2,79 % - 30.10.17	192 000 000	30.10.2017	2,790	30.10.2017
8317.54.06738	Fredrikstad - KLP - Fastrente 5 ÅR - 14.09.20	224 000 000	14.09.2020	1,900	14.09.2020
		416 000 000			

ISIN/lånenummer og lånegiver	Delportefølje	Saldo	Forfall	Rente vilkår	Neste renteregulering
SWAP 3					
2010102801242(b)	SWAP 3 - Fredrikstad betaler - Fast 5.25 %	49 000 000	01.11.2016	5,250	01.11.2016
2010102801242(b)	SWAP 3 - Fredrikstad betaler - Fast 5.25 %	-49 000 000	01.11.2016	1,460	02.11.2015
		0			